

U d d r a g

af

Aarhus Bys Raads Forhandlinger

for

1876.

A r h u s .

Brødr. Bachhausens Bog- og Stentrykkeri.

1877.

Indhold.

	Side.
A. Fortegnelse over Medlemmerne af Byraadet og de særlige kommunale Kommissioner og Udvalg samt Kommunens Bestillingsmænd	1—10.
B. Byraadets Forhandlinger	11—201.
C. Tillæg	Tillæg 1—116.
Overflag over Aarhus Kjøbstads Indtægter og Udgifter i Aaret 1877.....	Tillæg 3.
Regnskab over Aarhus Kjøbstads Indtægter og Udgifter i Aaret 1876.....	— 29.
Regnskab for 1876 over Indtægter, der hidrøre fra og Udgifter, der ere afholdte af Aarhus Kommunes Laan af 1874, stort 1,2000,000 Kr....	— 48.
Overføgt over Indtægter og Udgifter i 1876 af Legatmidler under Byraadets Styrelse.....	— 51.
Opgjørelse over Aarhus Kjøbstadkommunes Formue og Gjæld d. 31. Decbr. 1876.....	— 52.
Uddrag af Aarhus Havneregnskab for 1876.....	— 56.
Aarhus Havns Kapitalstatus.....	— 58.
Aarhus Havns Budget for 1877.....	— 59.
Bekjendtgjørelse om en af Justitsministeriet stadfæstet Udvidelse af Sundhedsvedtægten for Aarhus Kjøbstad	— 63.
Bekjendtgjørelse om en af Justitsministeriet meddelt Stadfæstelse paa Forandring i og Tillæg til Sundhedsvedtægten for Aarhus Kjøbstad.....	— 64.
Bekjendtgjørelse om en af Indenrigsministeriet stadfæstet Vedtægt for Benyttelsen af Vand fra Aarhus Vandværk.....	— 65.

Stjøde fra Godsejer G. P. Ingerslev til Aarhus Kommune paa nogle Parceller af Marselisborg Hovedgaardsjorder (Ridepladsen udenfor Mindeport m. v.).....	Tillæg 67.
Obligation fra Aarhus Kommune til Godsejer Ingerslev paa 20,000 Kr.....	— 70.
Overenskomst mellem Statsbanernes Bestyrelse og Byraadet angaaende Anlægget og Vedligeholdelsen af en Spildevandsledning over Jernbanens Grund mellem M. P. Bruuns Gade og Oddervejen...	— 71.
Overenskomst mellem Krigsbestyrelsen og Aarhus Byraad om Hærens Overtagelse af den ved Kommunens Foranstaltning tilvejebragte Rytterkaser- nes økonomiske Bestyrelse.....	— 73
Obligation for Laanet til Domkirken ydre Restauration, stort 177,000 Kr.....	— 77
Fundats for Maren Jensens, født Kjerulffs Legat.	— 79
Eva Elisabeth Ahnfeldts Testamente m. v.....	— 82
Betægt for Epidemilokalet.....	— 87
Tillæg til Politivedtægten, betræffende den offentlige Fred paa Folketirkens Helligdage.....	— 89
Instrux for de af Aarhus Byraad ansatte Ingeniører	— 90
Instrux for den af Aarhus Byraad ansatte Bygnings- og Brandinspektør.....	— 94.
Fortegnelse over Reguleringssummerne for Lærer- embederne ved Aarhus Kjøbstads Skoleaæfen for Tidsrummet fra 1. April 1876 til 31. Marts 1886	— 98
Bestemmelser med Hensyn til Overtagelse af private Bej- og Gadeanlæg som offentlige.....	— 99
Overfigt over Kreaturholdet i Aarhus Kjøbstad den 17. Juli 1876.....	— 101
Overfigt over Størrelsen af det bejaaede Areal samt af Udsæden i Aarhus Kjøbstad den 17. Juli 1876	— 105.
Register.....	— 109.

Fortegnelse

over

Medlemmerne af Byraadet og de særlige kommunale
Kommissioner og Udvalg samt Kommunens Bestillingsmænd.

Byraadet.

(Sfr. Lov 26. Maj 1868.)

Generalkrigskommissær, Borgmester U. C. Schmidten, K., D. M.,
Formand.

Den større Halvdel, valgt den 5. Januar 1876 for 6 Aar:

Overlærer N. Kraiberg, D. M.;
Gjortler N. Gald,
Bankdirektør, Rjøbmand Harald Skovby,
Fabrikant A. B. Holm,
Stræddermester G. F. Baefs, D. M.,
Farver J. Rjær,
Rjøbmand Otto Langballe,
Redaktør, Konsul J. M. Mørk, R.,
Overretssagsfører Chr Rjær,
Fabrikant R. Christiansen;

Den mindre Halvdel, valgt den 6. Januar 1873 for 6 Aar:

Professør Cl. Funch, R.,
Sagsfører, Branddirektør, Kammerraad J. B. Esmann,
Rjøbmand, Konsul J. P. Seiersen, R. St.,
Murmester C. Lund,
Arkitekt C. Lange,
Amtsvejinspektør G. J. Müller, valgt d. 20. Jan. 1874 for 5 Aar
Kaptajn Bartels, R., valgt d. 21 December 1874 for 4 Aar,
Prokurator A. G. B. Knudsen, valgt d. 19 Maj 1875 for 4 Aar,
Bryggeriejer L. Chr. Meulengracht, valgt d. 7 Juni 1876
for 3 Aar.

Sekretær: Sagsfører A. Weng.

Byrandets staaende Udvalg.

Udvalget for Havnevæsenet:

Borgmesteren, Formand,	} valgte af Byraadets Midte,
Kjøbmand D. Langballe,	
Konsul J. M. Wørf,	
Kjøbmand D. Bøch,	} valgte uden for Byraadet.
— Chr. P. Spliid,	

Agent, Konsul P. Herjkind, Sekretær og Regnskabsfører.

Udvalget for Kasse- og Regnskabsvæsenet:

Borgmesteren, Formand,
Kjøbmand Harald Skovby,
Prokurator Knudsen;

Suppleanter:

Kammerraad Esmann,
Overretssagsfører C. Rjer.

Udvalget for Fattigvæsenet:

Kammerraad Esmann, Formand,
Overlærer Kraiberg, D. M.,
Fabrikant A. B. Holm,
Stræddermester H. J. Bæjs,
Kjøbmand D. Langballe.

Proprietær Nyland, Sekretær og Regnskabsfører.

Udvalget for Skolevæsenet:

Profesor Funch, Formand,
Kjøbmand Harald Skovby,
Konsul J. P. Seiersen.

Udvalget for Brolægningvæsenet:

Kaptajn Bartels, Formand,
Murmester C. Lund,
Arkitekt C. Lange.

Udvalget for Vejvæsenet:

Vejinspektør Müller, Formand,
Kaptajn Bartels,
Bryggeriejer L. C. Meulengracht.

Udvalget for Markvæsenet:

Bryggeriejer L. C. Meulengracht, Formand,
 Vejinspektør Müller.

Udvalget for den offentlige Belysning:

Gjortker Hald, Formand,
 Arkitekt Lange,
 Fabrikant R. Christensen.

Udvalget for Sygehuset:

Overlærer Kraiberg, Formand,
 Kjøbmand Seiersen,
 Murmester Lund.

Udvalget for Bygninger og Inventariesager:

Profurator N. G. B. Knudsen, Formand,
 Skræddermester Baesø,
 Farver Kjør.

Udvalget for Legater:

Borgmesteren, Formand,
 Profurator Knudsen,
 Konsul Mørk.

Udvalget for Skovvæsenet:

Kammerraad Esmann, Formand,
 Farver Kjør,
 Bryggeriejer L. C. Meulengracht.

Udvalget for Byens og dens Omgivelseres Forstjønneelse:

Kjøbmand Skovby, Formand,
 Farver Kjør,
 Konsul J. M. Mørk.

Udvalget for Vandværket:

Overretssagfører E. Kjør, Formand,
 Fabrikant Holm,
 Skræddermester Baesø.

Skatteligningskommissionen:

Den større Halvdel, valgt den 28. August 1876 for 3 Aar:

Exam. jur., Assurancebestyrer E. Jespersen,
 Fabrikant H. Rjør,
 Boghandler Th. Thruue,
 Snedkermester S. Petersen,
 Kjøbmand Chr. Rosenstand,
 — H. Rolding,
 Tømrer Thorbrøgger,
 Stiftskasserer J. D. Brammer;

Den mindre Halvdel, valgt den 30. August 1875 for 3 Aar:

Kaptajn Baumann,
 Auktionsholder Mellemann,
 Maler Nielsen,
 Kjøbmand J. Jørgensen,
 Maler Adolph Lund,
 Overretssagfører Høegh Guldberg,
 Sadelmager Halling, valgt d. 4. Oktb. 1876 for 2 Aar.

Inspektionen for Aarhus Domkirke:

Stiftsprovst E. Boesen, R., Formand,
 Borgmesteren (af Magistraten),
 Overretssagfører E. Rjør, valgt af Byraadet den 15 Juni 1876 for 3 Aar.
 Prokurator J. Winge, Kirkebørge.

Inspektionen for Frue Kirke:

Pastor E. Seidelin, Formand,
 Borgmesteren (af Magistraten),
 Gjortler Hald, valgt af Byraadet den 13. Jan. 1876 for 3 Aar.
 Kjøbmand M. G. Bech, Kirkebørge.

Skolekommissionen:

Pastor Seidelin, R., Formand,
 Stiftsprovst Boesen,
 Professor Funch,
 Kjøbmand Skovby,
 Konsul Seieresen,
 Kaptajn Baumann, valgt udenfor Byraadet af dette f. D. for 3 Aar.

} valgte af Byraadet den 13. Jan. 1876 for 3 Aar,

Bygningskommissionen:

Borgmesteren, Formand,
 Politimesteren,
 Brandkaptajn, Snedkermester C. Theilgaard,
 Bygningsinspektør, Agent P. Herffind,
 Murmester Lund,
 Stræddermester Baes, } valgte af Byraadet d. 13. Jan. 1876 for 3 Aar,
 Tømmermester A. C. Andersen, } valgte uden for Byraadet af dette
 Murmester R. Nielsen, } den 13. Jan. 1876 for 3 Aar.

Markdirektionen:

Bryggeriejer L. C. Meulengracht, Formand, } valgte af Byraadet,
 Vejinspektør Müller,
 Bognmand A. B. Dyhr, valgt af Fordejerne den 21 Febr. 1876 for 3 Aar.

Sundhedskommissionen:

Politimesteren, Formand,
 Stadslæge Dorph,
 Gjortler Hald, valgt blandt Byraadets Medlemmer den 13. Jan.
 1876 for 3 Aar,
 Apotheker A. Meyer, } valgte uden for Byraadet af dette d. 13.
 Skorstensfejer Schawo, } Jan. 1876 for 3 Aar.

Indkonrteringskommissionen:

Borgmesteren, Formand,
 Fabrikant Holm, valgt blandt Byraadets Medlemmer den 13. Jan.
 1876 for 3 Aar,
 Sparekassensfuldmægtig M. Sørensen, valgt uden for Byraadet af
 dette den 20 Jan. 1876,
 Intendant Truelsen, valgt af den Højstkommanderende.
 Rådmand Henriksen, Billettrør, Sekretær og Regnskabsfører.

Brandkommissionen:

(Vfr. Lov af 21. Marts 1873 § 3.)

Politimesteren, Formand,
 Brandkaptajnen,
 Stræddermester Baes, } valgte af Byraadet den 13. Jan. 1876 for 3 Aar.
 Farver Rjør,
 Gjortler Hald,

Bestyrelsen for Malerisamlingen:

Justitsraad, Fysikus Dr. C. Weis, } valgte af Kunstforeningen,
 Apotheker A. Meyer, }
 Generallrigskommissær Schmidt, } valgte af Byraadet d. 13. Jan.
 Redaktør, Konsul Mørk, } 1876 for 3 Aar.

Examinationskommissionen for Navigationskolen:

Kjøbmand Worre, valgt den 10. Febr. 1876.

Kommunale Revisorer:

Overretssagfører J. Høegh-Guldberg, } valgte af den almind. Vælger-
 Proprietær Nyland, } klasse den 10/3 1870 for 6 Aar.

Kommunale Embeds- og Bestillingsmænd:

Sagsfører A. Weng, Sekretær ved Byraadet;
 Prokurator A. Langballe, Ræmner;
 Stadslæge P. Dorph, Hospitalslæge;
 Civilingeniør P. B. Obel, Stads- og Havneingeniør;
 Agent, Konsul P. Herfind, Sekretær og Regnskabsfører ved Hav-
 nevæsenet, samt Bygningsinspektør;
 Proprietær Nyland, Sekretær og Regnskabsfører ved Fattigvæsenet;
 Fattigforstandere: Kjøbmand H. Rolding,

— Hans Schourup,
 — J. D. Rasmussen,
 — A. Andersen,

Snedkermester Jisager jun.,
 Kjøbmand Chr. Petersen,
 Bognfabrikant Bonnez,
 Kjøbmand N. P. Nielsen,
 Gartner N. Malling, Frederiksbjerg;

Rettsvidner: Stomagermester L. Larsen,
 Urmager Pallesen-Rohde;
 (hv. Klubvært Noose og) Suppleanter;
 Kontorist S. Sørensen,

Kjøbmand Henriksen, Billetør, Sekretær og Regnskabsfører ved
 Indkvarteringskommissionen;

Overkanoner J. Hoppe, Havnefoged, D. M.;

Havnelodser: A. Nicolaisen,
 A. Rasmussen,
 D. L. Berg,

Havnelodser: N. Offenbergh,

N. Bang;

P. F. Matthiesen, men fra $17/8$ C. B. Mogensen, Opfyndsmænd
ved Fattiggaarden;

Alterdegn C. Madsen, Inspektør ved Sygehospitallet;

Simonsen, Økonom ved Sygehospitallet;

Knudsen, Skovfoged;

Kjøbmand A. Malling, Markbetjent;

Fuldmægtig Jensen, Skatteopkræver.

Ved Skolevæsenet ere ansatte:

Overlærer ved 1ste Borgerdrengeskole: N. Kraiberg, D. M.,

— - 2den — cand. theol. H. Nielsen,

— - Borgerpigeskolen: J. Aae, D. M.,

— - Friskolen: J. Olsen;

Lærerne:

P. F. G. Launy, D. M.,

B. Friis,

J. Michaelsen, D. M.,

M. Handest,

E. Meyer,

P. Jørgensen,

J. Pape,

A. L. C. C. Müller,

H. C. Christensen,

N. D. Sørensen,

J. Nørgaard,

L. Sørensen,

E. Gundersen;

Lærerinderne:

E. Johansen,

E. Møller,

E. Kors,

J. E. Becher,

E. Hansen, Tilmlærerinde ved Borgerpigeskolen;

Lærerinderne i Haandgjærning:

J. Hansen,

E. Ramløfs;

Medhjælperinderne i Haandgjærning:

J. Nielsen,

P. Lunne,
M. Svendsen,
J. Iversen;

Pedellerne:

J. B. Spiller,
J. P. Hansen.

Med Politiet ere ansatte:

Exam. jur. D. Jørgensen, Politiasistent;

Politibetjente (til Dagtjenesten):

H. Rasmussen, D. M.,
B. Rasmussen, D. M.,
H. Larsen,
H. Mortensen, D. M.,
J. Skougaard,
D. Supli,
J. Petersen,
J. Koch,
J. Jøns;

Patrouillebetjente (til Natttjenesten):

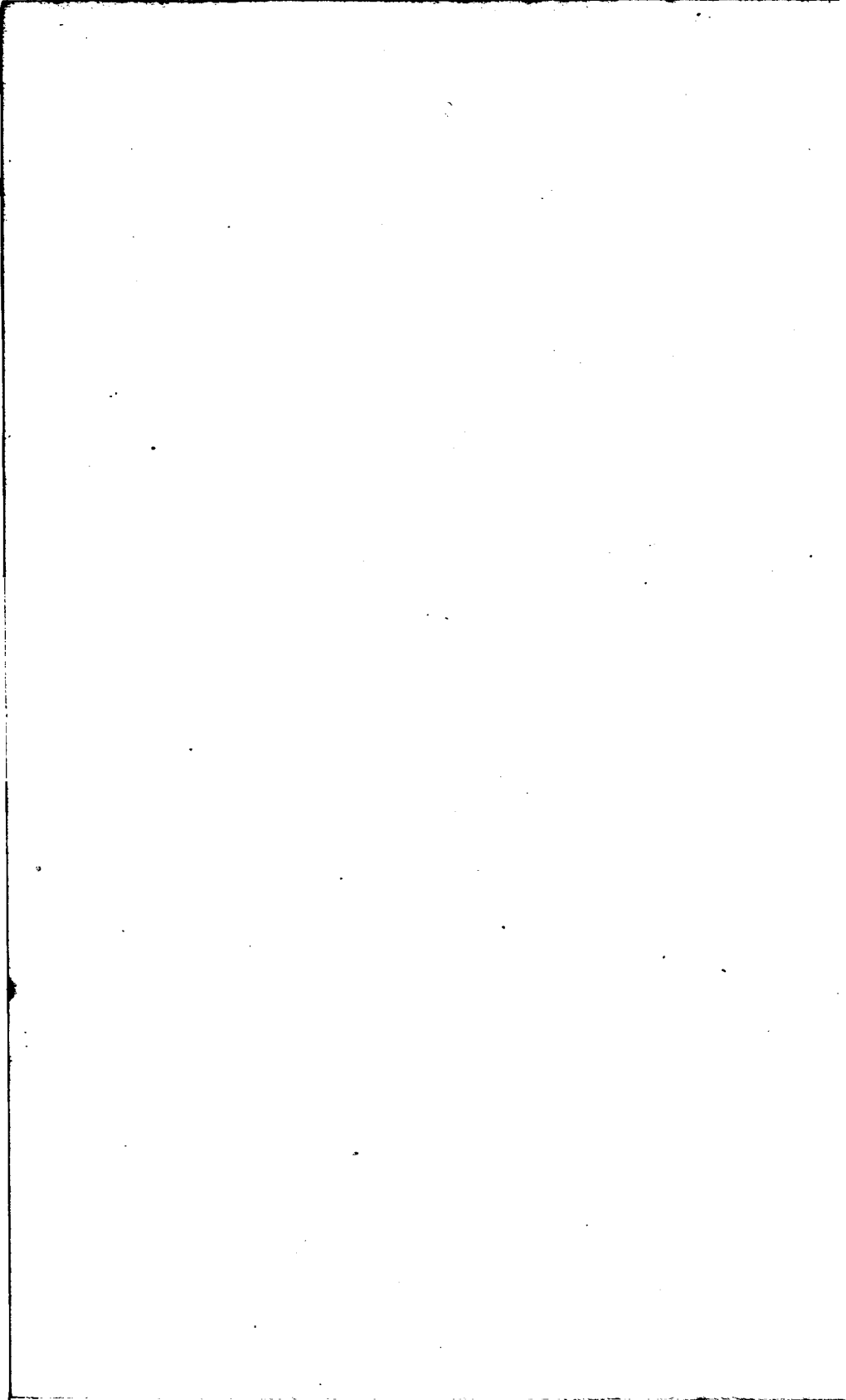
H. J. Tøhyberg,
P. Hansen,
H. H. Hjort,
L. Andersen,
L. Mikkelsen,
H. Petersen,
H. Høier,
J. Sørensen,
H. Larsen,
C. Hansen,
L. Mogensén,
P. Godt,
J. A. Lauritsen,
A. Petersen,
H. Rasmussen;

J. Rasmussen, Taarnvægter;
Støckelbach, Arrestforvarer.

Uf Byraadet valgte:

til Medlemmer af Aarhus Amts Skoleraad:

- Redaktør Mørk, } valgte $\frac{23}{4}74$,
 Professor Funch, }
 Kjøbmand H. Skovby, valgt $\frac{27}{5}75$;
- til Medlem af Forligskommissionen for Aarhus Amts 1ste Forligskreds
 Auktionsholder Fr. Mellemann;
- til Voldgiftsmænd for Jagtafløsningen:
 Adjunkt Høegh-Guldborg, D. M., R., } valgte $\frac{18}{11}75$;
 Kjøbmand F. W. Høyer; }
- til Medlem af Overformynderiets Laanebestyrelse for Aarhus Amt
 Kammerraad Esmann;
- til Højsynsmænd efter Lov af 6. Marts 1869 § 14, samt til Burderings-
 mænd efter Lov om Mark- og Vejfred af 25. Marts 1872 (valgte
 af Byraadet den 20 Maj 1875):
 Kammerraad Esmann,
 Kjøbmand J. S. Lottrup,
 Bognmand Holm;
 — Dyhr, Suppleant;
- til at afgive Votum til Kapitelstatten:
 Kjøbmand C. P. Spliid;
- til Taxationsmænd i Henhold til Lov af 19. Marts 1869:
 Murmestrene R. Nielsen, C. Lund og J. Jensen,
 Tømmermestrene Steinbrenner, S. Bang og M. E. Andersen,
 Smeddemestrene J. C. Petersen og H. P. Jensen,
 Bognmændene Holm og Stjær,
 Forpagter Faurstou, Højvang,
 Jernstøber Frich;
- til Jordboniteringsmænd efter Lov af 4. Juli 1850:
 Kammerraad Esmann, Formand,
 Gartner Møllerup,
 Bognmand C. Stjær;
- til Strandhøjsynsmænd efter Lov af 23 Jan. 1862:
 Kammerraad Esmann,
 Kjøbmand H. Naas;
- til Vandhøjsynsmænd for de mindre Vandløb efter Lov af 29. Juli 1846,
 Lov af 16de Marts 1851 og 17de Jan. 1859:
 Vejinspektør, Müller,
 Tømmermester Andersen;
 Kjøbmand C. P. Spliid, Suppleant.
-

Medet den 6. Jannar.

^{210/73}. Fra det i Mødet den 19. Septbr. 1873 nedsatte Udvalg med Hensyn til et indkommet Andragende fra Slagterforeningen i Aarhus om, at Salg af Kjød paa Torvene maa blive indskrænket til 2 Dage om Ugen, var modtaget en Erklæring, i Overensstemmelse med hvilken Byraadet vedtog at svare Andragerne, at det ikke fandt deres Begjæring stemmende med Næringsloven, jfr. ogsaa Indenrigsministeriets Skrivelse af 29. Oktbr 1875. (Ministerialtidende A for 1875, Side 151.)

^{144/74}. Fra det i Mødet den 31. Juli 1874 ommeldte Udvalg var modtaget en Erklæring angaaende et Andragende fra Slagterforeningen i Aarhus om Opførelse af Slagterboder. I Genhold til Udvalgets Erklæring vedtog man at svare, at man ikke kunde fremme Sagen under de i Øjeblikket tilstedeværende Forhold, navnlig saa længe Spørgsmaalet om Opførelsen af en Bro fra Søndergade til St. Klemens Torv ikke var endelig afgjort.

^{222/74}. Der fremlagdes en Meddelelse fra det nedsatte Udvalg angaaende de hidtil indkomne Projekter til en Broforbindelse mellem Søndergade og St. Klemens Torv, saa lydende:

„1876 den 3die Jannar holdt de forenede Udvalg for Byens Udvidelse og Bebyggelse samt for Brolægningssvæsenet Møde paa Raadhuset for at aabne indkomne Projekter til Broforbindelsen mellem Søndergade og Klemens Torv.

Projekterne aabnedes saaledes:

Nr. 1. Planer og Overslag mærkede H. C. (Kjøbenhavn Patte-
Post Nr. 828),

Nr. 2. do. do. — (Kjøbenhavn Patte-
Post Nr. 252),

- Nr. 3. Planer og Overslag mærkede A T 18 (uden Postmærke),
 Nr. 4. do. do. — A. L. S. (Gølbæk 201),
 qvod felix faustumque
 Nr. 5. do. do. mærkede F. F. (Taastrup 230),
 Nr. 6. do. do. — J & P (Odense 866),
 Nr. 7. do. do. — n. V. (Næstved 637),
 Nr. 8. do. do. — (Jylland) (Hamburg 208^a),
 Nr. 9. do. do. — Ved fælles Hjælp. (Fbrg.
 901),
 Nr. 10. do. do. — A F A (Fredericia 980-81),
 Nr. 11. do. do. — Communication (Ham-
 burg 568),
 Nr. 12. do. do. — O. E. (uden Postmærke),
 Nr. 13. Uden Tegning, mrkt. V T 92 (uden Postmærke).

Tegning til Nr. 13 loves sendt i Løbet af nogle Dage.

Borgmesteren modtog i sin Baretægt samtlige hertil hørende forseglede Deviser, og Planerne og Overslagene overgaves til Stadsingeniøren med Anmodning om at udarbejde en sammenlignende ensartet Fremstilling af samtlige Overslag.

Schmidten. Carl Lange. Chr. Lund. H. Lissberg.

N. F. Baefs. Bartels. A. G. B. Knudsen."

(Se Mødet 27. April).

^{258/74}. Byraadet vedtog at nedsætte et Udvalg for Erhvervelse af statistiske Oplysninger. (Til Medlemmer af Udvalget valgtes i Mødet den 13. Januar Kraiberg, Mørk, Bartels og Ingeniør O bel).

^{46/75}. Overensstemmende med en afgiven Erklæring af det nedsatte Udvalg i Anledning af det i Mødet d. 1. April 1875 ommeldte Andragende fra Gartnerforeningen om Byraadets Hjælp til at forhindre Omløben med Gartnerisager, vedtog man at svare, at man ikke fandt, at Begjæringen efter Næringslovens Bestemmelser kunde opfyldes.

^{87/74}. Der meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra Indenrigsministeriet til Stiftamtet af 21. Decbr. 1875, saa lydende:

„Efter at have brevverlet med Vandbygningssdirektøren i Anledning af det med Hr. Amtmandens behagelige Skrivelse af 19. Oktober d. A. hertil indkomne Andragende fra Aarhus Byraad undlader man ikke herved at meddele Dem til behagelig Efterretning og videre Bekjendtgjørelse, at Ministeriet intet finder at erindre imod, at de af Byraadet vedtagne Tillægsarbejder ved de første 400 løbende Fod af den nye søndre Havnemole ved Aarhus Havn bringes til Udførelse i indeværende Aar, og at

der dertil foruden de i Overslaget til disse Arbejder opførte 5000 Kroner, jfr. Ministeriets Skrivelse af 17 Februar d. A., yderligere anvendes et Beløb af 20,920 Kroner. Ministeriet tillader derhos, at der til Udsførelsen af de af Byraadet vedtagne Foranstaltninger til Sammenbygningen af den nye Mole og det ældre Værk, hvorfra den udgaar, i indeværende Aar anvendes et Beløb af 4,268 Kroner, samt at der til Udgiften ved Tilsynet med de nye Arbejder anvendes et Beløb af 2000 Kroner ud over den til deslige Udgifter i Overslaget opførte Sum.

For saa vidt Byraadet endvidere har anholdt om Approbation paa, at forskjellige af samme vedtagne Tillægsarbejder ved de yderste 366 Fod af den omtvænte Mole bringes til Udsførelse, samt at den Del af Udgifterne herved, der falder paa indeværende Aar, maa afholdes af det til denne Afdeling af Molen paa Overslaget under 6 b opførte Beløb af 100,000 Kroner, da finder Ministeriet ej heller herimod noget at erindre. Man skal imidlertid bemærke, at den Sum, hvortil bemeldte Udgifter ere opgivne — 24,120 Kr. — ikke stemmer med den i det medfulgte Bilag opstillede Beregning, sammenholdt med de i Andragendet meddelte Oplysninger, hvorefter Beløbet kun vil udgjøre 19,638 Kroner.

I det man i saa Henseende skal udbede sig en Udtalelse fra Byraadet, skal man tilføje, at Uoverensstemmelsen synes at hidrøre fra, at der i Andragendet er beregnet 366 løbende Fod Tømmervæg à 28 Kr. til 10,248 Kroner eller afrundet 10,250 Kr., medens der i Følge meddelte Oplysninger kun vil være at anbringe 206 løbende Fod med en Befæstning af 5,768 Kroner."

Havneudvalget oplyste, at Grunden til den anførte Uoverensstemmelse var den af Ministeriet angivne.

^{223/75} Ligeledes meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra Indenrigsministeriet til Stiftamtet af 21. Decbr. 1875, saa lydende:

„Efter at have brevverlet med Vandbygningsdirektøren i Anledning af det med Hr. Amtmandens behagelige Skrivelse af 23de f. M. modtagne Andragende fra Aarhus Byraad tillader Ministeriet herved, at der til Sikring af den første, 400 Fod lange Forlængelse af den søndre Havnemole ved Aarhus Havn i Overensstemmelse med Byraadets Forslag maa foretages en Udvidelse af Bantettet ved Paafylldning af 400 Anbikkavne store Søsten, samt at der i dette Djiemed maa anvendes et Beløb af 12,000 Kr. af Havnens Midler, saaledes at den Del af dette

Beløb, der ikke kommer til Udbetaling i indeværende Aar, maa føres til Udgift til næste Aar.

Ved at meddele Dem Foranstaaende til behagelig Efterretning og videre Bekjendtgjørelse skal man anmode Dem om at paalægge Byraadet at gjøre nærmere Indstilling til Ministeriet om de Beløb, der i hvert af de paagjældende Aar ville komme til Udgift til det omhandlede Arbejde."

Modet d. 13. Januar.

Byraadet foretog Valg af Medlemmer saavel til de staaende Udvalg, for 3 Aar, som til de midlertidige Udvalg, for 1 Aar.

^{14⁵ / 71.} Fra Stiftamtet var modtaget en Skrivelse af 7. d. M., hvori meddeles, at Amtsraadet ikke har noget imod, at Epidemilokalet fuldstændig monteres, hvortil Udgifterne efter Overslag ville udgjøre 6,400 Kr. 63 Øre.

^{1 / 74.} Der meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra Justitsministeriet til Stiftamtet af 24. Decbr. 1875 angaaende Aarhus Mølle, saa lydende:

"Efter Modtagelsen af Hr. Stiftamtmandens behagelige Skrivelse af 1. Oktober d. A. angaaende det tidligere hertil indsendte Andragende, hvori Aarhus Byraad anholder om, at Aarhus Vandmølle med Tilliggende maa blive indbragen under det Omraade, for hvilket Bygningslov af 30. Decbr. 1858 er gjældende, eller, saafremt en saadan Inddragelse ikke kan finde Sted, at det da i Genhold til Lov om Brandvæsenet i Kjøbstæderne med Undtagelse af Kjøbenhavn af 21. Marts 1873 § 39 maa blive paalagt Møllen at bidrage til Kjøbstadens Brandvæsens Udgifter, skal man ved hoslagte Bilags Tilbagesendelse til behagelig Efterretning og videre Bekjendtgjørelse tjenstligst meddele, at Justitsministeriet har fundet Betænkelighed ved i al Fald for Tiden at undvide Bygningslov af 30. Decbr. 1858 til ogsaa at omfatte bemeldte Distrikt, men at Ministeriet derimod i Medfør af den Samme ved sidstnævnte Lovbestemmelse tillagte Bemyndigelse herved fastsætter, at Bestemmelserne i Lov af 21. Marts 1873 om Brandvæsenet i Kjøbstæderne med Undtagelse af Kjøbenhavn fremtidig skulle komme til Anvendelse paa det omhandlede med Aarhus Kjøbstad forbundne Landdistrikt, og at det derfor vil være at fastsætte ved Overenskomst mellem Byraadet og Amtsraadet, der for det omhandlede Distrikts Vedkommende træder i Stedet for Sogne-

raadet, og i Tilfælde af Uenighed af Indenrigsministeriet, hvor stort et Bidrag Landdistriktet skal yde til de til Kjøbstadens Brandvæsen medgaaende Udgifter."

Man vedtog at indlede nærmere Forhandling med Amtsraadet angaaende Distriktets Andel i Byens Brandvæsensudgifter. (Se Mødet 3. Febr.)

^{222/75}. Fra Stiftamtet var modtaget en Skrivelse af 7. d. M., hvorefter der ikke findes noget at erindre mod det indsendte Udkast til en Vedtægt for Epidemibygningen, men at Ministeriets Approbation dog vil være at indhente paa Overenskomsten mellem Byraadet og Amtsraadet om Epidemibygningens Opsørelse m. v.

Byraadet vedtog at andrage om den nævnte Approbation fra Ministeriet, samt opfordrede Udvalget til at forhandle med Politimesteren om dennes Indtrædelse i Bestyrelsen for Epidemibygningen. (Se Mødet 3. Febr. og 2. Juni samt 9. Marts.)

^{244/75}, Kfr. ^{18/76}. Der meddeltes en Skrivelse fra Skoledirektionen for Aarhus Kjøbstad og Hasle Herred af 9. Jan., saa lydende:

"Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet har under 31. f. M. tilskrevet Skoledirektionen saaledes:

"Under Henvisning til Ministeriets Resolutioner af 23. Marts f. M. og 10 April d. M., hvorved Ministeriet bevilgede, at de fastsatte respektive Lønninger for tvende dengang vakante Lærerposter ved Aarhus Kjøbstads Skolevæsen for de nye Lærere i disse Poster maatte nedsættes hver med 200 Kroner, imod at dette Beløb blev anvendt til Lønningsforbedring for en eller flere af Kommunens Skolelærere efter nærmere Bestemmelse af Ministeriet i Genhold til derom indgivet Forslag, har bemeldte Kjøbstads Byraad i et med Direktionens bhgl. Skr. af 22de hertil indkommet Andragende anholdt om en almindelig Tilladelse til, at der ved Balance i Kommunens Skolelærerembeder forholdes paa den foran ommeldte Maade.

Foranlediget heraf skulde Ministeriet til bhgl. Efterretning og videre Bekjendtgjørelse tjenstligst melde, at den ansøgte almindelige Tilladelse efter Omstændighederne herved meddeles.

Det tilføjes, at den i Byraadets Andragende berørte Indstilling fra samme af afvigte 25de Septbr. angaaende en Lønningsaffortelse af samme Art som den ovenmeldte for et da ledigt Embede ikke findes at være indkommen hertil."

Ved at meddele denne Ministeriets Skrivelse til behagelig Efterretning skal Direktionen med Hensyn til Skrivelseus sidste

Punktum bemærke, at Byraadets Skrivelse af 25 Sept. f. A., hvori udtales, at Byraadet i sit Møde d. 23 f. M. har besluttet at indgaa til Ministeriet med den omhandlede Indstilling, af Direktionen er opfattet som en Indberetning fra Byraadet om, hvorledes Samme agtede at forholde med den ved Chronholms Afgang ledigblevne Lærerpøst, men ikke som en Indstilling desangaaende. Direktionen skal nu tjenstligst udbede sig Byraadets Forslag meddelst angaaende Anvendelsen af begge de 2 Beløb af 200 Kroner, som ere affortede de 2 for Tiden ledigværende Lærerebbeder."

Man vedtog at kommunikere Skrivelsen for Skoleudvalget og opfordre det til at fremkomme med Forslag til Fordeling af de ledige Lærergager. (Se Mødet 27. Januar.)

^{126/75.} Fra Godsejer Jørgerslev til Marselisborg var modtaget en Skrivelse af 6. Decbr. 1875, hvori han efter Opfordring af det nedsatte Udvalg (jfr. Mødet d. 15. Juli 1875) udtaler sig om de Bilkaar, hvorpaa han vil afhænde Pladsen ved Sømfabriken udenfor Mindeport.

Man vedtog at sende Skrivelsen til Udvalgets Erklæring. (Se Mødet 10. Febr.)

^{7/76.} Fra Missions-Udsending S. Hoyer, Pastor Seidelin, Kjøbmand Carl Bertelsen og Bogholder F. Jacobsen var modtaget et Andragende, dat. 10. Januar, hvori de anholde om, at den Byen tilhørende Plads ved Banegaardsbroen maa blive overladt til Byggeplads for en gudelig Forsamlingsbygning.

Man vedtog at sende Sagen til Erklæring af Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse. (Se Mødet 3. Febr.)

Mødet den 20. Januar.

^{147/74.} Foranlediget ved en gennem Stiftamtet modtagen Skrivelse fra Justitsministeriet af 7. Januar, hvori begjæres Erklæring, om ikke Jægergaarden bør ligge udenfor den foreslaaede nye Sundhedslinie (jfr. Mødet 13. Maj 1875), vedtog man at svare, at det formentlig er en Selvfølge, at Jægergaarden med Bygninger, Grund og Have undtages fra Bestemmelserne i Byens Sundhedsvedtægt, selv om dennes Omraade udvides til at omfatte hele det Na Viby Sogn indlemmede Distrikt, da denne Undtagelse er en Følge af den med Gjeren under 18. April og 28. Juni 1872 afsluttede Kontrakt. (Se Mødet 24. Febr.)

^{1/26}. Som Svær paa den i Mødet d. 14. Januar 1875 ommeldte Skrivelse til 2den Generalkommando-Intendantur angaaende Opsørelsen af et nyt militært Sygehus var under 17. Septbr. f. A. modtaget en Skrivelse, hvori fremsættes Forslag om forskellige Endringer i den indsendte Plan, for at denne kunde udføres billigere end paaregnet. Efter at Sagen derpaa har været forhandlet i Kasernebygningssubdalget og nye Planer ere blevne udarbejdede, vedtog man efter Udvalgets Forslag at tilstille 2den Generalkommando-Intendantur efternævnte Skrivelse, der blev dateret og affendt d. 22. Jan.:

„Generalkommando-Intendanturens Skrivelse af 17. Septb. f. A. angaaende Omarbejdelsen af den tidligere under 14. Jan. f. A. fremsendte Plan med Overflag til et nyt Garnisonsygehus her i Byen har været meddelt Kommunens Arkitekt, som derefter har omarbejdet det hele tidligere foreliggende Projekt efter det i førnævnte Skrivelse anførte, samt efter Konference med Ingeniørberst Glahn.

De omarbejdede Tegninger i 8 Planer fremsendes hermed tilige med en Skizze af en forandret Hovedfacade mod Øst, idet Byraadet har maattet finde den blandt Planerne fremsendte Hovedfacade saa lidet svarende til Nutidens Fordringer paa smuk Bygningsstil, at man har opfordret ham til for saa liden Bekostning som muligt dog noget at forbedre den. Følgelig vil det findes, at Sygehuernes Størrelse paa Planerne er opgivet til i alt c. 51,000 Kbfod.

Ligeledes fremsendes Overlaget over Bekostningen ved Opsørelsen af Sygehuset, der i alt er anslaaet til 113,306 Kr. eller med Tillæg af c. 900 Kr. for den forandrede Facade til 114,206 Kr., det er 3926 Kr. eller 4826 Kr. større end tidligere, uagtet Bygningens Dimensioner ere formindskede. Ifølge Arkitektens Forklaring har dette ene sin Grund i Tidsforholdene og de gjældende Priser, og disse ville kun kunne paaregnes under Forudsætning af, at Bygningen kommer til Opsørelse i indeværende Aar.

Man indstiller, at saavel Planerne med den oven omhandlede Forandring som Overlagene nu snarest approberes af Krigsministeriet, saa at Licitation kan afholdes, idet Byen muligen ellers let vil komme i Forlegenhed for at afgive den fornødne Sygehusplads for Garnisonen. Forinden Licitations Afholdelse maa Planen og Overflag formentlig ogsaa approberes af Indenrigsministeriet.

. Den med Generalkommando-Intendanturens Skrivelse af 15. Juli f. A. tilbagesendte Plan over Terrænet omkring Sygehuset

med Tilbehør maa være udlaaent, og man skal derfor senere fremsende den, saasnart den er bragt tilstede."

(Se Mødet 15. Juni.)

^{8/76}. Efter Opfordring af Kjøbmand Ellermann vedtog Byraadet at udvælge Medlemmer til at forhandle med ham angaaende Grænsen mellem den ham tilhørende Loft, Matr.-Nr. 25 a, og Knudrisbanke. Valgte bleve Lissberg, C. Rjer og Skovby, hvilke tillige bemyndigedes til at træffe endelig Overenskomst om Grænsen.

^{10/76}. Efter Forslag af Politimesteren valgte Byraadet 1) Lømrer J. P. Sørensen, 2) Gartner N. Larsen, 3) Høker B. C. Hansen og 4) Skomager J. Mathiesen til Patrouillebetjente, samt bifaldt, at Patrouillebetjent Nr. 11, H. Høyer, oprykker fra 3dje til 2den Lønningsklasse, fra 1. Jan. at regne.

^{15/76}. Foranlediget ved et Andragende fra Bestyrelsen for Anlægget af Aarhus—Nymgaard Jernbane om yderligere Aktietegning af Kommunen, vedtog man ved første Behandling at opfordre Kasse- og Budgetudvalget til at undersøge, hvorvidt 100,000 Kr. kunne udredes af Laanet eller af Kommunens øvrige Midler, samt til at forhandle med Jernbanebestyrelsen om, hvorvidt der i Stedet for Aktietegning maatte være nogen anden Maade, hvorpaa man kunde komme Baanen til Hjælp. (Se Mødet 27 Jan.)

Mødet den 27. Januar.

^{259/75}. Ifølge Andragende fra Bestyrelsen for Arbejdernes Byggeforening vedtog Byraadet at fritage Foreningen for at betale den Andel i Bejudgifter, som den efter Kontrakt med Borgmesterembedet er forpligtet til at erlægge, i hvilken Kontrakt Kommunen senere er indtraadt. (Jfr. Skjøde af ^{10/12}74, indført i Tillægget til Byraadets Forhandlinger for 1875 Side 78.)

^{15/76}. Fra Kasseudvalget var modtaget en Erklæring af 24. Januar, hvorefter Udvalget ikke tør paatage sig Ansvaret for, at 100,000 Kr. yderligere Tilskud til Nymbanen vil kunne afholdes af Laanet. Ligeledes var modtaget en Erklæring fra Budgetudvalget af f. D., hvori det indstiller, at Bestyrelsens Andragende om, at Kommunen vil forhøje sin Aktietegning fra 200,000 Kr. til 300,000 Kr., tages til Følge.

Byraadet vedtog enstemmig under Forbehold af Indenrigsministeriets Approbation at tegne et yderligere Aktiebeløb i Genhold til Indbydelse af 20. Novbr. 1875 af 100,000 Kr. Som Følge heraf blev der under 28. Jan. tilskrevet Amtet saaledes:

„Ved Skrivelse til Stiftamthuset af 25. November f. A. har Indenrigsministeriet samtykket i, at Byraadet havde tegnet Aktier i Aarhus—Nyombanen til et Beløb af 200,000 Kr., saaledes at det forbeholdes senere Afgjørelse inden 1. Januar 1878, hvorvidt det paa Grund heraf vil være fornødent at forøge det Laan hos Forsørgelsesforeningen „Bifuben“ paa 1,200,000 Kr., til hvis Optagelse Ministeriet under 7. September 1874 havde givet Tilladelse.

Bestyrelsen for bemeldte Bane har nu paa ny henvendt sig til Byraadet med Andragende om, at Kommunen — i Lighed med hvad der allerede har fundet Sted for Aarhus Amtsråds, flere Sognekommuners og Privates Vedkommende — vil forhøje den første Tegning yderligere med 100,000 Kr., og i den Anledning fremsendt den vedlagte „Indbydelse til en ny og yderligere Aktietegning i Aarhus—Nyomgaard Jernbanen.“

Byraadet har, efter at have underkafstet Sagen de foreskrevne 2 Behandlinger, i sit Møde G. D. enstemmig vedtaget, under Forbehold af Indenrigsministeriets Approbation at tegne et yderligere Aktiebeløb, i Henhold til denne Indbydelse, af 100,000 Kr., og derhos besluttet at forbeholde sig til Ministeriet at gøre nærmere Indstilling om Beløbets Afholdelse af det tidligere stiftede Laan eller Tilvejebringelse paa anden Maade.

Byraadet tillader sig derfor herved at andrage om Ministeriets Approbation paa den saaledes forøgede Aktietegning, og skal kun tilføje, at efter hvad man har erfaret vil Størstedelen af det tidligere tegnede Aktiebeløb medgaa alene til Sikring af Jernbanens Station her ved Byen og Forløb forbi Nis Skov, Foranstaltninger, som i samme Grad komme Byen og navnlig dens Skov til gode, hvorom man skal tillade sig at henvise til Byraadets Indstilling af 30. Oktober 1873, om Optagelsen af det sidste Laan.“

(Se Mødet 24. Febr.)

^{17/76}. Byraadet fandt for sit Vedkommende intet at erindre ved en modtagen Taxationsforretning over den Kommune tilkommende Erstatning af Statskassen for Militæretatens Benyttelse af de 2 Byen tilhørende Exerцерpladser ved Skejby Lod og paa Galgebakken, hvilken Erstatning er ansat henholdsvis til 42 Kr. og 64 Kr. pr. Td. Land og udgjør i alt = 2696 Kr. (Se Mødet 24. Febr.)

^{18/76}, ff. ^{24/75}. Fra Skoleudvalget var modtaget en Skrivelse af 25. Januar angaaende Fordelingen af nogle ledige Lærerlønninger, saa lydende:

„Ved Lærerne Madsens, Chronholms (og la Cour) Ent-

ledigelse, den 1. Marts 1875, 1. Oktober 1875 og 15. November 1875, saavel som ved Kirke- og Undervisningsministeriets under 30. December 1875 givne Tilladelse til at afforte 200 Kroner i Pengelønnen for hver af de 2 Lærere, som blive at ansætte i de Sidstnævntes Sted, ere henholdsvis 600 Kroner, foruden 2 Emolumenter af Brænde og Godtgjørelse for fri Bolig for Lærere paa ældst Lønning, og 400 Kroner blevne ledige. Disse Beløb tillader Udvalget sig at foreslaa det meget ærede Byraad at indstille til Bortgivelse af Ministeriet paa følgende Maade:

I. A. De ved Lærerne Madsens og Chronholms Afgang ledigblevne 600 Kroner foreslaas givne til:

Lærer Meyer med 100 Kroner, saa at denne faar fuld Pengeløn, 600 Kr.,
 — P. Jngerslev med 150 Kroner, saa at denne faar fuld Pengeløn, 600 —,
 — F. A. Pape med 150 Kroner, saa at denne faar i Pengeløn, 500 —,
 Lærerinde E. Johansen 200 Kroner, saa at denne faar i Pengeløn, 400 —.

B. De i samme Anledning ledigblevne Emolumenter af Brænde og Godtgjørelse for Fribolig tilfalde efter Aldersforholdet:

Lærer P. Jngerslev og
 — F. A. Pape.

II. De ved de 2 forestaaende Ansættelser med Afsortning i Pengelønnen ledigblivende 400 Kroner foreslaas fordelte mellem:

Lærer Launby,	} med 100 Kroner til hver.
— Friis,	
— Sandest,	
— Meyer,	

Men for at forebygge, at de med Afsortning i Pengelønnen ansatte Læreres Oprykning til højere Løn skal blive udsat utilbørlig længe — hvortil der imidlertid efter vort Skjøn ikke er synnerlig Udsigt — foreslaa vi, at disse Tillæg indtil videre kun tilstaaes for 1 Aar ad Gangen.

Anm. Til Oplysning vedlægges en Fortegnelse over de ved Byens Skolevæsen ansatte Læreres og Lærerinders Lønninger m. m.

Århus den 25. Januar 1876.

Cl. Funch. Harald Skovby. Seierfen.

Byraadet bifaldt Udvalgets Forslag under I A og I B. Forslaget under II vedtoges saaledes, at Tillægget tilstaaes foreløbig for 2 Aar.

Man vedtog at indhente Kultusministeriets Approbation paa den saaledes tagne Bestemmelse. (Se Mødet 9. Marts.)

^{19/76.} Byraadet vedtog at anmode Brolægningsudvalget om at opstille de Betingelser, der bør fastsættes for Opbrydning ved Gasværkets Folk af Brolægningen paa Byens Gader og derefter at forespørge hos Gasværkets Bestyrelse, om samme maatte finde noget imod disse Betingelser at erindre. Efter at Brolægningsudvalgets Svar var modtaget, blev som Følge heraf under 17. Febr. tilskrevet Hr. J. N. Eridland, Generalbefuldmægtiget for det danske Gaskompagni, saaledes:

„For nogle Aar siden tog Byraadet her Bestemmelse om at anvende en Del af et større Laan til at fremme Ombrolægningen af Byens Gader, der ved Nedlægningen af Rør til Vandværket havde lidt meget. Denne Ombrolægning har allerede i et Par Aar været i Gang og vil med Kraft blive fortsat i de nærmeste Aar. Byraadet selv havde derfor ogsaa forlængst taget Reservation med Hensyn til Opbrydning paa ny af Stenbroen for Indlæg af Vandrør; men Brolægningsudvalget er gjentagende fremkommet med Klager over, at herværende Gasværksbestyrelse paa en hensynsløs Maade lader de nybrolagte Gader opbryde for Indlæg af eller Reparation paa Gasrør, og at der ikke træffes behørig Foranstaltning til Skadens Fjendskættelse.

Under disse Omstændigheder har Byraadet taget Bestemmelse om at henstille følgende af Brolægningsudvalget foreslaaede Regler for Opbrydning af Brolægning her i Byen til Deres Velbaarenheds Overvejelse:

1. Saasnart Byraadet har besluttet, at en Gade skal forsynes med ny Brolægning, erholder Gasværket Underretning derom. Dette foretager da, forinden Arbejdet paabegyndes, alle nødvendige Reparationer og Eftersyn af Rør og tilfjendegiver Gadenes Beboere, at de, der ønske Indlæg af Gas, maa forlange det, forinden Brolægningen sker, da de efter dette Tidspunkt ikke kunne forvente det i Aar og Dag, med mindre særegne Grunde tale derfor.
2. Naar Gasværket af en eller anden Grund ønsker at opbryde Gaden, træffes forinden Aftale derom med Stadsingeniøren.
3. Restaurationen af Brolægningen udføres ved Gasværkets Foranstaltning med den størst mulige Omhu, navnlig hvad

Jordstampningen angaar, saaledes at der ved Indlæg af Husledning aldrig bliver Jordshyd tilovers.

Skulde Brolægningen over Mørgravene senere synke, omlægges den saa ofte, som Synkning finder Sted, ved Bro-lægningsudvalgets Foranstaltning for Gasværkets Regning.

Byraadet ønsker at modtage Deres Velbaarenheds Erklæring om, hvorvidt De er villig til at instruere den herværende Gasværksbestyrelse overensstemmende med foranstaaende Forskrifter."

(Se Mødet 9. Marts.)

Åbnet den 3. Februar.

^{4/74}. Man vedtog og underskrev en Skrivelse til Stiftamtet om Aarhus Mølle-distrikts Ansættelse i Afgift til Rjøbstadens Brandvæsen, saa lydende:

„Ved at meddele Byraadet Justitsministeriets Resolution af 24. December f. A. angaaende Aarhus Mølle-distrikts Inddragning under Aarhus Bys Brandvæsen har Stiftamthuset opfordret Byraadet til, paa Grundlag af bemeldte Resolution at indlede nye Forhandlinger med Landdistriktet om det Bidrag, samme skal betale til Rjøbstadens Brandvæsen.

Vi skulle i den Anledning, da Amtsraadet ifølge bemeldte Resolution træder for det omhandlede Distrikts Vedkommende i Stedet for Sogneraadet, tillade os at udtale, at vi ikke se, at noget for bemeldte Distrikt billigere Grundlag kan findes end det, der er foreslaaet i vor Skrivelse af 29. Januar 1874, hvoraaf Gjenpart følger, et Grundlag, som allerede er fastslaaet af Amtsraadet i Mødet den 17. August 1870 paa en Tid, da der alene var Tale om Distriktets Bidrag til Byens Udgifter „til Brandredskabers Vedligeholdelse,, og som senere er fornyet ved Amtsraadets Beslutning i Mødet den 22. November 1872 for Aarene 1872 til 1874.

Vi skulle derfor tillade os at foreslaa, at Aarhus Mølle-distrikt, i Genhold til § 39 i Loven af 21. Marts 1873 om Brandvæsenet i Rjøbstæderne, tilpligtes til at svare til Rjøbstadens Brandvæsens Udgifter et Bidrag efter det Forhold, hvori Distriktets Assurance staar til Rjøbstadens Assurance, og at dette Forholdstal fastsættes enten aarlig efter Branddirektørens Opgivende eller for et Tidrum af f. Ex. 3 Aar ad Gangen."

(Se Mødet 31. August.)

^{52/75}. Man vedtog at meddele Bestyrelsen for Aarhus—Nyom Jernbaueselskab en Skrivelse fra Stiftamtet af 25. Januar angaaende det saakaldte „Lille Bælt“ uden for Mejlgades Port, saa lydende:

„I Anledning af Byraadets Skrivelse af 14. Oktober f. A. og i Forbindelse med min Skrivelse af 3. December f. A. samt i Henhold til en under 20. d. M. fra Aarhus Amtsråds Beslutning modtagen Meddelelse, undlader jeg ikke tjenstligt at meddele, at der intet hæves at erindre imod, at Aarhus—Nyomgaard Jernbanen overtager den fremtidige Beskyttelse mod Havet af Kysten langs med Grenaa—Øbstoft Bejen, og at det, saasnart saadant er sket paa en for Amtet tilfredsstillende Maade, overlades til Jernbanebestyrelsen at disponere over de i Kystbefælgningen værende Materialer, ligesom ogsaa at afbenytte det Terræn, der tilhører Amtets Bevæsen uden for selve Landevejen og den derværende Gangsti, naar den hele Ordning heraf sker efter Aftale med Amtets Bestyrelse, men at man derimod ikke har funet indgaa paa at give Jernbanen nogen yderligere Erstatning for de Arbejder, den overtagne Beskyttelse antages at ville befri Bevæsenet for.“

^{222/75}, ffr. ^{145/71}. Byraadet vedtog og underskrev en Skrivelse til Stiftamtet om Approbation paa Fællesskabet mellem Byen og Amtet angaaende den opførte Epidemibygning, saa lydende:

„Ej end allerede Loven af 1. Maj 1868 om Indbringelsen af Kolera ad Søvejen gav Anledning til at overveje, hvorvidt det da eksisterende Receptionslokale her ved Byen fyldestgjorde dets Bestemmelse, tillige at optage Koppepatienter, var det dog først Justitsministeriets Cirkulære af 20. Juli 1871 og den paa den Tid herskende Sygelighed, som gav Anledning til, at Spørgsmaalet om Tilvejebringelsen af et nyt og bedre Lokale, der fyldestgjorde Tidens Fordringer, for Alvor blev taget for. I Henhold til Bestemmelserne i førstnævnte Lovs §§ 4 og 5 indbød Byraadet den 4. August 1871 Amtsrådet til at vælge Delegerede for at indtræde i et Fællesudvalg, der skulde tage Spørgsmaalet om Tilvejebringelsen af et bedre Lokale under Overvejelse, og Amtsrådet indgif beredvillig derpaa. Fra dette Fællesudvalg fremkom det i Gjenpart vedlagte Forslag af 19. Oktober 1872 om Tilvejebringelsen af et for Aarhus Amt og Rjøbstad fælles Epidemilokale, og dette Forslag blev af Amtsrådet tillraadt i dets Møde den 20. November 1872 og af Byraadet den 12. December f. A.

Overenskomsten, som det blev overdraget Fællesudvalget at

bringe til Udsørelse, er dog senere blevet undergivet nogle Forandringer. Terrænet, hvorpaa Bygningen opførtes, er blevet noget forstørret, uden at den for Afstaaelsen af Grunden fastsatte Pris af 500 Rdl. er forhøjet, og Stigningen i alle Priser paa Byggemateriale foranledigede, at Amtsraadet og Byraadet samtykkede i, at Overflagssummen for Bygningerne, 7,500 Rdl., forøgedes til c. 9000 Rdl. foruden Arkitektens Honorar. En delig er det befundet, at Overflagssummen for Inventar, 1000 Rdl., var for ringe, og Amtsraadet har derfor under 7. f. M. givet sit Minde til, at Udgiften til Lokalets fuldstændige Montering beregnes til 6400 Kr. 63 Ore, saaledes at denne Sum lægges til Grund for den endelige Afregning mellem Amtsraadet og Byraadet, hvorefter alle fremtidige Udgifter til Lokalets Montering og Inventariets Vedligeholdelse blive Amtsraadet uvedkommende.

Paa denne Overenskomst om Fællesskab angaaende Epidemihuset med de senere deri indtraadte Forandringer skal Byraadet i Genhold til § 20 af Loven af 28. Maj 1868 om Styrelsen af Kjøbstadkommunerne tillade sig at andrage om Indenrigsministeriets Approbation."

(Se Mødet 20. April.)

^{2/16.} Fra Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse var modtaget en Erklæring af 1. Febr., betræffende den Kontrol, der vil være at føre med Beboere i Ryesgade, at de ikke benytte Beboelseslejligheder, som ere Kirkegaarden nærmere end 30 Alen. Udvalget indstiller, at Tilsynet med disse Bygninger og deres Anvendelse underlægges Sundhedskommissionen og Sundhedspoliet, hvorfor det foreslaar, at der med Justitsministeriets Approbation gives Sundhedsvedtægten en Tilføjning i Kapitel 11 Nr. 4 in fine, saa lydende: „Paa lignende Maade ere med Hensyn til Bebyggelse eller Beboelse af Bygninger paa Kirkegaarde eller paa Grunde inden for en Afstand af 30 Alen fra Kirkegaarde vedkommende Gjere underkastede de Regler, der af Sundhedskommissionen foreskrives."

Man vedtog at sende Sagen til Sundhedskommissionens Erklæring. (Se Mødet den 16. Marts.)

^{7/16.} Fra Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse var modtaget en Erklæring over det i Mødet den 13. Januar ommeldte Andragende om Byggegrund til en godelig Forsamlingsbygning i den sydlige Del af Byen. Erklæringen gaar ud paa at fraraade at sælge den i Andragendet nævnte Plads ved Banegaarden, der er over 2000 ☐ Al. stor og meget værdifuld, da Kommunen raader over saare faa Grundarealer, navnlig i Byens sydlige Del.

Efter at et Forslag af Funch, faa lydende: „Idet Byraadet ikke tvivler om, at d'Hrr. ville kunne finde en heldigere Plads til den paatænkte Bygning end den angivne, maa det erklære foreløbig ikke at kunne overlade dem den attraaede „i dette Djemed“, var forkastet med 11 St. imod 6, blev følgende Forslag af Skovby vedtaget med 11 St. imod 6: „Byraadet beklager ikke at kunne overlade Komiteen den omhandlede Plads, men er forøvrigt villigt til at støtte denne Sags Fremme.“ (Se Mødet den 10. Febr.)

²⁶/₇₆. Foranlediget ved en Skrivelse fra Branddirektøren om, at Vandværkets Bygninger og Maskiner til 1. April d. A. ville blive udslettede af Rjæbstedernes almindelige Brandforsikring, besluttede man at bemyndige Vandværksudvalget til at tegne Assurance andetsteds.

²⁷/₇₆. Markudvalget sender Udskrift af et den 2. December 1875 inden Aarhus Byting indgaaet Forlig med Marchandiser D. Nielsen angaaende Restitueringen af det af ham sløjfede, Byen tilhørende Dige mod Vennelystvejen ved Konsul Herstinds Tost.

Udskriften vil være at tilbagefende Udvalget til Opbevaring.

²⁸/₇₆. Markudvalget sender et Tilbud fra Møller Gammelgaards Enke om Opsætning af et af hende nedbrudt Stjel mod Byens Grund. (Rfr. Mødet 2. September 1875.)

Byraadet indgik paa Tilbudet.

Mødet den 10. Februar.

¹²⁶/₇₅. Foranlediget ved Loven af 28. Jan. 1876 om Tilvejebringelse af Bedtægter for Benyttelse af Vand fra kommunale Vandværker, vedtog man at anmode Vandværksudvalget om at fremkomme med Forslag til den i Loven forudsatte Bedtægt. (Se Mødet 16. Marts.)

¹³⁶/₇₅. Fra det nedsatte Udvalg var modtaget en Erklæring af 4. Febr. angaaende Kjøbet af Sømfabriken m. v. Udvalget udtaler sig nærmere om de opstillede Vilkaar for Salget og anbefaler, at yderligere Forhandling indledes med Godsejer Jngerslev, navnlig om Kjøbet ogsaa af den nord for Sømfabrikens Grund liggende Ridebane.

Byraadet bemyndigede Udvalget til i Forening med Borgmesteren at forhandle nærmere med Godsejer Jngerslev. (Se Mødet 11. Maj.)

⁷/₇₆. Fra den af „kirkelig Forening for den indre Mission“

nedfatte Komite for Opførelsen af en gudelig Forsamlingsbygning var modtaget en Skrivelse af 7 Febr., hvori den i Henhold til det af Byraadet Vedtagne, i Mødet den 3. Februar, anholder om Pengebidrag i nævnte Djemed. Byraadet vedtog ved Sagens første Behandling at tilsige Komiten til Bygningens Opførelse et Bidrag af Kommunens Kasse af 1000 Kr. under Forudsætning af, at der ved private Bidrag kan tilvejebringes 9000 Kr., og at Bygningen opføres paa Kjøbstadens Grund. Endvidere vedtog man at meddele Andragerne, at man var villig til, indtil en Forsamlingsbygning kunde tilvejebringes, foreløbig at stille Bedesalen i Fattiggaarden til Raadighed i det omhandlede Djemed efter nærmere Aftale med Udvalget for Fattigvæsenet. (Stadsfæstet ved anden Behandling i Mødet den 17. Febr.)

^{39/76}. Vandværtsudvalget indstiller, at Lønningen for Fyrbøderen ved Vandværket forhøjes fra 600 til 720 Kr. aarlig.

Byraadet bevilgede ved første Behandling den nævnte Lønningsforhøjelse. (Stadsfæstet ved anden Behandling i Mødet den 17. Febr.)

^{40/76}. Ifølge Andragende fra fhv. Markbetjent Rasmussen bevilgede man ham paa Grund af Sygdom en foreløbig Understøttelse af 20 Kr. maanedlig, dog ikke ud over 1 Aar. (Stadsfæstet ved anden Behandling i Mødet den 17. Febr.)

^{41/76}. I Loven om Styrmandssegamen af 6. Marts 1869 bestemmes, at Examinationskommissionen ved en Navigationskole skal bestaa af Navigationsdirektøren som Formand og Examinator og af 2 Medlemmer, hvoraf det ene vælges for hele Landet og i Reglen for et Tidrum af 3 Aar af den vedkommende Minister, det andet af Byraadet paa det Sted, hvor der afholdes Examen. I Henhold hertil valgte Byraadet fhv. Reserveresjuntant i Søetaten Kjøbmand Worrø til Medlem af Examinationskommissionen ved Navigationskolen i Aarhus.

Modet den 17. Februar.

^{231/75}. Saaledes som det vil ses af Byraadets Skrivelse til Indenrigsministeriet af 13. Marts 1873 (Byraadets trykte Fhl. for 1873, Side 37—39), forudsætter Ordningen af Betsatningsforholdene for de faste Ejendomme i det indlemmede Distrikt af Viby Sogn (Frederiksbjerg) en midlertidig Tilstand, hvorefter Loven af 11. Febr. 1863 for disse Ejendommers Vedkommende først skal komme til Anvendelse den 1. Januar 1895. Da Ministeriet ikke har fremfat Bemærkninger herimod, idet Indlemmelsen derefter blev approberet under 29. Maj f. A. (se ligl. Byraadets trykte Fhl. for 1873, Side 67), maa

bemeldte midlertidige Tilstand anses for at være approberet af Ministeriet, hvoraf formentlig følger, at Skatterne til Statskassen usorandret skulle udredes af Grundejerne, indtil hele Distriktet den 1. Jan. 1895 indgaaar under Kjøbstaden, og at Kæmnerkassen, der udreder Skatterne til Statskassen af den Del af Markfjorderne, som overgaar til Bygrund, har Krav paa at erholde disse Skatter refunderede af Grundejerne.

I en Skrivelse af 15. Jan. har Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse imidlertid udtalt, at Bestemmelsen i Lov 11. Febr. 1863 § 4 om, at den Kjøbstadjorder paahvilende Hartkornsskat, efterhaanden som de indbrages under Bygrunden, skal overtages af Kæmnerkassen, ogsaa maa gjælde de indlemmede Jorder fra Marselisborg (Frederiksbjerg), da nogen anden Bestemmelse ikke er optagen i Overenskomstene med Grundejerne, og disse i alle Tilfælde næppe kunne forpligtes ved Byraadets Indstilling af 1873. Som Følge heraf indstiller Udvalget, at de indlemmede Distrikter erkjendes fritagne for Hartkornsskatten, efterhaanden som de gaa over til Bygrund, fra hvilken Tid Udredelsen af Grundskat til Byen indtræder.

Byraadet bifaldt Udvalgets nævnte Indstilling.

^{44/76}. Man vedtog at anmode Markudvalget om at forandlege det Fornødne til Erhvervelsen af en Høststatistik i Henhold til Indenrigsministeriets Cirkulære af 5. April 1875.

^{46/76}. I Henhold til § 18 af Reglementet for Forvaltningen af Aarhus Havn vedtog Byraadet at indberette til Ministeriet, at ifølge Meddelelse fra Havneudvalget udgjøre Havn- og Bropenge for 1875 = 98,546 Kr. 36 Øre.

^{48/76}. Fra Civilingeniør A. Røhl i Kjøbenhavn var modtaget en Skrivelse, hvori han meddeler, at han agter at ansøge om Koncession i Henhold til Lov 20. Febr. 1875 paa Anlæg af forskellige Sporveje, og spørger, om Byraadet maatte finde Anledning til at støtte et saadant Andragende, forsaavidt angaar Anlæg og Drift af en Sporvej imellem Ebeltoft—Aarhus—Odder—Horsens og Aarhus—Viborg (via Hammel).

Man vedtog at henlægge Sagen i Skabet indtil videre. (Se Mødet 6. April).

— Da Industriudstillingens Bestyrelse havde meddelt Byraadet, at det agter at indbyde Hs. Maj. Kongen til at aabne den første almindelige jydsk Industriudstilling her i Byen i Sommer, vedtog man paa Byens Vegne at slutte sig til denne Indbydelse. (Se Mødet 29. Juni.)

Modet den 24. Februar.

^{45/74}. Der meddeltes en Skrivelse fra Landinspektør, Justitsraad Honum, hvori han meddeler, at Revisionsarbejderne af Kjøbstadens Matriful forventes tilendebragte i Midten af Marts Maaned. (Se Mødet 6. April.)

^{147/74}. Man vedtog at offentliggjøre i Stiftstidenden en Befjendtgjørelse af 7. Februar d. A. fra Justitsministeriet, hvorved approberes en Udvikelse af Byens Sundhedsgrense. Befjendtgjørelsen er saa lydende:

„I Henhold til Lov af 28. Marts 1868 angaaende Forandringer i Loven af 12. Januar 1858 om Tilvejebringelsen af Sundhedsvedtægter meddeles herved Stadfæstelse paa en af Byraadet for Aarhus Kjøbstad tagen Beslutning om Forandring i den af Justitsministeriet under 29. Maj 1861 stadfæstede Sundhedsvedtægt, for bemeldte Kjøbstad, hvorefter der i Stedet for den i bemeldte Vedtægts Kap. 1 § 1 fastsatte Grænselinie for sammes Omraade sættes Følgende:

„Fra Havet langs med den nuværende sydlige Grænse af Kjøbstadens Grund til Mølleengen, herfra i lige Linie til Skjættet imellem Byens og Naby Sogns Grund, herfra langs dette Skjel til Silkeborg Landevej, herfra langs denne Landevej til et Punkt paa samme, hvor Forlængelsen af Vandværkspladsens vestlige Grænse imod Nord støder sammen med Landevejen, herfra i lige Linie til det Punkt, hvor Randers Landevej skæres af den Vej, der fører forbi syd for „Ålbersrø“, langs denne Vej indtil Grenaa Landevej, herfra langs med denne og ned til Havet imellem Skovtoften og Trøjborgs Grund. Den østlige Grænse er Havet.“

Dog bliver forbemeldte Forandring uden Indflydelse paa den inden for den nye Grænselinie beliggende Ejendom Jægergaarden, dens Bygninger med Grund og Have.

Hvilket herved bringes til almindelig Kundskab.“

^{115/75}, ffr. ^{137/75}. Der meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra Indenrigsministeriet til Stiftamtet af 16. Febr., hvorved yderligere Dræning af Kirkegaarden af Hensyn til Bebyggelsen i Ryes Gade frafaldes, men iøvrigt Vilkaarene for Bebyggelsen i Skrivelse af 8. Novbr. 1872 fastholdes.

„I Anledning af det med Amtets behagelige Skrivelse af 18. Septbr. f. A. hertil indkomne Andragende, hvori Aarhus Byraad har anholdt om forskellige Lempelser i de Vilkaar, un-

der hvilké det ved Ministeriets Skrivelse af 8. November 1872 blev tilladt Byraadet at afhænde til Bebyggelsen den Kommune tilhørende Toft Matr.-Nr. 3 b og 13 af Aarhus Byes søndre Toftjorder i Ring Herred, skulde man, efter stedsfundens Brevvevling med det Kongelige Sundhedsskollegium, til behagelig Efterretning og videre fornøden Bekjendtgjørelse tjenstligt melde, at Ministeriet ikke gjør Fordring paa, at der foretages yderligere Dræning af den ved den omhandlede Toft beliggende Kirkegaard end alt sket, men at man dog maa bede Byraadets Opmærksomhed henledet paa, at Hysikus i den af ham over Sagen afgivne Erklæring har udtalt, at der bør anbringes en Sugedræning i Gangen langs med den mod Byen vendende nordlige Grænse, hvorhos Ministeriet iøvrigt maa fastholde de i ovennævnte Skrivelse af 8. Novbr. 1872 fastsatte Vilkaar for Afhændelsen af den oftmeldte Toft.

De med Andragendet fulgte Bilag tilbagefendes."

(Se Mødet 2. Marts.)

^{141/75}. Fra Fattigudvalget var modtaget en Skrivelse af 15. Febr., hvori det henholder sig til sin i Mødet den 15. Juli 1875 ommeldte Indstilling af 13. f. M. om Nybygning af Enkeboder paa Graven og Ombygning af Enkeboderne paa Klostergade, hvorimod Udvalget udtaler sig imod at sælge de gamle Steder og opføre nye paa indkjøbt Grund andetsteds.

Byraadet vedtog at henlægge Sagen i Skabet til et senere Møde. (Se Mødet 23. Marts.)

^{5/76}. Ifølge Andragende fra Cigarmager Grouleff vedtog man at tilstaa ham en aarlig Understøttelse af 150 Kr. til Optagelse paa Idiotanstalten af hans idiotiske Søn.

^{15/76}. Der meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra Judenrigsministeriet til Stiftamtet af 16. Febr., hvorved bifaldes en yderligere Tegning af 100,000 Kr. i Ryombanen, saa lydende:

„I et med Amtets behagelige Skrivelse af 1. ds. hertil indkommet Andragende har Aarhus Byraad anholdt om Ministeriets Samtykke til, forinden de med Ministeriets i Skrivelse af 25. Novbr. f. A. dertil meddelte Samtykke af Byraadet tegnede Aktier i Aarhus—Ryomgaard Jernbane til Beløb af 200,000 Kr., endvidere at tegne et Aktiebeløb af 100,000 Kr. i samme Jernbane, saaledes at det forbeholdes nærmere Afgjørelse, hvorledes Beløbet skal tilvejebringes.

Foranlediget herved skulde man til behagelig Efterretning og

videre Bekjendtgjørelse tjenstlig melde, at det begjærte Samtykke herved meddeles."

^{17/76}. Der meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra Indenrigsministeriet til Stiftamtet af 17. Febr., hvorved Ministeriet for sit Vedkommende approberer Taxationen for 1875 vedkommende Græcerpladserne. (Jfr. Mødet 27 Jan.)

^{31/76}. Foranlediget ved et Andragende fra 21 Grundejere i Nørsgade og Ølsens Vej om at erholde disse Gader brolagte og oplyste ved Byens Foranstaltning, havde Vejudvalget, hvis Erklæring var bleven begjært, udtalt, at Nørsgade ikke er bleven afgravet, som af Byraadet forlangt, efter et Stigningsforhold af 1 Alen paa 24 Alen, hvorfor det kun kan henstille Andragendet til Byraadets Afgjørelse.

Man vedtog at indhente Erklæring fra Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse ogsaa m. H. t. Fortsættelsen af Teglgaardstræde. (Se Mødet 16. Marts.)

^{42/76}. I Henhold til en Indstilling fra Brolægningssubudvalget bifaldt man, at følgende Gader brolægges eller ombrolægges, nemlig: Kannikegade, Hevet fra Skolegade til Brogades østre Side, Havnegades Fortov, Teglgaardstrædes Fortsættelse og Garvergydens Udvidelse langs dens vestre Side, ligesom man endvidere vedtog, at Ombrolægningen af Mindegade fter, saasnart tidligere approberede Brolægningsarbejder ere udførte.

^{45/76}. Fra Havneudvalget var modtaget Havnens Regnskab for 1875.

Man valgte Seiersen og Holm til kritisk at gennemgaa Regnskabet. (Se Mødet 17. Marts.)

^{51/76}. Fra Udvalget for Hovedvandløb var modtaget en Indstilling, bilagt med Overflag, om, at en 15" Aørledning fra Byes Gade over Banegaardspladsen maa blive fortsat over Spanien til den luffede Stenliste gennem Badevejen, og at denne Stenliste omsættes og fordybes.

Man udsatte Sagens Behandling til et senere Møde. (Se Mødet 20. April.)

Mødet den 2. Marts.

^{145/71}. Fra Udvalget for Epidemibygningen var modtaget en Skrivelse af 26. Febr., saa lydende:

„Ifølge § 9 i Vedtægten for Epidemilokalet skal det Opfyld, som ansættes ved samme, have fri Bolig i den ene Sidebygning.

For at tilvejebringe en saadan Bolig vil det være nødvendigt at foretage nogle Forandringer i den søndre Sidebygning. Udgifterne herved ville efter vedlagte Overslag andrage 166 Kr. 50 Ø. Udvalget udbeder sig Byraadets Bemyndigelse til Udførelsen af dette Arbejde.“

Byraadet vedtog ved første Behandling at give Udvalget den forlangte Bemyndigelse samt at henstille til Fællesudvalget at afgive Erklæring, eventuelt foranledige afgjort Spørgsmaalet om Amtsraadets Deltagelse i Udgiften. (Se Mødet 6. April.)

^{146/74.} Fra Gjerne af Stederne Nr. 3, 5 og 7 paa Fistergade, P. Thomsen, N. Baes og Enken Daugaard, var modtaget et Andragende om Tilladelse til at udvide deres Ejendomme ved Udbygning i Aaen i lige Linie med Fabrikant Holms Ejendom.

Det nedsatte Udvalg for Aaløbets Regulering havde i sin afgivne Erklæring anbefalet, at Tilladelsen meddeles mod, at Afstanden fra Magadens modstaaende Stenmur nøjagtig bliver ens overalt, saaledes som betegnet paa et af Stadsingeniøren optaget Kort, at Arbejdet udføres i 1876 under Stadsingeniørens Kontrol, at enten Bygning eller Stakit opføres ved Ydergrænsen mod Aaen, saaledes som paa Kortet antydet, at intet Tvætested eller andet Fremspring anbringes i Aaløbet, at baade Bolværk (Stenmur) og Bygning samt Stakit altid holdes smukt og ordentligt vedlige, samt at der drages Omhu for, at Vandet øst for Fremrykningen ikke bliver stagnerende og stinkende.

Byraadet besluttede at følge Udvalgets Erklæring, dog saaledes at det forbeholdes nærmere Afgjørelse, hvorvidt Linien for det østlige Punkt ved Smøgen mellem Holm og Thomsen skal fortsættes efter den paabegyndte Bredde af Aaløbet af 18 Alen eller udvides til en Flugt med Maler Dreslers vestlige Hjørne. (Sfr. Mødet 12. Oktbr.)

^{26/75.} Fra Stiftamtet var modtaget en Kommunikation af en Skrivelse til samme fra Justitsministeriet af 17. Novbr. 1875, hvori begjæres Sundhedskommissionens Erklæring om, hvorvidt den Grund ved Kirkegaarden mod Bauegaardsvejen, som Paghushusforvalter Sørensen vil benytte som Byggegrund, er fugtig. Af en over Sagen afgiven Erklæring af Kommissionen dat. 5. Febr. fremgaar, at samme har i Vinterens Løb anstillet en Del Ungerføgelse, hvor-
 efter Grundens Fugtighed ikke er af synderlig Betydning.

Kommissionen finder det dog under alle Omstændigheder nød-

vendigt, at foruden de øvrige Foranstaltninger, der ere forestkrevne for Ryesgades Grunde, den her omhandlede Grund, der ved Ugravning er kommen til at ligge betydelig lavere end selve Kirkegaarden, tillige drænes for at sikres mod skadelig Indflydelse af Kirkegaardens Grundvand.

Man vedtog at lade Sagen bero, indtil Sundhedskommissionens Erklæring over den i Mødet den 3. Febr. ommeldte med Nr. $\frac{2}{76}$ betegnede Sag foreligger. (Se Mødet 16. Marts.)

$\frac{137}{75}$, ffr. $\frac{2}{76}$. I Anledning af den i Mødet den 24. Febr. ommeldte Skrivelse fra Justitsministeriet betræffende Kirkegaardens Dræning og Anbringelsen af en Lervæg i Skjellet med Ryesgade vedtog Byraadet at udbede sig en Erklæring meddelt af Udvalget for Byens Udvidelse og Behyggelse. (Se Mødet 7. Decbr.)

$\frac{167}{75}$. Kasernebygningsudvalget meddelte, at ved en den 28. Febr. d. A. afholdt Licitation over Opsørelsen af en Exercerstolekaserne for Rytteriet, en Latrinbygning og 2 Strøelsesture vare Murerne Carstensen og N. Jensen samt Tømrer Thorbrøgger blevne lavest bydeude med 108,888 Kr. for den samlede Entreprise.

Efter Udvalgets Indstilling approberede Byraadet det nævnte Bud. Derhos vedtog man at underrette 2. Generalkommando-Intendantur om Sagen, hvorfor der blev tilskrevet samme under 3. Marts faaledes:

„I Skrivelser af 27. November og 4. December f. A. har Generalkommando-Intendanturen meddelt, at Krigsministeriet har godkendt, at en Sum af 140,541 Kr., nemlig for Rytteriets Exercerstolebygning 132,528 Kr. og for nogle mindre Bygninger m. v. 8013 Kr., fastsættes som Maximum af det Beløb, i Genhold til hvilket den Leje bliver at beregne, som Krigsbestyrrelsen skal svare i Medfør af § 6 c af den med Kommunen afsluttede Overenskomst under 5. August 1873, hvorhos Opmærksomheden er henledet paa, at Ministeriet forventer at den virkelige Udgift vil blive ikke lidet lavere end foransatte Overslagssum, saa at den kommer til at nærme sig det over 20 % lavere Beløb, til hvilket Beføstningen for et ganske lignende Anlæg i Odense er anslaaet.

I denne Anledning meddeles, at ved den den 28. f. M. afholdte Licitation var det laveste Bud paa den Del af Anlægget, der var udbudt ved Licitationen, 108,888 Kr., hvilket Bud i Byraadets Møde G. D. er approberet. Ifølge Arkitektens Indberetning svare disse 108,888 Kr. til Overslagets Poster for Kasernebygningen 124,425 Kr., for Latrinbygningen 2633 Kr.

og for 2 Strøelseffure 2090 Kr., i alt 129,148 Kr., saa at det approberede Licitationssbud er 20,260 Kr. lavere end Overflagssummen. Den ikke ved Licitationen udbudte Del af Beføstningen angaar Jernovne og Komsurer, en mindre Bygning til Brændsel, Hegn om Gaarden og Arkitektens Honorar, i alt til Beløb 11,393 Kr., hvortil endnu vil komme Beføstningen ved Grundafstaaelsen, Brolægning og Grusning m. v.“

^{199/75}. Som Svar paa den til Kammerraad Reimers stillede, i Mødet den 3. Decbr. 1875 ommeldte Opgave: „at tilvejebringe saa meget af en Plan for en tilkommende Havn, som kan vise, navnlig med Hensyn til Havuens Besejling og No i den nye Havn, at Dækningsarmen kan udgjøre en hensigtsmæssig Del af denne“, var modtaget følgende Skrivelse af 19. Januar:

„Det ærede Havneudvalg har i et den 3. December f. A. afholdt Møde anmodet mig om at tilvejebringe saa meget af en Plan for en tilkommende Havn ved Aarhus, som kan vise, navnlig med Hensyn til Havnens Besejling og No i den nye Havn, at den saakaldte Dækningsarm kan udgjøre en hensigtsmæssig Del af denne. —

Ved Projekteringen af Jndløbet til en eventuel ny Havn ved Aarhus er der fornemmelig at tage i Betragtning, at Vanddybden i og uden for Jndløbet er afpasset efter de Skibe, som kunne ventes at anløbe Havnen, at Bølgebevægelsen, som fra Søen forplantes ind i Havnebasinet, bliver saa lidt generende som muligt for de Skibe som ligge fortøjede i samme, og at Skibe under Storm med Paalandsvind uden Vanskelighed kunne bringes ind i Havnen. — Ved den allerede tildels udførte, 600 Fod lange Mole i Retningen NNO. fra det gamle Havnehoved er Stedet, hvor Jndløbet bliver at anbringe, allerede omtrentlig bestemt; ligeledes kan det betragtes som fastslaaet, at Havnemundingen skal anbringes paa en Vanddybde af henved 20 Fod.

Jdet jeg hermed tillader mig at tilstille Udvalget en Tegning over det omtalte Havneindløb, saaledes som jeg finder det mest hensigtsvarende, skal jeg med Hensyn til samme gjøre følgende Bemærkninger: Paa Tegningen findes aflagt den nuværende Havn og den 600 Fod lange, nye Mole; endvidere ere begge Havnehoveder og de tilstødende Molestrækninger, samt Retningslinierne efter Skjæring-Munkgaardshage, Skjødshoved, Mols-hoved og Sletterhage indtegnede med Rødt, og ved blaa Linier er givet et Billede af Havbunden, dannet ved horizontale Kurver i henholdsvis 2 Favns, 2½ Favns, 3 Favns og 3½ Favns

Dybde under Rullet paa Havnens Vandbrædt, hvilke Kurver ere overførte fra det af Ingeniør Obel for nogle faa Aar siden optagne detaillerede Pejlingskort.

Ved NO.-Vind opnaa Bølgerne fra den $2\frac{3}{4}$ Mil lange og forholdsvis dybe Rals-Vig en ret anseelig Højde. Ved en Vindretning imellem Kompasstregene NO. t. O. (Skjødshoved) og O. $\frac{1}{2}$ N. (Molsbøved) forhindrer Molslands Nærhed Udviklingen af kraftige Bølger; men saasnart Vinden falder sybligere end Øst, bliver den Vej, Bølgerne have at tilbagelægge for at naa Aarhus Havn, betydelig længere, og ved OSO.-Vind komme Bølger fra rum Sø ind gennem det dybe Løb imellem Sletterhage og Mejlgrunden og møde ingen Hindring, før de brydes paa Landgrunden ved Aarhus.

Skibe, som komme fra Søen og søge Aarhus Havn ved Storm af O. eller SO., vilde finde det bekvemtest at klare Indløbet til Havnen, naar dette vendte imod OSO.; men den høje Sø vilde ligeledes uhindret komme ind i Havnen og have saadan Uro i Basinet til Følge, at Skibene ikke vilde kunne ligge sikkert der. En Bedring i sidstnævnte Henseende indtræder, naar man retter Indløbet mod Øst, istedetfor mod OSO.; endnu mere No vilde tilbejbringes ved en Retning mod ONO., og mod NO.; men en vis Grænse tør ikke overskrides, uden at Andvningen af Havnen bliver besværliggjort. For at komme efter, hvor langt man tør gaa, inden saadant indtræffer, har jeg paa den medfølgende mindre Tegning aflagt det østre Molebøved først, og dernæst angivet de forskjellige Stillingen, et stort Sejlskib indtager, naar det i en Storm af SO. kommer fra Søen og skal bringes ind i Havnen; naar Skibet kommer i Nærheden af Havnen, sørges for god Fart og holdes paa det østre Havnebøved, dette påføres saa tæt som muligt, Roret lægges haardt Styrbord, og Rhyverskjødet bliver om fornødent affiret, hvorved Skibet løber op i Vinden og Farten sagtnes. Derefter har jeg paa Tegningen søgt Stedet for det andet Havnebøved; og det viser sig da, at man, forudsat at Indløbet's Vidde bliver den samme som ved den nuværende Havn, nemlig 160 Fod, ikke ret vel maa give Indløbet en nordligere Retning end NNO. $\frac{1}{2}$ N.

Imod dette Ræsonnement vil man maasse indvende: 1. at den angivne Mangvæ udræver, at Skibet lystrer Roret godt, og at der er Lods om Bord; 2. at der er forudsat et Sejlskib af større Længde (ca. 165 Fod), end man vil kunne vente til Aarhus, at

man altsaa vil kunne give Indløbet en endnu nordligere Retning end angivet, og som Følge heraf opnaa end mere Ro i Havnen; 3. at man ved at gjøre Indløbets Vidde større end 160 Fod ligeledes vil kunne opnaa en nordligere Retning. — Hertil vil jeg bemærke:

ad 1. Sejlskibe af stor Længde i Forhold til Bredden, de saakaldte Klipperfibe, ere i Reglen velsejlende; kortere Skibe have allerede betydelig mere Plads i Havnemundingen og maa, saafremt de ikke ere villige til at lyste Roret, ved Opgivelse af nogle af de forreste Sejl i Tide bringes til at luffe let. Større og fletsejlende Skibe maa, under saa ugunstige Forhold for Andvningen som forudsat, helst søge Ankerplads under Høls, Møls eller i Kalø-Vig. — Naar Skibsføreren har været i Aarhus Havn før, eller er i Besiddelse af et Specialkort over Havnen, kan han, efter erfarne Søfndiges Mening, som jeg har raadført mig med derom, sejle ind i den nye Havn uden Leds.

ad 2. I December Maaned 1874 blev der tilbudt Førereren af det i Apennraderne hjemmehørende, dengang i Newyork løsende Fregat-skib „Codan“, Kaptajn F. Bojsen af Esbjerg, en Petroleumsfragt til Aarhus, hvilket Tilbud dog ikke blev modtaget paa Grund af manglende Returfragt. „Codan“ er 440 Tons drægtig, 163 danske Fod langt over Dækket og 33 Fod bredt; dets Dybgaende er 16 Fod.

ad 3. Ved at forsøge Viddens af Indløbet ud over 160 Fod vil man vel kunne give dette en noget nordligere Retning end NNO. $\frac{1}{2}$ N., men man vilde i Henseende til det tilfattede Djemed — Ro i Havnen — tabe lige saa meget ved Viddens Forøgelse, som man vilde vinde ved den forandrede Retning.

— Da Indsejlingen i Havnen foregaar bekvemlest, naar Indløbet er aabent imod Søen, kunde der spørges, om Hensynet til Ro i Havnebassinet da udtræver at lægge det vestre Havnehoved saa langt tilbage, som maa anses for tilstedeligt, uden at Indsejlingen bliver besværliggjort. I denne Henseende slutter jeg fra Forholdene ved den nuværende Havn, før Moleforlængelsen blev foretaget, til de Forhold som ville indtræde ved det nye Havnebassin. I fald man vilde give det nye Indløb en østligere Retning end NNO. $\frac{1}{2}$ N., vilde Bølger, som ved østlig Wind føres hid fra Høls, forplantes ind i Havnen; medens man i den nuværende Havn kun af nordlige og nordøstlige Storme har haft alvorligere Ulemper, vilde man i den nye Havn i saa

Fald ligeledes have at frygte for Storme af Vst, saa meget mer som disse vilde gjøre Liggepladsen for Skibe usikker netop der, hvor man allernødigst vilde have det, nemlig ved den Kaj, som eventuelt bliver anlagt udfor Skolebaffen. Jeg skal tydeliggjøre dette ved et Par Talstørrelser. Naar Indløbet erholder den paatænkte Retning af $1\frac{1}{2}$ Streger øst for Nord, ville Bølgerne, som komme fra Kalø-Vig, passere Havnemundingen i en Bredde af 135 Fod — Bredden maalt lodret paa Bevægelsesretningen —, medens Bølgerne, kommende ved østlig Vind fra Begtrup-Vig, ikke have større Bredde, end de havde ved den nuværende Havns Munding, før den søndre Mole blev forlænget, nemlig ikke større Bredde end 32 Fod. Naar Retningen af Indløbet bliver blot 1 Streg østligere, vil Havnemundingen give 150 Fod brede Bølger fra Kalø-Vig og 68 Fod brede Bølger fra Begtrup-Vig Afgang til Havnen; Bølgebevægelsen i Havnebassinet vilde ved den forandrede Retning af Indløbet sælgelig blive forøget i Forholdet af omtrent 9 til 10 ved NO.-Vind, medens den endog vilde blive fordoblet, naar Vindretningen er Vst.

— Ved den ommeldte, paa medfølgende Tegning antydede Manøvre under Indsejlingen er Vindretningen bleven forudsat at være SO.; gaar Vinden om til S. og SSV., ville mindre Skibe endnu meget vel kunne klare Havnehovederne, men lange Sejlskibe ville, ved at ankre tæt uden for Havnemundingen, finde Læ af Molerne, og ville derefter, ved Assistance enten fra den østre eller den nordre Mole, kunne hales ind i Havnen, for at give Plads for andre havnsøgende Skibe. — At Dybbeforholdene tilstede Ankring uden for Havnen og i Læ af samme ved sydlig Vind, vil fremgaa af Plantegningen.

Ved Spørgsmaalet om Besejlingen er hidtil kun talt om Sejlskibe. For havnsøgende Dampskibe forekommer der mig ikke heller at være nogen som helst Vanskelighed forbunden med Indsejlingen gennem den nye Havnemunding; de have rent og frit Farvand langt uden for samme, og kunne, sørend Havnehovederne passeres, gives en saadan Retning, at de uden Kursforandring kunne løbe helt ind i den nuværende Havn. At der maa og vil blive sørget for behørig og hensigtsmæssig Belysning, er en Selvfølge.

— Af Planen vil det ses, at det østre Havnehoved ikke er foreslaaet opført ved Guden af den hidtil udsorte, lige Mole-

forlængelse, men at der til denne er søjet en skraa Arm af ca. 160 Fods Længde i Retningen N. t. V.

Hjemedet med denne Arm er:

1. at afgive behørig Dækning af den gamle Havnemunding mod Sø fra Kalø-Vig, hvilken Dækning ikke vilde blive fuldstændig, naar Molen blev afluttet ved Enden af den 600 Fod lange Strækning, hvad der vil fremgaa af en med Rødt punkteret Retningslinie paa Plantegningen;
2. at gjøre det muligt for Skibe at ligge fortpøjede ved den ommeldte lige Molestrækning; thi naar den skraa Arm ikke afgav Dækning, vilde der ved Storm af N. og NO. blive meget stærk Kulling langs samme, saa meget mer som denne Mole frembyder en stejl Bæg helt ned til Bunden;
3. at lette Besejlingen. I denne Henseende maa jeg hende Opmærksomheden paa Strømforsvarene. Norden- og Søndenstrøm i Kattegattet mærkes ligeledes i Aarhus-Bugten, men i Nærheden af Havnen er denne Strømsætning syd- og nordesten meget ubetydelig. — Tidevandet, som i godt Vejr indtræffer temmelig regelmæssigt ved Aarhus, paavirkes, da Forskjellen mellem Flod og Ebbe ikke er stor — 1 à $1\frac{1}{2}$ Fod —, selvfølgelig i høj Grad af Vinden og taber under Storm i Nordsøen eller i Kattegattet, i alt Fald tilfyneladende, sin regelmæssige Karakter; den 19de Januar 1873 faldt Vandspejlet saaledes i 6 Timer 3 Fod, og steg i de paafølgende 4 Timer, uafhængig af Tidevandets Klokkeslet, 2 Fod 7 Tommer; den 20de Marts 1874 steg Vandet 5 Fod 2 Tommer i Løbet af 12 Timer. — Vandspejlets Stigning og Fald har snart en ind-, snart en udgaaende Strøm igjennem Havnemundingen til Følge, og Havnens Form er Årsag i, at den udgaaende Strøm følger den østre Mole og optræder stærkest umiddelbart ved Enden af denne; jeg bemærkede saaledes den 22de f. M. ved Enden af den forlængede Mole en udgaaende Strøm, hvis Hastighed jeg anslog til ca. $1\frac{1}{2}$ Fod i Sekundet. Paa denne Strøm maa der agtes ved Indsejlingen i Havnen, naar Vinden er skral. — Naar et Skib skal bringes i Havnen under Storm af SO., maa Bødsen eller Føreren, naar han ikke er sikker paa, at der ikke er udgaaende Strøm, indrette sin Manøvre efter det uheldigste Tilfælde, nemlig det, at Skibet, mens det passerer det østre Havnehoved, møder en udgaaende Strøm; han sørger da for at have god Fart

paa Skibet, opgiver maaske et eller flere af de forreste Sejl og lægger Roret i Tide Styrbord, for ikke af Strømmen at blive forfat paa det Læ-Havnehoved. Men paa en saadan Manøvre vilde en Skibsfører næppe indlade sig, naar Skibet ikke har fornøden Plads til at løbe op i Vinden, saa snart det er kommet inden for Havnehovedet, det vil sige, naar man ikke havde givet den østre Mole en Bøjning; thi i modsat Fald vilde Skibet ved en saadan Manøvre tørne imod Molen, naar der var bleven taget sejl af Strømsætningen ved Havnehovedet, hvad der igrigt let kan ske, da Strømmen i Stormvejr ikke er regelbunden.

I mod den skraa Arm kunde indvendes, at man ikke saa let bliver af med Jsen i Havnen, som naar den ikke er der. Hertil bemærker jeg, at Jsen utvivlsomt lettere vil drive ud af Havnen ved vestlig Vind naar Molen er retlinet, men at en pludselig opstaaende Vestenvind næsten altid medfører en Falden af Vand-spejlet ved Aarhus og dermed forbunden Strøm ud af Havnen, og at denne — som bemærket — koncentrerer sig langs den østre Mole i dens hele Længde, og formentlig vil føre Grødisen med sig ud af Havnemundingen.

Hvad angaar Udsejlingen, sker den ikke under Paalandsstorm; den vil forøvrigt næppe møde Vanskeligheder. Skibene forhale hen til Havnehovedet og gjøre Sejl herfra eller fra en uden for Mundingen udlagt Varpebøje. Betragtningen af Plan- tegningen vil vise, at Landgrunden er saa langt fjernet, at der intet er til Ginder for, at Skibet begynder med et Slag over ad Land til, hvad der ved den gamle Havnemunding kun kunde ske af mindre Fartøjer.

I det forangaaende er der kun talt om den østre Mole med det samme afsluttende Hoved og Beliggenheden af det Indløbet dannende, vestre Havnehoved. Hvad den nærmest dette Hoved liggende Del af den til Indfatningen af et Havnebasin fornødne, nordre Mole angaar, da har jeg paa Tegningen antydet en formentlig hensigtsmæssig Retning af samme; men der vil, naar andre Hensyn maatte gjøre det ønskeligt, næppe være noget til Ginder for en Forandring heri. Projekteringen af Molens videre Fortsættelse ligger uden for Opgaven.

De mig tilfillede, Aarhus Havn vedrørende Aftstykker følge hermed tilbage.

Cøbenhavn den 19de Januar 1876.

Erhøbdigst
H. Reimers.

Havneudvalget havde forhandlet om nævnte Skrivelse fra Kammeraad Reimers i Møderne den 14. og 21. Febr., hvorom 2 medfulgte Udskrifter af Havnens Forhandlingsprotokol give nærmere Oplysning.

Udskriften for Mødet den 14. Febr. lyder bl. A. saaledes:

„Efter Indbydelse vare mødte Dampskibskaptajnerne Bærenghen og Olfen og Skibskaptajnerne Svane og Jensen. Navigationslærer Møller, som havde paategnet Indbydelsen, mødte ikke.

Efter afholdt Diskussion erklærede d'Herr.: 1) at de med Hensyn til de af Reimers i Erklæring af 19. Januar d. A. opstillede Ræsonnements over Havnens Besejlingsforhold ikke fandt noget urigtigt, maasse med Undtagelse af, at han tillægger Strømsforholdene for megen Vægt; 2) at Bærenghen, Svane og Jensen, naar alle Forhold tages i Betragtning, maa fraraade Tværrarmen, medens Olfen maatte anse den for absolut nødvendig for Ro i Havnen; og 3) paa Spørgsmaal, om de derefter tilraadede enten at afslutte Tværrarmen med de 2 nedstængede Tømmerkister eller at fortsætte den lige Molebygning 160 Fod lige ud, erklærede de fornævnte 3 Skibsførere, at de foretrak det sidste Alternativ, hvilket ogsaa tilbids tiltraadtes af Olfen under Forudsætning af, at der i sin Tid ogsaa fra denne søres en Dækningsarm mod Land. Jøvrigt bemærkede Kapt. Bærenghen, at det af ham førte Skib „Rovena“ under de forudsatte Forhold vilde have Vanskelighed ved med østlige Vinde at kunne have Plads til at sejle gennem det indre Havneindløb. Med Hensyn til Sejlskibe forment de fornævnte 3 Skibsførere, at de ved Udsejlingen med østlige Vinde ved Tværrarmen vilde have saa meget forkortet Distance imod ved den lige Arm, at Besejlingsvanskelighederne vilde forøges, hvilke Paastande Kapt. Olfen ikke tillagde nogen Vægt, da der blev større Manøvreplads end hidtil. Endvidere fremsatte de 3 Skibsførere den Paastand, at der var tilstrækkelig Ro i Indrehavnen uden Forlængelse af den lige Arm.”

Udskriften for Mødet den 21. Febr. lyder saaledes:

„Efter en Forhandling indbyrdes om, hvorledes Sagen angaaende den nye Tværrarm skulde indstilles til Byraadet, besluttede man at fremsende, foruden en Gjenpart af nærværende Forhandling, tillige en Gjenpart af hvad der var tilført Protokollen i forrige Møde. Formanden ansaa det for høj Tid, at Sagen blev forelagt Byraadet, da Entreprenørens Tilbud om at standse med Arbejderne med Hensyn til Tværrarmen kun var bindende

til Udgangen af Marts Maaned. Formanden, Spliid og Bech vare enige om fremdeles, efter alt hvad der foreligger, at holde paa Dværarmen, saaledes som Projektet foreligger. Udvalgets Medlemmer Langballe og Mørk maatte, saavel efter hvad Kammerraad Reimers havde set sig i Stand til at oplyse som hvad der var bleven forhandlet med og udgif som Enderesultatet af Konferencen med de i forrige Møde tilstedeværende Skibskaptajner, angaaende Spørgsmaalet om, hvorvidt Dækningsarmen kunde undværes som en Følge af, at der uden den er tilstrækkelig Ro i Havnen, og om, hvorvidt Dækningsarmen maatte anses for skadelig i Henseende til at gjøre Havnen mindre let besejlelig, formene, at Dækningsarmens Bygning burde opgives og enten

A. Afslutning finde Sted ved Enden af den 600 Fod lige Arm;
B. eller den lige Arm forlænges i lige Retning med tilsvarende Længde som Dækningsarmen;

C. eller endelig en Afslutning finde Sted ved Benyttelse af de 2 Sænkfisters Længde, som ere nedlagte; det sidste især af Hensyn til Udgifterne og Vanskelighederne ved at optage disse.

Begrundelsen af denne de tvende Medlemmer Langballes og Mørks Anskuelse af Sagen forbeholdt d'Hr. sig at give i en særlig skriftlig Indstilling."

Den nævnte Indstilling fra Udvalgets Mindretal var modtaget og dateret 29. Febr.

Byraadet forfastede med 10 St. mod 5 Havneudvalgets Fler-tals Forslag om, „at Byraadet, efter at have modtaget samtlige fremkomne Oplysninger i Sagen og navnlig Bished for, at de paabegyndte Havnearbejder med Dækningsarmen kunne modtage en passende Afslutning ved et nyt modstaaende Molehoved, beslutter at henholde sig til den allerede ved Indenrigsministeriets Resolution af 24. Juni 1874 trufne Afgjørelse af det ved de 4 Skibsføreres og 2 Skibsrederes Skrivelse af Avg. 1875 rejste Spørgsmaal."

Havneudvalgets Mindretal tog sine under A. og B. ommeldte Forslag tilbage, hvorefter et af samme stillet Forslag om, „at Dækningsarmens Bygning opgives og en Afslutning finder Sted ved Benyttelse af de 2 Sænkfisters Længde, som ere nedlagte," vedtoges med 14 St. imod 5.

Ligeledes vedtog man med 14 St. at gjøre Indstilling til Ministeriet om Sagen.

Borgmesteren vilde ikke benytte den Ham ved Loven 26. Maj 1868 § 12 tildelte Ret til at sætte foranstaaende Beslutning ud af

Kraft; men da Sagen er klart og fuldt afgjort ved Indenrigsministeriets Resolution af 24. Juni 1874, og da Byraadets Beslutning kunde foranledige en Standsnings af de paaabegyndte Arbejder og derved medføre Tab for Havnekassen, nedlagde han en bestemt Indsigelse mod den tagne Beslutning.

Minoriteten forbeholdt sig Ret til at ledsage Indstillingen med et Minoritetsvotum.

Endelig vedtog Byraadet efter Forslag af Mørk at opfordre Havneudvalget til snarest at indlede Forhandlinger med Entreprenøren om Vilkaarene for Gjennemførelsen af Byraadets fornævnte Beslutning. (Se Mødet 9. Marts.)

Mødet den 9. Marts.

¹⁹⁹/₇₅. Et af Borgmesteren udarbejdet Udkast til en Skrivelse til Indenrigsministeriet angaaende den i Havnebygningssagen tagne, i Mødet den 2. Marts ommeldte Beslutning vedtog man med 14 St. mod 4 ikke at underskrive. Det overdroges Mørk og Langballe at gjøre Forslag til en ny Skrivelse.

(Se Mødet 16. Marts.)

²²²/₇₅. Fra Udvalget for Epidemilokalet var modtaget en Skrivelse af 26. Febr., saa lydende:

„Udvalget har ifølge Byraadets Opfordring forhandlet med Politimesteren om, hvorvidt han maatte være villig til at deltage i Epidemilokalets Bestyrelse.

Politimesteren ansaa det ikke for nødvendigt at deltage i den almindelige Bestyrelse af Lokaleets Anliggender, men fandt det derimod nødvendigt at blive tilkaldt, naar Epidemi maatte udbryde. Paa Grund heraf tillader Udvalget sig at foreslaa, at der i Vedtægten § 3 efter 1ste Passus gjøres følgende Tilføje-ning: „Saasnart Epidemi udbryder, tilkalder Politimesteren til Deltagelse i Udvalgets Forhandlinger.“

Byraadet bifaldt Udvalgets Indstilling og besluttede herom at gjøre Indstilling til Amtsrådet.

(Se Mødet 2. Juni.)

²³⁸/₇₅. Som Svar paa den i Mødet den 18. Novbr. 1875 ommeldte Opfordring til Amtsrådet om at deltage i Udgiften ved Anlægget af en Kloak fra Borgporten gennem Immervad til Aaen, hvortil Omkostningerne vare anslaaede til 4,600 Kr., var modtaget en Skrivelse fra Amtet af 29. Febr., hvorefter Amtsrådet ikke vil bi-

drage noget til Anlægget af bemeldte Kloak. Byraadet vedtog at underrette Brolægningsudvalget herom og opfordre det til at tage Sagen under fornyet Overvejelse. (Se Mødet 30. Marts.)

²⁴⁴/₇₅, fr. ¹⁸/₇₆. Man vedtog at underrette Skoleudvalget om en fra Skoledirektionen modtagen Skrivelse af 25. Febr. betræffende Afkortning i ledige Lærergager, saa lydende:

„Til Aarhus Byraad.

Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet har under 18. d. M. tilskrevet Skoledirektionen saaledes:

„I et med Direktionens behagelige Skrivelse af 12. ds. hertil indkommet Andragende har Aarhus Byraad anholdt om, at i Anledning af de den 1. Marts og 1. Okt. s. A. indtrufne Vakancer i tvende af Rjøbstadens Skolelærerembeder med Lønning af højere Grad det dobbelte Beløb af Forskjellen mellem en Normalløn af højere og af lavere Grad for Rjøbstadslærere, nemlig 300 Kroner foruden Forskjellen mellem Husleje- og Brændselsgodtgjørelserne til Læreropsterne af de resp. Lønningsgrader, maa anvendes til Lønningsforbedring for efternævnte 3 Lærere og 1 Lærerinde ved Rjøbstadens Skolevæsen, saaledes at Lærer Meyer, Lærerinde C. Johansen samt Lærerne F. A. Pape og P. Jørgensen erholde et Lønningstillæg af resp. 100, 200, 150 og 150 Kroner, og de tvende Sidstnævnte endvidere af Forskjellen mellem Husleje- og Brændselsgodtgjørelserne af de 2 Grader. Ligeledes har Byraadet i et andet med Direktionens ovennævnte Skrivelse modtaget Andragende foreslaaet, at de tvende Beløb paa 200 Kroner hvert, som i Genhold til Ministeriets Resolution af 31. Decbr. sidstleden afkortes i Lønningerne for de 2 for Tiden ledige Læreropster ved Rjøbstadens Skolevæsen, tillægges Lærerne Launby, Friis, Handest og Meyer, hver med 100 Kroner, foreløbig for 2 Aar.

Foranlediget heraf, skulde Ministeriet til bhgl. Efterretning og videre Beskjendtgjørelse tjenstligst melde, at Byraadets ovenanførte Forslag herved bifaldes.“

Hvilket herved meddeles til behagelig Efterretning og Udførelse.

Aarhus 25. Febr. 1876.

Paa Skoledirektionens Vegne:

F. C. Seidelin, kt.“

^{277/75.} Foranlediget ved et Andragende fra Murer Carsten Jensen om at maatte bebygge den ham tilhørende Hjørneplads mellem Nyesgade og Sønderallé, havde Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse i en herover afgiven Erklæring ytret, at, da der fra Forhusbygningens Midtpunkt er 30 Alen til Kirkegaardstjeldet, havde det ikke noget mod Byggeforetagendet at erindre, idet det følger af sig selv, at Bagbygningen ikke maa benyttes til Beboelse.

Byraadet vedtog, med 12 St. mod 3, at tiltræde Udvalgets Udtalelser, og vil Ejeren have, naar forlanges, at udstede en Deklaration om, at Sidehuset ikke nogenfinde maa tages til Beboelse, med Straffebestemmelser for Overtrædelsestilfælde.

^{19/76.} Fra det danske Gaskompagnis Hovedkontor var under 25. Febr. modtaget en Skrivelse, saa lydende:

„Efter at jeg har indhentet Oplysninger hos Kompagniets Ingeniør, tillader jeg mig herved at besvare det højtærede Byraads Skrivelse af 17. dennes vedrørende de Regler, der skulle haandhæves ved de for Gasdistributionen nødvendige Foranstaltninger af Byens Brolægning.

Da der i den nævnte Skrivelse udtales, at Brolægningens Udvalget gjentagende Gange har klaget over den hensynsløse Maade, hvorpaa Gasværket lader de nybrolagte Gader opbryde for at kunne lade foretage Indlæg og Reparationer af Gasrør etc., skal jeg hertil bemærke, at, dersom det ærede Udvalg nærmere vilde angive de Tilfælde, hvor Gasværkets formentlige Malkonduite har givet Anledning til Klage, saa vilde jeg lade foretage en Undersøgelse derom; men indtil en nærmere specificeret Klage foreligger, maa jeg i Kompagniets Interesse gjøre Indsigelse imod denne Beskyldning som usortjent, da Gasværkets Folk have stræng Ordre til, sørend nogensomhelst Opbrydning finder Sted, at melde samme til Politimesteren, under hvis Kontrol Arbejdet sker, og forøvrigt have Ordre til at vise saa meget Hensyn som muligt.

Med Hensyn til den af det højtærede Byraad foreslaaede Regel Nr. 1, da kan jeg paa Kompagniets Vegne gaa ind paa den, forsaavidt som den bestemmer, at Gasværket skal, saa snart det faar Underretning fra Byraadet om, at en Gade skal forsynes med ny Brolægning, lade foretage saadanne Eftersyn og Reparationer af Gasrørene, som kunne antages at være nødvendige, og endvidere i sin egen velforstaaede Interesse henvende sig til Gadenes Beboere med Opfordring til nu at lade Gasrør indlægge, da saadant vil kunne ske med mindre Udgift og

Ulejlighed end senere; derimod kan Gasværket ikke paatage sig at nægte paa Forlangende at lægge Gasrør ind til en af Beboerne af de nybrolagte Gader, om end Brolægningen alt maatte være færdig. — Det er ogsaa en Selvsølge, at det vil blive nødvendigt at opgrave Gaden i de præferende Tilfælde, hvor der maatte vise sig at være en Uorden ved Gasledningen.

2. Førend nogenstomhelst Opgravning sker paa offentlig Gade, gjøres der altid Anmeldelse herom til Byens Politimester; men Gasværket kan intet have imod at anmelde saadant for Stadsingeniøren og træffe Aftale med ham derom.

Jeg udbejder mig nærmere Underretning om, hvorvidt den i Kontrakten betingede Anmeldelse for Politimesteren dermed skal betragtes som bortfalden.

3. For at forebygge fremtidige Klager og for, saavidt muligt, at opnaa et for begge Parter tilfredsstillende Forhold, vil jeg tillade mig at foreslaa, at Brolægningens Restauration i de nybrolagte Gader udføres af Byens Brolæggere under Stadsingeniørens Overstyr og paa Gasværkets Bekostning, under den naturlige Forudsætning, at Arbejdet fra først af udføres paa en solid Maade og til de sædvanlige Priser.

Kompagniets Ret med Hensyn til mulige Beskadigelser af dets Ledninger paa Grund af Gadernes Omlægning reserveres. — Jeg haaber saaledes at have besvaret det højtærede Byraads Skrivelse paa en imødekommande og tilfredsstillende Maade, og haaber, at disse Neglers Vedtagelse vil bidrage til at grundlægge et godt Forhold mellem Byen og Kompagniet, og endelig vil jeg udtale, at Gasværket vil anse det for sin Pligt at forstyrre Brolægningen saa lidt som muligt, og i de Tilfælde, hvor saadant bliver nødvendigt, at gjøre det paa den mest skaaansomme og forsigtige Maade.

Erhødigst

Joh. K. Eridland."

Brolægningsudvalget havde i Anledning af denne Skrivelse, der var bleven samme meddelt, afgivet en Erklæring af 3. Marts.

Byraadet besluttede at tilskrive Gaskompagniet i væsentlig Overensstemmelse med Udvalgets Erklæring. Skrivelsen, der er dateret 11. f. M., er saa lydende:

„Efter fra Brolægningsudvalget at have modtaget en Udtalelse over Hovedkontorets ærede Skrivelse af 25. f. M. er Byraadet i dets Møde den 9. d.s. i alt Væsentligt indgaaet paa denne Skrivelses Indhold, kun ikke efter Forslag 3 paa, at den

første Brolægning over Gasledning er udføres af Brolægningsvæsenet for Gaskompagniets Regning, idet senere Synninger vitterlig altid hidrøre fra mangelfuld Stampning af Jyldningen, som derfor bør udføres af Gaskompagniet paa eget Ansvar. Derimod fastholder Byraadet Brolægningsvæsenets Ret til, paa Gaskompagniets Regning at ombrolægge de Steder, hvor Stenbroen senere viser sig at synke.

Idet man iøvrigt anerkjender det Tilfredsstillende i Hovedkontorets Erklæring af 25. f. M., skal man, efter Brolægningsudvalgets Opgivende, som Steder, hvor Restaurationen af Brolægningen ikke har været omhyggelig, henviser til Fredensgade ud for Statsraad Willemoes's Ejendom, brolagt i 1874 og opbrudt 1875, til Søndergade ud for Nr. 39, brolagt i Sommeren 1875 og opbrudt kort efter, og blandt Gader med ældre Brolægning f. Ex. Kannikegade.

Med Hensyn til den i Kontrakten stipulerede Anmeldelse for Politimesteren, før Opgravning sker paa offentlig Gade, da kan denne vistnok ikke bortfalde, da den utvivlsomt er forlangt, for at Politiet kan paaase, om Hensyn til den offentlige Færdsel gjør det tilstedeligt. Da denne Bestemmelse blev fastsat, var Politimesteren tillige Formand for Brolægningsvæsenet; men dette Forhold er forlængst ophørt; Kontrollen med, hvorledes Arbejdet udføres, paaligger derfor ikke længer Politimesteren, men Brolægningsudvalget, der har Stadsingeniøren til Disposition.

Endelig skal man tillade sig at opgive, at efter tagen Bestemmelse vil iaar, 1876, blive brolagt eller ombrolagt:

1. Sønderallé fra Fredensgade til Spanien,
2. Immervads Fortove,
3. Skolegade fra Mindebro til Kannikegade,
4. Kannikegade,
5. Revet fra Skolegade til Brogade,
6. Havnegadens Fortov,
7. Fistergyde,
8. Teglggaardstrædes Fortsættelse,
9. Garvergydens Udvidelse langs vestre Side, og
10. Mindegade indtil Dynkarken.

Det er overladt til Udvalget for Brolægningsvæsenet selv at tage Bestemmelse om, i hvilken Rækkefølge de nævnte Arbejder skulle udføres." (Se Mødet 6. April.)

⁵⁹/₇₆. Proprietær C. J. Holm anholder om Dispensation fra

Bygningslovens § 21 med Hensyn til en 3-ETages Bygning, han agter at opføre paa Hjørnet af Nyesgade og Rosenfrankgade.

Byraadet vedtog i Henshold til Bygningskommissionens Anbefaling at indstille, at Dispensationen meddeles, dog paa Betingelse af, at Holm forpligter sig og efterfølgende Gjere til, hvis nederste Etage nogenfinde bliver tagen til Beboelse, at borttage Overdækket over Gaarden. (Se Mødet 6. April.)

^{63/76}. Man vedtog at tilstille Legatudvalget til Erklæring en Skrivelse fra Amtet af 22. Febr. og et dermed fulgt Andragende fra Exekutores testamenti i Frøken Eva Elisabeth Ahnfeldts Dødsbo om Rgl. Konfirmation paa et af hende oprettet Legat paa 8000 Kr., som ønskes bestyret af Byraadet.

(Se Mødet 18. Maj.)

^{50/76}. I Henshold til Opskrift fra Skoledirektionen af 4. Febr. d. A. og i Overensstemmelse med en Erklæring fra Skoleudvalget vedtog man at gjøre Indstilling om Besættelsen af de 2 ledige Lærerembeder ved Byens Skolevæsen, og vedtog man at indstille til det første Embede: Seminaristerne L. Sørensen, S. Gundersen og P. Klavsen, og til det andet Embede: Seminaristerne S. Gundersen, L. Sørensen og P. Klavsen.

(Se Mødet 23. Marts.)

Mødet den 16. Marts.

^{46/74}. Fra Domkirkeinspektionen var modtaget et Andragende om yderligere Hjælp af Byen til Kirkens Restauration.

„Det Svar af 21. Oktbr. f. A., som Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet gennem Stiftsøvrigheden lod os tilstille paa vort Andragende om et Laan til 4 pCt. Rente og $\frac{1}{2}$ pCt. Amortisation til Domkirkens Restauration i det Ydre, vil allerede være Byraadet bekendt af vor Meddelelse under 26. Oktbr. f. A. Efter at vi derpaa vare henviste til fornøjet Forhandling om Sagen med Byraadets Delegerede, bleve vi med dem enige om, paa ny gennem Stiftsøvrigheden at henvende os til Kirke- og Undervisningsministeriet om at faa det tilfagte Laan paa 177,000 Kr. af Kommunitetets Midler til en Rente af 4 pCt. og 1 pCt. Amortisation. Dette skete ved en Skrivelse af 14. December f. A., hvoraaf Gjenpart vedlægges. Vi søgte her at paavise Muligheden af, hvis Laanet bevilgedes paa de ansøgte Billaar, at kunne ved Menighedens, Domkirkens og Byens for-

enede yderligere Hjælp bruge det tilbudte Laan, og vi haabede i Sandhed paa et gunstigt Resultat. Men desværre har den vedlagte Meddelelse fra Stiftsøvrigheden af 9. f. M. ogsaa berøvet os dette Haab.

Kirke-Inspektionen staar nu uden Middel til at fremme denne Sag videre, og det er derfor efter fornyet Forhandling med Byraadets Delegerede, at vi henvende denne Skrivelse til Byraadet.

Vi ere os bevidste, at vi have gjort Alt hvad vi formaa for at bringe denne Sag til et gunstigt Resultat. Vi have saa indtrængende som muligt søgt at skaffe Hjælp ved Tilskud af det Offentlige, og da saadan nægtedes, have vi søgt i det mindste at rejse et billigt Laan. Ogsaa dette er mislykket. Baade Stiftsøvrigheden og Kirke- og Undervisningsministeriet have nægtet at kunne komme os til Hjælp paa en tilfredsstillende Maade. Det paatrænger sig derfor med Nødvendighed, at højere vedkommende Autoriteter, der komme saa mange andre Kirker til Hjælp under lignende Forhold, enten ikke finde Kirkens Restauration nødvendig i det paatænkte Omfang, eller at denne Restauration i alt Fald ikke har saa megen Interesse for det Offentlige, at dette derpaa vil ofre noget. Spørgsmaalet bliver tilbage, om Byen har saa megen Interesse for Kirkens Restauration efter den af Professor Walther lagte Plan, at Byraadet vil træde hjælpende til.

Det er under disse Omstændigheder nødvendigt at klare sig Kirkens Situation lige over for Spørgsmaalet.

Ifølge Kirkesynsloven af 19. Febr. 1861 § 33 hører Kirken til dem, som staa under det særlige af Ministeriet udnævnte Syn. Dette kan, og vil ganske sikkert, paalægge Inspektionen en delvis aarlig Reparation af forskjellige Dele af Kirken; Midlerne dertil skulle fortrinsvis tilvejebringes af Kirkens egen Formue (sfr. Kirkesynslovens § 25); men det maa benægtes, at denne er tilstrækkelig til at føre Reparationsarbejderne saa vidt, at Kirken kan blive ført tilbage til dens oprindelige eller monumentale Betydning. Først naar Kirkens egne Midler ere forbrugte i den Grad, at dens aarlige Indtægter ikke længere ere tilstrækkelige til at dække dens aarlige Udgifter, kan der tys til Tilskud af Menigheden — om Tilskud af Byen eller Ræmnerkassen kan der ikke være Tale.

Byraadet kan altsaa vente, at Kirken under alle Omstændigheder vil blive repareret i det Ydre, saa at dens nuværende aarlige Forsald standses. En saadan Reparation maa kunne

tilvejebringes for høist 100,000 Kr., og disse kunne udredes af Kirkens Formue. Men der vil da hverken blive tilvejebragt et nyt Spir paa Taarnet, eller dette ombygget, heller ikke flere af de andre paatænkte større Arbejder foretagne (ffr. Kirke- og Undervisningsministeriets Skrivelse af 28. Avg. 1874 til Stiftsøvrigheden), og Kirkens Kapital-Formue vil være omtrentlig forbrugt. Vi kunne naturligvis for kommende Tiders Skyld ikke anse det for ønskeligt, at Kirkens Formue forbruges uden Udfigt til Restitution, hvorimod vi naturligvis ikke finde noget at erindre imod, at Menigheden allerede nu yder sit Bidrag til Kirken; men vi maa dog henlede Opmærksomheden paa, at Menighedens i Mødet den 6. Febr. 1874 givne Samtykke i saa Henseende udtrykkelig er givet under Forudsætning af Kirkens Restauration, ikke dens Reparation. Og vi ere endvidere overbeviste om, at Kirkens Restauration efter Professor Walthers Plan vil have Flertallet af Stemmer for sig her i Byen. Sagen er derfor: vil Byraadet ogsaa ofre det Fornødne, for at dette Maal kan naas?

Som af Aftterne vil ses, mangler der et aarligt Tilskud af 2,620 Kr. for at kunne benytte Kirke- og Undervisningsministeriets Tilbud om et Laan paa 177,000 Kr. til 6 pCt. Rente og Amortisation. Heraf vil 542 Kr. aarlig kunne dækkes, naar Domkirken benytter den givne Tilladelse til at tage $4\frac{1}{2}$ istedetfor 4 pCt. aarlig af dens udlaante Kapitaler, og disse forblive urørte. Om Tilvejebringelsen af de resterende noget over 2000 Kr. er det, at Inspektionen henvender sig til Byraadet.

Århus i Inspektionen for Domkirken den 6. Marts 1876.

Schmidten. F. E. Seidelin, Kst. H. Liisberg. J. Winge."

Man besluttede at overdrage til det bestaaende Udvalg at fremkomme med Forslag til Byraadet om, hvorledes Kirken bedst kan kommes til Hjælp ved Benyttelse af dens egne Kapitaler.

(Se Mødet 6. April.)

^{26/75}, ffr. ^{2/76}. Fra Sundhedskommissionen var modtaget en Erklæring, hvori den foreslaar, at der gives Sundhedsvedtægtens Kap. 11 § 2 en Tilføjning, væsentlig i Overensstemmelse med hvad Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse har foreslaaet, ffr. Mødet 3. Febr., hvorefter Overholdelsen af Indenrigsministeriets Bestemmelser af 8. Novbr. 1872 om den Afstand, der skal være mellem Bygninger i Ryesgade og Kirkegaarden m. v., formentlig vil kunne kontrolleres.

Byraadet bifaldt Sundhedskommissionens Forslag, og der blev som Følge heraf under 18. Marts tilstrevet Stiftamtet saaledes:

„Som Stiftamtshuset bekendt, tog Byraadet den 25. August f. A. Bestemmelse om at indgaa til Indenrigsministeriet med Indstilling om, at den ved bemeldte Ministeriums Resolution af 8. November 1872 bestemte Lervæg langs Kirkegaardens Skjel mod Ryesgade bortfalder, og at det paa Kirkegaarden forbliver ved den Dræning, som er foretagen. De 30 Alens Afstand fra Kirkegaarden skulde da regnes fra Kirkegaardens Skjel istedetfor fra Lervæggen. Paa denne Indstilling er der under 16. f. M. indløbet Resolution fra Ministeriet, hvorved yderligere Dræning paa Kirkegaarden eftergives, men Lervæggen fastholdes.

I Mellemtiden mellem Indstillingen og Resolutionen indgik Lømrer Thorbrøgger her af Byen med et Andragende til Ministeriet om at maatte fuldsøre en paabegyndt Bygning nærmere Kirkegaardskijellet end 30 Alen.

I sin ved Stiftamtshusets Skrivelse under 15. Decbr. f. A. meddelte Resolution giver Indenrigsministeriet efter Brevvevling med Sundhedskollegiet det Svar, „at, da Bevilgelsen af det Ansøgte antages at ville medføre Fare for den offentlige Sundhedspleie, har den begjærte Tilladelse ikke kunnet meddeles“.

Byraadet var, da denne Resolution modtoges, vidende om, at flere Grundejere i Ryesgade, som isølge dem meddelte Skjøder paa deres Grundejendomme havde forpligtet sig til ikke at bygge Bygninger til Beboelse nærmere Lervæggen end 30 Alen, havde misbrugt Bygningskommissionens Tilladelse til at opføre inden for denne Afstand Bækstedsbygninger, saaledes at de havde taget disse til Beboelse. Man henvendte sig derfor til Politimesteren, om han ikke som Formand for Sundhedskommissionen forment at kunne forebygge saadant Misbrug, idet det var aabenbart, at Byraadet ikke gennem civilt Søgemaal vilde kunne naa Maalet; men Politimesteren forment, at, da de omhandlede Bestemmelser ikke vare givne af Justitsministeriet, den øverste Sundhedsautoritet, men af Indenrigsministeriet som Betingelser for Salg af en af Byens Ejendomme, vilde Sundhedskommissionen ikke kunne blande sig i Sagen.

Da Byraadet saaledes var uden Middel til at paaase Gjenemsørelsen af Indenrigsministeriets Bestemmelser i Resolution 8. November 1872, medens man var enig om at opretholde Ministeriets Bestemmelser, der ere givne under Paaberaabelse af den offentlige Sundhedsplejes Interesser, foreslog man Sund-

hedskommissionen at søge optaget i Byens Sundhedsvedtægt en Bestemmelse, hvorved Mangelen af Sundhedskommissionens Competence til at paase de givne Bestemmelser Overholdelse kunde afhjælpes. Sundhedskommissionens Erklæring af 14. ds. vedlægges, og til denne har Byraadet i dets Møde den 16. ds. besluttet i Et og Alt at henholde sig, hvorfor indstilles, at den i Sundhedskommissionens Skrivelse af 14. ds. foreslaaede Tilføje-ning til Byens Sundhedsvedtægt Kap. 11 § 2 approberes."

(Se Mødet 29. Juni.)

Med Hensyn til den i Mødet den 2. Marts ommeldte Sag angaaende Bathusforvalter Sørensen's Byggegrund besluttede man at henholde sig til sin i Mødet den 16. Septbr. 1875 ommeldte Erklæring, og var man enig med Sundhedskommissionen i, at de samme Regler bør følges, hvad enten der skal bygges paa den ene eller den anden Side af Kirkegaarden, saavel som i Kommissionens Henstilling om, at den hele Sag angaaende Bebyggelsen af de til Kirkegaarden stødende Grunde forelægges Justitsministeriet, for at dette til almindelig Jagttagelse kan sanktionere de af Indenrigsministeriet for Bebyggelse af Tøsten mod Øst foreskrevne Regler, være sig i deres Helhed eller for en Del, for at Sundhedskommissionen derigjennem kan faa Visshed for, hvad eller hvor meget deraf vil være at paase af samme som hørende under den offentlige Sundhedsplejes Omraade.

(Se Mødet 27. April.)

^{126/75.} Fra Vandværksudvalget var modtaget et Forslag til Vedtægt for Benyttelse af Vand fra Aarhus Vandværk i Genhold til Lov 28. Jan. 1876.

Byraadet vedtog at henlægge Sagen i Skabet til et senere Møde.

(Se Mødet 30. Marts.)

^{199/75.} Byraadet vedtog og underskrev følgende Indstilling i Havnesagen:

„Efter Byraadets Indstilling af 21. Maj 1874 approberede Ministeriet under 24. Juni f. A.:

„at der forinden de tidligere approberede og under Opførelse værende 400 Fod Mole tilbygges 366 løbende Fod Mole af Beton og Granit, samt et rundt Havnehoved af ca. 40 Fods Diameter af samme Materiale“.

Paa en af Byraadet i dets Indstilling gjort Henstilling: „om ikke den projekterede Tværarm maatte kunne bygges noget kortere end forudsat“, blev svaret, „at, da Tværarmen er fornøden til Forebyggelse af Søens Mullen langs Molens indre Side, og da dette Formaal vil forfølges i samme Forhold som Armen for-

fortes, maa det anses for nødvendigt, at Molen opføres i den fulde projekterede Længde“.

Den af Byraadet gjorte Indstilling var, som vistnok allerede Ministeriet bekendt, ikke fremkommen uden betydelige Betænkeligheder og Tvivl, navnlig med Hensyn til den omtalte Tværarm, og vel var Indstillingen bleven vedtaget i Byraadet med et Flertal af 12 mod 4, men flere af de Medlemmer, som stemte for den, udtalte, at de stemte saaledes i Tillid til, at der vilde blive taget Hensyn til den gjorte Henstilling om en Forkortelse, og denne Henstilling var i Virkeligheden at betragte som en Art Kompromis for dem, som fremdeles nærrede Betænkeligheder. Efter at Ministeriet havde afgjort Sagen, sluttedes Afford med Entreprenøren under 10. Avg. 1874, og Arbejderne begyndte, selvfølgelig i Forbindelse med de tidligere kontraherede 400 Fod, og indskrænkedes væsentligt til ifjor Efteraar til den Del af Molen, som gaar i lige Fortsættelse af den øvrige Havnearm.

I Løbet af Foraaret 1875 maatte imidlertid den Forskydning, som Betonvæggen paa de første 400 Fod udviste, som en Følge af Bølgeslagets Paavirkning i den forudgaaende Vinter, vække nye Betænkeligheder med Hensyn til Arbejdets Fortsættelse efter den adopterede Konstruktion. En Konference med Vandbyggningsdirektøren og en efter hans Raad foretagen Undersøgelse af det hele Værk ved en færlig dertil engageret Vandbyggningsingeniør, Kammerraad Reimers, førte til Forslag fra Sidstnævntes Side om væsentlige Forstærkningsarbejder. Man modtog af Herr Reimers saa positive Forsikringer om Arbejdets Holdbarhed, naar disse Forandringer gennemførtes som Tillæg til den oprindelige Konstruktion, at man besluttede at fortsætte efter denne forbedrede Plan, og modtog Ministeriets Approbation herpaa, saavel som paa de med Entreprenøren sluttede Til lægsafforder. — Ved disse nye Overvejelser var Djemærket kun fæstet paa Molernes Konstruktion og Holdbarhed.

En nogen Tid efter fremkommen Skrivelse (af Avg. 1875) fra 4 i regelmæssig Fart paa Aarhus farende Dampskibsførere, som man regner blandt vore kyndigste og indsigtsfuldeste Sømand, og fra 2 af vore betydeligste Skibsrederfirmaer rejste imidlertid Tvivlen med Hensyn til Tværarmens Skadelighed for Havnens lette Besejling, — hvilket Spørgsmaal egentlig aldrig i Mellemtiden ganske havde forstummet, — med fornyet Kraft; denne Skrivelse, som vedlægges, forelagdes Byraadet i Oktober Maaned, ledsaget af en Moderklæring af det daværende Havne-

udvalg, men forøvrigt støttet af en offentlig Erklæring fra 27 dels her hjemmehørende, dels fremmede Skibsførere, som fare her paa Havnen.

Byraadet maatte finde, at Sagen var for vigtig til at afvises, og da tillige Tvivlen om Tværarmens Hensigtsmæssighed som Led af en tilkommende Havn gjorde sig gjældende med forøget Styrke, saa besluttede man, som Indledning til en gjentagen Overvejelse, at lade Kammerraad Reimers, som i en Bladartikkel havde udviklet nogle Ideer om en tilkommende Havn, opfordre til „at give saa meget af en Plan for en tilkommende Havn, som kan vise, navnlig med Hensyn til Havnens Bejeling og Ro i den nye Havn, at Dækningsarmen kan udgjøre en hensigtsmæssig Del af samme“.

Entreprenøren, hvis Arbejder vare spredne saa vidt frem, at Sænkfister og Stensfyld vare anbragte paa den lige Mole i hele dennes Længde og i 2 Sænkfisters Længde af Tværarmen, havde forud erklæret sig villig til at standse midlertidig med Bygningen af Dækningsarmen, foreløbig til Marts Maanedes Udgang.

Kammerraad Reimers's Betænkning til Havneudvalget er af 19. Jan. 1876, og dette Udvalg holdt efter dets Modtagelse en Konference med endel for Tiden tilstedeværende ansatte Skibsførere, angaaende hvilken henvises til vedlagte Udskrift af Havneprotokollen; efter yderligere at have i et senere Møde drøftet Sagen, fremsendte Havneudvalget i Protokoludskrift af 21. Februar:

en Flertalsindstilling (Borgmesteren, Bøch og Spliid), gaaende ud paa, uden Hensyn til de rejste Tvivl at fortsætte Arbejdet efter den tidligere vedtagne Plan, og en Mindretalsindstilling (Langballe og Mørk), gaaende ud paa med 3 forskellige Alternativer at udelade Dækningsarmen af de for Tiden foretagne Bygningsarbejder.

Denne Havneprotokolsudskrift med dertil hørende særlige Motivering fra Mindretallet fremsendes vedlagt.

I Byraadets Møde den 2. ds. forhandlede disse fra Havneudvalget fremkomne Indstillinger, og efter en udsørlig Drøftelse forkastedes med 11 St. imod 5 Indstillingen om at fortsætte Arbejdet uforandret, og vedtoges med 14 St. mod 5 at indstille til Ministeriet:

„at der i Havnearbejderne foretages den Forandring, at Dækningsarmens Bygning opgives, og at en Afslutning finder

Sted ved Benyttelse af de to Sænkfisters Længde, som ere nedlagte."

Mindretallet forbeholdt sig et Separatvotum, og Formanden fandt sig foranlediget til at lade Forhandlingsprotokollen tilføre, „at han ikke vilde benytte den ham ved Loven af 26. Maj 1868 § 12 tildelte Ret til at sætte foranstaaende Beslutning ud af Kraft, uden forsaavidt derved foranlediges en Standsning af de paa begyndte Arbejder, der kunde paadrage Havnekasen Udgift. Men da det her omhandlede Spørgsmaal er fuldt og klart afgjort ved Indenrigsministeriets Resolution af 24. Juni 1874, nedlagde han en bestemt Indsigelse imod en saadan Standsning".

Ovenstaaende Beslutning tillader Byraadet sig herved at indstille til Ministeriets Godkjendelse som Forandring i den under 24. Juni 1874 approberede Indstilling, og Byraadet skal som Motivering tillade sig at anføre:

De imod den saakaldte Dækningsarm rejste Indvendinger gaa ud paa,

1. at Havnens Besejling i en væsentlig Grad vanskeliggjøres;
2. at den, saa længe man ikke er kommen til et saft Resultat om, hvorledes en fuldstændig ny Havns Skikkelse bør være, maa befrygtes at blive en Hindring for den i sin Tid, efter de Krav som da ville stilles, bedst mulige Plan for en tilkommende Havn;
3. at iøvrigt den oprindelige Hovedhensigt med den ny Molebygning, nemlig Tilvejebringelse af No i det nuværende Havnebassin, allerede uden Dækningsarmen vil være opnaaet i tilstrækkelig Grad.

Med Hensyn til det første Punkt, da have i Birkeligheden samtlige Skibsførere, hvis Botum er hørt, erklæret, hvad ogsaa i og for sig er indlysende, at Besejlingen bliver besværliggjort, og selv Kapt. Olsen, Fører af det jydsk-engelske Dampskibsselskabs Skib „Hengest", den eneste, som i sin Totalanskuelse har støttet Dækningsarmens Bygning, har indrømmet dette med den Bemærkning, at Aarhus Havn alligevel vilde være lige saa god at besejle som mange andre gode Havne.

De andre Dampskibsførere have stærkt betonet, at, naar et større Dampskib med østlig Ruling passerer Dækningsarmens Hoved for Indgaaende, maa det, for at undgaa at løbe paa det gamle nordre Hoved, styre lige paa det nuværende søndre Havnesyr. Først naar Skibet er kommet dette omtrent en Skibslængde nær, ligger den egentlige Havn aaben paa en saadan Maade,

at Kursen kan forandres og rettes mod Dampskibsbroen; men for at foretage denne Kursforandring og derved undgaa at løbe paa det søndre Havnehoved eller i dets Næghed fortøjede Skibe, er det nødvendigt at have Fart paa Skibet, som ellers ikke kan forudsættes at lystre Roret; med saadan Fart vil det atter være vanskeligt at undgaa en Kollision med den nuværende Dampskibsbro. Ved saadanne større Skibe, som nu jævnlig befare vor Havn („*Novena*“, 215 Fod langt, hører hjemme her), er den hele Manøvre, selv under mindre ugunstige Forhold, men blot ved Ankomst ved Nattetid, forbunden med saa meget større Risiko, som der fra Dækningsarmens Hoved til Havnefyret kun er en Strækning af ca. 3 Skibslængder, i hvilken der altsaa skal sejles i S-Form, og disse Skibe ville derfor meget ofte blive nødt til at ankre op uden for, til stort Besvær for sig selv og ogsaa for den almindelige Orden ved Havnen, idet Forhaling og Skiften Plads hyppig bliver Følgen. I samme Grad, som Dækningsarmen forlænges, vanskeliggøres den oven beskrevne Manøvre, idet Kursforandringen bliver desto større og brattere, jo længere Dækningsarmen rækker over i vestlig Retning.

Sejlskibene ville i mange Tilfælde være endnu uheldigere stillede, efter hvad de Sejlskibsførere, som have udtalt sig, have forklaret. De ville med sydlige Vinde ofte blive nødsagede til at ankre op uden for Havnen, medens de uden Dækningsarmen kunde sejle lige ind i denne. Derhos har det, saavidt man har kunnet erfare, vist sig, at efter at den 600 Fods lige Arm er opført, har Landgrunden nord for Havnen, langs Kystvejen, forandret sig, og Dybden er allerede aftagen. Dette maa, efter hvad der forklares, for en Del tilskrives de nye Havneværker, som hindre sydlige Vinde i at skære den Sandfyldning bort, som nordøstlige Vinde sætte ind. Dersom en saadan Aftagen af Dybden vedvarer, hvad der er Grund til at tro, kan dette i Tidens Løb blive i høj Grad generende for Sejladsen, hvorfor man i alt Fald foreløbig bør holde Indsejlingen saa langt mod Øst som muligt.

Hvad angaar det andet Punkt, da maa Byraadet mene, at der ikke er ført noget fyldestgørende Bevis for, at Dækningsarmen vil passe ind som et hensigtsmæssigt Led i en tilkommende færdig Havn. Dværtimod har Kammerraad Reimers's Besvarelse af den ham stillede Opgave nærmest vist, at han ikke har formaaet at angive nogen anden Havneskikkelse end en saadan, som allerede var givet efter de af Ingeniør Otterstrøm

forlængst betegnede Havnehoveder for Indsejlingen. Disse mødes imidlertid af væsentlige Indvendinger. Først maa et tilbørligt Blik paa de lokale Forhold vise, at den Del af den nye Havn, som i sin Tid sikkert maa antages at blive af yderste Vigtighed som Dampskibsbro for Passagerfibe, nemlig den ydre Side af den nuværende nordre Havnearm (som selvsølgelig tænkes udvidet i Bredden i Lighed med, hvad der skete med den Havnearm, som danner den nuværende Dampskibsbro), vil ligge omtrent lige saa aaben for de farlige Windretninger, som det netop for Tiden er Opgaven ved det hele under Bygning værende Arbejde at dække den nuværende Havn og særlig den nuværende Dampskibsbro for.

Netop Binden og Bølgeslaget fra Skjæring-Munksgaardsretningen til Skjødshoved, som ere de farligste, ville træffe denne tilkommende Dampskibsbro, ganske som tidligere den nuværende, og om end maaske Sluget kunde formodes at blive noget svagere, fordi der ved det hidtil værende Indløb findes et Stykke Havnearm, der ligesom drager Bølgeslaget ind som en Tragt, — saa vil til Gjengæld den ny Bro ligge endnu mere lodret paa disse Kompasstreger og saaledes paavirkes med forøget Virkning.

En anden højt vigtig Omstændighed, som bliver at tage i Betragtning ved en tilkommende Havn, er, at foruden et Bandbasin af en ikke ringe Størrelse vil der utvivlsomt blive stillet Krav paa store Landarealer, som kun ville kunne skaffes tilveje ved Inddæmning og Opsydning i Havet. — I Modsætning til at man ved den nuværende Havns Bygning langt fra benyttede alt Opmudringsstof til Landvinding, vil det være et Formaal, snarere at afsætte til Landvinding et rigeligere end et knappere Gladerum, end Opmudringsstoffet kan beregnes at ville fylde; thi vor Havn med Omgivelser viser allerede nu snævre Betingelser for den nuværende Trafik, og ved en tilkommende Havn, der forudsætter en betydelig forøget Trafik med store Ladninger, maa Oplagspladser, Oplosningsrum, Plads til Jernbanespor, Holdeplads for Bogne ved Passagerfrekvensen etc. udkræves i et stigende Forhold.

Man vil ikke for Tiden kunne afgjøre, fra hvilket Sted paa Kysten den nordre Arm, som skal aflutte Havnen, vil slutte til; det maa blive et Sted imellem St. Olafs Kirkegaard og Mejlsgades Port. Søgelig kan end mindre afgjøres, hvor langt ud fra Kysten en fremtidig Landvinding bør gaa, og naar dertil kommer, at, som alt anført, den nuværende nordre Mole tænkes

udvidet og ombygget til Løseplads paa begge Sider, saa maa det forekomme som næsten afgjort, at de Projekter, som hidtil have været antydede, ikke ville tilfredsstille. — Under disse Omstændigheder maa det anses af Bigtighed, at den Mulighed ikke bekræftes Fremtiden at bygge endnu længere ud i lige Retning paa den østlige Havnearm, inden man ved en Dækningsarm danner det endelige Indløb for den tilkommende Havn. Det indrømmes, at en Dækningsarm i sin Tid kan blive den rette Afslutning for en Havn; men det maa betvivles, om denne Dækningsarm vil være at søre ind mod Land fra det Punkt, hvor det nu projekteres, og derfor kan man ved nu at bygge den foregribe Fremtiden og forhindre Efterkommerne i at bygge efter det frieste Valg.

Disse Hensyn til Stillingen, som' den kan komme i Fremtiden, vilde, hvorvel flere af os mene, at det ikke vil være mange Aar, før Tiden for den tilkommende Havns Fuldførelse er for Haanden, dog tabe i Vægt, naar ikke Nutidens Krav anfaas for at kunne tilfredsstilles ved at opgive Dækningsarmen. Men netop i denne Henseende have paa en eneste Undtagelse nær alle de Søfarende, som have ytret sig om Sagen i denne Tid, udtalt, at ved den lige Arms Fuldførelse vil der være tilvejebragt tilfredsstillende Ro i Havnen, og Erfaringen har allerede vist, at, medens den 600 Fods lige Arm endnu kun er delvis fuldført, saa har der med Storm fra alle østlige Vindretninger kunnet ligge Skibe under Ladning og Løsning paa de udsatte Steder i Havnen, naonlig ved Dampstisbroen. Ved Havnens søndre Arm har der under alle Forhold været tilstrækkelig Ro til, at Skibe altid have kunnet ligge fortøjede, og da en Omdannelse af denne Arm til Lade- og Løsepladser, hvor saadant endnu ikke findes, med Besætlingsforholdene for Øje, nødvendigvis maa ske med Bibeholdelse af omtrent samme indvendige Linie som nu, saa vil denne Del af Havnen heller ikke i Fremtiden trænge til yderligere Beskyttelse. De af de Søfarende afgivne Vota om at være tilfredsstillende ved denne Dækning og den Ro, som nu er tilvejebragt, formener man i øvrigt at kunne berolige sig saa meget sikrere ved, som jo netop disse her i fast Sejlads beskæftigede Mænd selv vilde lide under mangelfuld Beskyttelse for deres Fartøjer, hvis saadant kunde befrygtes.

Endnu skal det ansøres, at den midlertidige Dækningsarm (bestemt til eventuelt at tages op senere), som man først havde projekteret, men af andre Grunde opgav i 1874, netop kun

dækkede den samme Stjæring-Munkegaards Vindretning, som nu vil være dækket, naar Dækningsarmen udelades, men der af de to Sænkfisters Længde dannes et indadbøjet Molehoved, som selvfølgelig yder mere Dækning, end om en Afslutning ved et Molehoved lige for Enden af den 600 Fods lige Arm sandt Sted.

Naar Byraadet saaledes er kommet til den Erkjendelse, at den saakaldte Dækningsarm for Tiden kan og bør opgives, saa har man valgt den Maade at gjøre dette paa, som er bedst forenelig med den nuværende Stilling, idet som anført 2 Sænkfisters Længde er nedlagt, og det vilde være forbundet med Besvær og Omkostninger at tage disse op. Ved at høje Havnehovedet noget ind ad opnaas desuden Læ for de Skibe, som midlertidig maatte forstøje ude ved den lige Arm, og den Mullen fra Søen, som her skulde kunne befrygtes, kan kun komme med ringe Kraft fra Kysten ved Kis Skov og vil træffe Skibene langskibs. Skulde det i Fremtiden blive ønskeligt at fortsætte dennes Bygning i lige Retning længere ud, da vil der vel komme et lille Knæk paa den lige Linie, men dog ikke et saadant, som i nogen Grad kan forårsage Ulempe, navnlig ikke saa betydeligt som de Knæk, der ved lignende Uvisserhed med Hensyn til Fremtidsplan ere fremkomne paa den ældre Havnearm.

Med Hensyn til Forholdet til Entreprenøren for Anlægget, da ser man sig nu i Stand til at oplyse, at en efter Byraadets Beslutning ved Havneudvalget med ham ført Underhandling under 13. ds. har ført til, at han har erklæret sig villig til at standse med Viderebygning paa Dækningsarmen, indtil Ministeriets Resolution paa nærværende Indstilling kan indløbe. Han har derhos tilsagt at ville meddele en Oversigt over, hvorledes Beføstningerne ved denne Afslutning i Stedet for Bygningen af Dækningsarmen ville stille sig. Entreprenøren har i sidste Efteraar støbt de til Anlægget hørende Betonblokke, af hvilke en Del vil kunne benyttes til den nye Afslutning, og forøvrigt Resten være anvendelig ved andre Arbejder. Iøvrigt er han ifølge Kontrakten forpligtet til at finde sig i de Indskrænkninger i Arbejds Omfang, som man maatte bestemme.

I Henhold til Foranstaaende tillader Byraadet sig at indstille til Indenrigsministeriets Approbation, som Modifikation af den under 24. Juni 1874 approberede Indstilling af 24. Maj j. A.:

„at der i Havnearbejderne foretages den Forandring, at Dækningsarmens Bygning opgives, og at en Afslutning finder

Sted ved Benyttelse af de to Sænkefisters Længde, som ere udlagte“.

Et Mindretalsvotum vedlægges.

Da Entreprenøren vel har indgaaet paa at afvente Ministeriets Afgjørelse af denne Indstilling, inden han fortsætter Viderebygning af Dækningsarmen, men dog vilde lide ved i længere Tid ikke at kunne benytte den nu kommende gunstige Aars-tid, saa vilde man være Ministeriet meget erkjendtlig for snarest mulig at erholde den begjærede Approbation.

Kortet over Havnen med nye Molebygninger vedlægges, og samtlige originale Bilag bedes efter Afbenyttelsen remitterede.

Schmidten. N. Hald. J. Rjar. K. Christensen.

Chr. Lund. H. E. Baess. J. P. Seiersen.

Kraiberg. Otto Langballe. M. B. Holm. Chr. Rjar.

Harald Skovby. Bartels. El. Funch. J. M. Mørk.“

Det ovennævnte Mindretalsvotum er saa lydende:

„Undertegnede Mindretal af Aarhus Byraad har ikke alene ikke kunnet slutte sig til Flertallets Beslutning om at tiltræde Havneudvalgets Mindretals subsidiaire Forslag til Forandring af den for Havnebygningen lagte og approberede Plan, men har derimod forbeholdt sig at ledsage Indstillingen med sit afvigende Votum, hvad herved sker.

Udgangspunktet for den paa ny rejste Forhandling om Forandringer i den approberede Plan er en Skrivelse fra 6 Skibs-sørere, hvori foreslaas, enten at hele Dækningsarmen skulde bortfalde eller den lige Arm forlænges med en tilsvarende Længde. Ved Forhandling herom i Byraadet erklæredes, at man vilde frasælde Fordring om en saadan Forandring, naar Besvarelsen ved Hr. Reimers af en til ham rettet Opfordring maatte vise, at Dækningsarmen ikke præjudicerede en mulig senere Udvidelse af Havnen. Havneudvalgets Mindretal optog imidlertid, efter at denne Besvarelse var givet, paa ny Forhandlingen herom og indstillede disse 2 Alternativer som principale Forslag til Byraadet, medens det aldeles subsidært under c. stillede det Forslag, „at den lige Arm ikke gives nogen Forlængelse, men afsluttes i sin oprindelige Længde ved Benyttelse af 2 i Dækningsarmens Netningslinie allerede anbragte Sænkefister“; om med eller uden et virkeligt Molehoved, er ikke oplyst. Under Forhandlingen i Byraadet toges begge de første Forslag tilbage, og Byraadet vedtog Mindretallets subsidiaire Forslag c., som nu er Gjenstand for

Byraadets Indstilling. Dette Resultat viser en ikke ringe Væksen og Usikkerhed fra Havneudvalgets Mindretals Side i en højt vigtig Sag. Mindretallet erindrer om, at Anledningen til det hele store kostbare Arbejde til Forlængelse af den søndre Mole var „det lange udtalte og stedse stærkere fremtrædende Forlangende om, at der maatte staffles Ro i Havnen“, som navnlig har fundet sit Udtryk gennem en Skrivelse af 18. Novbr. 1871 fra et stort Antal Skibsførere, i hvilken disse udtalte sig for en Forlængelse af den søndre Mole i nordlig Retning.

Ved den efter langvarige Forhandlinger omsider vedtagne Plan er der givet den 600 Fod lige Arm Retning mod Nord-Nordøst istedetfor mod Nord; men dette er igjen modvirket ved, at den 160 Fod lange Dækningsarm er givet Retning Nord til Vest, hvorved denne fuldstændig dækker Havnens Indløb i dennes hele Bredde mod enhver Vind indtil Nordøst til Nord, hvor, efter vor bestemte Formening, Faren for Søgang i Havnen først ophører.

Hertil kommer, at Dækningsarmen beskytter den 600 Fod lange lige Mole paa en saadan Maade, at der langs samme vil være Ro, saa at denne kan benyttes som Anlægs- eller Forøjningsplads, hvad uden Dækningsarmen ikke vil være Tilfældet, ligesom den vil gjøre det muligt at omdanne den søndre Mole i den indre Havn til sikre Losse- og Ladepladser. Hvad Dækningsarmens Indflydelse paa Indsejlingen angaar, er det vor Overbevisning, at den ikke medfører Vanskelighed.

Med den Kurs, der er anlagt, idet et Dampskib passerer Dækningsarmens Molehoved, kan der sejles til Indløbet i den nuværende Havn, og først der, naar der ikke længere er Nødvendighed for stærk Fart, vil Kursen være at forandre.

Fremdeles bemærkes, at Dækningsarmens Molehoved, taget lige ind mod Land, kun nærmer sig Kysten 110 Fod mere end Endepunktet af den lige Arms Forlængelse med 160 Fod, og kun 40 Fod mere end den nu af Flertallet foreslaaede Afslutning med de to Sanktesters Længde; at den er fjernet 280 Fod fra 18 Fods Kurven, 450 Fod fra 16 Fods Kurven og 1,130 Fod fra Kystbeflødningen, og da der er dybt Vand nordøst, giver den rigelig Manøvreplads for enhver Eventualitet.

Hvad Hensynet til en mulig senere Udvidelse af Havnen eller rettere Tilvejebringelse af en ny ydre Havn angaar, kunne vi ikke godkjende de af Flertallet ansøgte Grunde som tilstrækkelige for nu at lade den søndre Mole staa uafsluttet.

Det er klart, at enhver ny Udvidelse af Havnen kun kan ske enten ved en Udvidelse af det nuværende Bassin, eller, hvad der selvfølgelig er det overvejende sandsynlige og altid vil være det ene rigtige, med et nyt Bassin.

Ligesom det nu af sig selv er indlysende, er det yderligere af Hr. Reimers paavist, at Dækningsarmens Molehoved vil kunne afgive Ydersiden af Indsejlingen til et saadant Bassin, og at dette, hvis Indsatning af en nordre Mole kan søres mer eller mindre mod Nord, vil kunne gives en meget betydelig Størrelse.

For saa vidt Havneudvalgets Mindretal i sin Motivering har udtalt, at et saadant nyt Bassin, som af Hr. Reimers antydet, netop vil lide af de samme Mangler som den nuværende Havn, nemlig Uro paa den nordlige Side af den nuværende nordre Mole, bemærke vi, at dette ikke er rigtigt; thi medens det yderste Molestykke af den gamle søndre Mole, som hidtil dannede Indsejlingen, har Retning mod Nordost til Ost, og derfor har virket som en Fangearm, saa vil den nye Dækningsarm, som ovenfor bemærket, have Retning mod Nord til Vest, hvilket gjør en meget stor Forskjel.

Konsekvensen af den nu fattede Beslutning vil være, at al Sikkerhed med Hensyn til Arbejdernes endelige Afslutning bortfalder, og at derved al Plan, al Beregning af Tid og Beføstning ophører, medens paa den anden Side de Grunde, der have været bestemmende for Ministeriet ved Afgivelsen af dets Resolution af 24. Juni 1874, endnu som dengang bør tillægges deres fulde og berettigede Vægt og Betydning.

Følgende alt Anførte er vor Opfattelse usorandret den, der hidtil har fundet sit Udtryk i alle foregaaende Forhandlinger i Byraadet, nemlig:

- a. at den vedtagne Dækningsarm er nødvendig for at skaffe Ro i Havnen,
- b. at samme ikke lægger Besæjlingen af Havnen Banstelsigheder i Vejen, og
- c. at samme ikke præjudicerer en mulig yderligere Udvidelse af Havnen.

Vi slutte os derfor til Havneudvalgets Flertal, som holder paa den usorandrede Plan for den nye søndre Mole med Dækningsarm, saaledes som denne er approberet, og indstille: „At der

ikke gives Approbation paa den af Byraadets Flertal vedtagne Forandring i denne Plan".

Narhús i Byraadet, den 15. Marts 1876.

Som Mindretal:

Schmidten. A. G. B. Knudsen. H. F. Baefs.
H. Riisberg. Müller (frav.)"

(Se Mødet 2. Juni.)

^{230/75}. Som Svar paa den i Mødet 25. Novbr. 1875 ommeldte Forespørgsel fra Bygningskommissionen, tiltraadt af Byraadet, var meddelt Resolution i en Skrivelse fra Justitsministeriet til Stiftamtet af 4 Marts, saa lydende:

„I det med Hr. Stiftamtmandens behagelige Skrivelse af 24. Decbr. f. A. hertil indsendte Andragende har Bygningskommissionen for Narhús Kjøbstad meddelt, at det oftere forekommer ved Bygningsforetagender i den nævnte Kjøbstad, at det ved Bygningsloven af 30. Decbr. 1858 § 21 befalede Forhold mellem det bebyggede og det ubebyggede Areal søges tilvejebragt ved Tilkjøb af Nabogrunde og derefter følgende Sammenlægning til et samlet Hele af de sammenkjøbte Grunde, der da udgjøre forskellige Matriful-Nummere. Bygningskommissionen har i denne Anledning henstillet, om det ikke — for at forebygge, at det paa foransøgte Maade tilvejebragte lovmæssige Forhold mellem bebygget og ubebygget Grund i Fremtiden ved frivillige eller tvungne Dispositioner skulde forandres — kunde som Betingelse for en Bygnings-tilladelse paalægges Bygherren at drage Omsorg for, at samtlige sammenkjøbte Arealer blive forenede under et Matrifulnummer, saaledes at intet Salg af nogen enkelt Del kunde finde Sted uden en forud erhvervet Udstyknings-tilladelse.

Efter at man i denne Anledning havde begjært Indenrigsministeriets Yttringer over Sagen, har bemeldte Ministerium udtalt, at, da ifølge Lov af 11. Febr. 1863 § 9 enhver Deling af Kjøbstadgrunde eller Kjøbstadjorder kan fordres noteret i Matrifulens Dokumenter og i Kjøbstadens Fordebog, saaledes som den er betegnet i de i den Anledning affattede Udstykningsdokumenter, naar kun disses Rigtighed er bleven anerkjendt af Indenrigsministeriet, samt da bemeldte Ministerium savner Bemyndigelse til at betinge denne sin Anerkjendelse, der meddeles i Form af en Udstykningsapprobation, af, at de ved Udstykningen fremkomne Parceller anvendes eller ikke anvendes paa en vis Maade, eller til at notere Delingen i Matrifulen paa en anden Maade end

den, Udstyknings-Dokumenterne udvise, skjønner oftmeldte Ministerium ikke rettere, end at en Foranstaltning som den foreslaaede vilde savne fornøden Hjemmel, ligesom den ogsaa af praktiske Grunde, saaledes navnlig med Hensyn til Prioritetsforholdene, vilde være mindre anbefalelig. Indenrigsministeriet har tilføjet, at den Omstændighed, at Delingen af en eller anden, Udstyknings-lovgivningen uvedkommende Grund ikke vil kunne effektueres, ikke kan berettigge Ministeriet til at nægte sin Approbation, hvorfor det ogsaa kun er for at forebygge Misforstaaelse af sammes Betydning, at Ministeriet, naar det af Sagen tydelig fremgaar, at Udstykningen af deslige Grunde ikke vil kunne ventes fuldbyrdet, tilføjer Approbationen en lignende Bemærkning som den, der findes i den i Gjenpart hoslagt tilbagesølgende Approbation af 20. Novbr. f. A.

Hvilket man herved tjenstligst skulde meddele til behagelig Efterretning og videre fornøden Bekjendtgjørelse, idet man med Hensyn til den med Hr. Stiftamtmandens behagelige Skrivelse af 4. f. M. hertil indsendte Forespørgsel fra Aarhus Bygnings-kommission om, hvilke Bestemmelser i Bygningsloven der navnlig er sigtet til ved det af Indenrigsministeriet i Approbationuer af Udstykninger tagne Forbehold, skal henvide til hvad der oven for er anført og derhos tilføje, at det herefter maa overlades til Bygningskommissionen i hvert enkelt mødende Tilfælde at afgjøre, om en Udstykning kan iværksættes uden at komme i Strid med nogen Bestemmelse i Bygningsloven."

Byraadet tog Sagen til Efterretning.

^{31/76.} Fra Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse var modtaget en Erklæring over det i Mødet den 24. Febr. ommeldte Andragende om Brolægning m. v. af Nørsgade og Olsens Vej. Udvalget anbefaler ikke at erklære Gaden for offentlig, men at lade den istandsætte efter Vedtægtens § 44, idet det formener, at Gadens Stigning 1:24 vil være uforenelig med den for Udstykningen af Berners Loft i sin Tid fra Byens Side stillede Fordring om Nørsgades Forbindelse med Olsens Vej og Teglgaastræde.

Byraadet vedtog, overensstemmende med Udvalgets Erklæring, for Tiden ikke at overtage Nørsgade som offentlig, men derimod at anmode Bejudvalget om at foralede den istandsat som privat Vej efter Vedtægtens § 44.

Ligeledes vedtog man at anmode Bygningskommissionen om paa Byraadets Vegne at varetage, overensstemmende med Byvedtægtens § 47, at Bygninger ved en hidtil ikke bebygget Vej ikke tages i

Brug, forinden Vejen er anlagt paa en efter Omstændighederne fyldestgjørende Maade med Kjørebane, Kendeftene, Fortov m. v.

(Se Mødet 4. Maj.)

Mødet den 17. Marts.

^{37/76}. Paa dertil af Skovudvalget givne Foranledning vedtog Byraadet at forsøge et Arrangement med Aarhus-Rhyomgaard Jernbanebestyrelse, gaaende ud paa at søge bibeholdt Skraaningerne, som Banens Anlæg langs med og gennem Nis Skov vil tilvejebringe, saavel paa Skovtoften som i selve Nis Skov lige ned til Jernbanens Planum og saaledes, at der paa Skraaningerne kan tilvejebringes en 6 Al. bred Fodsti.

Afgjørelse af et Forslag af Lissberg om, at Byen skulde afstaa saa meget af Terrænet af og gennem Nis Skov, at der foruden de fornødne Jernbanespor kunde tilvejebringes en eventuel Vej, 24 Fod bred, blev udsat til næste Møde. (I Mødet den 23. Marts blev dette Forslag forkastet med 9 St. mod 7.)

^{44/76}. En fra Markudvalget modtagen Høststatistik for 1875 vedtog man at indsende til Ministeriet.

^{45/76}. Efter at Havnens Regnskab for 1875 var bleven gennemgaaet af det nedsatte kritiske Udvalg, blev der af Byraadet givet Regnskabets Paategning om, at der ved Revisionen ikke er fundet Anledning til særlig Udsættelse med Hensyn til de opførte Priser, forsaavidt Licitation ikke har fundet Sted, Forbruget af de til Afgang førte Materialier, de bortliciterede Arbejders forsvarlige Udsørelse m. v. Med Hensyn til, at Licitation i Aarets Løb ikke er afholdt over Tømmere, henvises til de af Havneingeniøren givne Oplysninger.

Raadet havde derhos intet imod, at de af Regnskabets fremgaaende Overfridelser passere.

^{60/76}. Fra Kjøbmand N. Lassen var modtaget en Plan for Udstykning og Bebyggelse i Villastil af Toften Mtr.-Nr. 31 d og e ved Nørreallé. Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse, til hvis Erklæring Planen har været sendt, ytrer, at det ikke finder noget imod den at erindre, naar Byggelinien mod Nørreallé indrykkes saaledes, at den kommer i Flugt med Byggelinien, der er afsat for Werners Loft, ligesom det beder Hr. Lassens Opmærksomhed henledet paa det Ønskelige i, for saa vidt der i Fremtiden kunde blive Spørgsmaal om den over Toften udlagte Vej's Overtagelse som offentlig, at den Plads, som falder for den nordlige Ende af Vejen, ikke

bebygges paa en saadan Maade, at en senere Fortsættelse af Vejen op til Olshens Vej derved umuliggjøres. Forinden Bebyggelsen maa derhos Vejen anlægges med Fortov og Rendesten og Vandafløbsforholdene ordnes i Henhold til Bestemmelserne i Byvedtægtens Post V, ligesom Gangstien ved Nørreallé ud til Kjørebanelen maa brolægges for Andragerens Regning for hele Vejens Bredde.

Byraadet tiltraadte Udvalgets Erklæring.

^{61/76}. Fra Kalundborg Byraad var modtaget en Opskrift til at medunderskrive et Andragende til Rigsdagen og Ministeriet angaaende Oprettelse af en daglig Dampskibsfart mellem Kalundborg og Aarhus.

Byraadet vedtog at paategne Andragendet saaledes:

„Aarhus Byraad slutter sig paa det varmeste til de i ovenstaaende Henvendelse udtalte Ønsker om en to Gange daglig regelmæssig Dampskibsforbindelse mellem Kalundborg og Aarhus“.

(Se Mødet 20. April.)

^{65/76}. Byraadet vedtog at forespørge hos Ministeriet, om de i Domsognet boende Militære ere fritagne for at deltage i Udgiften ved Kirkens Restauration, for saa vidt den paahviler Menigheden. Man underskrev derfor følgende Skrivelse til Stiftamtet.

„Fra herværende Auditor Jørgensen er til Byraadet indleveret den vedlagte Behandling af Spørgsmaalet om, hvorvidt de Militære her i Byen ere pligtige til, for saa vidt de bo i Domsognet, at deltage i Udredelsen af det Beløb, der for iaar og formodentlig i en længere Fremtid vil blive at paaligne Domskirkens Menighedsmedlemmer til Kirkens ydre Restauration. Da Spørgsmaalet drejer sig om den juridiske Fortolkning af Love og Bestemmelser, der specielt ere givne for Militæretaten, men tager Hensyn til hvad der kan tale saavel for den ene som for den anden Fortolkning, andrager Byraadet paa, at Spørgsmaalet maa blive afgjort af vedkommende Ministerium til Rettefærdighed saavel for Byen som for det garnisonerende Militær. Man skal kun henlede Opmærksomheden paa, at medens Domkirken hidtil har kunnet bestride dens Udgifter af Kirkens egne Midler, have de Militære, som bo i herværende Frue Sogn, uimodsagt svaret Bidrag til Kirken, der ikke har nogen Formue, og deriblandt ogsaa til Forrentning og Amortisation af et Laan, som for ca. 8 Aar tilbage blev optaget til Kirkens indre og ydre Restauration.“ (Se Mødet 15. Juni.)

Mødet den 23. Marts.

¹⁴¹/₇₅. Efter at Byraadet paa ny havde forhandlet om Sagen betræffende Opførelsen af Enkeboliger paa Graven og paa Klostergade, vedtoges enstemmig, at en Enkebolig skulde opføres, og, med 14 St. imod 4, at den i Overensstemmelse med Fattigudvalgets Forslag skal opføres paa Enkeboligens Grund paa Graven. Med Hensyn til Midlernes Tilvejebringelse vedtog man at overgive Sagen til Kasseudvalget, dog at Pengene restitueres ved Ligning paa Byens Indbyggere eller paa anden Maade. (Se Mødet 11. Maj.)

⁵⁰/₇₆. Man vedtog at meddele Skoleudvalget en Skrivelse fra Skoledirektionen af 21. Marts, hvorefter Seminaristerne L. Sørensen og S. Gundesen ere konstituerede som Lærere ved Aarhus Skolevæsen, fra 1. Maj 1876 at regne.

⁵⁵/₇₆. Fra Vejudvalget var modtaget en Skrivelse, hvori det meddeles, at der for Tiden ikke findes nogen passende Anvendelse for den Kommune tilhørende lille Plads ved Rytvejen ved Enden af Smedegade, hvorfor Udvalget foreslaar, at den bliver henliggende ubenyttet.

Byraadet tiltraadte Udvalgets Forslag.

(Se Mødet 17. Maj.)

⁶⁶/₇₆. Fra Brolægningsudvalget var modtaget en Erklæring over et samme af Byraadet tilstillet Andragende fra Beboere i Sønderallé angaaende Istandsettelse af denne Vej, hvori Udvalget erklærer, at Sønderallé fra Fredensgade til Spanien vil blive det første af de større Brolægningsarbejder, der skal udføres, naar Mars-tiden tillader det.

Byraadet erklærede sig enig i, at Vejen snarest bliver fuldstændig istandsat, som af Udvalget anført.

Mødet den 30. Marts.

Til Skuemeistre til Bedømmelse af frivillige Prøver i Bogbinderprofessionen valgte Byraadet Bogbinder J. C. Bøgg, Skolegade, og i Smedkerprofessionen Smedkermester N. Christiansen.

¹⁴⁸/₇₄. Man vedtog efter Skovudvalgets Indstilling at udbetale Restauratør Henriksen i Riss Skov 100 Kr. for Affavn af Stalden sammesteds.

¹²⁶/₇₆. Byraadet vedtog et fra Vandværksudvalget modtaget

Forflag til Vedtægt i Genhold til Lov 28. Jan. 1876 for Benyttelse af Vand fra Vandværket og besluttede at indsende det til Indenrigsministeriets Approbation. (Se Mødet 6. Juli.)

^{207/75}. Byraadet bemyndigede Skoleudvalget til at anskaffe de fornødne Gymnastikapparater til det nye Gymnastikhus.

^{222/75}. Byraadet bemyndigede Udvalget for Epidemilokalet til at ansætte det fornødne Opsyn ved Lokalet i Genhold til Byvedtægtens § 36. (Se Mødet 27. April.)

^{238/75}. Efter at have modtaget en Erklæring fra Brolægningssudvalget og Stadsingeniøren, hvori de udtale sig om Fordelene ved den i Mødet den 9. Marts ommeldte Kloak i Immervad, navnlig med Hensyn til Vandafløbene fra Torvene, Badstu- og Klostergade, vedtog Byraadet at lade denne Kloak anlægge, uagtet Amtsrådet har nægtet at deltage i Udgiften.

^{37/76}. Byraadet bemyndigede Esmann og Kjær til, paa Raadets Begne at træffe mindelig Overenskomst med Jernbaneselskabet for Aarhus-Rhombanen om Vilkaarene for Afstaafelsen af det Byen tilhørende Terræn, som bliver at afgive til Jernbanen.

(Se Mødet 6. April.)

^{52/76}. Fra den nedsatte Arbejderkommission's første Udvalg var modtaget en Begjæring om Indhentelse af forskellige Oplysninger fra Svendeforeninger m. v. i Aarhus. Efter at Byraadet havde anmodet Kraiberg, Holm, Lund, Christiansen og Hald om at foranledige det i saa Henseende videre Fornødne, var fra disse modtaget nogle tilbørlig udfyldte Schemaer, idet flere Foreninger havde vægret sig ved at udfylde de dem tilstillede Schemaer.

Byraadet vedtog at sende de modtagne Oplysninger til Arbejderkommissionen.

^{67/76}. Følge Andragende fra Kassierer ved Sparekassen for Aarhus og Omegn H. Kaae fritog man ham for det paa ham faldne Valg som Revisor af Kommunens Regnskaber.

^{69/76}. Fra Lømrer H. C. Frederiksen var modtaget et Andragende om Tilladelse til at opføre en Bygning i Ryesgade, uagtet den kommer til at ligge Kirkegaarden nærmere end 30 Alen. I en herover afgiven Erklæring har Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse udtalt, at det ikke kunde anbefale Afvigelser fra Afstandsbestemmelse, hvorimod det ikke sandt noget imod, at Fagaden kun bliver 12 Alen, uagtet der efter Salgsvilkaarene formentlig kunde fordres en Fagade paa 16 Alen.

Man besluttede at henholde sig til den af Udvalget afgivne Erklæring.

⁷⁴/₇₆. Efter Andragende fra Navigationslærer Møller vedtog man, ved Sagens første Behandling, at tilstaa Navigationskolen her i Byen en Understøttelse for 1876 af 900 Kr., navnlig til Skolens Udvikelse med Undervisning i Maskinlære. (Stadsæstet ved anden Behandling i Mødet 6. April.)

⁷⁵/₇₆. Fra H. Thomsen var modtaget et Andragende om Fornælse af Lejemaalet paa Ferdinandspladsen i Nis Skov. Skovudvalget har i en afgiven Erklæring anbefalet, at Lejemaalet fornyes paa 5 Aar paa tidligere fastsatte Vilkaar, dog at Afgiften forhøjes fra 1. April 1876 til 200 Kr. aarlig, og at Lejeren, foruden sædvanligt Ansvar, skal erlægge en Mulkt til Ræmnerkassen af 50 Kr. for hver Gang, han træffes i nogen som helst Slags ulovlig Jagt.

Byraadet vedtog Udvalgets Forslag.

⁷⁶/₇₆. Efter Skoleudvalgets Indstilling tilstod man Fristolens Børnebibliothek et Bidrag af 100 Kr.

⁷⁷/₇₆. Efter Belysningsudvalgets Indstilling bifaldt man, at der paa Sønderallé langs Amtmandstøsten anbringes 3 Gadeløgter.

Mødet den 6. April.

⁴⁵/₇₄. Det meddeltes, at der fra Justitsraad H. onum var modtaget Kort og Beregninger med Hensyn til Inddragelse af en Del af Markjorderne under Bygrunden, hvilke strax ere blevne fremlagte til offentlig Eftersyn.

Efter Forslag af det til Skattevedtægtens Revision nedsatte Udvalg vedtog man at indgaa til Ministeriet med en Forespørgsel med Hensyn til et af Udvalget fremsat Tvivls punkt, hvorfor under 11. April blev tilskrevet Stiftamtet bl. A. saaledes:

„Det af Byraadet nedsatte Udvalg til Revision af den af Ministeriet under 30. Novbr. 1870 approberede „Bedtægt for den kommunale Beskatning af de faste Ejendomme i Aarhus Kjøbstad efter Lov af 11. Februar 1863“ har paabegyndt sine Arbejder, men er derved stødt paa et Punkt, om hvilket det er blevet enigt med Byraadet om at udbede sig Ministeriets foreløbige Afgjørelse.

Ifølge den gjældende Bedtægt er Bygrunden i Matrikulen ansat for Hartkorn 20 Tdr. 5 Skpr. 3 Fdgfr. 1½ Alb., hvilket efter den ved Bedtægtens Affattelse brugte Klassifikation med den ved Approbationen tilføjede Endring svarer til 101 Tdr. „Skpr.

2 Jdgr. Skattehartkorn. Da samtlige Grundskatter dengang vare forudsatte ikke at maatte overstige 12,632 $\text{r} \text{p}$ 5 h 7 β , men ere nedsatte til 12,341 $\text{r} \text{p}$ 3 h 3 β , har man ved Fordelingen paa Kjøbstadgrundene som Grundskat, paa Bygningerne som Husskat og paa Markjorderne fundet, at naar Skattehartkornet paa-
lignedes 60 $\text{r} \text{p}$ pr. Tde., vilde Grundskatten udgjøre 6,097 $\text{r} \text{p}$ 3 h „ β . At dette Beløb kan forhøjes ved Grundskat paa det Areal, som nu inddrages fra Markjord under Bygrund, drager man ikke i Tvivl, men Spørgsmaalet er, om, med Vibeholdelse af de 60 $\text{r} \text{p}$ eller nu 120 Kr. pr. Tde. Skattehartkorn, selve dette kan forandres for det Areal's Vedkommende, som er indbefattet under den nu approberede Vedtægt. Kan saaledes en Gade, der efter den hidtidige Klassifikation staar i en lavere Klasse, nu flyttes op i en højere, uden at samtidigt en Gade af højere Klasse flyttes ned i en lavere? Kun naar Spørgsmaalet besvares bekræftende, vil en By som Aarhus, hvor Grundene i en overordentlig Grad paa forskellige Punkter stige i Værdi ved Jernbaneanlæg m. v., kunne udjævne Uligheder, og de faste Ejendomme i et nogenlunde passende Forhold yde Bidrag til den overordentlige Forhøjelse, der Aar for Aar indtræder i den kommunale Skattebyrde. Ifølge de Regler, hvorefter Husskatten opkræves, nemlig gennem Afskriftsummen, yde Bygningerne en aarlig forøget Indtægt og det synes at maatte være en Konsekvens, at en Forøgelse for Grundenes Vedkommende ogsaa maa kunne indtræde, naar disse væsentlig ere tillagne i Værdi paa Grund af Byens Udvidelse. Da i Reglen ingen Forandring i Grundskatten for den enkelte Ejendom kan indtræde udenfor de Tidspunkter, da Revisionen af Vedtægten efter Loven af 11. Febr. 1863 er forestrevet, og da Revisionen først paany vil falde om 20 Aar, er Sagen af stor Vigtighed, og man tillader sig derfor at bede indstillet til Ministeriets Besvarelse, om en Revision af Vedtægten for Grundskattens Vedkommende paa Grundlag af, at Skattehartkornet undergives Forandring, kan vente Ministeriets Approbation.

(Se Mødet 2. Juni.)

^{46/74}. Fra det nedsatte Udvalg var modtaget følgende Erklæring angaaende Maaden at komme Domkirkeinspektionen til Hjælp med Hensyn til Tilvejebringelse af Pengemidler til Kirkeus ydre Restauration:

„J Skrivelse af 6. f. M. har Domkirkeinspektion meddelt Byraadet Indholdet af Stiftsøvrighedens Skrivelse af 9. Februar d. A., hvorved meddeles Kirke- og Undervisningsmini-

steriets Svar paa en fornyet Begjæring om at erholde det til Domkirkeens udvendige Restauration attraaede Laan paa 177,000 Kr. paa lempeligere Afbetalingsvilkaar, i hvilken Henseende Ministeriet ikke har kunnet imødekomme Andragendet, hvorimod det indvilger i, at Kirken af sine udestaaende Prioritetskaptaler fremtidig tager en Rente af $4\frac{1}{2}$ pCt. p. a. I den Anledning har Byraadet begjært nærværende Udvalgs fornyede Overvejelse og eventuelle Forslag.

Udvalget er enigt i, at der for Tiden ikke kan paalægges Sognebeboerne eller begjæres af Kæmnerkassen et saadant forøget Bidrag, som i Forening med Kirkeens Bidrag vilde bringe et aarligt Tilskud tilveje, der svarede til Afbetaling og Forrentning i 28 Aar (4 pCt. + 2 pCt.) af hvad der oprindelig var tænkt og indgaaet afbetalt og forrentet i 60 Aar (4 pCt. + $\frac{1}{2}$ pCt.). Det nuværende Bidrag af 5000 Kr. aarligt af Sognebeboerne har ved Ligningen vist sig at være ca. 20 Ore pr. 100 Kr.s Skatteindtægt, hvilket — bortset fra det betydelig længere Antal Aar, hvori det vil være at svare, — er $\frac{1}{4}$ højere end Frue Sogn svarer til sin Kirke. Derimod vil man ikke anse det for ubilligt, at denne Ligning af 20 Ore slaas fast som et Minimum, saaledes at de 5000 Kr., der ydes af Sognebeboerne, forøges alt efter som Skatteindtægten stiger udover $2\frac{1}{2}$ Millioner, som iaar er Skatteindtægten hos Skatteyderne i Domfognet. Da Skatteindtægten i de senere Aar er steget særdeles betydeligt (for 1874 var den 3,141,000 Kr., for 1875 3,523,900 Kr. for 1876 3,962,650 Kr. for hele Byen) saa kan der ikke være Tvivl om, at, under nogenlunde heldige Udviklingsforhold, ad denne Vej et aarligt Bidrag snart vil være uaaet, som svarer til de 7000 Kr. der vilde aabue Udvej til en aldeles regelmæssig Forrentning og Afbetaling af Kirkeens Laan efter de af Ministeriet opstillede Vilkaar.

Da imidlertid denne Forudsætning om Bidragets gradvise Stigning igjennem Skatteindtægten, hvor sandsynlig den end kan være, ikke frembyder absolut Visshed, saa har det maattet være Gjenstand for en omhyggelig Prøvelse, om man, hvis den ikke indtraf, kunde være sikret ved de Midler, som havez til Raadighed, og man er kommen til den Erkjendelse, at det i Nødsfald vil kunne lade sig gjøre, ved at modtage Ministeriets Laan paa de tilbudte Vilkaar og ved at fastholde de af Sognebeboerne og Kommunen tilsikrede aarlige Bidrag af 5000 + 1000 Kroner i

60 Aar, at bestride Kirkens Restauration og dog bevare den nuværende Kirkeformue.

Kirkens Formue, foruden Kornindtægt m. v., er c. 130,000 Kr. i udestaaende Kapitaler, hvoraf ialtsald de 106,000 efterhaanden kunne opsiges. Naar man i de Aar, hvori Afdrag og Forrentning paa Laanet udfordrer et større Beløb, end der ifølge de hidtil tagne Bestemmelser aarlig vil indkomme, benytter det Nødvendige af Kirkens Kapital til at supplere disse Ydelser, imod at i de eftersølgende Aar (efter at Laanet er afbetalt) hele det aarlige Bidrag anvendes til at restituere Kapitalen, saa vil man, ved en Forrentning og Afbetaling i 28 Aar med $4 + 2$ pCt. og derefter en Restitution i de eftersølgende 32 Aar af forbrugt Kapital, efter Udløbet af de 60 Aar staa aldeles ligesaadan, som om man kun forrentede og afbetalte i 60 Aar med $4 + \frac{1}{2}$ pCt. aarlig uden midlertidig Forbrug af Aktiver.

Spørgsmaalet bliver da alene, om Kirkens Kapital kan afgive de fornødne Summer til midlertidig Supplering i de første 28 Aar, og her har en detailleret Beregning, som medfølger, vist at det netop vil slaa til, idet med det 28de Aar en Supplering af 104,448 Kr. vil være benyttet, hvilket omtrent svarer til den nuværende disponible Kapitalformue af 106,000 Kr.

Som det vil sees, er Beregningen gaaet ud fra at anvende 200,000 Kr. til Byggearbejde, uagtet man kun stifter Laan af 177,000 Kr.; ved Byggearbejdets Slutning kunde maaske et Tillægslaan af 23,000 Kr. opnaas, hvorved Beregningen selvfølgelig rigeligere slaar til.

Vi ere derfor blevne enige om at indstille følgende Forslag:

Imod at:

1. Der anvendes paa Domkirken ydre Restauration efter den foreliggende Plan et Beløb af 200,000 Kroner.
2. Domkirken optager et Laan af Kommunitetets Midler paa 177,000 Kroner til Forrentning og Afbetaling med 6 pCt. p. a.,
3. Denne Forrentning og Afbetaling bestrides ved Anvendelse af 2000 Kroner aarligt af Kirkens aarlige Indtægter, et Bidrag fra Sognebeboerne og Aarhus Kæmnerkasse som nedenunder bestemt, og midlertidig Forbrug af Kirkens disponible Aktiver,
4. Det hele her henhørende Pengeforhold holdes ganske udfondret fra Kirkens øvrige Regnskab og Kasse,

5. Der nedsættes et kombineret Udvalg af Kirkeinspektionen og Byraadet til at forestaa Byggearbejdet,

vedtager Byraadet:

1. Paa Kommunens Vegne at garantere for det af Kirken optagne Laan paa 177,000 Kroner,
2. Tilskrifer Kommunen Kirken ved saadan Forfrivning og under saadan betryggende Form, som Kirken maatte forlange, til dette Laans Forrentning og Afbetaling et aarligt Bidrag paa 5000 Kroner ved Ligning paa Sognebeboerne og 1000 Kroner at udrede af Kæmnerkassen, at erlægge uafbrudt i 62 Aar fra dette Aar at regne.

Denne 62-aarige Annuitet erlægges bog aarlig med det Beløb, som 20 Ore pr. 100 Kroner Statteindtægt udbringer — for saa vidt derved opnaaes mindst 5000 Kroner — ved Ligningen paa Sognebeboerne, samt som fast Kæmnerkassetilbidrag 1000 Kroner, og naar efter 28 Aars Forløb det ovennævnte Laan er afbetalt, beregnes efter en Rentefod af 4 pCt. p. a., hvilken Forfortællelse i Ydelsens Varighed der svarer til hvad der er ydet mere end 6000 Kroner aarlig, idet 6000 Kroner i 62 Aar forbliver Grundlaget for hvad der bliver at erstatte Kirken,

3. Hvis det af Domkirkeens aarlige Indkomst tilfagte Bidrag af 2000 Kroner skulde bevirke en Nedgang i Kirkeens virkelige Kapitalformue, saa vil der, saa snart en saadan Nedgang af 10,000 Kroner har vist sig, være at træffe Foranstaltning til, at Bidraget fra Sognebeboerne forholdsvis forøges, eventuelt forlænges.

Det eneste Ubestemte, som bliver tilbage i hele denne Plan for Restaurationen, er om de Overslag, som foreligge, og i hvilke der forøvrigt her er paaregnet en Overskridelse af 23,000 Kr., ville staa til i alle Punkter. Her maa man imidlertid, for saa vidt under Byggearbejdet en yderligere Overskridelse sandt Sted, være bestemt paa i saa Fald at udelade saadanne Dele af Planen, som, uden at betage Arbejdet dets egentlige Karakter, da maatte henlægges til Fremtiden. Ved at nedsætte et særligt Byggebudvalg, stiller man netop dette den Opgave at fastholde den forudsatte Ballance i Udgift og Indtægt.

Århus, den 4. April 1876.

Schmidt. J. M. Mørk. Bartels. Cl. Funch. Skovby.

Byraadet besluttede at svare Domkirkeinspektionen overensstemmende med Udvalgets Forslag. (Se Mødet 29. Juni.)

^{206/75}. Kasernebygningsudvalget meddelte, at ved en den 31. Marts afholdt offentlig Licitation over en Del Arbejder paa Fodfolketets Kaserneplads, nemlig Opspørelsen af Hegnsmur mellem Vognsturet og Depotbygningen og mellem denne og Bøssmagerholigen, Opspørelsen af 2 Latrinbygninger og af et Stakit, vare Lømrerne J. Andersen og J. P. Sørensen blevne Enestebydende med 3,800 Kr., hvilket er 80 Kr. højere end den af Ministeriet approberede Overslagssum. Dette Tilbud var imidlertid ved Forhandlinger blevet nedsat til 3,720 Kr., og Udvalget indstillede det derfor til Approbation i Overensstemmelse med Licitationskonditionerne.

Byraadet approberede det nævnte Bud.

^{222/75}, fr. ^{145/71}. Fra Fællesudvalget for Epidemibygningen var modtaget en Skrivelse, hvori det meddeler, at det anser sit Hverv som endt.

Byraadet maatte efter det Foreliggende ogsaa anse Fællesudvalgets Virksomhed for ophørt og besluttede at frasælge Forlangende om Amtets Deltagelse i Udgiften ved Indretning af den i Mødet den 2den Marts ommeldte Opsynsholig samt at foranledige endelig Afregning med Amtet, saa snart Haven ved Epidemibygningen er anlagt.

(Se Mødet 7. Decbr.)

^{19/76}. Man vedtog at meddele Brolægningsudvalget følgende fra det danske Gaskompagnis Hovedkontor i Kjøbenhavn modtagne Skrivelse:

„J Henhold til det højtærede Byraads Skrivelse af 11. f. M. har jeg gjort de nødvendige Meddelelser til Gasværkets Kasferer og Bestyrer med Hensyn til de Gader og Beje, der agtes brolagte eller ombrolagte iaar, og har paalagt dem efter nærmere Meddelelse fra Brolægningsudvalget at tage saadanne Dispositioner, som ere mulige for at undgaa unødvendige Forstyrrelser af de nylig brolagte Gader.

Jeg bemærker, at det højtærede Byraad fastholder, at den første Brolægning efter Gasindlæg eller desl. skal udføres af Gasværket, men at det vil træde til i de Tilfælde, hvor Stenbroen over saadanne Steder senere viser sig at synke; Gasværket vil selvfølgelig bestræbe sig for at undgaa denne sidste Alternativ, men jeg maa dog tillade mig at bemærke, at under nogle Omstændigheder, f. Ex. naar Arbejdet sker i Ler, det er umuligt at faa alt Jordfyld tilbage, og at i saadanne Tilfælde en senere

Synkning er at vente ; i saadanne Tilfælde vil Gasværket være forpligtet til at ombrolægge Stedet, men i de Tilfælde, hvor Bro-lægningsvæsenet mener sig berettiget til at ombrolægge Stenbroen paa Gasværkets Regning, vil jeg tillade mig at betinge, at Gasværkets Kassierer faar 24 Timers Barsel herom, saaledes at han kan have Lejlighed til at lade Stedet besigtige førend Arbejdets Begyndelse.

J Anledning af det højtærede Byraads Ildtalelser angaaende de Steder, hvor Gasværkets Ombrolægning har vist sig at være utilfredsstillende, har jeg anstillet Undersøgelse og har faaet den Oplysning, at mindst et af Stederne, nemlig Fredensgade udfor Statsraad Willemoes' Ejendom, blev Arbejdet (nemlig Anbringelsen af to Bygter paa Byens Foranstaltning) udført saa sildig paa Efteraaret, at den nødvendige Ombrolægning maatte udsættes indtil Foraaret.

Jeg har nu givet Ordre til, at de omtalte Steder skulle forsvarelig ombrolægges, og haaber, at dette vil ske paa en tilfredsstillende Maade.

J Betragtning af, at der i Bladenes Referater om Forhandlingerne i Byraadet den 9. f. M. tales om „Indstrækninger i Netten til at opbryde Bro-lægningen“, finder jeg Anledning til at fremhæve, at jeg ikke, ved i min ærbødige Skrivelse af 25. Febr. d. A. at imødefomme det højtærede Byraads fremsatte Ønsker med Hensyn til Bro-lægningen, har haft til Hensigt at opgive noget af den, Gascompagniet ifølge den mellem samme og Byen eksisterende Kontrakt, tilkommende Net, hvortil jeg da ogsaa vilde mangle Kompetence, da Forandringer i bemeldte Kontrakt kun kunde vedtages for Selskabets Vedkommende af sammes Direktion.

Erhødigst

Joh. R. Eridland.”

^{37/76.} Der meddeltes en gennem Stiftamtet modtagen Skrivelse fra den Rgl. Kommissarius, hvor begjæredes en Del af Skovtøsten stillet til Disposition for Entreprenøren for Anlægget af Aarhus-Nyomgaards Jernbane.

^{59/76.} Der meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra Justitsministeriet til Stiftamtet af 24. Marts betræffende Proprietær C. J. Holms Bygning i Nyesgade, saa lydende:

„J Anledning af det med Hr. Stiftamtmandens paategnede Erklæring af 14. d. M. hertil indsendte Andragende, hvori Proprietær C. J. Holm af Aarhus anholder om Tilladelse til, i

Overensstemmelse med den hoslagt tilbagefølgende Bygningsanmeldelse, at lade opføre en 3-Etages Bygning, bestaaende af Forhus og tvende Sidesøjle, paa den ham tilhørende Grund Matr.-Nr. 13 b. og 13 c. paa Hjørnet af Ryesgade og Rosenfrankgade i bemeldte Kjøbstad og at overdække Gaarden i nederste Etage mellem Sidesøjlene med Stiser og Glas, uanset at Ejendommens ubebyggede Areal ikke faar den befalede Størrelse, skulde man til behagelig Efterretning og videre Bekjendtgjørelse tjenstligt melde, at den i saa Henseende fornødne Dispensation fra Bestemmelsen i Bygningsloven for Kjøbstæderne herved meddeles, paa Vilkaar, at Andrageren ved thinglæst Deklaration forpligter sig til at borttage Overdækket over Gaarden, saafremt den nederste Etage nogenfinde bliver taget til Beboelse."

^{48/76}. Det i Mødet den 17. Febr. ommeldte Forslag fra Civilingeniør Kohl om Anlæg af forskellige Sporveje til Benyttelse af Sporvejslokomotiver vedtog man at henlægge indtil Videre.

^{54/76}. Med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvilke Grundejere der skulle bidrage til den i flere Gader stedfindende Ombrolægning og i hvilket Omfang, vedtog man for esternævnte Gader følgende:

1. Rosenfrankgade. Kjøbmand H. Jørgensen aftræves Halvdelen af Udgiften ved Brolægningen over hans Tømmerplads, medens det med Hensyn til Strækningen fra H. Jørgensens Tømmerplads til Ryesgade har sit Forblivende ved den Brolægnings-Erstatning, som er paalagt Kjøberne af Byens Grund.
2. Fredensgades Fortsættelse (fra Sønderallé til Ryesgade). Man besluttede at sætte sig i Forbindelse med Jernbanens Bestyrelse for at formaa denne til at betale de Beløb, med hvilke der var givet Gartner Ehlers Genstand.
3. M. B. Bruunsgade. Det forbliver ved de afsluttede Overenskomster med Statsraad Bruun.
4. Nørreallé. Omkostningerne ved Brolægning af Fortov og Rendesten m. v. blive fuldt ud at refundere af Grundejerne i 5 paa hinanden følgende Aar og at forrente med 4 pCt. p. a.
5. Sønderallé fra Fredensgade til Spanien. Efter Kontrakt af 26. Febr. 1873 refunderer Jernbanebestyrelsen Halvdelen af Brolægningsudgifterne. Kjøbmand H. Jørgensen og Værtshusholder M. Rasmussen Bundgaard afordres det tilfødes Façadestrækningers Vedkommende svarende Beløb, $\frac{1}{4}$ Del.

6. Teglgaaardsstræde. Efter Andragende fra Beboerne vedtog Byraadet at lade Teglgaaardsstræde brolægge paa et saa langt Stykke, som de for Brolægningssubvalget paa Budgettet bevilgede Midler tillade. Beboerne paa begge Sider af Gaden skulle bære den hele Udgift, beregnet efter Facadestækning. Naar Brolægningen er fuldført og saa langt den er fuldført, betragtes Strædet som offentlig Gade.
7. Søndergade fra Ryesgade til Østergade og Fortovene paa Resten af Søndergade. Beboere vil der ikke være at afkræve noget Bidrag.
8. Fredensgade fra Fredenstov til Sønderallé. Ligeledes.
9. Immervad. For Brolægning af Fortovene og Anlægget af Kloaken sammesteds vil der ikke være at affordre Beboerne noget Bidrag.
10. Skolegade fra Mindebro til Kannikegade med derværende Kloak. Beboerne afkræves intet Bidrag.
11. Revet. Havnetskassen betaler Halvdelen af Omkostningerne. Beboerne afkræves intet Bidrag.
12. Kannikegade med Kloak. Beboerne afkræves intet Bidrag.
13. Fiskerghde med Kloak. Ligeledes.
14. Havnegades Fortov brolægges uden Bidrag fra Beboerne.
15. Miudegade. Beboerne afkræves intet Bidrag, alene med Undtagelse af Grosferer Broge, der selv vil have at betale Brolægningen af Fortovet og borttage Trappen foran Ejendommen Nr. 6, hvorved Byen sparer 95 Kr.

^{60/76}. Efter Andragende fra Kjøbmand N. Lassen og Gartner Jesperfen og i Overensstemmelse med en indhentet Erklæring fra Vandløbsudvalget vedtog man at brolægge Fortov og Kendeften m. v. udfor Andragernes Ejendomme mod Kørreallé, imod at Omkostningerne refunderes Ræmnerkassen ved Afbetaling i 5 paa hinanden følgende Aar og forrentes med 4 pCt. p. a.

^{87/76}. Fra Skoledirektionen var modtaget nogle Schemata med Hensyn til Fastsettelse af Skolelærerembedernes Reguleringssummer. Man vedtog at anmode Skoleudvalget om at foranledige det videre Forløb. (Se Mødet 11. Maj.)

^{89/76}. Byraadet vedtog enstemmig at imødefomme en Begjæring fra Raadmand Liisberg om at udtræde af Byraadet fra 1. Maj 1876 at regne. Man vedtog dernæst at lade foretage Valg af et nyt Medlem. (Se Mødet d. 15. Juni.)

Mødet den 20. April.

J Borgmesterens Fraværelse fungerede Es mann som Formand. —

¹⁴⁵/₇₁, ffr. ²²²/₇₅. Der meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra Indenrigsministeriet til Stiftamtet af 29. Marts, hvorved approberes Overenskomsten mellem Byen og Amtet om Opførelse af Epidemibygningen m. v., saa lydende:

„J Anledning af det med Amtets behagelige Skrivelse af 11. f. M. hertil indkomne Andragende fra Aarhus Byraad, skulde man, efter over Sagen at have brevvexlet med Justitsministeriet, til behagelig Efterretning og videre fornøden Bekjendtgjørelse tjenstlig melde, at Ministeriet samtykker i, at Aarhus Kjøbstad paa de med Aarhus Amtsråd vedtagne Vilkaar overtager den Forpligtelse, der, efter Lov af 1. Maj 1868 angaaende Foranstaltninger til at forhindre den asiatiske Koleras Indbringelse ad Søvejen §§ 4 og 7, paahviler Aarhus Amts- og Kjøbstadkommuner til i Forening at tilvejebringe og vedligeholde et Lokale i Aarhus til Modtagelse af Kolerafyge og eventuelt ogsaa andre Syge, som ad Søvejen indkomme til Kjøbstaden.“

⁵¹/₇₆. Byraadet bifaldt den i Mødet den 24. Febr. ommeldte Indstilling fra Vandløbsudvalget angaaende Fortsættelse af Kloaken fra Nyesgade til Spanien og Badevejens Stenkiste m. v. saaledes, at det overdrages til Udvalget at foranledige Arbejdet udført paa bedste og billigste Maade. (Se Mødet 21. Septbr.)

⁶¹/₇₆. Der meddeltes en Skrivelse fra Folketingets Formand, bilagt med et Astryk af Rigsdagstidenden, hvorefter det af Aarhus og Kalundborg Byraad indgivne Andragende om Gjenoprettelse af Postruten Kalundborg—Aarhus er indkommet til Rigsdagen saa sent, at dets Udvalg ikke har haft Tid til at erklære sig over det.

(Se Mødet 12. Oktbr.)

⁹⁵/₇₆. Man vedtog at overgive til 3 Medlemmer, nemlig Kraiberg, Mørk og Skovby, til videre Foranstaltning en modtagen Indbydelse til Tegning af Bidrag til Oprettelse af et Mindesmærke for General Schleppegrell.

⁹⁰/₇₆. Fra Professor Funch var modtaget en Skrivelse angaaende Anskaffelse af Slufningsredskaber til Fordel for Frederiksbjerg. I en herover afgiven Erklæring har Brandkommissionen foreslaaet, at det saakaldte „Kjøbmændenes Lighus“ paa den gl. Kirkegaard indrettes til Sprøjtehus, og at der i samme anbringes en

Sprøjte, hvilken man antager vil, paa Grund af Bygningens nære Beliggenhed ved Frederiksbjerg, særlig komme denne Del af Byen til Gode i Ildbrandsstilfælde.

Byraadet bifaldt Brandkommissionens Forslag.

(I Mødet den 11. Maj bevilgede Byraadet 50 Kr. 50 Øre til Indretning af et Skillerum i „Kjøbmændenes Lighus“ for at gjøre det i Stand til Sprøjtehus.)

^{91/76.} Fra Besudvalget var modtaget en Skrivelse, hvori meddeltes, at Udgifterne ved Istandsættelse af Montanavej have udgjort 259 Kr. 68 Øre, der ville være at refundere Kæmmerkassen af vedkommende Grundejere.

Byraadet vedtog at anmode Kæmneren om at indkræve Beløbene.

^{92/76.} ^{111/76.} Fra Beboere ved Gaden over Schandorffs Loft, mellem Søgade og Vorupsgade (Valdemarsgade) var modtaget et Andragende om Indlæg af Vand fra Vandværket.

Lignende Andragende var modtaget fra Beboerne ad Bejen fra Bøslergade forbi Petersen & Magens Tømmersplads.

Byraadet beslittede ved Sagens 1ste Behandling at indrømme Andragerne Vandindlæg, for saa vidt de forpligtige sig til at udrede $\frac{1}{5}$ Del af Beføstningen, foruden den ordinære Vandafgift, hvorom Vedkommendes Erklæringer ville være at indhente.

(I Mødet den 27. April blev af Vandværksudvalget fremlagt en Erklæring fra Beboerne ved Bejen paa Vesterbrogade, hvorefter de indgaa paa de stillede Vilkaar, hvorfor Byraadet for denne Bejs Vedkommende stadfæstede sin ovennævnte Beslutning)

Modet den 27. April.

^{100/74.} Der meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra Indenrigsministeriet til Stiftamtet af 6. April, hvorefter Byen vil have at udrede Halvdelen = 330 Kr. 48 Øre af Udgiften ved Istandsættelsen af Slusebroen over Mølleaaen, saa lydende:

„Ved at meddele, at det har været nødvendigt at lade Slusebroen ved Aarhus Mølle, der udgjør en Del af den offentlige Bivej bag om Aarhus By, istandsætte, samt at Udgifterne herved foreløbigt ere udrede af Aarhus Kjøbstads Politikasse, har Hr. Amtmanden i behagelig Skrivelse af 18. Decbr. f. A. paa Amtsraadets Begne i Genhold til Bejloven af 21. Juni 1867 § 15 til Ministeriets Afgjørelse indstillet en mellem Aarhus Kjøbstad

og det med Kjøbstaden forbundne Landdistrikt opstaaet Meningsulighed om, hvem Bedligeholdelsen af den nævnte Vej paahviler, idet De har bemærket, at, medens den Del af den ommeldte Vej, der er beliggende nord for Broen, utvivlsomt hører under Landdistriktet, synes derimod den søndre for Broen løbende Strækning af bemeldte Vej at høre under Aarhus Kjøbstad, hvorfor Udgifterne ved Broens Bedligeholdelse formentlig maa paahvile Landdistriktet og Kjøbstaden i Forening, saaledes at hver af dem bærer Halvdelen.

Foranlebiget heraf skal man ikke undlade herved at meddele, at, ihvorvel der ikke foreligger Ministeriet Oplysninger, hvoraf det med Sikkerhed fremgaar, om den Syd for Broen løbende Strækning af den paagjældende Vej er beliggende paa Landdistriktets eller Kjøbstadens Grund, maa man dog tiltræde den af Dem udtalte Formening, at Grunden ved denne Side af Broen hører under Kjøbstaden. Som Følge heraf maa det ifølge Lov 21. Juni 1867 § 5 paahvile Landdistriktet og Kjøbstaden hver med Halvdelen at bære Udgifterne saavel ved den nu foretagne foreløbige Istandsættelse af Broen som ved dens fremtidige Bedligeholdelse.

Idet man om Foranstaaende skal bede de Vedkommende tilslagt Underretning, skal man ikke undlade at tilføje, at den af Ministeriet saaledes trufne Afgjørelse ikke skal være til Hindrer for, at Aarhus Byraad, saa fremt det maatte formene, at Ejeren af Aarhus Mølle, ifølge særlig Retsgrund, er forpligtet overfor Kjøbstaden til at afholde Udgifterne ved Broens Bedligeholdelse i større Omfang, end det ved nærværende Resolution er paalagt Landdistriktet, ved Domstolene søger ham tilpligtet at efterkomme sin Forpligtelse i saa Henseende.

Byraadet vedtog, forinden videre foretages, at anmode Borgmesteren, Esmann og Rjer om at søge tilvejebragt de Oplysninger, som endnu maatte kunne skaffes tilstede angaaende Bejstykket paa den søndre Side af Broen, og forelægge disse for Byraadet.

(Se Mødet 19. Oktbr.)

^{222/74}. Fra Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse var modtaget en Skrivelse om, at Projekterne til en Broforbindelse mellem St. Klemenstov og Søndergade ere blevne bearbejdede af Stadsingeniøren og henlagte paa Raadstuen til Eftersyn for Raadets Medlemmer.

Efter Udvalgets Begjæring bemyndigede man samme til at tilkalde fornøden teknisk Hjælp til Planernes Bedømmelse.

(I Mødet den 18. Maj stillede Byraadet et Bøelb af indtil 500 Kr. til Udvalgets Raadighed i nævnte Djemed.)

^{26/75}. Der meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra Justitsministeriet til Stiftamtet af 18. April om Byggetilladelse for fhv. Bafhusforvalter Sørensen paa Matr.-Nr. 3 m. af Markjorden i Ring Herred, faa lydende:

„Med behagelig Skrivelse af 16. f. M. har Hr. Stiftamtmanden hertil indsendt den i Justitsministeriets Skrivelse af 17. Novbr. f. A. begjærte Erklæring fra Sundhedskommissionen i Aarhus, vedrørende det hertil i sin Tid indkomne Andragende, hvori Bafhusforvalter S. Sørensen sammesteds besværer sig over, at Bygningskommissionen i oſtnævnte Kjøbstad har nægtet ham Tilladelse til at bebygge den op mod Kirkegaarden i Aarhus ſtødende Jordlod, Matr.-Nr. 3 m., ſaa længe han ikke opfyldte de Betingelser for Bebyggelse, ſom Indenrigsministeriet i Skrivelse af 8. Novbr. 1872 har foreſkrevet med Henſyn til den Byen tilhørende til Kirkegaarden mod Øſt ſtødende Jordlod.

I denne Anledning ſkulde man ved hoſlagte Bilags Tilbageſendelse til behagelig Efterretning og videre Beſkjendtgjørelſe tjenſtligt melde, at, da de af Indenrigsministeriet med Henſyn til lignende Grunde, ſom Betingeſe for Salget af diſſe opſtillede Regler for Bebyggelsen — nemlig, at der paa Kirkegaarden afſættes et 20—25 Alen bredt Belte, i hvilket det ikkun ſkal tillades at nedlægge nye Lig, hvor Ejere af ældre Gravſteder ere berettigede til at forlange det, „at dette Belte beplantes med 2 Rækker Træer, at en Dræning udføres gennem Kirkegaardens Gange paa en viſ, nærmere angiven Maade, at der paa de ſolgte Byggegrunde ikke maa graves Brønde, at der langs Skjellet ved Kirkegaarden lægges en Lervæg i en beſtemt Dybde, og at der ikke maa anbringes Huſe til Beboeſe i en nærmere Afſtand fra denne Lervæg end 30 Alen — ſelvfølgelig ikke kunne gjøres gjældende med Henſyn til Grunde, ved hvis Afhændeſe intet Forbehold er taget, og da Hjemlen til at foreſkrive Betingeſer for Bebyggelsen ſaaledes alene kan ſøges i Sundhedsvedtægtens 11. Afſnit § 2, der i hvert Fald ikke kan afgive Grundlag for ſaadanne Betingeſer ſom de ovenberørte af Indenrigsministeriet opſtillede, der blandt Andet kræve Foranſtaltninger, over hvilke Grundens Ejer ikke er raadig, maa Justitsministeriet formene, at det ikke kan forbydes Andrageren at opføre en Bygning paa den omhandlede Grund, naar han, ſaaledes ſom af ham tilbudt, forpligter ſig til, ikke at grave Brønd paa Grunden og at dræne

denne, hvor det findes fornødent, samt at plante et Læbelte mod Kirkegaarden og at holde Bygningen 30 Alen fra denne.

Jorfaavidt Byraadet i Aarhus, i det med Hr. Stiftamtmandens fornævnte Skrivelse hertil indkomne Andragende, har benyttet denne Lejlighed til at indstille til Justitsministeriet, at der ved et Tillæg til Sundhedsvedtægten maatte blive draget Omsorg for, at ensartede Regler i den ved Indenrigsministeriets ovennævnte Skrivelse angivne Retning komme til Anvendelse med Hensyn til Bebyggelsen af samtlige de op til Kirkegaarden stødende Grunde, undlader man derhos ikke at tilføje, at en nærmere Resolution vil kunne imødeses."

Man vedtog at underrette foruden Sørensen endvidere Sundhedskommissionen, Bygningskommissionen og Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse om Ministeriets nævnte Resolution.

^{222/75}. Efter Forslag af Udvalget for Epidemibygningen approberede man et Forslag til Kontrakt angaaende Ophuset ved Epidemilokalene og bifaldt, at Betalingen for Kosten til Patienter fastsættes til 1 Kr. pr. Dag for hver Patient, foreløbig for $\frac{1}{2}$ Aar.

^{116/76}. Efter Andragende fra Arbejdernes Sygesforening vedtog man af Ræmnerkassen at dække Foreningens Underbalance for 1875 = 964 Kr. 12 Øre.

Model den 4. Maj.

Der meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra Indenrigsministeriet til Stiftamtets af 24. April angaaende Betalingen for Vognskuret for Fodfolket, saa lydende:

„Med Amtets behagelige Skrivelse af 11. Febr. sidstleden har man modtaget et Andragende fra Aarhus Byraad angaaende Fastsættelsen af den Kjøbstaden tilkommende Lejesgift for den derværende Garnisons Afbenyttelse af en, i Genhold til den mellem Krigsbestyrelsen og Aarhus Byraad den 5. Avg. 1873 afsluttede Overenskomst, for det i Kjøbstaden garnisonerende Fodfolk, opført ny Vognskursbygning, der er taget i Brug den 1. Oktbr. s. A.

Efter i denne Anledning at have brevvejlet med Krigsministeriet skulde man til behagelig Efterretning og videre fornøden Beskjættelse tjenstligst melde, at der, i Godtgørelse til Kommunen for i Oktober Fjerdingaar at have afgivet den omspurgte Vognskursbygning til Brug for den der værende Garnison, vil ved Opgjørelsen af den Kommunen tilkommende Indkoarterings-

godtgjærelse for 2det Halvaar 1875 blive beregnet 106 Kr. 41 Øre, nemlig 6 pCt. aarlig af det Beløb af 6,702 Kr. 80 Øre, som hidindtil er medgaaet til Udgifter ved Bygningens Opførelse, og 4 pCt. aarlig af Byggegrundens Værdi, der, efter det af Byraadet Oplyste, udgjør 587 Kr. 50 Øre.

Foraaavdt det af Byraadets Andragende fremgaar, at forskjellige endnu tilbagestaaende Arbejder ved den omspurgte Bygning ville foranledige en yderligere Udgift for Kommunen, skal man derhos tilføje, at man forbeholder sig, naar man efter disse Arbejders Fuldførelse modtager en nærmere Indstilling fra Byraadet, at træffe Afgjærelse af, hvorvidt og fra hvilket Tidspunkt den Kommunen efter Foranstaaende tilkommende Godtgjærelse for Bygningens Afgivelse, nemlig 425 Kr. 64 Øre aarlig, maatte kunne forhøjes. Højsfølgende tre Bilage tilbagefendes."

^{45/74}. Markudvalget gjør opmærksom paa, at der paa de nye Matrifulskort er af Justitsraad, Landinspektør Honum affat en formentlig fejlagtig Grænselinie mellem Knudrisbakke og Raadmand Lissbergs og Gartner Rielsens Ejendomme.

Efter Justitsraad Honums Forslag vedtog man at lade Sagen afgjøre efter Instrux af 17. April 1863 § 5 og at anmode Markudvalget om at foranledige det Fornødne.

^{155/75}. Fra Bestyrelsen for en projekteret Jernbane fra Odder til Aarhus var modtaget et Andragende om Tilskud fra Kommunen, saa lydende:

„Ved et i Odder den 11. ds. afholdt Møde af dem, der hidtil have tegnet sig for Aktier i den projekterede Jernbane fra Odder til Aarhus, vedtogte Aktionærerne at konstituere sig som et Selskab og udvalgte undertegnede Bestyrelse med Bemyndigelse til at foretage, hvad der maatte være fornødent til at fremme Jernbanesagen og navnlig til, naar Aktietegningen var tilstræffelig fremmet, paa Selskabets Vegne at henvende sig til Regjeringen med Andragende om, at den vil tage Sagen i sin Haand og hos Lovgivningsmagten udvirke en Lov om Koncession og Tilskud af Statskassen til Anlæggelse af den projekterede Bane.

Den hidtil udgaaede Indbydelse til Aktietegning af Private og Kommuner i de Dele af Lands og Ring Herreder, som antages at ville have Gavn af den projekterede Jernbane, har haft en god Fremgang, og efter vedlagte Fortegnelse over de tegnede Aktier er der tegnet 1041½ Aktier til et Beløb af 208,300 Kr. Der er senere tilkommet nogle flere Aktier og Tegningen bliver fortsat i de ovennævnte Herreder, ligesom det ogsaa ventes, at

der sammesteds fra og navnlig fra Sognekommunerne vil tilkomme flere Aktier. Aarhus Amtsråd, som ogsaa er indbudt til at deltage i Aktietegningen, forventes at ville deltage med en klæffelig Tegning, hvormed der forhaabentlig vil blive taget endelig Bestemmelse i det Møde, samme afholder den 17. Maj næstkommende.

Da den fattede Plan hidtil har fundet en god Tilslutning hos dem, samme vedkommer, nære vi det sikre Haab at kunne naa det os foresatte Maal, og da Planens Realisation vil have en særdeles stor Betydning for Aarhus Kjøbstad, tillade vi os, idet vi ikke tvivle om, at det ærede Byraad vil understøtte Sagen ved Tegning af et passende Antal Aktier, at indbyde Samme til at tage Del i Aktietegningen, i hvilken Anledning vi vedlægge nogle Exemplarer af den udstedte Indbydelse. Eignende Indbydelse have vi idag tilstillet Aarhus Handelsforening og Haandværkerforening og anmodet disse Foreninger at ville stille sig i Spidsen for en Aktietegning hos de Private i Aarhus Kjøbstad.

Slutteligen tillade vi os at tilføje, at vi i Genhold til den os givne Bemyndigelse agte, saa snart et passende Antal af Aktier er tegnet, at forelægge Regjeringen Sagen og anmode den om hos Lovgivningsmagten at udvirke en Lov om Koncession og Tilskud af Statskassen til Anlæggelse af den projekterede Bane. Da det i Sagens Interesse vilde være gavnligt, dersom dette kunde ske, naar Rigsdagen efter de nye Valg til Folketinget paany bliver sammenkaldt, vilde det være ønskeligt, at Aktietegningen finder Sted saa hurtigt som muligt, og Bestyrelsen vil ogsaa bestræbe sig for at fremme den videre Aktietegning saa hurtigt som muligt.

I Bestyrelsen for den projekterede Jernbane fra Odder til Aarhus, den 18. April 1876.

G. Nehling. Holstein-Rathlou. P. A. Riørboe.
S. Jensen. Hans Broge."

Man vedtog at fortsætte Sagens Behandling i et senere Møde.
(Se Mødet 18. Maj).

³¹/₇₆. Fra Grundejere paa Nørsgade var modtaget et Andragende, hvori de paa ny anholde om, at Byen vil overtage Gaden som offentlig.

Byraadet vedtog foreløbig at lade det forblive ved den tidligere tagne Beslutning, fr. Mødet 16. Marts, saaledes at Gaden ved Grusning bringes i farbar Stand, men at give Grundejerne

Løfte om inden Efteraaret at lade Gaden belyse og derefter, saa snart det kan ske uden Præjudice for andre vedtagne Arbejder, at lade Gaden brolægge i Genhold til Byvedtægtens § 38 paa Grundejernes Bekostning, hvorefter Gaden vil være at betragte som offentlig. Samtlige Brolægningssudgifter ville være at refundere Ræmnerkassen i 5 Aar.

^{117/76}. Efter dertil af Skovby given Anledning forhandlede Byraadet Spørgsmaalet om Indkjøb af den saakaldte „Blegdam“ som Byggeplads for eventuelle Skolebygninger. Byraadet vedtog at anmode Lund og Lange om at undersøge Grundens Beskaffenhed, og paa Vilkaar af, at de derefter afgive en Attest om, at Grunden er god til Byggegrund for Skoler, vedtog man at bemyndige Rasseudvalget til at afslutte Handel om Blegdammen paa de af Ejeren, Stabssergent Harten, stillede Vilkaar, nemlig at Kjøbsummen bestemmes til 13,400 Kr., hvoraf 1,400 Kr. udbetales i Juni Termin, Resten i December Termin, at Harten forbeholder sig Bolig til Oktober Flyttetid og at Kjøbsummen forrentes med 5 pCt. p. a.

(I Mødet den 11. Maj fremlagdes en Erklæring fra Lund og Lange ang. Grundens Beskaffenhed, hvorefter Byraadet vedtog ikke at kjøbe Blegdammen.)

^{118/76}. Fra Havneudvalget var modtaget en Indstilling af 1. Maj om Udsørelse af nogle af Rammerraad Reimers foreslaede Forstærkningsarbejder ved den Del af den lige Mole, der er Gjenstand for Kontrakt af 10. Avg. 1874, nemlig Paahydning mod Havet af yderligere 250 Kubikfavn store Søjten og af 60 Kubikfavn harpet Grus, samt Sammenmuring af For- og Bagmuren og Anbringelse af Jernankere og Lustrør.

Byraadet approberede Udvalgets Indstilling.

^{119/76}. Fra Politimesteren og Jernbanedirektøren var modtaget et Forslag til Vedtægt for Færdsel m. v. paa Helligdage i Genhold til Lov 7. April 1876 § 12.

Byraadet vedtog at nedsætte et Udvalg paa 3 Medlemmer til efter Politimesterens Begjæring at behandle Sagen. Til Medlemmer af Udvalget valgtes Mørk, Langballe og Seierfen.

(Se Mødet 2. Juni.)

^{121/76}. Efter Forslag af Skoleudvalget vedtog man at indstille Lærerinderne C. Kors, Chr. Møller og J. E. Becher til fast Ansættelse som Lærerinder ved Byens Skolevæsen.

(Underretning om de nævnte Lærerinders faste Ansættelser meddelt ved Skrivelse fra Skoledirektionen af 3. Juni.)

^{122/76}. Ifølge Andragende fra Kjøbmand Ellermann om at

erholde Vand fra Vandværket ledet til sin Byggegrund, Matr.-Nr. 25 a ved Skovvejen, vedtog Byraadet at bemyndige Vandværksudvalget til at lade nedlægge 500 Fod Vandrør langs Matr.-Nr. 25 a ved Skovvejen, imod at Kjøbmand Ellermann betaler $\frac{1}{4}$ Del af Omkostningerne ved Anlægget. Resten af Beløbet vil være at optage paa Budgettet for 1877.

Åbnet den 11. Maj.

¹³⁶/₇₅. Det nedsatte Udvalg meddeler, at Godsejer Jngerslev i Skrivelse til Borgmesteren af 10. Maj har tilbudt at afhænde til Kommunen Ridebanen ved Stranden øst for Hads Herredsvejen Matr.-Nr. 1 q. og det syd for denne liggende Matr.-Nr. 1 ab. for 30,000 Kr., hvoraf 6000 Kr. erlægges kontant den 1. Oktbr., medens Resten afdrages med 6000 Kr. aarlig. Størstedelen af fidsnævnte Grundstykke er bortlejet til 1880, og paa samme er opført en Bygning, der ikke tilhører Hr. Jngerslev, hvilken vil af Kommunen være at overtage og indløse med den Sum, hvorfor Bygningen til den Tid er brandforsikret, mod at Lejefgifterne af Ridebanen, 100 Kr. aarlig, og af Sømfabrikens Grund, 80 Kr. aarlig, tilfalde Kommunen fra 1. Oktbr. 1876.

Byraadet vedtog ved Sagens 1ste Behandling enstemmig at købe de nævnte Grundstykker paa de af Godsejer Jngerslev tilbudte Billaar. (Se Mødet 18. Maj.)

¹⁴¹/₇₅. Fra Kasseudvalget var modtaget en Erklæring af 5. Maj angaaende Tilvejebringelse af Pengemidlerne til Opsørelse af en Enkebolig paa Graven, hvortil Omkostningerne antages at ville udgjøre ca. 35,000 Kr. Udvalget foreslaar, at Beløbet udredes forudsat af det opsamlende, i Sparekassen indestaaende Beløb for folgte Grunde i Ryesgade, og at det restitueres ved Paaligning i 10 Aar paa Byens Indvaanere med $\frac{1}{10}$ aarlig under Forudsætning af, at Enkeboligen paa Klostergade beslattes folgt, saa snart den nye Enkebolig paa Graven er færdig, samt at det derved indkomne Beløb forlods anvendes til Afdrag paa Byggegjælden.

Byraadet vedtog med Hensyn til Kasseudvalgets Forslag om at sælge Enkeboderne paa Klostergade at indhente en Erklæring fra Udvalget for Fattigvæsenet. (Se Mødet 24. Juli.)

⁵⁶/₇₆. Ifølge Andragende fra Behoerne ved Gaden forbi de nye Arbejderboliger om at give Gaden et Navn vedtog man, efter

Forflag af Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse, at benævne Gaden „Valdemarsgade“.

^{87/76}. Man vedtog at indsende til Skoledirektionen nogle fra Skoleudvalget modtagne udfyldte Schemaer, indeholdende Oplysninger til Bestemmelse af Lærereembedernes Reguleringsnummer i Aarhus.

^{124/76}. Man vedtog at indhente Havnendvalgets Erklæring over et Andragende fra J. R. Vesterby af Hjørring om Tilladelse til at etablere en Kjørevægt her i Byen. Handelsforeningen har i en afgiven Erklæring af 30. April ytret, at den ikke antog, at der var stor Trang til en saadan Kjørevægt eller at den vilde blive synderlig benyttet. (Se Mødet 15. Juni.)

^{126/76}. Foranlediget ved en Skrivelse fra Etatsraad Bruun om en Forhandling med Byen angaaende en Tilslutning af Halls Vej til M. P. Bruunsgade, bemyndigede man Bartels og Rjer til at forhandle med Etatsraad Bruun og ordne Sagen.

(Se Mødet 15. Juni.)

^{127/76}. Foranlediget ved et Andragende fra Komiteen for Industriudstillingen i Aarhus 1876 om Pengetilskud fra Kommunen, vedtog Byraadet at svare, at det ikke har troet for Tiden og navnlig forinden Udstillingens økonomiske Status viser sig at burde tage Bestemmelse om, hvorvidt man vil yde noget Bidrag.

(Se Mødet 9. Novbr.)

^{128/76}. Fra Kjøbmand Lottrup var modtaget en Skrivelse, hvori han reserverer sin formentlige Ejendomsret til en Del af den Byen tilhørende Plads ved Kystvejen.

Et Forflag om, at Byen burde sælge hele den nævnte Plads, blev forkastet af Byraadet med 10 St. mod 6.

^{130/76}. Foranlediget ved en Forespørgsel fra Overlærer Kraiberg angaaende Grundlovsdagens Festsiligholdelse, vedtog man ifkun at bevilge Penge til Musik i Gaderne om Morgen, men ikke til yderligere Festsiligholdelse.

Mødet den 18. Maj.

^{136/76}. Ved 2den Behandling af Sagen om Kjøbet af Ridebanen og Sømfabriken bekræftede Byraadet sin i Mødet den 11. Maj tagne Beslutning; man overdrog det til Udvalget at forhandle med Godsejer Jørgensen, om han ikke vilde være villig til, mod en mindre kontant Udbetaling, at modtage en Obligation fra Kommunen uden Pant for Restbeløbet til en nærmere bestemt Rentefod,

^{155/75.} Ved 2den Behandling af det indkomne Andragende fra Bestyrelsen for den projekterede Jernbane fra Odder til Aarhus om Tegning af Aktier vedtog Byraadet at tegne Aktier for 50,000 Kroner paa Betingelse af, at der ved Tilskud af Kommuner paa Landet samt Private i By og Land tilvejebringes 400,000 Kr., og at Staten tilskyder som sædvanligt 80,000 Kr. pr. Mil.

^{63/76.} Fra Legatudvalget var modtaget en Erklæring med Hensyn til det i Mødet den 9. Marts ommeldte Legat, oprettet af Frøken Eva Elisabeth Ahnfeldt.

I Overensstemmelse med Udvalgets Erklæring vedtog Byraadet at svare, at man ikke havde noget imod, at Legatudvalget havde overtaget Bestyrelsen af Legatet, idet man dog, med Hensyn til at der i Testamentet er truffet Bestemmelse om, at den Afdødes Slægtninge i alle Forgreninger skulle være fortrinsberettigede til Legatet, udtaler Ønsket om, at der træffes en nærmere Begrænsning, navnlig derved, at den Afdødes Slægtninge udtrykkelig maa søge Legatet og dokumentere deres Arveret. (Se Mødet 9. Novbr.)

^{123/76.} Fra Beboere af Knudrigsgade var modtaget et Andragende om at erholde den forlængede Del af Gaden brolagt.

Byraadet udsatte at tage Bestemmelse i Sagen, indtil nærmere Oplysninger foreligge om et eventuelt Gadeanlæg over Gartner Rielens Ejendom. (Se Mødet 2. Juni.)

^{131/76.} Fra Skanderborg Skifteret var modtaget en Skrivelse af 9. Maj, hvori meddeles, at Enkemadame Maren Jensen, født Kjerulfs, af Skanderborg, død 5. Maj 1876, har ved Testamente skænket et Legat paa 4000 Kr. til Værdige og Trængende i Aarhus Kjøbstad, som ønskes bestyret af Byraadet. Man vedtog at anmode Legatudvalget om at foranlede det videre Fornødne i Sagen.

(Se Mødet 14. Oktbr.)

^{132/76.} Fra Kasernebyggningsudvalget var modtaget et af Arkitekt Lange paa Opfordring af Oberst Glahn affattet Forslag til Dræning og Grusning af den søndre Ridebane samt et Forslag til Anbringelse af Barrierer om begge Ridebaner, begge Forslag ledsagede af Rids og Overlag.

Byraadet vedtog at sende disse Projekter gennem 2den Generalkommando til Krigsministeriets Approbation med Bemærkning, at man er villig til at lade Arbejderne udføre, imod at der for Ridebanerne erlægges Leje efter Overenskomsten af 5. Avg. 1873 § 6 d, men at derunder ikke kan indbefattes de foreslaaede Barrierer, der, selv om der bag dem plantes en Tjøruehæk med Bestemmelse at afløse dem med Tiden, ville være Gjenstand for Vedligeholdelse. Man maatte

derfor henstille, om Militæretaten selv vilde lade Barriererne anbringe for egen Regning og sørge for deres Vedligeholdelse, eller om samme vil forlange dem anbragte og vedligeholdte af Byen, i hvilket Fald man maatte forlange den i saa Henseende anøendte Sum forrentet efter Overenskomstens § 6 c. (Se Mødet 31. Juli.)

¹³⁴/₇₆. Efter Indstilling af Skoleudvalget bifaldt Byraadet, at der tilstaaes Medhjælperinde i Borgerpigeskolens Haandgjernings-skole, Johanne Jverfen, et maanedligt Tillæg af 4 Kr. til hendes hidtil værende Løn, der er 8 Kr. maanedlig.

— Byraadet vedtog at sende en Krans til afdøde Rancelliraad, forhenv. Bankkasferer i Aarhus Otterstrøms Jordefærd i Kjøbenhavn.

Mødet den 2. Juni.

⁴⁵/₇₄. Man vedtog at meddele vedkommende Udvalg en Kommunikation af en Skrivelse fra Indenrigsministeriet til Stiftamtet af 17. Maj angaaende Revisionen af Stattevedtægten, saa lydende:

„Næst at indberette, hvorvidt Forarbejderne til den forefrevne Revision af den under 30. November 1870 stadsfæstede Vedtægt for den kommunale Besskatning af de faste Ejendomme i Aarhus Kjøbstad ere fremskredne, har Aarhus Byraad i det med Amtets behagelige Skrivelse af 21. f. M. modtagne Andragende forespurgt, hvorvidt den samlede Størrelse af det Kjøbstadgrundene ifølge bemeldte Vedtægt paahvilende Skattehartkorn ved Vedtægten's Revision kan forandres ved, at en Gade, der nu staar i en lavere Klasse Grundstat, flyttes op i en højere, uden at samtidig en Gade af højere Klasse flyttes ned i en lavere.

Foranlediget heraf skulde man til behagelig Efterretning og videre fornøden Beskjendtgjørelse tjenstligst melde, at der, for saa vidt iøvrigt fyldestgjørende Grunde maatte foreligge for ved den omhandlede Revision at flytte en eller flere Gader op i højere Besskatningsklasser end dem, under hvilke de ved den hidtidige Klassifikation ere henførte, ikke fra Ministeriets Side høves noget at erindre mod en saadan Forandring af Vedtægten.“

(Se Mødet 24. Juli.)

²⁵⁶/₇₄. Fra det nedsatte Udvalg (Esmann), jfr. Mødet 10. Juni 1875, var modtaget nogle foreløbig afsluttede Overenskomster med Ejerne af Bestereng og Holmstrupgaard samt Proprietær Faur-

schou i Brendstrup, betræffende Afløsning af Afgiften efter Forordn. 18. Oktbr. 1811.

Byraadet vedtog ikke at afkræve Ejerne af Vestereng og Holmstrupgaard den omhandlede Afgift for længere Tid tilbage end 1875, under Forudsætning af, at de Reservationer, de have knyttet til deres Tiltrædelse af den foreslaaede Overenskomst, bortfalde, saa at Afgiften uomtvistet fremtidig svares, hvorom Deklarationer ville være at udstede. (Se Mødet 24. Juli.)

^{21/75}. Fra Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse var modtaget en Erklæring over det i Mødet den 16. Decbr. 1875 ommeldte Andragende fra Gartner Rielsen angaaende Gadeanlæg over hans Loft ved Mejlgaades Port. Udvalget finder ikke, at de af Rielsen projekterede Gader opfyldte de i Byvedtægtens § 47 foreskrevne Hensyn, hvorfor det fraraader at approbere den indsendte Plan, medens det derimod ikke har noget imod, at der opføres Bygninger med Facade mod Grenaa Landevej paa den Del af Haven, som ikke grænser umiddelbart til Byens Ejendomsgrund.

Byraadet besluttede ikke at foretage videre i Sagen, men at henholde sig til Udvalgets Erklæring.

^{156/75}. Efter Kasernebygningsudvalgets Forslag bifaldt Byraadet, at hele Exercerpladsen paa Galgebakken drænes tillige med den eventuelle Byggeplads for Fodfolkets Kaserne samt Pladsen foran Depotbygningen, hvilket sidste bør ske snarest, forinden Pladsen hauseferes. Endvidere bifaldt man, at Udgiften i førnævnte Retning afholdes saaledes, at Godtgjørelsen indbefattes under den aarlige Taxation for Exercerpladsens Benyttelse, og at Erstatning for Udgiften til Kasernepladsens Dræning lægges paa den Jordleje, som derfor skal betales i Forening med Byggesummerne, samt at der paa samme Maade ved samme Lejlighed søges Erstatning for Udgiften ved Depotpladsens Dræning, da Udgiften til Jordleje for Depotbygningen allerede er fastsat.

^{199/75}. Foranlediget ved en Skrivelse fra Entreprenøren for Havnemolebygningen, besluttede man at tilskrive Indenrigsministeriet med Anmodning om snarest at meddele Svar paa Byraadets Indstilling af 16. Marts, samt at meddele Entreprenøren, at Byraadet maatte ønske, at der ikke foretages videre med Hensyn til de nedsendte Rister i Tværrarmen, forinden Ministeriets Resolution foreligger. (Se Mødet 29. Juni.)

^{222/75}. Man vedtog at meddele Udvalget for Epidemilokalet en Skrivelse fra Stiftamtet af 27. Maj, hvori Forslaget til Vedtægt for Epidemilokalet bifaldes, saa lydende:

„Efter at Indenrigsministeriet i Skrivelse af 29. Marts d. A. har samtykket i, at Aarhus Kjøbstad paa de med Amtsrådet vedtagne Betingelser overtager den Forpligtelse, der efter Lov 1. Maj 1868 paahviler Amtsrepartitionsfonden til at deltage i Udgifterne til Foranstaltninger efter Lovens § 4 og 7, har Aarhus Amtsråd i Mødet den 17. d. M. tiltraadt det under 19. Novbr. f. A. fra Byrådet modtagne Forslag til en Vedtægt for Epidemilokalet i Aarhus med den af Byrådet senere i Skrivelse af 11. Marts d. A. begjærte Tilføjning.“

(Vedtægten er optagen i Tillægget.)

¹⁰⁰/₇₆. I Genhold til en Indstilling fra Politimesteren ansatte Byrådet Sergent af 2det Dragonregiment F. H. J. Jøns i den ved Brüel's Død ledigblevne Politibetjentpost, fra 1. Juni at regne.

¹¹⁹/₇₆. I Overensstemmelse med en fra det nedsatte Udvalg modtagen Indstilling vedtog Byrådet at indstille til Stiftamtets Approbation følgende Vedtægt i Genhold til Helligdagsloven af 7. April 1876 § 12:

„I Genhold til Lov af 7. April d. A. om Fred paa Folkekirken's Helligdage § 12 bliver herved indtil videre bestemt:

1. at Kjørsel med lette Vogne til Forsyning af Udsalgssteder og Kunder med Mælk, Brød, aftappet M, Mineralvande og Kjød, paa de Søn- og Helligdage, som falde i Tiden fra 1. Novbr. til 30. April, maa finde Sted indtil Kl. 10 Formiddag, og
2. at Politiet paa Søn- og Helligdage i paatrængende Tilfælde kan tillade Kjørsel til Forsyning af forbisejlende Skibe, Kjørsel med Gods til og fra Dampskib samt Kjørsel eller Driven med Kreaturer, der befordres paa Jernbaue eller med Skib, ad dertil ved Tilladelsen bestemte Veje paa Tider, da saadant ifølge den ovennævnte Loos Bestemmelser ellers ikke vilde kunne finde Sted.“

Man vedtog til Begrundelse af disse Forslag at anføre, at Gudstjenesten i Vinterhalvaaret først begynder Kl. 10, om Sommeren derimod Kl. 9, og at man har maattet foretrække, at der gives Politiet en Bemyndigelse som i Punkt 2 foreslaaet, fremfor at udpege Veje, som muligen ikke vilde være passende for alle Tilfælde.

(Se Mødet 6. Juli.)

¹²³/₇₆. Med Hensyn til det i Mødet den 18. Maj ommeldte Andragende fra Beboere i Knudrigsgade om at erholde den forlængede Del af Gaden brolagt vedtog Byrådet at anmode Brolægningss-

udvalget om at lade Gaden brolægge om muligt iaar eller i hvert Fald i næste Aar. (Jfr. Mødet 13. Marts 1873.)

^{138/76}. Der meddeltes en Skrivelse fra 2den Generalkommando-intendantur af 29. Maj angaaende Opsørelse af Kaserne- og Staldbygninger for Rytteriet efter Overenskomsten af 1873, samt indeholdende Forslag til Opsørelse af særlige Boliger for Underofficerer, saa lydende:

„Efter at Kasernen for Rytteriets Skoleetablissement er tagen under Arbejde, vil det næste Byggeforetagende, som med Genhold til den med det ærede Byraad afsluttede Overenskomst vil komme under Projektering, være Kaserne- og Staldbygninger m. v. for selve Regimentet.

Forplejningskorpset har i den Anledning meddelt følgende Bestemmelser:

- „1. Projekteringen af Kaserne- og Staldbygningen for Rytteriregimentets Eskadroner og af en Sygestald og Besslagsmedje for Regimentet søges hurtigt muligt fremmet under Jagtagelse af efterstaaende Punkter.
2. Som Grundlag for Styrken af Personel og Heste, Regimentets Inddeling, Tjenesteomgang m. v. tjener den i det sidst forelagte Hærløvsudkast foreslaaede nye Ordning (4 Eskadroner).
3. Om hvad derefter vil behøves af Lokaler, disses Størrelse m. v. forhandler Oberst Glahn med Regimentschefen under den fungerende Generalkommando-Intendants Deltagelse. Resultatet af Forhandlingerne indsendes derefter til Korpsets Approbation, for at et fast Grundlag kan vindes for Projekteringen.
4. Naar Projekteringen er tilende, indsendes Forslaget omfattende tillige en Situationsplan for det hele Etablissement, inkl. Skolen.

Der er ganske vist ingen Sikkerhed for, at den i Hærløvsudkastet foreslaaede Ordning vil blive vedtaget, men den har dog mere end nogen anden Løsning Sandsynligheden for sig, og skulde det vise sig, at Ordningen bliver en anden, eller skulde endelig Bestemmelse ikke være tagen, naar Bygningsforslaget foreligger færdigt, maa man foreløbigt modificere eller reducere dette efter Omstændighederne paa saadan Maade, at dog det Nødvendigste kan komme til Udsørelse uden Ophold.

Al hvad der allerede tidligere er forhandlet, vil Oberst

Glaah være bekjendt med de Hovedgrundsetninger, som blive at følge med Hensyn til Antal Lokaler, disses Størrelse m. v. Her skal kun nævnes, at der maa gaas ud fra, at Skoleforstanderen, der har Bolig i Skole-Etablisementet, tillige bliver Kasernekommandant for det hele Etablisement, at der af gifte Underofficerer kun indlægges i selve Etablisementet det for Tilsyn m. v. netop nødvendige Antal, og at der regnes paa Fælleshusholdning for Mandstabet.

Endnu er der imidlertid en Sag, paa hvilken Korpset skal henlede Opmærksomheden. Intendanturen vil have set, at Indenrigsministeren i sit Budgetforslag for 18^{76/77} (jfr. Anmærkningerne til Finanslovsforslaget § 19, IV. B.) har paaregnet, at alle Underofficerer i Provinsgarnisonerne, gifte og ugifte, fremtidigt erholde en Kvartergodtgjørelse, der aarlig er 36 Kr. større, end hvad de hidtil have oppebaaret. Derved bliver Kvartergodtgjørelsen aarlig:

for ugifte Sergenter	96 Kr.
" " Oversergenter	108 "
" " Stabssergenter	132 "
" gifte Sergenter med gifte Under-	
officerers Rettigheder	144 "
" " Oversergenter	156 "
" " Stabssergenter	180 "

Kvartergodtgjørelsen opnaar derved en Størrelse, som gjør det muligt for Kommunerne at tilvejebringe Underofficersboliger ved Nybygning (omtrent som Arbejderboligerne), uden at de derved komme til at lide pekuniært Tab, eller i hvert Fald uden at de bringe noget væsentligt Offer. Da det nu for de Troppeafdelinger, der have Mandstab kaserneret, er af stor Vigtighed at have Underofficerer i Nærheden, maa Korpset ønske, at Intendanturen har sin Opmærksomhed henvendt paa en saadan Eventualitet, foreløbigt med Hensyn til Rytteretablisementet i Aarhus, og i den Anledning i hvert Fald sørger for, at der disponeres over Grundarealerne paa saadan Maade, at der bliver Plads til en Bygning for gifte Underofficerer. Korpset tvivler ikke om, at Byraadet ogsaa i saa Henseende vil vise sædvanlig Imødekommen, saa meget mere som der ved Indenrigsministeriets Budgetforslag for 18^{76/77} ogsaa er gjort Skridt til, at Indkvarteringsgodtgjørelsen for Mandstabet forhøjes til 17 Ore pr. Dag (5₁₀ Kr. pr. Maaned) i de 6 Sommermaaneder, 20 Ore pr. Dag (6 Kr. pr.

Maaned) i de 6 Vintermaaneder, hvilken Godtgjørelse endvidere paaregnes forøget til henholdsvis 20 Ore pr. Dag (6 Kr. pr. Maaned) og 23 Ore pr. Dag (6,90 Kr. pr. Maaned), hvor Kvarteret kun tilvejebringes for 90 Dage eller derunder, Bestemmelser, der i ikke ringe Grad ville formindste Kommunernes økonomiske Offer ved de afsluttede Overenskomster."

Idet Generalkommando-Intendanturen meddeler det ærede Byraad Foranstaaende, skal man bemærke, at det mulig ved første Øjeblik vil synes, som om der ved de omhandlede Underofficersboliger stilles et forøget Krav til Kommunen i pekuniær Henseende. — Intendanturen betvivler dog, at dette er Tilfældet, naar samtlige Forhold tages i Betragtning.

Det fremgaar saaledes af det oven for Udtalte, at der med Underofficersboligerne for Øje ikkun paatænkes indlagt i selve Etablisementet det for Tilsyn m. v. netop nødvendige Antal gifte Underofficerer, hvorved Byggeudgiften for Kommunen vil forringes betydeligt.

Ved Siden af denne Besparelse, som Kommunen derved indvinder, maa det fremhæves, at de i Forslag bragte Underofficersboliger næppe ville medføre nogen forøget Udgift, eller at denne i hvert Fald vil blive af aldeles forsvindende Betydning. — Boligerne ere tænkte omtrent som de herværende Arbejderboliger, og ved at henvende sig til Udvalget for disses Opsørelse har man bragt i Erfaring, at Befordringen ved dem beløber sig til:

En Bygning til 2 Familier, 14 Al. lang, 10 Al.

dyb, kan opføres inkl. Byggegrund for 5,000 Kr.

Byggegrunden er overladt af Kommunen til en

forholdsvis billig Pris..... 200 „

Udgiften ekskl. Byggegrund 4,800 Kr.

Naar denne Beregning lægges til Grund for en Opgjørelse for Underofficersboligernes Bedkommeude, hvorimod der vistnok intet kan erindres, da der ved Affattelsen er taget Hensyn til de nuværende Byggekonjunkturer, vil Forholdet stille sig saaledes:

En Bygning som ovenfor ekskl.

Grund 4,800 Kr. à 6 % = 288 Kr.

Byggegrund 280 □-Al. à ca. 35

Ore, hvis det til det militære Etablisement udlagte

Areal vælges 100 „ à 4 % = 4 „

292 Kr.

Kvartergodtgjørelsen udgjør:

for 2 gifte Sergenter med gifte Underofficerers Rettigheder	288 „
Forøget aarlig Udgift for Kommunen for 2 gifte Sergenter	4 Kr.
altsaa for 1 gift Sergent 2 Kr. aarlig.	

Denne ubetydelige Udgift vil i Aarens Løb let indvindes ved den Sikkerhed og Stabilitet, som Kommunen opnaar i det her berørte Indkvarteringsforhold, naar Forslaget virkeliggjøres.

Generalkommando-Intendanturen tillader sig efter det her Udtalte at anmode det ærede Byraad om at tage Opsørelsen af saadanne Underofficersboliger under Overvejelse, og at Forslaget desangaaende nyder Fremme samtidig med den øvrige Projektering af Regimentskajernen m. v. — Da Forholdet vil nødvendigjøre yderligere Forhandling, er det anset rettest, at Forplejningskorpsets Skrivelse af 10. Oktbr. 1873 forandres derhen, at 3dje Dragonregiment ifølge sin Stilling til Sagen træder i Steedet for Generalkommando-Intendanturen og saaledes har det Paalæg under Sagens Fremme og Afvikling at føre de videre Forhandlinger med Raadet eller dets Delegerede, medens det er en Selvfølge, at Ingeniørøberst Glahns Forhold til Byggeforetagenderne forbliver uforandret og ikke i nogen som helst Henseende derved foregribes.

Alle Planer m. m., som skulle forelægges Krigsbestyrelsen til Godkendelse, bedes derfor sendte til Regimentet istedetfor som tidligere til Intendanturen, og for at opnaa en ensartet Forretningsgang bedes dette ogsaa iagttaget for de alt under Opsørelse værende Bygninger, henhørende til Rytteretablisementet, saaledes at enhver Forhandling eller Korrespondance foregaar gennem Regimentet.

Morville."

Man vedtog at sende Sagen til Kasernebygningssubvalgets Erklæring. (Se Mødet 29. Juni.)

^{139/76}. I Henhold til et Andrageude fra Komiteen for den første alm. jydsk Industriudstilling i Aarhus og i Overensstemmelse med en Udtalelse af Havneudvalget vedtog man at indstille til Ministeriet, at de Gjenstande, som ad Søvejen føres til Udstillingen, fritages for Havneafgifter til Aarhus Havn, saavel ved Indgaaende, som naar de efter endt Udstilling igjen udføres.

(Se Mødet 6. Juni.)

¹⁴⁰/₇₆. I Overensstemmelse med en Indstilling fra Bygningskommissionen bifaldt man, at Byggelinien ud for Raadmand Liisberg's endnu ubebyggede Areal ved Studsgadesport reguleres saaledes, at Hegnet indrykkes til en lige Linie i Fortsættelse af Facaden af hans sidst opførte Bygning Gade-Nr. 68, paa Matr.-Nr. 932. Det Areal, som Raadmand Liisberg derefter afstaar, udgjør $55\frac{117}{576}$ □-Al., og naar han indgaar paa derfor at modtage samme Betaling, som blev givet for den forrige Indrykning, 8 Kr. 60 Øre pr. □-Al., udgjør det 474 Kr. 75 Øre, der vil blive anvist, naar Sagen er endelig ordnet.

¹⁴⁴/₇₆. Et Andragende fra Overlæreren ved Borgespigeskolen J. Aae om Entledigelse med Pension vedtog man ligesom Skolekommissionen at indsende til Ministeriet med Byraadets anbefaling.

(Følge Skrivelse fra Kultusministeriet til Skoledirektionen af 9. Oktbr. er Hr. Aae entlediget fra 1. Oktbr. 1876 at regne.)

Medet den 15. Juni.

— Det meddeltes, at ved et den 1. ds. foretaget Valg af et Medlem til Byraadet iftedetfor Raadmand Liisberg var bleven valgt Bryggeriejer L. C. Meulengracht.

— Det meddeltes, at, efter at Byraadets Bud, Bruun, paa Grund af Sygdom var bleven entlediget fra sin Stilling, havde Borgmesteren, i Genhold til en ham af Byraadet meddelt Bemyndigelse, antaget fhv. Sergeant H. N. Ebbesen, Dbmd., til Bud ved Byraadet, Bygningskommissionen, Indtægteringskommissionen og Havneudvalget.

¹⁵⁶/₇₅. Ifølge dertil af Oberst Glahn given Anledning var af Arkitekt Lange forfattet og af Kasernebygningsudvalget fremsendt et Overflag over Omkostningerne ved Indretningen af Refvisiterummet i Exerцерhuset paa Fodfolkets Kaserneplads, med tilhørende Tegning.

Uagtet der om disse Arbejder ikke var stillet Fordring ved Projekteringen af Exerцерhuset, vedtog Byraadet dog efter Udvalgets Indstilling at erklære, at det ikke vilde have noget imod at lade dem udføre paa Byens Bekostning og mod sædvanlig Refusion; men da den til Exerцерhusets Opsørelse approberede Sum ikke mere end netop tilstrækker til at fyldestgjøre Entreprenøren og Arkitekten, troede Byraadet ikke at burde paabegynde Arbejderne, forinden Krigsministeriets Approbation paa Udgiften, 926 Kr., foreligger, hvorom vil være at skrive til 2den Generalkommando-Intendantur. (Se Mødet 24. Juli.)

^{1/16}. Fra 2den Generalkommando-Intendantur var modtaget en Skrivelse af 8. Juni, indeholdende Krigsministeriets Approbation paa de indsendte Planer til et nyt Garnisonsfygehus, saa lydende:

„Forsplejningskorpset har under 3die dennes tilskrevet Generalkommando-Intendanturen saaledes:

„Ved hoslagt at tilbagefende de med Generalkommando-Intendanturens Skrivelse Nr. 673 af 8. April d. A. modtagne Tegninger, Overslag m. v. oedrørende det nye Garnisonsfygehus i Aarhus meddeles herved, at Krigsministeriet, ifølge derom fket Forestilling fra Korpset, under 1. dennes har tilkjendegivet samme:

1. at Ministeriet efter Omstændighederne for sit Vedkommende samtykker i, at bemeldte Sygehus — uagtet Udgiften for hver Sygeplads derved vil blive endel større end i det militære Sygehus i Viborg — opføres efter det foreliggende Forslag med de af Oberst Glahn i den fremsendte, hermed tilbagefølgende Skrivelse af 5. April d. A. A. Nr. 4 anbefalede Endringer og saaledes, at det tillades Forsplejningskorpset at indrømme mindre Forandringer, som under Sagens videre Behandling maatte vise sig ønskelige; men
2. at det derhos dog vil være at tilkjendegive Aarhus Byraad, at Ministeriet paa Grund af de høje Overslagspriser venter Udgiften ved Vicitation nedbragt med mindst 10 pCt.

Ved at meddele dette skal Korpset tilføje, at den samme givne Bemyndigelse til at lade foretage mindre Forandringer vil man have overdraget til Oberst Glahn.

Endvidere skal Korpset bemærke, at den Omstændighed, at der efterhaanden af Oberst Glahn har maattet ydes en Assistance ved Projektering og Tilsyn med de Bygninger, Kommunerne have paataget sig at opføre, der gaar langt videre, end man havde tænkt sig ved Afslutningen af Overenskomsterne, har foranlediget Korpset til at foreslaa Krigsministeriet, at der medtages blandt Udgifterne et Honorar til Obersten for det ydede Extraarbejde af lignende Størrelse, som det, der jævnligt tilstaaes af Rigsdagen til Ingeniør-officerer, der forestaa Projektering og Udførelse af større militære Bygningsarbejder. Krigsministeriet har dernæst meddelt, at det om Sagen har henvendt sig til Indenrigsministeriet og for den her omhandlede Bygning anbefalet et

Honorar af 600 Kr. (ca. $\frac{2}{3}$ pCt. af Overslagssummen), samt at Indenrigsministeriet har erklæret for sit Bedkommende intet at have imod, at der medtages et Honorar for Obersten i det Overflag, der fra Byraadet indsendes tillige med Planerne til Indenrigsministeriets Approbation."

Ved efter Forplejningskorpsets Paalæg at gjøre det ærede Byraad bekendt hermed og henstille Sagen til Sammes videre Forsorg, skal Generalkommando-Intendanturen tilføje, at naar Honoraret bevilges, det da formentlig vil være rettest at lade det komme til Udbetaling, naar Bygningsarbejdet er endeligt bortliciteret. De med Byraadets Skrivelse af 22. Januar d. A. fulgte Tegninger, Overflag m. v. vedlægges.

Morville."

Byraadet vedtog at indstille Sagen til Indenrigsministeriets Approbation i Overensstemmelse med et af Kasernebyggningsudvalget gjort Forslag, hvorfor under 17. Juni blev tilstrevet Ministeriet saaledes:

„Fra 2det Generalkommando-Intendantur har Byraadet under 8. d. M. modtaget en Skrivelse, saa lydende:

(Se foran).

Idet man tillader sig herom at gjøre Meddelelse og vedlagt at fremsende den modtagne Gjenpart af Ingeniørberst Glahns Skrivelse af 5. April d. A. samt de af Byens Arkitekt udarbejdede Tegninger over Garnisonssygehuset tillige med Overslagene, skal man, forinden der strides til Udbydelse ved Licitation af det omhandlede Byggearbejde, henstille til Ministeriet, om der fra Sammes Side findes noget imod det projekterede Arbejde at erindre, idet Byraadet formener, at Garnisonssygehuset hører til de Bygninger, af hvis Byggesum der, i Genhold til den af Ministeriet approberede Overenskomst med Militæretaten af 5. Avg. 1873, vil være at svare 6 pCt. aarlig, der i nærværende Tilfælde hovedsagelig ville være at udrede som Indkvarteringsgodtgjørelse. Om Opsørelsen af denne Bygning, dens Indretning m. v. har der lige siden Slutningen af Aaret 1873 været ført langvarige Forhandlinger med de militære Autoriteter, og Sagen foreligger nu i en Skikkelse, som Byraadet har kunnet tiltræde, naar den sidst foreslaaede Facadetegning, som fra militær Side er tiltraadt, tages til Følge. Om hvorvidt det vil lykkes ved Licitation at opnaa en mindre Sum, end Overslaget viser, kan man for Tiden ikke have nogen Mening om, men man skal henlede Opmærksomheden paa, at i den af Oberst Glahn kalkulerede Sum for Opsørelsen endnu ikke er opsørt noget Beløb for

Grunden, 1 Td. Land af Kommunens Jorder, der senere vil være at tagere og tillægge Byggesummen.

Byraadet har ikke fundet noget at erindre imod, at der tillægges Byggesummen et Honorar af 600 Kr. til Oberst Blahn, der ganske vist har haft overordentlig megen Ulejlighed af det her omhandlede Projekt.

Tegninger og Overslag samt Gjenparten af Oberst Blahns Skrivelse af 5. April d. A. bedes remitterede. — Endnu skal man tilføje, at, da det herværende Garnisonsfygehus ganske vist er en højt maadelig og meget usyldestgjørende Bygning, var det meget at ønske, at der snarest kan blive paabegyndt Opførelsen af det nye Garnisonsfygehus."

(Se Mødet 6. Septbr.)

^{65/76}. Fra Stiftamtet var modtaget en Kommunikation af en Skrivelse fra Indenrigsministeriet af 26. Maj, indeholdende Resolution m. H. t. de Militæres Pligt til at svare Bidrag til Domkirskens Restauration, saa lydende:

„I det med Amtets behagelige Skrivelse af 31. Marts d. A. hertil indkomne Andragende har Aarhus Byraad anholdt om Resolution for, hvorvidt de Militære, som bo i Domsognet i bemeldte Kjøbstad, ere pligtige til at deltage i Udredelsen af det Beløb, der for iaar og formentlig i en længere Arrække vil blive at paaligne Domskirkens Menighedsmedlemmer til Kirkens ydre Restauration. Foranlediget heraf, skulde man efter stedsunden Brevverling med Krigsministeriet til behagelig Efterretning og videre fornøden Bekjendtgørelse tjenstlig melde, at Ministeriet kun kan anse de i Kjøbstadens Domsogn boende Militære for pligtige til for deres Tjenesteindtægters Vedkommende at deltage i Udredelsen af det omhandlede Beløb, forsaavidt den ved § 3 i Lov af 17. Mai 1873, indeholdende Tillæg til Lov af 25. Juli 1867 om Lønninger m. v. ved Hæren, fastsatte Grænse for Beskatning til Kommunen af bemeldte Indtægter ikke derved overstrides, men at Spørgsmaalet i øvrigt hører under Domstolens Afgørelse."

(Se Mødet 28. Septbr.)

^{124/76}. Fra Havneudvalget var modtaget en Erklæring over J. R. Westerby's Andragende om Oprettelse af en Kjørebægt her i Byen. Udvalget ytrer, at der til den nævnte Kjørebægt maatte kunde indrømmes en begrænset Plads paa den sydlige Ende af Havnens Oplagsplads lige ud for Havnehotellet, hvorimod det ikke kan

anbefale, at der paa denne eller andre af Havnens Pladser opføres nogen Bygning.

Byraadet vedtog at sende Sagen til Handelsforeningens yderligere Erklæring. (Se Mødet 28. Septbr.)

^{126/76}. Det nedsatte Udvalg meddelte, at Sagen om Tilslutning af Halls Vej til M. P. Bruunsgade var bleven ordnet saaledes, at Beføstningerne derved udredes af Statsraad Bruun uden Udgift for Kommunen og saaledes, at Spørgsmaalet om den øvrige Ordning af Bandafløbsforholdene ikke derved præjudiceres enten for Byens eller Statsraad Bruuns Bedkommende.

^{147/76}. Fra Politimesteren var modtaget en Skrivelse, hvori han henleder Opmærksomheden paa det særdeles Onstelige i, at der findes Lokaler, i hvilke sindssvage Personer, hvis øjeblikkelige Indlæggelse paa en Sindssygeanstalt ikke har kunnet ske, men med Hensyn til hvilke Politiet maa træffe foreløbige Foranstaltninger, kunde tages under midlertidig Forvaring.

Byraadet vedtog at sende Sagen til Erklæring af det nedsatte Udvalg for en Udvidelse af Byens Sygehus.

^{148/76}. Ifølge Andragende fra Politibetjent Brüels Enke, Magdalene Brüel, vedtog man at tilstaa hende, i Lighed med hvad der er tillagt hende af Politikassen, en Understøttelse i de 5 første Aar, fra 1. April 1876 at regne, af 100 Kr. aarlig under de samme Forudsætninger, som ere fastsatte for Bidraget fra Politikassen, nemlig at hun forbliver boende i Aarhus og i ugift Stand.

Paa denne Beslutning vedtog man at indhente Indenrigsministeriets Approbation. (Se Mødet 24. Juli.)

^{151/76}. Foranlediget ved en Skrivelse fra Sundhedskommissionen, hvori Opmærksomheden henledes paa Nødvendigheden af, at Renden, som fra Møllestien fører Spildevandet til Kloaken over Fabrikant Jensens Grund, istandsættes, vedtog Byraadet at foranledige det nævnte Bandafløb ved Brolægningsudvalgets Foranstaltning oprenset og udfyldt og, hvis Sundhedskommissionen anser det for nødvendigt, forsynet med Kloak.

Mødet den 29. Juni.

— Det meddeltes, at Hs. Maj. Kongen vilde ankomme til Aarhus den 13. Juli for at aabne den første almindelige jydsk Industriudstilling.

Byraadet vedtog at vælge 4 Medlemmer til i Forening med

Borgmesteren som Formand og de af Udstillingskomiteen Valgte at tage Bestemmelse om Hovedtrækkene for Festspladserne ved Hs. Maj. Kongens Modtagelse og Ophold her i Byen, samt til, efter at Byraadet og Udstillingskomiteen have drøftet den gjorte Indstilling, at arrangere det Fornødne. Til Medlemmer valgtes ved skriftlig Afstemning Mørk, Rjer, Gald og Baess.

(I Byraadets Møde den 6. Juli approberedes nogle af Arrangementskomiteen gjorte Forslag, ligesom det bifaldtes, at Havneudvalget afholder de for Havnens Vedkommende fornødne Udgifter i Anledning af Kongens Ankomst.)

^{91/68.} Fra Overretssagsfører Høegh-Guldberg var modtaget Beskrivelse af Overretsdommen i den af Baron Rosenkrantz imod Kommunen anlagte Sag, jfr. Møderne ^{23/4} 74 og ^{9/10} 73, ved hvilken Dom, der er affagt 19. Juni, er kjendt for Ret: „De Indstævnte, Aarhus Byraad, bør enten lade Citanten, Oberst, Baron Rosenkrantz til Borregaard, beholde til fri Raadighed det fra hans Loft Matr.-Nr. 6 a af Aarhus Kjøbstads Markfjorder i 1868 udlagte Areal, der paa det under Sagen fremlagte Situationskort er betegnet med a. c. d. e., eller derfor betale ham Erstatning efter uvillige af Retten dertil udmeldte Mænds Skjøn med 5 pCt. aarlig Rente af Erstatningsbeløbet fra den 18. Avg. 1872, til Betaling ffer. Saa bør de Indstævnte og til Citanten endvidere betale 80 Kr. 95 Øre med Renter som ovenmeldt. Processens Omkostninger for begge Retter ophæves. Det Idømte at efterkommes inden 8 Uger efter denne Doms lovlige Forlyndelse under Adfærd efter Loven.“

Byraadet vedtog efter Hr. Høegh-Guldbergs Forslag at indhente Betænkning over Sagen fra en Højesteretsadvokat.

(Se Mødet 6. Septbr.)

^{46/74.} Fra Inspektionen for Domkirken meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra Kultusministeriet til Stiftsøvrigheden af 19. Juni angaaende Vilkaarene for et af Ministeriet tilbudt Laan til Domkirkens Restauration, saa lydende:

„J Henhold til det af undertegnede Minister til tvende Medlemmer af Domkirkeinspektionen i Aarhus mundtligt givne Tilfagn om, at det i Ministeriets Skrivelse af 21. Oktbr. f. A. tilbudne Laan af 177,000 Kr. af Kommunitetets Midler til en Restauration af Kirkebygningen udvendigt maatte forrentes og afbetales med tilfammen 5 pCt. om Aaret istedenfor med 6 pCt., under Forudsætning af, at det herved vilde blive muligt at tilvejebringe de fornødne Midler til Restaurationen, skulde man tjenstligst udbede sig et nyt Forslag i denne Henseende behagelig indhentet

fra Byraadet, hvori blandt Andet navnlig de Bidrag, som der maatte blive gjort Regning paa at Domkirken selv skulde udrede til Laanets Forrentning og Afbetaling, forventes bestemt og nøjagtigt angivne.

Det ommeldte Forslag bedes behagelig indsendt hertil, ledsaget af Kirkeinspektionens Erklæring og Hr. Stifamtmandens og Deres Højærværdigheds egne Ytringer.

Ved at meddele Foranstaaende skal man tjenstligt anmode Inspektionen om i Forbindelse med sin egen Erklæring at foranledige det begjærte Forslag fra Byraadet behagelig indsendt hertil."

Byraadet vedtog og underskrev en Skrivelse til Kirkeinspektionen, saa lydende:

„Af Kirkeinspektionens Skrivelse af 26. ds. har Byraadet erfaret, at Ministeren for Kirke- og Undervisningsvæsenet er indgaaet paa at lade det af ham under 21. Oktbr. f. A. tilbudte Laan paa 177,000 Kr. af Kommunitetets Midler til Domkirkens Restavration i det Ydre forrente med 4 pCt. og amortisere med 1 pCt. aarlig. Byraadet, der kun nødtigt stred til sit Forslag af 10. April d. A., har med Glæde modtaget denne Underretning, der giver Sikkerhed for, at den saa længe omventilerede Restavration nu snart kan paabegyndes og fuldsføres i det hele projekterede Omfang.

Efter den gennem et Udvalg forudgaaende Forhandling med Kirkeinspektionen formene vi, at det endelige Forslag om Laanet, Vilkaarene for dets Forrentning og Afbetaling, dets Anvendelse og Administration bør formuleres saaledes:

1. For Laanet paa 177,000 Kr. af Kommunitetets Midler, at modtage i Decbr. Termin d. A., udstedes Obligation af Kirkeinspektionen, hvilken Obligation paategnes Kommunens Garanti for, at Laanet aarlig skal blive forrentet med 4 pCt. og amortiseret med 1 pCt., saaledes at der i alt aarlig udredes 8,850 Kr., hvoraf de 4 pCt. forlods auendes til Forrentning af den til enhver Tid skyldige Sum, Resten til Amortisation, indtil hele det laante Beløb efter Forløbet af 41½ Aar fuldtud er tilbagebetalt.
2. Fornævnte 8,850 Kr. aarlig tilvejebringes paa følgende Maade:
 - a. Byraadet forpligter sig til aarlig, fra dette Aars Begyndelse at regne, i en saa lang Aarsække, som fornødent, at paaligne Domkirkens Eognebeboere, for saa vidt disse i

faa Henseende kunne anses afgiftspligtige, 20 Øre pr. 100 Kr. Skatteindtægt, saaledes at derved tilvejebringes mindst 5000 Kr. aarlig. Skulde dette Beløb ikke udfomme ved en Paaligning af 20 Øre pr. 100 Kr., forhøjes Afgiften efter Fornødenhed, hvorimod hvad der indkommer mere ved den nævnte Paaligning, for saa vidt det ikke skal benyttes efter Punkt c eller d neden for, anvendes i Løbet af de 6 Aar, i hvilke Byggearbejdet forudsættes at skulle vedvare, til Forøgelse af Byggefonden og senere disponeres over efter Byraadets nærmere Bestemmelse.

- b. Endvidere forpligter Byraadet sig til i samme Øjemed og i en lignende Arrække, fra indeværende Aar at regne, at lade udrede af Kæmnerkassen et Beløb af 1000 Kr. som Bidrag til Gjældens Dækning og Forrentning, indtil den er afbetalt.

For begge de under a og b nævnte Forpligtelser udsteder Byraadet til Kirkeinspektionen en Forfkrivning under saadan betryggende Form, som Kirken maatte forlange.

- c. Af Domkirkeens egne Midler tilskydes til Laanets Forrentning og Amortisation:

— dels, fra indeværende Aars Begyndelse at regne, 2000 Kr. aarlig. Hvis derved imidlertid i Tidens Løb bevirkes en Nedgang af 10,000 Kr. i Kirkeens virkelige Kapitalformue, saaledes som den nu er, beregnet til 129,800 Kr., nedsættes Bidraget til Kirkeens virkelige aarlige Overskud, og hvad dette maatte være mindre end 2000 Kr., bliver da yderligere at paaligne Domkirkeens Sognebeboere i Forening med fornævnte 5000 Kr., forudsat at Forfjellen ikke allerede dækkes ved hvad der indkommer mere end bemeldte 5000 Kr. ved en Repartition af 20 Øre pr. 100 Kr. Skatteindtægt;

— dels ved Afgivelse af $\frac{1}{2}$ pCt. af Kirkeens Kapitalformue, for saa vidt den forrentes med $4\frac{1}{2}$ pCt. Efter de for Tiden tilstedeværende Forhold vil dette Tilskud udgjøre 550 Kr. aarlig.

- d. Endelig paatager Byraadet sig at lade tilskyde af Kæmnerkassen Resten af 8,850 Kr., forudsat at ikke ogsaa denne Rest forlods kan dækkes af hvad der ud over 5000 Kr. er paalignet Domkirkeens Sognebeboere.
3. Samtlige fornævnte Bidrag til Laanessummens Forrentning og Afbetaling indbetales halvaarlig, for saa vidt de tilskyde

Ræmnerkassen eller skulle udbetales af denne, til Kirkeinspektionen, der ligeledes halvårlig i de dertil bestemte Terminer til Kommunitetet indbetaler den stipulerede Rente med Amortisationssummen. Dog indbetales de under 2 a., b. og c. nævnte Bidrag for indeværende Aar til Byggefondet.

4. Derimod afgives hele den laante Sum = 177,000 Kr., tilige med de i forrige Post in fine nævnte Bidrag, til Administration af et Byggeudvalg, for under dette at danne en Byggefond til Domkirkeens Restauration i det Ydre. Byggefondens midlertidige Forrentning saa vel som Ansvar for dens Anvendelse paahviler Byggeudvalget.
5. Byggeudvalget skal bestaa af 5 Medlemmer, hvoraf Byraadet og Kirkeinspektionen for 3 Aar ad Gangen hver vælger 2 Medlemmer af eller uden for deres Midte, og hvori Borgmesteren indtræder som Formand.

Byggeudvalget vælger selv Bygmesteren og Konduktør, bestemmer deres Lønning og er berettiget til at tage fornøden lønnet Medhjælp til Regnskabsaflæggelse m. v.

Det uddyber til Licitation eller, hvor dette ikke findes hensigtsmæssigt, bortafforderer samtlige Arbejder og anviser alle Regninger til Udbetaling.

Det vil være Byggeudvalgets Pligt saa vidt muligt at følge de af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet approberede Planer for Kirkeens Restauration, derunder den resterende Del af Udgravningen omkring Kirken, men jævnsides hermed vil det paaligge samme at drage Omsorg for, at Byggefondens Indtægter ikke overskrides.

Den vedlagte Beregning viser, at, naar Laanet modtages i Decbr. Termin d. A. og altsaa første Afdrag paa Gjælden falder i Juni Termin 1877, samtidig med at der i Decbr. Termin d. A. indbetales de alt paalignede 5000 Kr. fra Menigheden, de bevilgede 1000 Kr. af Ræmnerkassen og de oplagte 2000 Kr. fra Domkirken, saa vil Kapital med Forrentning i Aarenes Løb rigelig tilstrække til at afholde den beregnede Byggeudgift af 200,000 Kr. og formodentlig, hvis Forrentning af Kapitalen kan faas i det fulde paaregnede Omfang, give et lille Overskud. Men ud over de nu tilvebragte Pengemidler maa eller kan ikke paaregnes noget Tilskud fra nogen Side.

De saaledes paaregnede Indtægter og Udgifter ville formodentlig ikke hindre, at Byggeudvalget, som bør vælges saa

snart Ministeriets Approbation herpaa foreligger, allerede iaar forbereder det Fornødne ved Anskaffelse af de flere Sten, Tømmer til Spir og Stillsads m. v., saaledes at der til næste Aars Foraar med Kraft kan begyndes paa selve Byggearbejdet."

(Se Mødet 31. Avg.)

¹³⁶/₇₅. Der meddeltes en Skrivelse fra Godsejer Jngerslev af 21. Juni, hvori han indgaar paa, at der af Kjøbesummen af Ridebanen m. v. kun udbetales kontant 10,000 Kr., medens Resten afgjøres ved Obligation, uopfigelig fra Kreditors Side i 10 Aar og rentebærende med $4\frac{1}{2}$ pCt. p. a.

Byraadet vedtog at indstille Sagen til Ministeriets Approbation, hvorfor under 1. Juli blev tilskrevet Indenrigsministeriet saaledes:

„Som en Følge af, at Kommunen ved Aarhus-Nyomgaard Banens Anlæg allevegne nord for Byen vil blive affaaen fra Søen, undtagen langs Kystvejen og ved Havnen, og da man ønskede navnlig at komme i Besiddelse af et Terræn ved Havet syd for Byen, der muligen i Tidernes Løb kunde bruges til Anlæg af et Kjørtelhospital, har Byraadet allerede i længere Tid været i Forhandling med Godsejer Jngerslev til Marselisborg om Kjøbet af et Terræn langs Havet mellem dette og Hadsøherredsvejen, støvende umiddelbart op til Byen, der tilhører ham og som for Tiden anvendes dels til Ridebane for Dragonregimentet, dels til Heberbane. Disse Forhandlinger ere nu førte til et heldigt Resultat, idet Byraadet er indgaaet paa følgende Forslag fra ham:

- „1. Gjenstanden for Kjøbet er Ridebanen ved Stranden, øst for Hadsøherredsvejen, Marselisborg Parcel Matr.-Nr. 1 q af Aarhus Grund, af Hartkorn 1 Ftr. $2\frac{1}{4}$ Alb., gl. Skat 36 β , og det syd for denne Ridebane beliggende Grundstykke, Marselisborg Parcel Matr.-Nr. 1 a b (83 a), af Hartkorn 2 Alb., gl. Skat 14 β . Det bemærkes, at største Delen af fidsnævnte Grundstykke er bortlejet indtil 1. Oktbr. 1880, og at der paa samme er opført en Bygning, der ikke tilhører Under-tegnede, men for Tiden besiddes af Rebslager Poulsen, som for sin Besiddelsestid har erholdt mit Tilsagn om at maatte udleje Bygningen til Beboelse.
2. Aarhus Kommune overtager de 2 nævnte Grundstykker med paa dem hvilende Forpligtelser, hvorfor de gjældende Lejekontrakter overleveres den. Lejesummen, der for Ridebanen er 100 Kr. aarlig, for det andet Grundstykke 80 Kr. aarlig

— deraf 40 Kr. for Byggegrunden, 40 Kr. for Heberbanen —
hæver Kommunen fra 1. Oktbr. d. A.

Endvidere forpligter Aarhus Kommune sig til ved Ophøret af Poulsens Lejemaal den 1. Oktbr. 1880 at overtage og indløse den nu opførte Bygning kontant med den Sum, for hvilken Bygningen til den Tid er brandsforsikret. Derimod frasfalder Poulsen den ham efter Lejekontrakt af 31. Januar 1855 Pøst 7 tilkommende Ret til fornyet Leje af Grunden, og erholder Kjøbekontrakten mellem Kommunen og undertegnede Poulsen Paategning herom. De til Heberbanen hørende Bygninger skal Poulsen borttage ved Lejemaalets Ophør.

3. Kjøbesummen for de nævnte 2 Grundstykker fastsættes til 30,000 Kroner. Deraf betales 10,000 Kr. kontant ved Kjøbet's Afslutning, og for Resten af Kjøbesummen, 20,000 Kr., modtager jeg en Obligation fra Aarhus Kommune uden Pant, uopsigelig fra min Side i 10 Aar og rentebærende med $4\frac{1}{2}$ pCt. p. a.
4. Omkostningerne ved Handelen bæres halvt af Kjøber og Sælger.

Dette Tilbud gjælder over for Aarhus Kommune indtil 1. Juni d. A., dog at senere mulig fornøden Approbation paa Kjøbet fra Ministeriets Side desuden er forbeholdt."

Begge Grundstykker udgjøre i alt c. 39,000 □-Alen, hvoraf c. 6,600 ere Forstrand. Rebslager Poulsens ommeldte Bygning er for Tiden brandsforsikret for 9000 Kroner. Matrikulsfortene over Grundstykkerne vedlægges, men bedes remitterede.

Paa Afslutning af dette Kjøb udbeder Byraadet sig Ministeriets Approbation, idet vi tillade os yderligere at indstille, at de 10,000 Kr., der ved Kjøbet's Afslutning skulle udbetales Gods-ejer Jørgenslev, i alt Fald foreløbig tages af Kommunens fiftte, med Ministeriets Approbation under 7. September 1874 stiftede Laan hos Forsørgelsesforeningen Vikuben paa 1,200,000 Kr."

(Se Mødet 31. Juli.)

¹⁹⁹/₇₅. Foranlediget ved 2 modtagne Skrivelser fra Entreprenøren for Anlægget af Havnemolen, vedtog man at tilskrive Ministeriet med indtrængende Anmodning om at meddele Resolution paa Byraadets i Mødet den 16. Marts ommeldte Indstilling.

(Se Mødet 6. Juli.)

²/₇₆. Der meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra

Justitsministeriet til Stiftamtet af 21. ds. angaaende det foreslaaede Tillæg til Sundhedsvedtægten, saa lydende:

„Under 20. Marts d. A. har Hr. Stiftamtmanden hertil indsendt tvende Skrivelser fra Aarhus Byraad, i hvilke Skrivelser indstilles, dels at der gives Sundhedsvedtægten for Aarhus Kjøbstad følgende Tillæg: „Paa lignende Maade ere med Hensyn til Opsørelse og Beboelse af Bygninger paa Grunde, der tidligere have været benyttede til Kirkegaard, eller som ligge inden for en Afstand af 30 Alen fra i Brug værende Kirkegaarde, vedkommende Ejere underkastede de Regler, som af Sundhedskommissionen foreskrives“, dels at Justitsministeriet til almindelig Jagttagelse ved Bebyggelsen af de til Kirkegaarden stødende Grunde vil sanktionere de af Indenrigsministeriet for Bebyggelsen af Tøsten mod Øst foreskrevne Regler, være sig i deres Helhed eller for en Del.

Efter Justitsministeriets Opsattelse af de tvende af Kommunalbestyrelsen samtidig indsendte Indstillinger er det Kommunalbestyrelsens Ønske, foruden at erhverve et Tillæg til Sundhedsvedtægten af det angivne Indhold, tillige at erholde en Approbation fra Justitsministeriets Side paa de af Indenrigsministeriet for Salget af Parceller fra Matr.-Nr. 3 b og 13 af Tøstjorderne opstillede Betingelser og derigjennem en Sanktion paa disse Bestemmelser, der skulde bevirke, at Tilsynet med dem underlagdes Sundhedspolitiet og Overtrædelser deraf forfulgtes som Overtrædelser af Sundhedspolitibestemmelser. Meningen af de paagjældende Indstillinger forekommer Ministeriet ikke at træde aldeles klart frem, og Ministeriet maa derfor ønske at modtage en nærmere Udtalelse i saa Henseende fra Kommunalbestyrelsen. Idet Ministeriet imidlertid foreløbig gaar ud fra den Forudsætning, at man har ramt Kommunalbestyrelsens Opsattelse, skal man ikke undlade allerede nu at framsætte nogle Bemærkninger i Anledning af de gjorte Indstillinger.

Spødsaaledes for det første angaar Begjæringen om, at Justitsministeriet vil sanktionere de af Indenrigsministeriet i Skrivelse af 8. Nov. 1872 foreskrevne Betingelser for Bebyggelsen af den Aarhus By tilhørende, til Kirkegaarden mod Øst stødende Jordlod, skal man bemærke, at, ligesom paa den ene Side en Sanktion fra Justitsministeriets Side af de ommeldte Bestemmelser for saa vidt ikke kan anses nødvendig, som Sundhedskommissionen, naar Sundhedsvedtægten erholder det attraaede Tillæg, selv fremtidig kan optage disse Betingelser blandt dem,

den faar Ret til at stille, saaledes er paa den anden Side Justitsministeriets Approbation ikke tilstrækkelig til at give bemeldte Bestemmelser den strafferetlige Sanktion, som det formentlig netop er Ønsket at tillægge dem, men dette vil kun kunne ske ved at optage Bestemmelserne i Sundhedsvedtægten som en Del af samme, hvorfor det maa anses for rigtigst at give det attraaede Tillæg til Sundhedsvedtægten en Tilføjelse i saa Henseende.

Hvad derhos angaar det foreslaaede Tillæg til Sundhedsvedtægten, forekommer det vel Ministeriet fuldkommen naturligt, at Ejerne med Hensyn til Opsørelse af Bygninger paa de ommeldte Grunde skulle være underkastede de Regler, som af Sundhedskommissionen foreskrives, men derimod skjønnes det ikke rettere, end at Forslaget er for vidtgaaende, naar det Samme bestemmes med Hensyn til Beboelse af Bygningerne paa disse Grunde. Naar de af Bygningskommissionen ved Opsørelsen af en ny, til Beboelse bestemt Bygning eller ved en ældre Bygnings Indretning til Beboelse stillede Betingelser, som ere fornødne for overhovedet at gjøre Bygningen tjenlig til Beboelse, engang ere opfyldte, bør vedkommende Bygning efter Ministeriets Mening ikke være andre Forrifter undergivet end alle andre Bygninger, og Ejeren ikke underkastes Regler, som Sundhedskommissionen Tid efter anden og efter de varlende Forhold maatte ville foreskrive. Idet Ministeriet altsaa ogsaa paa dette Punkt anser en Endring i Tillægget for ønskelig, skal man til nærmere Præcisering af Ministeriets Opsattelse i det Hele af Redaktionen af Tillægget henstille, at der gives det saa lydende Affattelse:

„Med Hensyn til Opsørelse af Bygninger indrettede til Beboelse og til Indretning til Beboelse af ældre Bygninger paa Grunde, der tidligere have været benyttede til Kirkegaard, eller som ligge inden for en Afstand af 30 Alen fra i Brug værende Kirkegaarde, ere vedkommende Ejere underkastede de Regler, som af Sundhedskommissionen foreskrives til Forebyggelse af de for Sundheden skadelige Indvirkninger af Kirkegaardens Grundvand. Hvad derhos særligt angaar Matr.-Nr. 3 b og 13 af Byens Loftjorder i Ring Herred, maa der paa samme ikke findes Bygninger indrettede til Beboelse eller Brønde, som ere i Strid med de af Indenrigsministeriet ved Skrivelse af 8. Novbr. 1872 som Betingelse for Salget af de nævnte Matr.-Nr. fastsatte Regler.“

Saafermt denne Affattelse tiltrædes, skal man derhos henstille, om det ikke vilde være rettest at føre det nuværende Ind-

hold af Vedtægtens Kap. II. § 2 op i samme Kapitel § 1, og da at optage det nye Tillæg som § 2 i samme Kapitel. Slut-
telig skal man bede sig Oplysning behagelig meddelt, om den
paa Kortene over Aarhus By som „Ect. Olafs Kirkegaard“ be-
tegnede Kirkegaard endnu benyttes som saadan, og om der for-
uden denne og den i nærværende Sag omhandlede findes flere
Kirkegaarde i Aarhus.“

Man vedtog at afvente Sundhedskommissionens Erklæring,
der er bleven begjært. (Se Mødet 31. Avg.)

^{138/76.} Fra Kasernebygningsudvalget var modtaget en Ind-
stilling om Opsørelse af særlige Boliger for Rytteriets Underofficerer,
saa lydende:

„Efter at i Anledning af 2den Generalkommando-Intendan-
turs Skrivelse af 29. Maj d. A. om Opsørelsen af særlige Bo-
liger for Underofficerer lig de Boliger, Arbejdernes Bygge-
forening lader opføre, Kasernebygningsudvalget igjennem særligt
Delegerede havde ladet undersøge, hvorvidt saadanne Boliger
som særlige vilde blive mindre kostbare, end som Dele af den
Eskadronskaserne, der skal opføres, og hvorvidt de i og for sig
vilde svare Regning, har Udvalget besluttet at anbefale til By-
raadets foreløbige Vedtagelse det vedlagte, af Arkitekt Lange ud-
arbejdede Projekt til en Underofficerskaserne for 2 gifte Stabs-
sergenter, 2 gifte Oversergenter og 8 gifte Sergenter samt 2
Kontorlokaler i Genhold til det ligeledes vedlagte, af ham ud-
arbejdede Overslag over Befordringen.

Vi skulle efter den Konference, vi derom have haft med
Obersterne Neergaard og Glahn, bemærke, at begge vare enige
om, at der paa det for Rytterietablisementet bestemte Areal ikke
vilde blive Plads til en Kaserne, som angivet, men Oberst Neer-
gaard tilbød dertil at afgive Plads paa det sydøstlige Hjørne af
den sydlige Ridebane, altsaa stødende op til Baldemarsgaden,
saaledes at Grunden, c. 67 Alen i Længde, 29 Alen i Dybde
= 1,943 □-Alen, kunde anses som gratis afgivet. Vi kunne
ikke andet end anse en saadan Velggenhed for saadanne Boliger
for heldig og formentlig endog at foretrække fremfor en indesluttet
Velggenhed paa Kasernepladsen.

Arkitekt Lange har udtalt, at det er meget vanskeligt bestemt
at opgive, hvor meget lignende Kvarterer for Underofficerer vilde
koste som Dele af Eskadronskaserne, men anslaar Udgiften til
40,000 Kr., medens de særlige Boliger kun ville koste c. 33,000
Kr. For saa vidt maa Opsørelsen af de særlige Boliger anbe-

fales, naar der kan regnes paa, at de ville blive belagte paa samme Maade som Kvartererne i en Kaserne, og derom har Oberst Neergaard givet bestemt Tilfagn. Det vil under disse Omstændigheder gjøre mindre til Sagen, at Obersten har erklæret, at som Dele af Kasernen vilde man kunne lade sig nøje med at skaffe Kvarter til 8 gifte Underofficerer, medens her er beregnet Kvarter til 12. Ifølge den opstillede Beregning ville Kvarterpengene for disse 12 Underofficerer udgjøre: for 2 Stabssergenter à 180 Kr. = 360 Kr., for 2 Oversergenter à 156 Kr. = 312 Kr. og for 8 Sergenter à 144 Kr. = 1,152 Kr., i alt 1,824 Kr., hvortil for 2 Kontorlokaler øverst i Koisterne à 60 Kr. = 120 Kr., saa at Besparelsen ved at afgive disse Kvarterer istedetfor Kvarterpenge vil udgjøre 1,944 Kr. Dette svarer temmelig godt til 6 pCt. af den anvendte Beføstning = 1,980 Kr., saa at det kan paaregnes, at Kommunen vil have det Fornødne, foruden til Renter og Amortisation af den anvendte Kapital, til Statter og Vedligeholdelse, hvorved bemærkes, at det er at haabe, at Kommunen vil kunne blive fritagen for at svare Bygningsafgift.

Under Forbehold af, at der i den forventede Plan til Eskadronskasernen kun opføres Kvarterer for et saa ringe Antal Underofficerer som muligt, at den altsaa tilsvarende formindstes, og ligeledes under Forbehold af, at de omhandlede særlige Vokaler for Underofficerer betragtes og behandles som Dele af Kaserneetablisementet, kunne vi tilraade Byraadet foreløbigt, til Beslutningstagelse i Forbindelse med Approbation paa Eskadronskasernen, at indgaa paa det her fremkomne Forslag.

Århus i Udvalget for Kasernebygninger den 22. Juni 1876.
Schmidt. Bartels. A. B. Holm. H. F. Baefs.
J. Kjær."

Byraadet indgif paa Udvalgets Forslag under de nævnte Forbehold.

^{158/76}. Fra Hygiejne, Justitsraad Weis var modtaget en Skrivelse af 15. Juni med et Vilag angaaende Marsfagerne til Byens flette Sundhedsforhold, saa lydende:

„Under 7. Novbr. f. A. har jeg forlangt og under 4. Decbr. modtaget det ærede Byraads Indvilligelse i for dettes Regning at lade Vandet i Århus Vandværk undersøge i Anledning af de i usædvanligt Antal og med usædvanlig Udbredelse i samme Åar forekomne Tilfælde af gastrisk-tyfoid Feber. Denne Undersøgelse er bleven forsinket dels paa Grund af Vinteren, dels

fordi den maatte foretages baade kemist og mikroskopist af Prøver fra 3 forskjellige Steder, for den mikroskopiske Prøves Bedkommende 2 Gange.

Byraadet har i den ovennævnte Skrivelse forlangt Underretning om Resultatet af disse Undersøgelser. Jeg skal derfor tillade mig at meddele dette tillige med Udbyttet af de Beretninger, jeg angaaende de nævnte Sygetilsælde har indhentet fra de vedkommende Læger, som ogsaa af den Forhandling om denne Sag, jeg har foranlediget i et nylig afholdt Lægemøde. Til Belysning af Sagen maa jeg nødvendigt gaa noget tilbage i Tiden.

Saa længe som jeg har været Læge i Aarhus, i henved 39 Aar, har denne By mer end nogen anden ligestillet været hjemfægt af Sygdomme og Sygelighed, særligt af de Sygdomme, som fortrinnsvis staa i Aarsagsforhold til slet Driftevand, nemlig tyfoid Feber, Diarrhø, Kolere, Kjerletsyge, Tæring, ligesom ogsaa andre epidemiske Sygdomme her vare mere ødelæggende end i andre Byer.

I Anledning og til Modarbejdelse af denne Sygelighed og disse Sygdomme og til Støtte for et af mig i 1865 og i 1866 gjentaget Forslag om Tilvejebringelse af en andetstedsfra ledet Vandforsyning for Aarhus har jeg erhvervet en paa det statistiske Bureaus Dødstabeller støttet Sammenstilling af Sundhedsforholdene i Aarhus, Randers, Aalborg og Odense i Aarene 1860—65 med Hensyn til de sidst nævnte Sygdomme, og det viste sig derved, at der aarligt var af disse Sygdomme død i Aarhus lidt mer end 0,86 pCt. af Befolkningen, i Randers 0,73 pCt., i Aalborg 0,70 pCt. og i Odense lidt mer end 0,66 pCt., at der saaledes i Aarhus af de nævnte Sygdomme var i Gjennemsnit aarligt død forholdsvis 17 Mennesker flere end i de andre Byer.

Der blev omtrent paa samme Tid af Sundhedskommissionen anstillet Undersøgelse af alle Byens Brønde, og det viste sig derved, at af Byens 1,091 Huse og Gaarde manglede 397 Vand og 217 havde slet Vand.

Disse Forhold skyldtes og skyldes endnu dels Byens uheldige Beliggenhed paa en af en fliden Aa gennemstrømmet Flade, der for en Del er opfyldt med Tang og andet organisk Materiale, og der ligger mellem 2 store til den nedløbende Ekstræninger med Underlag, dels det, at man ikke tilstrækkeligt har søgt at forebygge de af den uheldige Beliggenhed flydende sanitære Ulemper, men ofte i høj Grad forpøget dem. Man har saa-

ledes paa Højden af den ene Skraaning anlagt Byens store Kirkegaard, og rundt omkring paa begge Skraaninger, særligt den nordre, anbragt mange og store Møddinger, for en Del med Latrinindhold. Man har først i den senere Tid i Byens Gader tilvejebragt en ordentlig Brolægning og Afløb for Overfladevandet, medens tidligere dette, baade det Vand, som saldt paa Byens Flade og her jævnlige blandedes med de her producerede Urenligheder, og det, som ved Regnstyl og Løbbrud nedskyledes fra Skraaningerne med forraadnet Tilførsel fra Møddingerne og Kirkegården, paa Grund af slet Brolægning og slet Rivellering for en stor Del gik ned i Brøndene og Undergrunden og holdt den organiske Opfyldning i sugtig, tilbørlig raadden Tilstand.

Der er efterhaanden foretaget adskillige Forbedringer for de sanitære Forhold, om de endog ikke alle ere udførte i dette Djemed. En af de væsentligste er vistnok Brolægningen. Den var tilbørlig en Følge af Koleraepidemien i 1853 og gjorde under den næste, begrænsede Epidemi i 1857 og den udbredte Epidemi i 1859 stor Fætte i de Gader, til hvilke den var naaet. Der blev efter Epidemien 1853 desuden foretaget en Del Dræninger i Haverne paa Gissergades Sydside, for at afkøre Kirkegaardsvandet fra Brøndene, ligesom ogsaa i Kasernegaardene og Ridderstræde, og i Nygade anlagt en til Aaen ført Kloak. Epidemien i 1859 gav Stødet til, at den i flere Aar paaflagede raadne Tøngansamling i Binklen mellem Havnens sydlige Mole og Grønlands Forstrand — hvilken Plads nu indtages af Svineslagteriet, Skibsbyggeriet og andre Etablissementer — blev bortstøffet ved, at Binklen ved Jernbanens Hjælp blev fylt.

Det har imidlertid kun været efter saadanne Epidemier, at man har været villig til at paatage sig de med sanitære Forbedringer følgende Bekostninger. De private og offentlige Renlighedsforhold og særligt det slette og mangelfulde Driftvand er oftere forgjæves bleven paatalt, og det var, saa vidt jeg minde, først efter Tyfusedepidemien i 1868, at man for Alvor tog fat paa det tidligere rejste Spørgsmaal om et Vandværk. Denne Sag blev imidlertid trukket i Langdrag og kom først til Udsærelse efter en ny toaarsig Tyfusedepidemi i 1871—72, og samtidigt med Vandrørene blev der i nogle af Gaderne, men ikke i saa mange som foreslaaet og som nødvendigt, nedlagt Dræning.

Den sidstnævnte Epidemi begyndte i Nørregade og skylledes i denne Gades Anlæggelse begrundede hygiejniske Forhold,

færligt det flette Drifkevand, der sandsynligt havde faaet uren Tilfætning fra de paa den nordlige Straaning i mange Aar anbragte Møddinger.

Der var i de 2 nævnte Aar angrebet af Tyfus henholdsvis 4₁ pCt. og 4₃ pCt. af Befolkningen, og Diarrhø og Kolerine havde naaet en tilsvarende Højde, 4₇ pCt. og 4₆ pCt. Vandværket blev taget i Brug i Slutningen af 1872, og Forholdstallene sank i de 2 næste Aar for Tyfus ned til henholdsvis 1₄ pCt. og 1₅ pCt., for Diarrhø og Kolerine henholdsvis til 3₆ pCt. og 2₆ pCt. I 1875 ere disse 2 Sygdomsgrupper atter tiltagne i betænkkelig Grad, og de af dem angrebne Syge udgjorde da for Tyfus 2₆ pCt. af Befolkningen, for Diarrhø og Kolerine 4₈ pCt., altsaa omtrent dobbelt saa mange, som i hvert af de 2 første Aar efter Vandværkets Anlæggelse.

Der er i Fysikater kun en By, som i denne Retning kan riva-lisere med Aarhus, nemlig Grenaa, som i 1875 havde af Tyfussyge 2₅ pCt. af Befolkningen, hvad der skyldtes Udtørringen af Kolindsund og den derved i Byen fremkaldte Doerbefolkning. Derimod havde Randers kun 0₇ pCt. Jeg har ved disse Procentberegninger holdt mig til det statistiske Bureaus Angivelse for 1874, der er den seneste, som er fælles for de mig vedkom-mende Byer.

For saa vidt muligt at komme til Kundskab om Aarsagen til denne Tilbagegang, udbad jeg mig af de i Byen praktiserende Læger en Meddelelse om de af dem behandlede Tilfælde af gastrisk-tyfoid Feber med Angivelse af Sygetal, Bolig, Drifkevand, Mælkforsyning, huslig Hygiejne og Smitteforhold, og foranledigede samtidigt ved Sundhedskollegiets Hjælp en Undersøgelse af det fra Aarhus Vandværk leverede Drifkevand.

Jeg har modtaget Meddelelse fra 9 Læger, og heraf ses, at de tilsammen have i Byen haft 336 af de nævnte Sygetilfælde under Behandling, i 184 forskjellige Huse, i 47 Gader og fordelte i alle Byens forskjellige Kvarterer. Der er næppe nogen Gade, som ikke havde Tilfælde af denne Sygdom. Hvor Sygdommen er begyndt, kan ikke ses af Meddelelserne; de første Tilfælde synes at være forekomne omtrent samtidigt i Januar i Vejlgade, Guldsmædgade eller Tangen, Vestergade og Clemens-Torv, men det største Antal (66) fandtes i Mejlgade, og Sygdommen var i Marts—Maj udbredt til andre og fjerne Kvarterer af Byen, og den var i August—Oktober spredt over dem alle.

Med Hensyn til Vandforsyning havde af de 184 Huse, i hvilke Sygdomme forekom, 119 Vand fra Vandværket — de fleste Vandhaner findes i Mejlgade — Resten havde Brønd eller hentede Vand andetstedsfra.

Meddelelserne om Mælkforsyning vare sparsomme og viste ikke hen til en mulig Udbredelse af Sygdommen ad denne Vej. Den var i en Del Tilfælde udbredt ved Smitte, og paa mange Steder støttet ved flette hygiejniske Forhold. Men Meddelelserne derom vare dog for sparsomme til ved Sammentælling at give nogen Forklaring om Sygdommens Aarsag.

Jeg skal med Hensyn til disse Meddelelser bemærke, at der ifølge Aarsberetningerne (fra alle Byens Læger) i 1875 kom 435 Tilfælde af gastr.-tyfoid Feber under Behandling, og at saaledes de 99 Tilfælde, som udgjøre Forskjellen mellem Aarsberetningernes og de 9 Lægers Meddelelseres Sygetal maa antages at have været behandlede af de Læger, som ikke have sendt Meddelelser, hvad der tyder paa en større Udbredelse af Sygdommen.

Til den ved Sundhedskollegiets Hjælp udførte Undersøgelse af Vandværkets Vand har jeg sendt 3 Prøver, 1 fra Mølleaaen 1200 Alen oven for Vandværket, 1 fra Mølleaaen tæt uden for Vandværket (altsaa begge urensede), og 1 fra en Vandhane i Aarhus Mølle (altsaa rensed). Den kemiske Undersøgelse er udført i Universitetets Laboratorium af Assistenten Hr. Steenbuch, den mikroskopiske af Dr. med. Ditlevsen.

Ifølge den kemiske Undersøgelse indeholdt 1000 Dele Vand af den 1200 Alen oven for Vandværket tagne urensede Prøve $O_{,360}$ Inddampningsrester, af den i Aaen tæt ved Vandværket tagne urensede Prøve $O_{,350}$, og af den fra en Vandhane tagne rensede Prøve $O_{,360}$. Iforbruget til Jltning af organisk Stof var i 100,000 Dele Vand af den 1200 Alen oven for Vandværket tagne urensede Prøve $O_{,741}$, af den i Aaen ved Vandværket tagne urensede Prøve $O_{,611}$, og af den fra en Vandhane tagne rensede Prøve $O_{,611}$. Enhver af Prøverne indeholdt i 1000 Dele Vand $O_{,012}$ Salpetersyre.

Ved den mikroskopiske Undersøgelse fandtes i den urensede Prøve tagen 1,200 Alen oven for Vandværket rigeligt Bundfald af organisk Masse og talrige Former af levende Organismer, i den rensede Prøve tagen fra en Vandhane omtrent det samme, samt i den fra Aaen tæt ved Vandværket tagne urensede Prøve det samme, men i endel mindre Kvantitet.

Ved begge disse Undersøgelser er altsaa den urensede Prøve fra Aaen tæt ved Vandværket fundet reneft.

Der er i Anledning af Vandværkets Anlæggelse i 1868 af Hr. B. Stein anstillet kemisk Undersøgelse af Vandet i den samme Aa, og dengang indeholdt 10,000 Dele Vand 3,13 opløste Stoffer, af hvilke 0,330 flygtige og organiske, og denne Gang ingen Salpetersyre.

Da jeg heraf ser, at Vandet i Mølleaaen ved Undersøgelsen i 1876 havde vist sig mindre rent, end ved Undersøgelsen i 1868, idet den nu havde en Forøgelse i Inddampningsrester af 0,047, og desuden en Tilfætning af 0,012 Salpetersyre, men ikke selv kunde bestemme Forskjellen af de organiske Bestanddele, udbad jeg mig af Hr. Steenbuch den nævnte Forskjel angivet i Tal og desuden en Udtalelse om, hvorvidt Vandet maatte anses mistænkeligt som Drifkevand. Jeg har derefter nylig faaet hans Svar, der gaar ud paa, at den af ham foretagne Undersøgelse, sammenholdt med den i 1868, ved de forøgede Inddampningsrester viser en Tilbagegang i Renhed, men at de 2 Undersøgelsesmaader have med Hensyn til organiske Stoffer været saa uensartede, at Forskjellen i deres Resultater ikke kan angives med Tal, samt at den ved hans Undersøgelse fundne Tilfætning i øvrigt ikke var saa stor, at Vandet maatte anses mistænkeligt som Drifkevand. Angaaende denne Erklæring udbad jeg mig Sundhedskollegiets Udtalelse, og denne gaar ud paa, at det, ifølge Hr. Steenbuchs Erklæring, vel ikke kan anses for bevist, at Vandet er gaaet tilbage i Renhed, men at det Mødsatte ikke heller er bevist, samt at Kollegiet holder fast ved sin tidligere Erklæring — hvilken skal blive meddelt neden for.

Jeg skal herved bemærke, at den oven for nævnte, ved sidste kemiske Undersøgelse fundne Forøgelse af Inddampningsrester og Tilfætning af Salpetersyre i Forbindelse med de ved den mikroskopiske Undersøgelse fundne organiske Masser vise baade Tilbagegang i Renhed og animalisk Tilfætning — rimeligt med Latrinindhold, medens jeg tillige maa indrømme, at saadanne Undersøgelser overhovedet maa gjentages ofte og til forskjellig Tid af Dagen og af Aaret, naar de skulle give paalideligt Resultat, da dette vil vise sig forskjelligt ved hver Undersøgelse, og at de dog aldrig kunne eftervise Smittestoffer, hvad der for den tyfoide Feber som for de andre gennem Udtømmelserne smittende Sygdomme er det Væsentlige. De kunne kun eftervise de urene Tilfætninger af raadden organisk Masse, som fremkalde Tarmkatarrh

og derved gjøre de Vedkommende modtagelige for de muligt tilstedeværende Smittestoffer. Men en saadan ofte gjentagen Under søgelse vil, som Erfaring nu viser, tage meget lang Tid.

Der er ved Resultatet af den sidste Undersøgelse desuden det Mærkelige, at der kun er ringe Forskjel i Renhed paa Vandet, før det kommer i Renseapparaterne og efter at det har været der, et Forhold, som har været Gjenstand for Forhandling med Sundhedskollegiet, med Vandinspektøren i Kjøbenhavn, med Stadsingeniøren og Vandværksbestyreren i Aarhus, uden dog at give anden Opklaring end den, at Renseapparaternes Indretning og Renholdelse er overensstemmende med Forholdene ved Kjøbenhavns Vandværk. Der henlægges imidlertid jævnligt en temmelig stor Mødding, tildels med Latrinindhold, omtrent 150 Alen fra Vandværkets Damme og med Fald ned til disse, og en af Dammene har 2 Gange pludseligt tabt en stor Del Vand, den ene Gang gennem et Røttehul. Hvor saaledes en stor Vandmasse kan løbe ud, kan ogsaa Gødning vand komme ind. Et Spørgsmaal bliver det ogsaa, om den Rensning af Filtrene, der er tilstrækkelig for Kjøbenhavns Vandværk, hvis Vand for en stor Del kommer fra artesiske Brønde, og som har fuld Naa dighed over sine Vandbeholdere, ogsaa er tilstrækkelig for Aarhus Vandværk, som henter alt sit Vand fra en Aa, der i den senere Tid er bleven omgivet med saa mange og store Gødningssoplag, at den ikke kan undgaa af og til derfra at faa Tilsetning.

Jeg skal tillade mig nærmere at omtale disse for Vandværket og for den offentlige Sundhedspleje skadelige og farlige Forhold. Det er den Del af Byens Mark, som ligger mellem Viborgvejen og Mølleaaen (den saakaldte Oldjord), og den Del af Marselisborg Mark, som danner en stor mod Mølle dammen nedløbende Ekraaning, hvis Renlighedsforhold ere særligt vigtige for Aarhus By's Drifkevand.

Oldjorden danner en Triangel, hvis Grundlinie støder til Naby Mark, hvis nordlige Sidelinie dannes af Viborgvejen, den sydlige af Mølleaaen, og hvis Toppunkt er ved Bryggeriet „Ceres“. Afstanden mellem de 2 Sidelinier er paa Vidten omtrent 1000 Alen. Hele denne Mark har stærkt Fald mod Mølleaaen og har for en stor Del, navnlig ned mod Aaen, Sandunderlag.

Paa denne Flade, især ned mod Aaen, findes i de senere Aar, i stedsvis tiltagende Mængde og med tiltagende Størrelse, en

Del Møddinger med Latringødning, og paa denne er den fra Aarhus Bys Nærhed udslyttede Pudrettefabrik anbragt.

Møddingerne samles om Vinteren og ere oftest lagte i Nærheden af Silkeborgvejen, en af dem, som anført, tæt ved Vandværkets Damme. Om Sommeren spredes de paa de omliggende Marker eller bortfælges. De tilhøre Gadekørere og Renovationsmænd.

Pudrettefabrikken ligger omtrent 750 Alen fra Mølleaaen selv, paa en Bakke, ved hvis Fod der i Afstand af omtrent 200 Alen fra Fabrikken paa hver Side løber en lille Bæk ned mod og ud i Mølleaaen. Disse 2 Bække ere aldrig tørre, og den mindste af dem giver i den tørreste Tid omtrent 100 Td. Vand i Døgnet.

Fabrikken indtager et Areal af omtr. 5,600 Kvadratalen, af hvilket Halvdelen er belagt med mer eller mindre flydende Latringødning, $\frac{1}{6}$ belagt med store Bræddegulv, hvorpaa mere tør Gødning bearbejdes; $\frac{1}{6}$ optages af store utætte Kasser, 4—5 Rvarter dybe, hvori den nyere, mere flydende Latringødning dels bearbejdes, dels henstaar; $\frac{1}{6}$ er optaget af et teglhængt Træskur, hvori Gødningen yderligere bearbejdes og opbevares. Fra denne Plads løber der jævnlige opløst Latringødning i den vedliggende Vejgrøft, undertiden ned til Silkeborgvejen. Fabrikken modtager hver Dag 1 à 2 Læs Latringødning fra Byen, og dette ophobes om Vinteren og forarbejdes den øvrige Tid af Aaret. Den er i dette Foraar udvidet med $\frac{1}{3}$, og dens Virksomhed er tiltaget i samme Forhold.

Paa den sydlige Side af Mølleaaen, paa den store Skraaning fra Magdalene Møllen ned mod Mølledammen findes der stadigt en endnu større Beholdning af Latringødning, der fra Byen dagligt modtager 3 à 4 Læs af denne Masse. Beholdningen samles her i 3 Kuler, som fyldes i Løbet af Vinteren, hvorefter hver rummer omtrent 130 Læs, og hvorfra er Afløb i en Grøft ned til den omtrent 150 Favne fjernede Eng. Denne Mødding ligger vel meget længere borte fra Mølleaaen end de ovennævnte; der findes mellem dem baade en bred Eng og en stor, med Siv og Kør fyldt Dam (Trindsø), hvis Vegetation kunde synes at maatte optage alt fra Skraaningens kommende urent Tilløb. Men dels er denne Mødding meget stor, dels har Skraaningens Lerunderlag og stærkt Fald ned mod Mølledammen, dels er der fra Mølleaaen ind til Engen og til Trindsø anlagt 2 Ka-

nalere, som bevirke en jævn Cirkulation af hele Vandmassen, særligt Efteraar og Vinter, og Engen er gjennemskåret af en Mængde Grøfter, som gaa ud dels til Trindsø, dels til Mølleaaen.

Jeg anser det for umuligt andet, end at Mølleaaen og altsaa Vandværket af og til maa faa uren Tilfætning fra disse mange og store Gødningsoplag, som ligge paa de den omgivende Straainger; og denne Tilfætning bestaar da dels af forraadnede vegetabiliske og fæcale Bestanddele (fra Latringsgødning), dels undertiden af Smittestoffer, som under Epidemier udføres i Ekstremterne fra Byen til disse Møddinger og der modtage en yderligere Udvikling. Denne Tilfætning kan tilføres Vandet baade i overjordiske og underjordiske Vandløb, og dette sker særligt ved Regnskyl og Løbrud, og der findes Exempler paa, at den tyfoide Feber er forplantet gennem Vandløb i Afstand af $\frac{1}{4}$ Mil. Men den kan ogsaa tilføres Vandet gennem Luften. Vandet har en stærk Tiltrækningskraft for urene Lustarter og de med disse sølgende Smittestoffer — derfor bruge vi det som Lustrensningssmiddel i Sygestuer —; og at de fra de omhandlede Gødningsoplag udstrømmende giftige Lustarter (Svovlbrinte, Kulbrinte, Kulsyre, Ammoniak) med de undertiden vedhængende Smittestoffer kunne føres langt hen, se vi eller rettere lugte vi dagligt, især naar det blæser. De behøve derfor ikke nødvendigt Drilleevandet for at komme i skadelig og farlig Berørelse med Beboerne; thi Lungerne afgive lige saa gode Porte for dem som Tarmkanalen, og to Organer kunne optage mere Gift end et.

Sundhedskollegiet, hvilket jeg har underrettet baade om de herværende hygiejniske Forhold og om Byens Sundhedstilstand, har i Anledning heraf og af Resultatet af de foretagne Undersøgelser af Drilleevandet under 7. April d. A. afgivet følgende Erklæring:

„Efter talrige foreliggende Erfaringer kan det ikke betvivles, at Aarsagen til den tyfoide Feber meget ofte maa søges i, at de Syge have nydt et med forraadnede organiske Bestanddele blandet Drilleevand. Vel har den foretagne Undersøgelse ikke med Sikkerhed paavist, at de i Aarhus isjor i saa stort Omfang indtraadte Tilfælde af den nævnte Sygdom ere at ulede af denne Aarsag; men der er dog saa megen Grund til at befrygte, at dette kunde være Tilfældet, at man meget maa anbefale Vedtagelsen af de fornødne For-

anstaltninger for at forhindre, at de Tilløb af ekstremtuelle Stoffer, som nu finde Sted til Aaen oven for Vandværket, blive fjernede."

I Anledning af den oven for omhandlede Tillægs-Erklæring fra Hr. Steenbuch, der som anført blev forelagt Kollegiet, erklærede dette, „at det fastholdt sin Erklæring af 7. April, og at det vedblivende indtrængende anbefaler, at der omhyggeligt vaages over, at de Tilløb af ekstremtuelle Stoffer, som nu befrygtes at finde Sted til Aaen oven for Vandværket, ganske blive forebyggede".

I Overensstemmelse med denne Udtalelse og ifølge det, som jeg i denne Indstilling har anført, hvoraf vil ses, at disse Tilløb til Vandværksvandet ikke forsvarligt kunne hindres, medmindre alle de omtalte omkring Mølledammen værende Spdningssoplag, navnlig med Latrinindhold, blive bortskaffede, tillader jeg mig indtrængende at raade til, at dette bliver udført saaledes, at de nævnte Dplag, ligesom ogsaa andre lignende, som maatte findes i lignende farlig Nærhed, bortskaffes, tillige med det under dem værende Jordlag, saa dybt, som Spdningsvandet skjønnes at være trængt ned, og at der sørges for, at fremtidigt intet Spdningsoplag eller større Mødding, navnlig med Latrinindhold, findes i Nærheden af Mølledammen eller Mølleaaen eller paa de Straaninger, som omgive disse, eller de mindre Vandløb, der udmunde i Mølleaaen, særligt oven for Vandværket.

Der vil maaske herimod blive indvendt, at man ikke har juridisk Ret til at forbyde en Del af disse Dplag; men den Ret, man ikke har, vil man vistnok kunne erhverve dels ved Kjøb, dels ved Lov, og Beføstningen herved bliver vistnok mindre end den sanitære Skade, disse Dplag nu aftsedkomme. Da man bestemte sig til med en Beføstning af henved 400,000 Kroner at anlægge Vandværket, skete det baade for at skaane Mennekeliv og for at skaane Penge, idet man erkjendte, at den ved det flette Driftvand bevirkede, stadig større Sygelighed og Dødelighed, saa vel som den større Modtagelighed for Epidemier og større Dødelighed under disse, kostede baade direkte og indirekte flere Penge end høje Renter af den nævnte Kapital, og Virkningen viste sig ogsaa i de 2 efter Anlæggelsen paafølgende Aar, idet baade Sygetallene og Dødstallene sank betydeligt. De ere igjen itegnene, og dette træffer netop sammen med, at de her omhandlede uhygiejniske Forhold have udviklet sig saaledes, at de kunne give

Vandet uren Tilhætning og derved fuldkomment hindre Vandværket i at opfylde sine sanitære Bestemmelser.

Det vilde være meget gavnligt for Byens Sundhedspleje, dersom alle Latriner dagligt kunde blive desinficerede, hvad let kan ske ved, at Enhver, som benytter dem, kaster en Haandsfuld eller Skefuld tør Jord, Tørvesmuld eller Aske i dem. Men da denne Desinfektion dog ikke er fuldkommen sikker, særligt ikke med Hensyn til Emissionstoffer, mod hvilke en Opløsning af Jernvitriol er bedre, vil det alligevel være nødvendigt, at al Latringedning udsjøres til saadant eller saadanne Steder, at den ikke der har eller i Tiden kan faa skadelig Indflydelse paa de Omboendes Sundhedsforhold, være sig gennem over- og underjordiske Vandløb eller gennem Luften.

Med Hensyn til det mærkelige Forhold, at Vandet ved den foretagne Underjøgelse viste sig omtrent lige urent før og efter at være passeret Menseapparaterne, skal jeg bemærke, at d'Hr. English og Hansen ved de første Forhandlinger om Vandværkets Anlæggelse foreslog og reiste de saakaldte Spenceriske Filtre (Magnetjern), men tillige bemærkede, at de vilde koste 12,000 Kroner. Jeg har i en Del Aar dagligt brugt et saadant Menseapparat i lille Format og fundet det meget godt. Det kan betage urent, ildelugtende og ildesmagende Vand sin Farve, Lugt og Afsmag; men hvorvidt det vil kunne bortfjerne Emissionstoffer, maa vistnok henstaa usagt, og det maa holdes rent. Jeg skal imidlertid tillade mig at foreslaa, at denne Menseapparaterne vedrørende Sag bliver taget under næjere Overvejelse.

Saa vidt jeg skjønner, vilde Ordningen af de her omhandlede Forhold have været lettere, dersom den nye Udvidelse af Sundhedsvedtægtens Omraade var slet mere til Gavn for Vandværket; men den nye Grænse giver det omtrent lige saa ringe Beskyttelse, som det havde tidligere, hvad jeg har søgt at vise i min under 28. Maj f. A. til Stiftamtet indsendte og af dette forlangte Erklæring angaaende denne Sag.

Da det af Borgmesteren er mig meddelt, at denne Erklæring ikke er kommen til Byraadets Kundskab, og af Stadslægen, at den ikke heller har været Sundhedskommissionen meddelt, ligesom af Sundhedskollegiets Dekanus, at hele Sagen slet ikke har været Sundhedskollegiet forelagt, saa vil jeg, naaget den derved uundgaaelige Gjentakelse, tillade mig at vedføje en Afskrift af denne Erklæring, idet jeg henstiller, om ikke Byrådet

af dette Forhold maatte finde Anledning til at tage Sundhedsvedtægten's Omraade under fornyet Overvejelse.

Stiftsfysikatet for gl. Aarhus og Randers Amt den 15. Juni 1876.

Chr. Weis.

(Afskrift)

Til Aarhus Stiftamt.

Følge Hr. Stiftamtmandens Opfordring skal jeg i Anledning af den paatænkte Udvidelse af Omraadet for Aarhus By's Sundhedsvedtægt tjenstligst bemærke: at dette Omraade formentlig, for saa vidt som det afhænger af Byen, maa udstrækkes saa meget, at dens sanitære Forhold ved Hjælp af Vedtægten kunne blive sikrede ogsaa under en højt rimelig yderligere Tiltagen i Omfang og Følgetal, og det synes mig ikke muligt, at dette Maal kan naas ved den i Byraadets vedlagte Skrivelse antydede Forandring.

Byen ligger saa at sige i et Hul, dels mellem 2 Skraaninger, en sydlig og en nordlig, dels paa disse Skraaninger, særligt den sydlige. Byens nordlige Del ligger paa en temmelig plan Glæde, mellem den nordlige Skraaning og Aalsøbet. Denne Glæde er for en stor Del dannet ved Opfyldninger, tildels med organiske Substanter: Løg og andet saadant. Gaderne og Gaardene have ringe Fald, hvorfor Overfladevandet, det rene som det urene, for en stor Del synker i Jorden ned til Brønde og Byggegrunde, hvad særligt var Tilfældet i de mange Aar, som gik forud for de senere Aars Forbedringer af Brolægningen og især af Rensningene m. m. Til dette i Byen selv producerede Overfladevand er kommet og kommer endnu en Mængde Vand, som falder paa den nordlige, mod Byen nedløbende Skraaning (det har tidligere ofte forårsaget Oversvømmelser i Bæstergades og Klosterghades Kældere), hvor der tidligere fandtes, vel endnu findes, Samlinger af Møddinger, tildels med Latringødding, fra hvilke de udvaskede og opløste Gødningsstoffer spres paa det faste Ler, der danner hele Skraaningens Underlag, ned til Byen. Dennes Undergrund er paa denne Maade Tid efter anden bleven gennemtrængt af en stor Mængde organiske Stoffer, som vel for en stor Del i Aarenes Løb ere forbrændte (oxyderede) og derved bleve uskadelige, men hvoraf en stor Del ved Opgravninger hiit og her er fundet usforbrændt; og heri maa temmelig sikkert

isøges Hovedsaaragen til, at Aarhus By forholdsvis hyppigere og værre end andre Byer hjemses af epidemiske Sygdomme, som overhovedet af Sygdomme og Sygelighed. Nu er det vel sandt, at man ved Vandværket har opnaaet tildels at udelukke den skadelige Virkning af de nævnte organiske Masser fra Driftevandet; men dette er ogsaa kun tildels, thi dels er der endnu en meget stor Del af Juddykkerne, som henter Vand i Byens Brønde, dels er Vandværket, som Forholdene nu ere, ingenlunde sikret for Tilførsel af organiske Bestanddele og Smittestoffer, og endelig er endnu tilbage den skadelige Uddunstning fra det i mange Aar infiltrerede Jordsmon, der ved Jordaandninger kommer ind i Legemet maaske i lige saa stor Mængde, som ellers optages gennem Driftevandet.

• For at den skadelige Juddydelse af de nævnte organiske Substanter kan modarbejdes, er det nødvendigt, at de forbrændes, hvad bedst sker ved, at Byen, saa vidt muligt, gjenन्द्रænes, og for, saa vidt muligt, at hindre ny Tilførsel af disse Substanter, maa der i Byen sørges for god Brøllægning, godt Fald for Afløbet og god Udstylning, og uden for Byen maa der sørges for, at de ikke tilføres fra de nævnte Skraaninger, særligt dem nord for Byen, og herved bliver den paataente Udvidelse af Sundhedsvedtagtens Omraade især af Bichtigkeit.

En saadan Tilførsel vil, som antydet, almindeligst ske ved, at de paa og oven for Skraaningerne anbragte Møddinger udvaskes af Regnvandet, og at de opløste Gødningstoffer ved Regnstyl eller Tøbrud føres dels direkte ned til Byen i underjordiske Vandløb oven paa Vattefskraaningens Lerrunderlag, dels efter først at optages i de Bække, som fra den nordlige Skraaning (Byens Mark) løbe ned mod og tildels ind i Byen; og den vil ligeledes finde Sted, dersom der paa eller oven for disse Skraaninger anbringes andre for Sundheden skadelige Ansamlinger eller Fabrikker, fra hvilke urent Afløb kan finde Sted.

En saadan forøget Tilførsel af organiske Stoffer til Byens allerede stærkt dermed imprægnerede Byggegrund og til de endnu i Brug værende Brønde vil naturligvis vedligeholde, maaske lejlighedvis forøge den almindelige Sygelighed, som ogsaa Medtageligheden for Epidemier, og gjøre disse mere ondartede. For saa vidt som der i disse Møddinger og Ansamlinger tillige findes Læringødning, vil der desuden kunne gjenindføres Smittestoffer fra forskellige Sygdomme: Kolera, Blødgang, Tyfus etc., der særligt forplantes gennem de Syges Udtømmelser. Disse Stoffer

blive nemlig, naar de, uden at desinficeres med Udtømmelserne, udsøres og ophobes i Møddingerne, ved den Gjæring, de undergaa i disse, formerede og yderligere stoffede til at forplante Sygdommen. Det er ved Erfaringer godtgjort, at en saadan Forplantelse kan i over- og underjordiske Vandløb finde Sted i Afstand af $\frac{1}{4}$ Mil; og da af de smaa Vandløb, som komme fra Marken mod Nord ned til Byen, og som særligt maa blive Førrere for disse urene Stoffer, det ene, nemlig det som følger Randerøvejen, begynder 3000 Alen nord for Byen, medens det, som løber til Byen gennem Gartner Thomsens Have har en Længde af 1,200 Alen, og det, som tæt ved Bryggeriet „Ceres“ løber i Mølleaaen, strækker sig 2000 Alen op i Marken, saa anser jeg det med Hensyn til Byens sanitære Sikkerhed for nødvendigt, at Sundhedsvedtægtens Omraade udstrækkes mindst $\frac{1}{4}$ Mil nord og nordvest for Byen. Med Hensyn til Situationen syd for Byen kan der vel ikke gjøres andet end at lade Byens Grænse tillige være Sundhedsvedtægtens Grænse, ihvorvel de paa Skraaningen af Marselisborg Mark ned mod Mølledammen undertiden anbragte store Møddinger med Latringødning ikke kunne siges fri for at medføre Fare for Vandværket, ligesom de ved deres Uddunstninger nødvendigvis ere skadelige og ubehagelige for dem, som bo i Nærheden, vel ogsaa for Bessarende.

Der findes imidlertid, som allerede antydet, en endnu større Fare, som truer Byens sanitære Forhold gennem Vandværket. Dette henter sit Vand op fra Mølleaaen, og denne bør derfor holdes saa fri som vel muligt for urent Tilløb, hvad der imidlertid nu ikke er Tilfældet, og kun kan blive det, naar Vedtægtens Omraade udstrækkes over hele det Terræn (Oldjorden), som paa Byens Side støder til Aaen. Dette Terræn danner en Triangel, hvis Top ligger lidt østen for Vandværket, hvis Grundlinie mod Vest er omtrent 2000 Alen, medens den højtliggende nordlige Sidelinie, som dannes af Viborgvejen, paa Midten er omtrent 1000 Alen fjernet fra Mølleaaen, der danner den sydlige Sidelinie. Terrænet har fra Viborgvejen stærkt Fald ned mod Aaen og har, i det mindste for den sydlige Dels Vedkommende, Sandunderlag.

Forholdet paa dette Terræn er for Tiden saaledes, 1) at den Del, som ligger nærmest ved Aaen, den mest sandede, er lejet ud til Gadesjørere og Renovationsmænd, og at disse jævnlige her anbringe store Møddinger med Latringødning, 2) at der er anbragt en Pudrettefabrik 2—300 Alen fra den nævnte

Triangel's Grundlinie, 1000 (750) Alen fra Mølleaaen paa en Sandbanke, forbi hvilken der i 200 Alens Afstand løber paa hver Side en Bæk, som udmunder i Mølleaaen, henholdsvis 1,020 og 1,200 Alen oven for Vandværket, og af hvilke den ene kommer fra og holder sig paa Naby Mark, den anden kommer fra Hasle Mark og træder ved Viborgvejen ind paa Aarhus Mark omtrent 2,000 Alen fra Aaen.

Den Bæk, der, som anført, løber ud i Mølleaaen ved „Ceres“, altsaa neden for Vandværket, kan vel i Almindelighed ikke give det heri optagne Vand nogen uren Tilfætning; men da det har vist sig, at endog Hævdandet har kunnet stige op til og er bleven optaget i Vandværket, maa saa meget lettere Vand fra denne Bæk af og til kunne optages, hvorfor ogsaa de denne omgivende Ekstraninger maa være Sundhedsvedtægten undergivne.

Det synes mig umuligt andet, end at Vandværket under disse Forhold lejlighedsvis maa saa Tilfætning af opløste Gødningstoffer og af Smittestoffer, af hvilke intet vil kunne holdes inde ved Filtrene, og jeg tror ikke, at denne Fare vil kunne undgaas, saa længe der ophobes Gødningstoffer, særligt Latringøgning, nogetsteds i Oldjorden.

Jeg anser det derfor for uundvædigt, at hele Oldjorden og hele Aarhus Mark i en Afstand af $\frac{1}{4}$ Mil fra den nu bebyggede Del af Byen bliver inddraget under Omraadet af Aarhus By's Sundhedsvedtægt.

Stiftsmyndigheden for gl. Aarhus og Randers Amt den 28. Maj 1875.

Chr. Weis.”

Byraadet vedtog at lade Skrивelsen med Tilag autograferes og, naar Exemplarer af den ere omdelte blandt Medlemmerne, at behandle Sagen. (Se Mødet 14. Septbr.)

¹⁶⁴/₇₆. Det meddeltes, at Møllejer Weis havde anlagt Sag mod Kommunen angaaende Ejendomsretten til Gyden bag hans Have, sfr. Mødet ²³/₉ 75.

Byraadet anmodede Vejudvalget i Forening med Rjer om at foranlede det videre Fornødne. (Se Mødet 24. Juli.)

Mødet den 6. Juli.

¹²⁶/₇₅. Der meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra Indenrigsministeriet til Stiftamtet af 22. Juni, hvormed sendes et

forandret Forslag til Vedtægt for Benyttelse af Vand fra Aarhus Vandværk, saa lydende:

„3 Anledning af det med Amtets behagelige Skrivelse af 25. April d. A. hertil indkomne Andragende, hvori Aarhus Byraad i Genhold til Lov af 28. Januar d. A. § 1 til Ministeriets Stadsfæstelse har indstillet en i Andragendet optaget Vedtægt for Benyttelsen af Vand fra Aarhus Vandværk, skulde man til behagelig Efterretning og videre fornøden Bekjendtgjørelse tjenstligst melde, at den begjærte Stadsfæstelse ikke har kunnet meddeles allerede af den Grund, at Vedtægten indeholder flere Bestemmelser, til hvilke tilsvarende Bestemmelser ikke findes i Lov angaaende Staden Kjøbenhavns Forsyning med Vand fra de nye Vandværker af 30. Novbr. 1857, uden at særlige stedlige Forhold kunne paaberaabes for Afvigelserne, hvilket ifølge Indholdet af ovennævnte Lov af 28. Jan. d. A. maatte være Fordudsætningen for, at deslige videre gaaende Bestemmelser skulde kunne approberes.

Da Ministeriet nu derhos ogsaa har fundet, at Vedtægten paa enkelte andre Punkter burde undergaa nogen Forandring, hvorved navnlig bemærkes, at Dommerens Myndighed til at anvende Bøder for de i Vedtægtens § 3 ommeldte Forseelser ikke bør begrænses yderligere, end det er ved Loven af 30. Novbr. 1857, har man udarbejdet hofølgende Udkast til en Vedtægt som den omspurgte, hvilket man lige tjenstligst skulde bede Byraadet forelagt til Overvejelse.“

Sagen overgaves til Vandværksudvalget til nærmere Erklæring.

(Se Mødet 31. Juli.)

^{136/75.} Man overdrog Tilsynet med den af Godsejer Jørgensen Lev kjøbt gl. Ridebane m. v. uden for Mindeport til Vejndvalget.

^{139/75.} Fra Entreprenøren for Havnemolebygningen var modtaget en Skrivelse, hvori han meddeler, at han ikke længer uden tilfikt Skadesløsholdelse kan standse Arbejderne med Hensyn til Dækningsarmen og derfor har paabegyndt disse den 4. d. M.

Byraadet vedtog at opfordre Havnendvalget til at søge mindelig Overenskomst med Entreprenøren om at standse Viderebygning, i alt Fald ved Guldførelse af de 2 Sanktister, der ere nedlagte, hvorhos man opfordrede Havnendvalget til at sende et Par Medlemmer til Kjøbenhavn for hos Indenrigsministeren at søge bevirket snarest Svar paa Indstillingen af 16. Marts. (Se Mødet 10. Juli.)

^{119/76.} Der meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra Justitsministeriet til Stiftamtet af 27. Juni, hvori det i Mødet den

2. Juni ommeldte Forslag til Vedtægt i Henhold til § 12 i Helligdagssloven af 7. April 1876 forlanges forandret, saaledes at der optages en Angivelse af de Veje, ad hvilke det skal være tilladt at kjøre med Gods til og fra Skibe eller drive med Kreaturer til og fra Jernbanen eller Skibe.

Man vedtog at sende Sagen til det nedsatte Udvalg og Politimesteren. (Se Mødet 31. Juli.)

^{139/76}. Man vedtog at meddele Havneudvalget og Industriudstillingskomiteen en Kommunikation af en Skrivelse fra Indenrigsministeriet til Stiftamtet af 27. Juni angaaende Fritagelse for Havneafgifter til Aarhus Havn af Gjenstande, som ad Søvejen sendes til eller fra Udstillingen, (fr. Mødet 2. Juni.

^{150/76}. Fra Borgmesteren, Bartels, Müller, Lund, Lange og Knudsen var modtaget et Forslag til almindelige Bestemmelser om, hvad der skal fordras for at erklære en Vej eller Gade for offentlig.

Byraadet vedtog det gjorte Forslag, der senere er bleven trykt og er saa lydende:

„Byraadet har i sit Møde den 6. ds. vedtaget følgende Bestemmelser med Hensyn til Overtagelsen af private Vej- eller Gadeanlæg som offentlige:

Ifølge § 37 af den af Indenrigsministeriet under 30. Decbr. 1868 approberede Vedtægt for Styrelsen af de kommunale Anliggender i Aarhus Kjøbstad kan Byraadet erklære enhver af Private anlagt eller disse tilhørende Gade eller Vej i Byen eller paa dens Grund for offentlig, naar den i Forvejen har været i Brug for flere særskilt matriculerede og i særligt Eje værende Ejendomme.

Men foruden denne Betingelse har Byraadet vedtaget ikke at ville overtage nogen Gade eller Vej som offentlig, naar den ikke opfylder følgende Betingelser:

1. Vejen maa være udlagt i en hensigtsmæssig Retning, saa at der ikke blot er taget Hensyn til dens Beliggenhed paa selve det paagjældende Grundstykke, men ogsaa til det hele System af Gader og Veje, der efter Forholdene paa det Sted vil være det hensigtsmæssigste (fr. Bygningslovens § 20 og Byvedtægtens § 47).

For at fyldestgjøre denne Bestemmelse forlanges til Byraadets Godkendelse indsendt en Plan over enhver ny Gade eller Vej, der agtes anlagt, og maa denne Plan nøjagtig vise dens Forbindelse med tilstødende Gader eller Veje, til-

lige med det Terræn, der agtes disponeret over som Byggeplads, med Opgivende af, hvorledes Bygningerne tænkes anlagte.

2. Bredden af nye Gader eller Beje bør i Reglen være mindst 20 Alen, og kan kun i enkelte Tilfælde, hvor Forholdene særligt maatte anbefale det, være ringere, dog ingenfinde under 16 Alen.
3. I nye Beje eller Gader maa for Vedkommendes Regning være nedlagt Hovedrør til Forsyning med Vand fra Byens Vandværk.
4. Bejen skal være forsynet med Rendestene, hvorved Spildevand kan ledes til et bestaaende offentligt Vandafløb. Rendestene skulle enten i Bunden have Rinnakulla-Rendestensbunde eller brolægges med mindst 3 Rader ekvarede Sten.
5. Mellem Rendestene og Bygningsrækkerne skal paa hver Side være et Fortov af mindst $2\frac{1}{2}$ Alens Bredder. Fortovene skulle være anlagte med en fast og tør Gangbane.
6. Bejen mellem Rendestene, d. e. Kjørebane, skal være fast og godt gruset, med tilstrækkeligt Fald til begge Rendestene.
7. Bejens Stigning maa intetsteds være stejlere end 1:24.

Kun de Gader eller Beje, der overtages som offentlige, ville ved Byens Foranstaltning blive forsynede med Gadebelysning og Brolægning.

De Beje, der anlægges uden at opfylde alle foranstaaende Forordninger, ville blive underlagte Bejuddalgets Tilsyn, for at dette kan paase, at Bestemmelserne i Byvedtægtens § 44 om private Beje opfyldes.

Århus Byraad den 8. Juli 1876.

P. B.-R. B.

Schmidt en."

^{161/76}. Fra Kjøbmand Lazarus paa den mosaiske Menigheds Vegne var modtaget et Andragende om Udvidelse af Menighedens Kirkegaard uden for Frederiksport.

Byraadet besluttede at overdrage til Borgmesteren, Skovby og Kraiberg at forhandle med Menigheden om Muligheden af en Flytning af Kirkegaarden.

^{165/76}. Foranlediget ved en Klage fra Politiet over, at Gadenavne og Husnumre ikke paamales Stederne paa Frederiksbjerg, vedtog man at anmode Udvalget for Bygninger og Inventariesager om at foranledige det Fornødne.

^{166/76}. Foranlediget ved en Henstilling fra Udvalget for Hoved-
 afløb, om der kan gives S. Sprensen paa Banegaardsvej Ret til
 at lede Afløbet fra Dræningen paa hans Lod Matr.-Nr. 3 m ved
 Kirkegaarden ud til Byens Kloak ved Nyesgade, besluttede man at
 sende Sagen tilbage til Udvalget med Anmodning om, at det, efter at
 have ladet sig forelægge de Betingelser, der af Bygningskommissionen
 ere foreslaaede for Dræningen, vil tage Bestemmelse om en Sum en
 Gang for alle, som Sprensen skal betale for Tilslutning til Kloaken.

^{168/76}. I Anledning af et Cirkulære fra Indenrigsministeriet
 af 14. Juni angaaende en almindelig Kreaturtælling den 17. Juli
 vedtog man at anmode Markudvalget om, i Forening med Politi-
 mesteren, at foranledige det videre Fornødne, om fornødent ved Iøn-
 net Assistance.

^{170/76}. Fra Beboere paa Kannikegade, der for Tiden ombro-
 lægges, nemlig Snekermester Drum, Kjøbmand, Theaterejer Birk
 og Barber Wilde, var modtaget et Andragende om Anlæg af en
 Kloak i Gaden ud for deres Ejendomme.

I Henhold til en afgiven Erklæring fra Brolægningssudvalget
 vedtog Byraadet at anlægge den nævnte Kloak, saaledes at Udgiften
 afholdes af Laanet, mod at de nævnte Beboere og andre, som have
 Nytte af Kloaken, udrede Halvdelen af Udgiften.

(I Mødet den 10. Avg. bifaldt Byraadet efter Andragende fra
 Bestyrelsen for Klubben „Polyhymnia“, at Kloaken fortsættes forbi
 Klubbens Grund, imod at Bestyrelsen betaler Halvdelen af Omkost-
 ningerne.)

Modet den 10. Juli.

^{199/75}. Der fremlagdes et fra Indenrigsministeriet modtaget
 Telegram, saa lydende: „Ministeriet maa vedblivende fastholde Rigtig-
 heden af den approberede Plan til Guldspørelsen af den søndre Mo-
 les Forlængelse ved Aarhus Havn. Ønsker Byraadet imidlertid en
 Forkortning af Tvararmen, vil Ministeriet ikke modsætte sig dette;
 men det sker da paa Raadets eget Ansvar. Nærmere Meddelelse kan
 forventes i Løbet af næste Uge“.

Byraadet vedtog, uden at afvente den bebudede nærmere Med-
 delelse fra Ministeriet, at standse Bygningen af Tvararmen overens-
 stemmende med Indstillingen af 16. Marts, idet det dog udtalte Ønsket

om, at Havneudvalget snarest muligt vilde tage under Overvejelse, hvorvidt Tværmuren bør erstattes ved en Forlængelse af den lige Mole. (Se Mødet 24. Juli.)

Modet den 24. Juli.

^{45/74.} Man vedtog at indsende Matrifulskortene vedrørende Revisionen af Skattevedtægten til Ministeriet, hvorfor under 26. Juli blev tilskrevet Stiftamtet saaledes:

„I Fortsættelse af Byraadets Skrivelse af 11. April d. A. undlader man ikke herved at fremsende de i bemeldte Skrivelse omhandlede, fra Justitsraad Honum modtagne Arbejder, vedrørende Matrifuleringen af de Arealer, som fra Markjorden ere inddragne under Bygrunden i Genhold til den nye Bygrænse, approberet ved Ministeriets Skrivelse af 20. Marts f. A. Kortene med tilhørende Dokumenter have henligget til offentligt Efterbryn paa Naadhuset fra 4. til 18. April d. A., og ifkun en Indsigelse er indkommen, nemlig fra Byens Markudvalg, der gjorde opmærksom paa, at det vestre Skjel for Matr.-Nr. 1,118, 19, 20 og 21 og imod den Byen tilhørende Knudrisbakke formentlig rettelig burde sættes ved Foden af Vassen og ikke et Stykke op paa Skraaning, og da de forskjellige Forhandlinger, som have været indledede til mindelig Overenskomst med Ejerne af de nævnte Matr.-Nr., ikke have ledet til noget Resultat, er Sagen ordnet overensstemmende med Instrux af 17. April 1863 § 5, idet der paa Kortet er assat 2 Skjel og det omtvistede Areal opmaalt og matrifuleret som selvstændig Ejendom, saaledes som vedlagte Skrivelse af 23. ds. fra Justitsraad Honum med tilhørende Tillægsberegning oplyser. Derhos vedlægges ligeledes en Skrivelse fra Justitsraad Honum af 17. April d. A. med tilhørende Bilag betræffende Ordningen af et i sin Tid flet Mageslæg af en Kommunen tilhørende Mergelgrav paa Matr.-Nr. 54 i Skovvang.

Byrådet ved iøvrigt intet mod Matrifuleringen at erindre og skal dertil tillade sig at andrage paa, at Revisionen af Arbejdet tillige med Ministeriets Approbation paa samme maa paafølge saa hurtigt som muligt, idet Revisionen af Vedtægten for den kommunale Beskatning ikke kan fuldsøres, før der foreligger Approbation paa det nye Skattehartkorn.“

^{256/74.} Fra Ejerne af „Holmstrupgaard“ og Matr.-Nr. 2 af

Bestereng var modtaget Svar m. H. t. nogle af demtagne Forbehold ved at indgaa paa Overenskomst om Afløsning af Afgiften efter Fr. 18. Oktbr. 1811, hvorefter de ikke ønske at indgaa paa nogen saadan Overenskomst.

Byraadet vedtog at lade Afgiften for 1875 efter Fr. 18. Oktbr. 1811 udpante hos Proprietær Peterfen af Holmstrupgaard for Afgiften af Matr.-Nr. 2, af Hartkorn 1 Td. 1 Fdk. 2 Alb., Areal $8\frac{7}{8}$ Td. Land, 1 Skp. Byg pr. Td. Land efter Kapitelstart for 1875 = 12 Kr. 47 Dre pr. Td. Byg = 13 Kr. 83 Dre, og hos Proprietær Faurfchou i Brendstrup for Afgiften af Matr.-Nr. 2 under Bestereng, af Hartkorn 2 Td. 1 Fdk. 2 Alb., Areal $16\frac{1}{4}$ Td. Land, 1 Skp. Byg pr. Td. Land efter Kapitelstart for 1875 = 25 Kr. 32 Dre, hvorom vil være at tilskrive Ræmneren.

(Se Mødet 17. Avg.)

¹⁴¹/₇₅. Fra Udvalget for Fattigvæsenet var modtaget en Skrivelse af 8. Juni, hvori det erklærer sig imod Salget af Fattigboderne paa Klostergade, da sammes Beliggenhed er heldig, og der næppe ved Salg vil indvindes noget Beløb af Betydning for Byen. Udvalget har derhos i en Skrivelse af 12. Juli indstillet, at Enkeboligen i Ridderstræde sælges paa Grund af Bygningens flette Tilstand.

Byraadet vedtog med 13 St. imod 2 ikke for Tiden at ville sælge Enkeboderne i Klostergade, hvorimod man bjsaldt Udvalgets Indstilling om at sælge Enkeboligen i Ridderstræde efter nærmere Rekvisition af Udvalget, og efter at den Gjæld, der paahviler Stedet, er berigtiget. Man vedtog derhos enstemmig i Genhold til Kasseudvalgets Forslag af 5. Maj at lade det til Opførelse af en ny Enkebolig paa Graven medgaaende Beløb forstudsvis udrede af det opsamlende, i Sparekassen henstaaende Beløb for solgte Grunde i Nyesgade. Spørgsmaalet om Pengenes Tilbagebetaling til bemeldte Fond ved Paaligning paa Byens Indvaanere udsættes, indtil det tillige kan afgjøres, hvor stort et Laan man vil kunne faa i de nye Enkeboliger.

Man overdrog til Fattigudvalget at varetage det videre Forbødne til Udførelse af det vedtagne Byggearbejde paa Graven.

¹⁵⁶/₇₅. Der meddeltes en Skrivelse fra 2den Generalkommandointendantur af 19. Juli angaaende Indretning af et Gymnastikdepotlokale i Exercherhuset, saa lydende:

„Ved hoslagt at tilbagefende det med Byraadets Skrivelse af 17. f. M. fulgte Overflag over Omkostningerne ved Indretningen af det i Exercherhuset værende Lokale til Opbevaring af Gymnastikrekvisiter med tilhørende Tegning unblader General-

kommando-Intendanturen ikke at meddele, at Krigsministeriet, efter derom gjort Indstilling, under 14. dennes har samtykket i, at den ved Ministeriets Telegram af 6. Septbr. f. A., kommuniceret Byraadet ved Skrivelse herfra af f. D., for Exercerhuset fastsatte Maximalsum af 33,975 Kr. forhøjes med et Beløb af indtil 926 Kr., der er bestemt til at give Gymnastikdepotlokalet en saadan Indretning, at Gymnastikapparaterne m. v. der kunne finde hensigtsmæssig Plads.

Da Overslaget ifølge Oberst Glahns Erklæring maa anses særdeles højt, tillader Generalkommando-Intendanturen sig at anmode Byraadet om under Udførelsen at søge dette nedbragt, ligesom det bedes paalagt Arkitekten under Udførelsen at holde sig i stadig Forbindelse med den Højstbefalende for at give denne Lejlighed til fremdeles at gjøre sin Indskydelse gjældende, hvorved en hensigtsmæssig Udførelse bedst sikres, paa samme Tid som senere yderligere Krav derved forebygges.

Morville."

^{199/75.} Der meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra Indenrigsministeriet til Stiftamtet af 15. Juli betræffende Havnebygningssagen, saa lydende:

„Ved behagelig Skrivelse af 20. Marts d. A. har Hr. Amtmanden tilstillet Ministeriet et Andragende, hvori Aarhus Byraad i Overensstemmelse med den af sammes Flertal tagne Beslutning anholder om Ministeriets Approbation paa, at der i Planen for Havnearbejderne ved Aarhus foretages den Forandring, at Bygningen af Dækningsarmen opgives, og at en Afslutning finder Sted ved Benyttelse af de 2 Sænkefisters Længde, som allerede ere udlagte.

Foranlediget heraf, skal man, næst at bede Byraadet tilstillet den højs følgende fra Vandbygningsdirektøren over Sagen afgivne Erklæring tillige med de ligeledes følgende til Sagen hørende Aktstykker, anmode Dem om at tilkjendegive Raadet, at Ministeriet, som alt udtalt i Telegram til Byraadet af 8. d. M., vedblivende maa fastholde Rigtigheden af den approberede Plan til Fuldførelsen af den søndre Moles Forlængelse. Saafermt Byraadets Flertal imidlertid fremdeles maa anse det for tilraadeligt at forferte Dækningsarmen i det i Raadets ovennævnte Indstilling angivne Omfang, vil Ministeriet ikke modsætte sig, at dette sker; men Byraadet maa da selv udelukkende bære Ansvaret for den herom tagne Beslutning.

Om den endelige Bestemmelse, der af Raadet tages i Sagen, forventer man at modtage en behagelig Meddelelse "

Bandbygningsdirektørens Erklæring er saa lydende:

Direktøren for Bandbygningsvæsenet.

Kjøbenhavn den 12. Juli 1876.

„Ved at tilbagefende de mig under 25. Marts sidsteleden tilstillede Aftter vedrørende Spørgsmaalet om en Forandring i Planen for den under Udsørelse værende Molebygning ved Aarhus Havn, og idet jeg beklager, at forstjellige Omstændigheder have hindret mig i tidligere at behandle denne Sag, skal jeg ærbødigst tillade mig de følgende Yttringer:

Det nærmeste Formaal for det omhandlede Arbejde er Tilvejebringelsen af forøget Ro i den nuværende Ydrehavn, navnlig ved den saakaldte Dampstisbro. Men da Havnens Udvidelse i en nær Fremtid anfaas for ønskelig, skulde Arbejdet tillige indrettes saaledes, at det kunde indgaa som Led i de for en saadan Udvidelse fornødne Værker. Inden der stredes til Udsørelsen, maatte man derfor være paa det Rene i det mindste med Hovedtrækkene for Udvidelsen, og navnlig med det fremtidige Indløbs Beliggenhed. Den i sin Tid af Ingeniør Otterstrøm udarbejdede Plan omfattede ogsaa dette Moment, idet heri var angivet en ny, nordre Mole, som i Forbindelse med Forlængelsen af den søndre vilde omslutte det nye ydre Havnebassin. Ved den projekterede nordre Mole var man dog ikke bunden, kun dens Hoved kunde ikke flyttes væsentlig bort fra den i Planen angivne Plads. Hvad angaar den herved bestemte Munding, da vilde det vel være muligt at lægge den saaledes, at den blev noget bekvemmere for Ind- og Udsejlingen; men denne Fordel vilde blive mere end hævet ved Ulemper i anden Henseende.

Det Værk, som skulde opføres i Forlængelsen af den ældre, søndre Mole og som er det, der er under Udsørelse, skulde efter Planen være 800 Fod langt. Heraf skulde de første 600 Fod føres ud i Retningen N. 25° O., og de sidste 200 Fod i Retningen N. 12° O., eller temmelig nær i misvisende Nord. Hensigten med Liniens Brydning var dels at fremkalde større Ro langs Værkets Inderside og navnlig at formindste Spøens Rullen langs denne med nordlige og østlige Vinde, dels at lette Udsejlingen for Sejlskibe under disse Vindretninger.

Det er den yderste, i N. 12° O. visende Del af Værket, hvilken man har tillagt det uheldige Navn „Tværmolen“ eller „Tværarmen“, som man befrvater vil være til Besvær for Ind-

fejlingen, og som derfor agtes affortet med, saa vidt det kan skjønnes, $\frac{3}{5}$ af 160 eller 96 Fod.

Med Hensyn til denne Frygt skal for det første bemærkes, at det lille Molestykke, som forudsættes at komme til at ligge „paa tværs“ eller, som det siges, „ind mod Stolebaffen“, i Virkeligheden kommer til at ligge temmelig nær parallelt med den lige for liggende Kystlinie, nord for Havnens nuværende nordre Mole. Afvigelsen er ifølge Planen kun mellem 4 og 5 Grader. Først senere højer Kysten mere i O., men ingenlunde saaledes, at det med noget Stik af Ret kan siges, at den løber tværs paa Molen.

Lige saa lidet kan det omtalte Molestykke siges at komme til at ligge paa tværs, naar man betragter det med Hensyn til Dybbefurverne. Dets Retning er nemlig netop parallel med disse, og navnlig med den inden for liggende 20 Fods Kurve.

Afstanden fra den indre Side af Molehovedet til Kystlinien, maalt normalt paa denne, bliver efter Planen 1,050 Fod. Maalt paa samme Normal bliver Afstanden til 12 Fods Kurven 915 Fod, til 15 Fods Kurven 560 og til 18 Fods Kurven, som i øvrigt løber noget uregelmæssigt, omtrent 260 Fod. Der er altsaa mellem Hovedet og Land et rummeligt og dybt Farvand.

Den Dybde, hvorpaa Hovedet kommer til at ligge, bliver 21 Fod, og det foreløbig projekterede, søndre Hoved falder paa 19 Fod Vand. Indløbet bliver altsaa skudt frem paa 4 til 6 Fod større naturlig Dybde og kommer til at ligge langt friere imod Landgrunden end det nuværende Havneindløb.

At det her Ansørte turde det være klart, at den opstaaede Frygt for, at den for søndre Molehoved valgte Beliggenhed skulde medføre en besværlig Jodsejling, er ubegrundet. Det skal nu undersøges, hvad der vil vindes ved den paatænkte Afkortning.

Efter Affortningen bliver Hovedets Afstand fra Kystlinien 1,065 Fod, fra 12 Fods Kurven 920 Fod, fra 15 Fods Kurven 225. Dybden, hvorpaa det falder, bliver, ligesom Afstanden fra den med Bærket parallelle 20 Fods Kurve, uforandret. For saa vidt det antages, at der ved Affortningen vil vindes større Rummelighed foran Indløbet, beror det paa en Bilsfarelse. Der vil i denne Henseende intet vindes. Derimod vil der tabes noget, idet den nye Mundings Afstand foran den nuværende formindskes med $96 \cos. 37^\circ$ eller henved 77 Fod. Saa

meget fortære bliver Ydrehavnen og den Strækning, hvorpaa et indløbende Skib kan løbe Farten af.

Det er fremdeles udtalt, at det omhandlede Molestykke vil spærre for det nuværende Indløb og forhindre, at et Skib kan lægge sin Kurs saaledes, at det, uden at forandre den, kan passere begge Indløb. Afset fra, at der i Reglen ikke vil være noget til Hinder for en saadan Indsejling, skal bemærkes, at det er en aldeles uberettiget Fordring, at et Skib uden Kursforandring eller Stopning skal kunne løbe ind til enhver Afdeling af en Havn. At Forlængelsen af den søndre Mole alene er bygget, er en midlertidig Tilstand; Anlægget maa fuldstændiggøres med en ny nordre Mole. Naar denne kommer til, haves det luffede ydre Havnebassin eller Forhavnen. Naar et Skib er naaet herind, er det i Havn og i Sikkerhed. Det kan da efter Omstændighederne enten stoppe eller gaa videre til de indre Liggelpladser. Heller ikke er der noget til Hinder for, naar Forhavnen er tilvejebragt, at Indløbet til Indrehavnen udvides. Dette kan ske enten derved, at det indgaaende Knæk, den søndre Mole danner paa dette Sted, borttages — hvilken Forandring endog uden Ulempe kan udføres strax — eller ved Afkortning af den ældre nordre Mole. Naar man var konsekvent, burde man i øvrigt fordrø, at et Skib kunde løbe paa samme Kurs lige op til Mindebroen; men denne Fordring har jeg dog ikke set opstillet.

Vilde man i det Hele taget noget Bedre, end der kan tilvejebringes ved det under Udsørelse værende Bælt, saa kunde man, hvad der synes indlysende, have naaet det ved at føre Moleforlængelsen noget længere ud inden Bøjningen i N. t. V. Ved alene at afforte den ydre Arm vil man intet vinde, men derimod, som ansørt, tabe i flere Henseender.

Endelig er det indvendt mod den vedtagne Plan, at man derved vilde foregribe Fremtiden og afføre Muligheden af en senere hensigtsmæssig Udojelse. Med Hensyn hertil maa jeg henholde mig til mine indledende Bemærkninger. Har man ikke været paa det Rene med, at der skulde dannes en Forhavn med et Indløb, beliggende omtrent som angivet i Ingeniør Otterstrøms Plan, men skulde Forhandlingerne om, hvorledes man vil fortsætte, betragtes som aabne, saa er det en stor Fejl, at man overhovedet er begyndt at arbejde. Men man burde i saa Fald rigtignok bestræbe sig for snarest muligt at faa Spørgsmaalet klaret. Man kan ikke af Hensyn til Fremtiden holde Alt hvævende. Nutiden har ogsaa sine Krav. Men i øvrigt binder

man Fremtiden lige saa vel ved en Molebygning af $(600 + 104)$ Fods Længde, som ved en af $(600 + 200)$ Fods Længde.

Mindretallet i Byraadet, der fastholder den engangtagne Beslutning, har i det Hele taget fremstillet Sagen rigtigt. Naar denne Fremstilling desuagtet ikke har kunnet trænge igjennem, saa maa Aarsagen hertil vistnok hovedsagelig søges i det Stikord — „Døerarmen“ — der har været Angribernes Løsen. Under dette Løsen og uden at undersøge, om „Døerarmen“ i Virkeligheden var Andet end en Fiktion, ere Angriberne gaaede frem og have efterhaanden faaet „den offentlige Mening“ med sig.
E. Carlsen.

Derhos var fra Havneudvalget modtaget en Beretning om Forhandlingerne med Kammerraad Reimers og Entreprenøren om Afslutning af Dækningsarmen og Viderebygning af den lige Arm, hvilken Beretning indeholdes i en Udskrift af Havneudvalgets Forhandlingsprotokol for Mødet den 15. Juli, saa lydende:

„Med Hensyn til Beføstningerne ved en Forkortelse af Dækningsarmen forelaa fra Entreprenøren et Tilbud om at forforte denne saaledes, at den yderste Ende af den sæufede Lømmerkiste bliver Centrum af Molehovedet, naar Udvalget overtager alle tilarbejdede Materialier som Kommunens Ejendom, imod et Afdrag af 12,200 (tolv Tusinde to Hundrede Kroner).

Kammerraad Reimers var af den bestemte Formening, at ingen Del af Lømmerkisterne burde inddrages i Molehovedet, medens Entreprenørens Tilbud forudsatte dette, ligesom Betonblokkene vare støbte under denne Forudsætning efter en Aftale, som i sin Tid skal være truffen mellem afdøde Entreprenør Hansen og Ingeniør Otterstrøm.

Under Omstændighederne besluttede man at anmode Entreprenøren om en forandret Beregning, hvorefter ingen Lømmerkister indgaa i Hovedet, og eventuelt saaledes, at den sidst sæufede yderste Kiste optages, hvorhos man besluttede at udsætte den endelige Afgjørelse af dette Punkt til et senere Møde.

Mødet den 22. Juli. Fra Indenrigsministeriet var under 17. ds. modtaget den telegrafiske anmeldte Resolution med Hensyn til Bygningen af Dækningsarmen, ledsaget af en Betænkning fra Vandbygningsdirektøren (dateret 12. Juli). Resolutionen var ganske i Overensstemmelse med den telegrafiske Gjengivelse.

Fra Entreprenøren foreslaa den i forrige Møde forlangte nye Beregning over Besparelsen ved Dækningsarmens Forfortelse, saaledes at Molehovedet bygges selvstændigt uden for de sænkede Tømmerfister, for hvilken Afkortning Entreprenøren tilbyder et Afdrag ved den endelige og sidste Opgjørelse paa 10,000 (ti Tusinde) Kröner, imod at Udvalget overtager alle tiloversblivende Betonblokke og Dæsten som Byens Ejendom.

Udvalget var enigt i ikke imod Kammerraad Reimers's bestemte Erklæring at tilraade en Afslutning, ved hvilken nogen Del af Tømmerfisterne indgaar i Molehovedet. Da derved fremkommer en Afvigelse fra Forudsætningerne for Flertallets Indstilling, frembyder der sig Valget imellem enten at bygge Molehovedet uden for de to nedsænkede Tømmerfister, eller at optage den yderste af de allerede nedsænkede Tømmerfister og bygge Molehovedet umiddelbart uden for den inderste Kiste. Med Hensyn hertil vedtog man at forelægge Sagen for Byraadet tillige med Entreprenørens ovennævnte Beregning.

Schmidten. Olf. Bøch. Otto Langballe.
J. M. Mørk. Chr. P. Spliid."

Byraadet vedtog enstemmig, istedetfor som oprindeligt indstillet at lade Sænkfisterne løbe ind i Havnehovedet, efter Kammerraad Reimers's Raad at bygge Havnehovedet frit uden for Sænkfisterne. Med 12 St. imod 2 vedtoges endvidere: „Da det derhos under denne af den tekniske Konsulent bestemt tilraadebde Forandring saavel efter Entreprenørens Tilbud maa anses for billigst, som det efter Havneudvalgets Flertalsanskuelse bør foretræffes at optage den yderste Sænkfiste, som delvis skulde gaa ind i Hovedet, saa vælges dette Alternativ, der i det Hele medfører en 12 Fod kortere Arm. Meddelelse om denne Anvendelse af den ministerielle Approbation indsendes strax til Ministeriet“.

Borgmesteren og et andet Medlem stemte for, at Afslutning skulde finde Sted ved at bygge Molehovedet uden for de 2 Sænkfister, altsaa uden Optagelse af den ene. Et Medlem stemte ikke.

(Se Mødet 17. Avg.)

¹⁴⁸/₇₆. Der meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra Indenrigsministeriet til Stiftamtet af 10. Juli angaaende Understøttelse til asd. Politibetjent Brüel's Enke, saa lydende:

„I det med Amtets behagelige Skrivelse af 23. f. M. hertil indkomne Audragende har Aarhus Byraad anholdt om Ministeriets Samtykke til for et Tidrum af 5 Aar, fra den 1. April

b. A. at regne, at tilstaa Enken efter Politibejænten Chr. H. Brüel en aarlig Understøttelse til Beløb 100 Kroner af Kommunens Kasse under Forudsætning af, at hun forbliver i ugift Stand og bliver boende i Aarhus.

Foranlediget heraf skulde man til behagelig Efterretning og videre fornøden Bekjendtgjørelse tjeufligt melde, at det begjærte Samtykke herved meddeles."

¹⁶⁴/₇₆. Det meddeltes, at Vøllejer Weis havde taget den Klage til Forligskommissionen, hvormed han havde indledet en Sag imod Byen (fr. Mødet 29. Juni), tilbage, men at ny Klage var bleven forkyndt for Borgmesteren paa Byraadets Begne og var berammet til Foretagelse i Forligskommissionen den 26. Juli.

¹⁶⁷/₇₆. Fra Kasernebygningsudvalget var fremsendt en Skrivelse fra 2den Generalkommando-Intendantur af 4. Juli angaaende Betingelserne for Tilslutning af den ny Exercerskolekaserne til det militære Ridehus ved Frederiksport, saa lydende:

"I Forbindelse med sin Skrivelse Nr. 2,502 af 27. Novbr. f. A. undlader Generalkommando-Intendanturen ikke at meddele, at Oberst Glahn, som Chef for 3dje Ingeniørdirektion, har begjært Ingeniørkorpsets Bemyndigelse til at indrømme Aarhus Kommune Tilladelse til under Direktionens Kontrol at foretage følgende Arbejder paa Ridehusets Grund i Anledning af, at de nye Bygningsarbejder ved det herværende Ryttarietablisement ved Kommunens Foranstaltning bringes i Forbindelse med det Staten tilhørende Ridehus, nemlig:

1. Anslutning af Hegn-Mur eller deslige op til Enderne af den mod Etablisementet vendende Fagade af Ridehuset.
2. Anbringelse af bredere Fortov med Rendesten af kvadrerede Sten, løftet nogle faa Tommer langs bemeldte Fagade.
3. Forlægning af Kloakledningen fra Brønden ved omtrent Fagades nordlige Ende.

Den saaledes begjærede Bemyndigelse har Ingeniørkorpslet under 6. f. M. meddelt 3dje Ingeniørdirektion, dog paa den Betingelse, at Kommunen vedligeholder de mindre Dele af Hegnet (nogle faa Allen), som komme til at ligge paa Ridehusets Grund.

Ved at meddele Byraadet Underretning herom udbeder Generalkommando-Intendanturen sig en Udtalelse fra Byraadet om, at det er villigt til at indgaa paa den stillede Betingelse.

Morville."

I Genhold til Udvalgets Anbefaling vedtog Byraadet at indgaa paa Generalkommando-Intendanturens Forslag.

(Se Mødet 14. Oktbr.)

¹⁸⁰/₇₆. Fra Kasernebygningsudvalget var modtaget Forslag til Opførelse af den anden Staldbygning med Fægtesal, 2 Stfr. Jernvandingstruge som de, der allerede ere anbragte, 2 Stfr. Strøelsesture, Brolægning m. v. for Rytteriets Eskadroner, hvorfor Overslagssummen er = 85,970 Kr., hvilke Forslag m. v. Byraadet vedtog i Genhold til Udvalgets Anbefaling at indsende til Krigsministeriets Approbation gennem 3dje Dragonregiment.

Mødet den 31. Juli.

²⁰¹/₇₆. Det meddeltes af Fattigudvalget, at Inspektør ved Fattiggaaarden Mathiesen paa Grund af Befordring fratræder nævnte sin Stilling til 1. Oktbr.

Man bemyndigede Udvalget til at bekendtgjøre Posten saant.

(Se Mødet 17. Avg.)

¹²⁶/₇₅. Fra Vandværksudvalget var modtaget en Erklæring, hvorefter det intet finder at erindre ved den af Ministeriet foreslaaede Vedtægt for Benyttelse af Vand fra Aarhus Vandværk.

Byraadet vedtog i Genhold hertil Forslaget og besluttede at indsende det til Ministeriets Approbation.

(Se Mødet 31. Avg.)

¹³⁶/₇₅. Der meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra Indenrigsministeriet til Stiftamtet af 27. Juli, hvori det approberer Kjøbet af Ridepladsen uden for Mindeport m. v., saa lydende:

„I det med Amtets behagelige Skrivelse af 18. d. M. her- til indsendte Andragende har Byraadet i Aarhus Kjøbstad anholdt om Ministeriets Samtykke til, at Kommunen for en Kjøbsum af 30,000 Kr. og i øvrigt paa de i Andragendet nærmere angivne Vilkaar erhverver to til Havet grænsende Grundstykker, nemlig Matr. Nr. 1 q og 1 a b af Marselisborg Hovedgaards Jor- der i Biby Sogn, saaledes at det Beløb af 10,000 Kr., der skal afbetales paa Kjøbesummen ved Kjøbets Afslutning, afholdes af det af Kommunen i Genhold til Ministeriets Skrivelse af 7. Septbr. 1874 stiftede Laan, stort 1,200,000 Kroner.

Foranlediget heraf, skulde man til behagelig Efterretning og videre Bekendtgjørelse tjenstligst melde, at det saaledes begjærte Samtykke herved meddeles.“

Man vedtog at anmode Kasseudvalget om gennem Kæmneren at foranledige det videre Fornødne til Kjøbets Berigtigelse.

(Se Mødet 28. Septbr.)

^{119/76}. Fra det nedsatte Udvalg og Politimesteren var modtaget en Erklæring angaaende Forslag til Vedtægt efter § 12 i Helledagsloven af 7. April 1876. Udvalget oplyser, at det paa Grund af Byens Beliggenhed og de lokale Forhold er overordentlig vanskeligt at angive, ad hvilke Gader eller Beje det skulde være tilladt at kjøre med Gods til eller fra Skibe eller drive med Kreaturer til og fra Jernbanen eller Skibe, hvorfor Udvalget indstiller, at det tidligere indsendte Forslag approberes alene med Tilføjelse af, at den ommeldte Transport altid skal ske saa vidt muligt ved Benyttelse af Beje uden om Byen og ingenfinde maa føres ad saadanne Gader, at Gudstjenesten derved kunde blive forstyrret.

Byraadet bifaldt Udvalgets Indstilling og besluttede at indsende Sagen til Ministeriet. (Se Mødet 6. Septbr.)

^{132/76}. Der meddeltes en Skrivelse fra 2den Generalkommando-Intendantur af 6. Juli, indeholdende Krigsministeriets Approbation paa Forslaget om Dræning og Grusning af den søndre Ridebane samt Anbringelse af Barrierer om begge Ridebaner, saa lydende:

„Ved høslagt at tilbagefende de med Byraadets Skrivelse af 20. Maj d. A. fremsendte Overslag med Bilag over Omkostningerne ved Dræning og Grusning af den søndre af de projekterede 2 Ridebaner ved det nye Hytterietablisement her i Byen undlader Generalkommando-Intendanturen ikke at meddele, at Krigsministeriet, efter derom sket Forestilling, under 30. f. M. har godkjendt Forslaget, dog under Jagttagelse af de af Oberst-Glahn i høsfølgende Skrivelse af 19. f. M. A. Nr. 8 foreslaaede Endringer, samt at Ministeriet derhos har tilladt, at de med ovennævnte Foranstaltninger forbundne Udgifter, som af Obersten kalkulerede:

for Dræning 525 Kr.

„ Grusning 1,475 „

„ Barrierer 2,690 „

paa sædvanlig Maade komme i Betragtning ved Lejens Ansettelse.”

^{160/76}. Efter Forslag af Vandværksudvalget vedtog man med 13 St. imod 2 at bevilge 380 Kr. til Anbringelse af 2 Vandopstændere ved Mejlgaadesport og Besterport og at lade Beløbet reparere i 1877.

^{175/76}. Foranlediget ved en Forespørgsel fra Bygningskommis-

sionen, vedtog Byraadet at erklære, at det ikke paatænker nogen Udvikelse af Pistolstræde i Henhold til Byggeovens § 2, ligesom man med 8 St. imod 6 vedtog at udtale sig imod, at der bygges med Facade mod Pistolstræde.

Medet den 10. August.

— Markudvalget meddelte, at det istedetfor afbøde hvy. Rjebmand Walling havde konstitueret Overvagtmester Theisen som Markbetjent.

^{149/76.} Fra Mohr & Fleischer, Jens M. Petersen, N. P. Petersen, Smed F. Sørensen og Rasmus Jensen var modtaget et Andragende om, at Vandløbs- og Gadesforholdene paa den Del af Jægergaardsvejen, der gaar fra Bryggeriet „Godthaab“ mod Vest til Skanderborg Landevej, maa blive regulerede og ordnede efter en bestemt Plan. I en af Bejudvalget herover afgiven Erklæring af 2. Juli anbefales bl. A., at Byggeriet paa Terrænet ved Jægergaardsvejen standses, indtil Beboerne have foranlediget Vejgrøfterne afløste med forvarlig brolagte Kendekestene, ligesom Bygningsinspektøren i en Erklæring af 10. Juli har meddelt, at Byggetilladelse herefter ikke gives paa det ommeldte Sted, forinden Afsløbsforholdene oplyses at være ordnede. Efter at nævnte Andragende og Erklæringer havde været tilfillede Udvalget for Vandafsløb, var fra samme modtaget en Skrivelse, dateret 4. Avg., hvori det indstiller, at Byraadet foreløbig vil staa i Forbud for de nødvendige Udgifter til Vandafsløbs Ordning fra Jægergaardsvejen ned til Landevejsgrøsten ved Frederiksalé, imod at Grundejerne refunderer Omkostningerne i Løbet af 5 Aar og forrente Beløbet med 4 pCt. Udvalget tilføjer, at Ordningen vil omfatte foruden Jægergaardsvejens søndre Side den saakaldte St. Annagades østre Side og Godthaabsgaden, samt at alle Lodsejerne, med Undtagelse af Ejeren af Nr. 12 paa Jægergaardsvejen Thomsen, have erklæret sig enige i den indstillede Ordning, og at, med Hensyn til Thomsen, Udvalget agter at bringe Vedtægts § 49—51 til Anvendelse.

Byraadet bifaldt Vandafsløbsudvalgets nævnte Indstilling.

— Et Andragende fra Detaillist N. P. Pedersen om at erholde til Rjeb et trekantet Jordstykke, som er fremkommet ved en Vejregulering af Jægergaardsvejen mod Frederiksalé, besluttede man at sende til Bejudvalgets Erklæring. (Se Mødet 12. Oktbr.)

^{188/76.} Ifølge Forslag af Anders Byraad vedtog man at

indgaa til Ministeriet med Andragende om Forhøjelse af den Kommunen tilstaaede Staldrumsgodtgjørelse. Som Følge heraf blev under 12. Avg. tilskrevet Stiftamtet saaledes:

„J Skrivelse til Aarhus Stiftamthuset af 13. Maj d. A. har Indenrigsministeriet meddelt at have bevirket, at saavel Kvartergodtgjørelsen til Underofficerer og Ligestillede fra 1. Jan. d. A. er bleven forhøjet, som ogsaa at Menigskvarterer, for saa vidt disse leveres med Enmandsfenge, herefter betales med en til de virkelige Priser mere svarende Betaling.

Det staar tilbage ogsaa at søge Erstatningen for afgivne Staldrumspladser forhøjet saaledes, at de med Nytte belagte Kommuner ikke derved lide uforholdsmæssige Tab.

Allerede længe er her i Kommunen sølt Trang til en saadan Forhøjelse, og det er kun de hidtil afgivne Staldes flette Beskaffenhed, som, i Forening med en stærk Fordeling, har bevirket, at Krav paa en Forhøjelse ikke ere blevne lydeligere. Men efter at Kommunen selv nu har paataget sig at tilvejebringe fuldstændig gode og hensigtsmæssigt indrettede Stalde, er det klart, at Kommunens Tab ogsaa maa blive saa meget større, hvis en Forhøjelse ikke meget snart indtræder, og man tillader sig derfor at andrage paa, at den hidtil normerede Godtgjørelse af 2 Kr. maanedlig fra 1. Jan. 1877 forhøjes til 3 Kr. maanedlig.“

Moedet den 17. August.

^{256/74}. Man vedtog og underskrev en Skrivelse til Stiftamtet angaaende Afsløsning af Afgiften efter Forordn. 18. Oktbr. 1811, saa lydende:

„Indenrigsministeriets Skrivelse a 1. Decbr. 1874, meddelt Byraadet ved Stiftamthusets Skrivelse af 15. f. M., og om hvis Besvarelse er erindret under 14. Avg. f. A. og 25. April d. A., har givet Byraadet Anledning til forskjellige Doervejelser og Forhandlinger, der have forsinket den forlangte Erklærings Afgivelse.

Vi skulle nu tillade os at udtale Følgende:

Det er nærmere udviklet i Ministeriets Skrivelse til Stiftamthuset, resp. af 5. Avg. 1873 og 1. Decbr. 1874, hvorledes Forordn. af 18. Oktbr. 1811 ffjølner mellem dem af Kjøbstadens i privat Eje værende Jorder, som ere udstiftede til Grundene, og dem, som ikke ere det. Hvad de første angaar, blev det allerede

i Byraadets Erklæring af 9 Oktober 1873 udtalt, at her ikke svares nogen Afgift af saadanne Jorder, og dette er rigtigt, men støtter sig i alt Fald for Aarhus Kjøbstads Vedkommende til en særlig Bestemmelse. Før Udskiftningen i 1840—42 henhørte nemlig den største Del af Byens Jorder til Byens Gaarde (Gaardavlingerne) og for saa vidt kunde det have syntes rigtigt ved Udskiftningen at henlægge de udstykkede Jorder til Gaardene, ikke til Ejerne; men da Gaardavlingerne længe, førend Forord. 18. Oktober 1811 udkom, i Genhold til et Reskript af 26. Marts 1756 (fr. Hoffmanns Fundatser Tom. III, Pag. 195) her havde været Gjenstand for fri Overdragelse særskilt fra Grundene til indenbys Mand, forbød Byens Bide og Bedtægt af 1761 og saa kun Afhændelse til udenbys Mand, og da Bestemmelserne i Forord. 18. Oktober 1811, § 4—6 saaledes allerede før Udskiftningen i 1840—42 ikke ere bragte til Anvendelse her, er det formentlig i sin Orden, at de heller ikke ere ansete anvendelige ved Udskiftningen.

Der kan saaledes for Aarhus Bys Vedkommende ifkun være Tale om Afgiften efter Forord. 18 Oktober 1811, for saa vidt Byens i privat Eje værende Jorder ere gaaede over i eller med Tiden ville komme til at gaa over i udenbys Mands Eje. Ved udenbys Mand forstaa vi den, der paa Grund af, at han ikke har fast Ophold i Kommunen eller paa dens Grund, ikke svarer Formue- og Lejlighedsffat til Kommunen.

Hvad disse Jorder angaar, da har Byraadet først været enig i, at de, hvad enten de ejes eller drives af udenbys Mand, under ingen Omstændigheder bør stilles fra Byen, men bestandig være skattepligtige til denne; men man erkjender Usikkerheden af, at Afgiften efter Forord. 18. Oktober 1811 afløses enten med en bestemt aarlig Afgift i Penge eller med en indbetalt Kapital, saa at samtlige Jorder herefter frit kunne overgaa til at ejes og drives af udenbys saavel som indenbys Mand, idet vi ikke længere kunne lægge samme Bægt, som tidligere er blevet lagt, paa, at Avlingen søres til Byen. For saa vidt disse Jorder imidlertid endnu ikke ere overgaaede i udenbys Mands Eje, bør det bemærkes, at de, samtlige beliggende nord for Byen, dog ligge meget forskjelligt i Værdi for at kunne ejes og drives af udenbys Mand, og vi havde derfor ikke troet, at nogen af de nu værende indenbys Ejere uden som Undtagelse vilde indlade sig paa at give Kommunen nogen Afsløsnings- eller Affindelsessum blot for det mulige Tilfælde, at han kunde sælge eller bort-

forpagte sin Jord fordelagtigere til udenbys end til indenbys Mand, eller selv muligen kunde faa i Sinde at bosætte sig uden for Kommunen og vedblivende drive sin Jord paa Kommunens Grund. Vi have derfor heller ikke troet det nyttigt at træde i Forhandling med disse indenbys Ejere, hvorimod vi anse det for tilstrækkeligt at aabne dem Udgang til Afløsning af Afgiften efter Forord. 18. Oktober 1811, naar dens Forudsætning indtræder, paa samme Vilkaar, som nu fastsættes for dem, der, skjønt udenbys, eje og drive Dele af Jorder, der henhøre under Kommunen.

Med Hensyn til disse Jorder har man troet at kunne opstille som almindelig Regel:

- a. at Jorder, der ere overgaaede i indenbys Mands Eje, skulde i Stedet for Afgiften + Rekognitionen efter Forord. 18. Oktober 1811 § 7 erlægge en Afgift af 2 Skp. Byg pr. Tønde Land = 3 Kr. pr. Tønde Land, med Ret for Ejeren til at afløse Afgiften med det 20 dobbelte eller 60 Kr. pr. Tønde Land.;
- b. at samme Afgift med samme Afløsningsret skal svares af af enhver Jordlod, der herefter overgaar i udenbys Mands Eje;
- c. at Afgiften, eventuelt Afløsningssummen, perpetueres som Jordskyld eller Afgift til Jorddroten (Kommunen) i Jorden, uopfigelig fra Kommunens Side, men saaledes at Ejeren til enhver Terminstid kan indbetale Afløsningssummen til Kæmnerkassen efter $\frac{1}{2}$ Aars forudgaaende Varfel. Forbliver Ejeren ved Afgiftens + Rekognitionens Fikering, indbetales Halvdelen deraf i hver Termin i Kæmnerkassen; vælger han at lade Afløsningssummen perpetuere i Jorden, forrentes Beløbet med 5 pCt., der halvaarlig indbetales i Terminstiderne til Kæmnerkassen;
- d. at Jorderne, naar en af fornævnte Afgjørelsesmaader er stipuleret, kunne ejes og drives af saavel udenbys som indenbys Mand, uanset Bestemmelserne i Forord. 18. Oktober 1811, sfr. Rancell. Bl. 15. Juli 1831.

Paa Grundlag af disse Bestemmelser besluttede Byraadet gennem et Udvalg at træde i Forhandling med de nuværende udenbys Ejere af Kommunens Jorder. Disse vare først de i Byraadets Skrivelse af 9. Oktober 1873 nævnte:

1. Ejeren af Jordlod Nr. 69 paa 15 $\frac{1}{4}$ $\frac{3}{4}$ $\frac{3}{4}$ $\frac{3}{4}$ Tdr. Land, der ejes og drives af Ejeren af Vestereng i Tilst Sogn, Hasle Herred, og

2. Ejeren af Jordlod Nr. 52 paa 13½ Tdr. Land, der ejes og drives af Proprietær J. S. Faurischou i Brendstrup, Tilst Sogn, Hasle Herred, der begge ere indgaaede paa en Afløsning af Afgiften med 3 Kr. pr. Td. Land for de nævnte Jordlodders Bedkommende. Men ved at gjennemgaa Ejendomsforholdene paa Byens Jorder fandtes det, at
3. Ejeren af Matr. Nr. 2, Holmstrupgaard, i Brabrand Sogn, af Hartforn 1 Td. 1 Fdfr. 2 Alb., c. 8⅞ Td. Land, og
4. Ejeren af Matr. Nr. 2 af Bestereng i Tilst Sogn, af Hartforn 2 Tdr. 1 Fdfr. 2 Alb., c. 16¼ Tdr. Land, der ifølge vedlagte Indenrigsministeriets Skrivelse af 1. Decbr. 1871 ere pligtige til at svare Kommuneskat af bemeldte Jordlodder som henhørende til Aarhus Kjøbstads Markjorder, formentlig ogsaa maatte være pligtige til at svare Afgiften efter Forord. 18. Oktober 1811, idet man her ikke var bekendt med nogen særlig Grund for disse Ejendomme til Fritagelse derfor. Man traadte derfor i Forhandling med Ejerne af disse Jordlodder, resp. Proprietær M. H. Petersen paa Holmstrupgaard og Proprietær J. S. Faurischou i Brendstrup, og disse erklærede sig ogsaa under 18. og 20. Maj d. A. villige til at indgaa paa den foreslaaede Overenskomst efter foranstøttede Regler, dog under Forbehold af deres Ret til at gjøre Sagen afhængig af Domstolenes Kjendelse, saafremt det senere oplystes, at Kjøbstadens Fordring var ulovmedholdelig. Men da det derefter kom til Forhandling om, for hvor lang Tid tilbage Afgiften skulde svares, og Byraadet i sit Møde den 2 Juni d. A. vedtog ikke at afkræve dem den omhandlede Afgift for længere Tid tilbage end 1875, under Forudsætning af, at de Reservationer, de havde knyttet til deres Tiltrædelse af Overenskomsten, bortfaldt, saa at Afgiften fremtidig svaredes uomtvistet, grebe de Lejligheden til igjen at frasælde deres Tilbud. Byraadet har derefter under 24. f. M. besluttet at lade Afgiften efter Forord. 18. Oktober 1811 for Aaret 1875 udpante hos de Bedkommende.

Forhandlingerne om Afgiften, hvortil Indenrigsministeriet opfordrer i sin Skrivelse af 1. December 1874, kunne saaledes kun anses for at være tilendebragte for de 2 førstnævnte udenbys Ejeres Bedkommende, for hvilke Forholdet er uomtvistet. Men da man er naaet saa vidt, som Sagen lader sig føre for det første, og der maaske kan hengaa Aar, inden Sagen kan tilendebringes for de 2 sidstnævnte Ejeres Bed-

kommende, og da endelig disse støtte deres Bægring ved at indgaa paa den foreslaaede Overenskomst ikke paa dennes for store Fordringer, men paa en Tvivl om, hvorvidt de overhovedet ere afgiftspligtige, saa tillader man sig at indstille, at Indenrigsministeriet vil stadfæste de foransførte Bestemmelser for de 2 førnævnte Ejeres Vedkommende og som Grundlag for fremtidige Overenskomster til Afløsning af Afgifter efter Forord. 18. Oktober 1811."

(Se Mødet 2. Novbr.)

— Ifølge Andragende fra Byraadsmedlem, Strømpefabrikant R. Christiansen fritog man ham for at være Medlem af Vigningskommissionen. (I Byraadets Møde d. 6. Sept. meddeltes, at ved Valget d. 4. Septbr. af den højstbestedte Vælgerklasse var Sadelmager Halling bleven valgt i Stedet for Christiansen.)

^{199/75}. Havneudvalget forelægger Forhandlingerne med Entreprenøren om Afslutning af Havnebygningerne. En Udskrift af Havneudvalgets Forhandlingsprotokol for Mødet d. 16. Avg. indholder bl. A. følgende Indstilling:

„Under de foreliggende Omstændigheder afsluttede man, i Forventning af Byraadets Approbation, følgende Overenskomst med Entreprenøren:

1. Havneudvalget indstiller, at der godtgøres Entreprenøren efter hans Regning af 15. Juli d. A. for Extraarbejder henhørende til Kontrakten af 6. Maj 1873 = 6111 Kroner 87 Ore, hvorhos alle de Forbehold imod Overtagelsen af de første 400 Fod af den nye Mole, som Byraadet tidligere har gjort, frasalbes, saa at han kan faa Refibeløbet for denne Del af Molen udbetalt, dog under Forbehold af Kautionsistens Garanti for Vedligeholdelsen i et Aar, fra Dags Dato at regne.
2. Entreprenør Sørensen forhøjer sit Tilbud om Afstortning for den bortfaldne Mole=Strækning til 15,000 Kroner, hvorhos han forpligter sig til at aflevere:

- A. samtlige tiloversblevne Beton=Bløkke,
- B. 2 Stk. Fortøjnings=Sten,
- C. ca. 252 løbende Fod Granitsten,
- D. ca. 430 løbende Fod ¹⁰/₁₀ Tom. Fyrretømmer til 126 løbende Fod Friholderværk.

Det Rundtømmer, som er tilovers, overlades Entreprenøren til Brug, mod at han ved Overtagelsen af Molen afleverer, hvad der til den Tid maatte være tilovers.

Med Hensyn til det, efter Kammerraad Reimers's Forslag af 29. f. M. om det forandrede Molehoved, indgivne Tilbud paa Priiser blev det efter afholdt Beregning vedtaget at indstille til Byraadet, at den foreslaaede Forandring foretages, og at Entreprenøren, foruden at erholde det fornødne Antal Beton-Blokke og de i forrige Post omhandlede Dæksten til Disposition, udbetales 10,000 Kroner i Tillægs-Bevilling.

Entreprenøren lovede efter nærmere Forslag fra Herr Kammerraad Reimers at anbringe uden særskilt Betaling en Nedgangs-Trappe i Nærheden af Molehovedet samt 4 Stk. galvaniserede Fortøjnings-Ringe."

Byraadet approberede de af Udvalget indstillede Overenskomstpunkter. (Se Mødet 21 Septbr.)

¹⁶⁸/₇₆. Man vedtog at indsende til Ministeriet en fra Markndvalget modtagen Beretning om Kreaturtællingen d. 17 Juli d. A. og om Udsædens Størrelse. (Se Tillægget.)

²⁰¹/₇₆. Efter Indstilling fra Udvalget for Fattigvæsenet vedtog Byraadet at ansætte Overhornblæser C. B. Mogensén af 20. Bataillon som Inspektør ved Fattiggaarden, fra 1. Oktober at regne, under Forudsætning af, at han inden den Tid godtgjør at have faaet Afsted af Militæretaten med Pension.

(I Mødet d. 14. Septbr. meddeltes, at Mogensén var bleven afflediget med Pension som Militær, hvorfor Byraadet stadfæstede hans Bestikkelse som Inspektør.)

Åbnet den 31. August.

⁴/₇₄. Der meddeltes en Skrivelse fra Stiftamtet af 25. August angaaende Aarhus Mølle-distrikts Deltagelse i Byens Udgifter til Brandvæsenet, saa lydende:

"I Anledning af Byraadets Begjæring af 3. Febr. d. A. om Fastsættelse af Aarhus Mølle's Bidrag til Rådhusens Brandvæsensudgifter efter Lov 21. Marts 1873 § 39 og Justitsministeriets Skrivelse af 24. Decbr. 1875 har jeg indhentet en Erklæring fra Lodsejerne i Landdistriktet og derefter i Mødet d. 23. d. M. forelagt Sagen for Aarhus Amtsråd, som maatte billige, at Bidraget bestemmes efter Forholdet mellem Byens Bygningers og Landdistriktets Bygningers Assurance, og at dette Forhold kan fastsættes for 3 Aar ad Gangen. Hvilket jeg ikke undlader tjenstlig at meddele."

^{126/75}. Der meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra Indenrigsministeriet til Stiftamtet af 18. Avg., hvorefter det under f. D. har stadfæstet det indsendte Forslag til Vedtægt for Benyttelse af Vand fra Aarhus Vandværk, hvilken Vedtægt er optagen i Lovtidenden for 1876 Side 289. (Ligeledes optagen i Tillægget.)

^{2/76}. Der meddeltes en Erklæring fra Sundhedskommissionen angaaende Ministeriets Forslag til en Forandring i Sundhedsvedtægten med Hensyn til Beboelser i Nærheden af Kirkegaarde, saa lydende:

„J Anledning af det ærede Byraads Skrivelse af 26. f. M., hvorved meddeles os Justitsministeriets Skrivelse til Aarhus Stiftamtshus af 21. f. M., betræffende et Tillæg til Aarhus Kjøbstads Sundhedsvedtægt, skulle vi herved tilbagemelde, at Justitsministeriet i alt Væsentligt har opfattet Sundhedskommissionens og Byraadets sig dertil sluttende Forslag saaledes, som vi have ønsket det, og at Sundhedskommissionen derfor fuldstændig kan tiltræde den af Justitsministeriet foreslaaede Affattelse af et Tillæg til Sundhedsvedtægten, ligesom vi intet kunne have at erindre imod, at Tillægget optages som fremtidig § 2 i Kap. 11, efter at den nuværende § 2 er bleven flyttet op i § 1.

Kun i en enkelt Henseende have vi ikke ganske kunnet slutte os til Justitsministeriets Udtalelse, og dette gjælder med Hensyn til, at Justitsministeriet holder for, at der ikke skulde kunne gives Forskrifter i Henseende til Beboelsen af Bygninger, der opføres i Nærheden af Kirkegaardene. Dette er imidlertid vel nærmest blevet foranlediget ved en mindre Tydelighed i det af os i sin Tid fremsendte Forslag. Indenrigsministeriets Skrivelse af 8. Nov. 1872 foreskriver nemlig, som bekendt, at der paa Byggegrundene, der støde op til Kirkegaarden, ikke maa anbringes Huse til Beboelse i en nærmere Afstand fra Kirkegaardens Skjel end 30 Alen. Denne Bestemmelse skal selvfølgelig overholdes, ligesom vi maa anse det for nødvendigt, at den samme Regel følges med Hensyn til andre Byggegrunde i Nærheden af Kirkegaardene, der ikke falde ind under Indenrigsministeriets oven for nævnte Skrivelse. Men i Modsatning her til er det jo et bekendt Faktum, at enkelte af de nuværende Husejere paa Parceller af Matr.-Nr. 3 b og 13 have opført Bygninger, der ligge Kirkegaarden nærmere end 30 Alen, og som af dem før Opførelsen vare anmeldte til andet Brug end til Beboelse, men desuagtet senere vare tagne i Brug netop til Be-

boelse, og er det denne eller lignende Misbrug, som selvfølgelig maa forhindres, hvor vanskeligt det end for øvrigt kan blive i Tidernes Løb, naar Bebyggelsen i Nærheden af Kirkegaardene tiltager, at føre den fornødne Kontrol. — Vi anse det ogsaa for givet, at Justitsministeriet, naar det bliver bekendt med Foranstaaende, ganske vil billige, hvad vi have udtalt.

Hvad angaar Justitsministeriets Forlangende om Oplysning med Hensyn til St. Olufs Kirkegaard og andre Kirkegaarde her i Byen, da forudsætte vi, at det ærede Byraad vil meddele disse.

L. Hammerich. A. Meyer. N. Hald."

Byraadet henholdt sig til Sundhedskommissionens Erklæring, og blev som Følge heraf under 2. Septbr. tilskrevet Stiftamtet saaledes:

„Efter Modtagelsen af den ved Stiftamthuset's Skrivelse af 23. Juni d. A. os meddelte Skrivelse fra Justitsministeriet af 21. f. M., betræffende et Tillæg til Byens Sundhedsvedtægt med Hensyn til Bebyggelse og Behoelse ved Kirkegaarden, have vi forlangt en Ytring derover fra Sundhedskommissionen, og har samme i den Anledning tilskrevet Byraadet saaledes: (Se foran.)

Byraadet har ganske kunnet tiltræde foranstaaende Sundhedskommissionens Ytringer, og skulle vi navnlig ogsaa bekræfte, at det ifkun er Misbrug af givne Bygningstilladelser i Henhold til Indenrigsministeriets Resolution af 8. Novbr. 1872, som man ved sine Forslag har søgt at faa underlagt Sundhedspolitiets Tilsyn, idet nemlig Bygningskommissionen ikke kan anses pligtig til at vaage over, at saadanne Misbrug ikke indtræde, der ikke indeholde Overtrædelser af Byggeloven, men af de ifølge for nævnte Indenrigsministeriets Resolution tilstedefommende Forhold af mere privatretlig Bessaffenhed.

Med Hensyn til Justitsministeriets Opfordring i Slutningen af Sammes Skrivelse af 21. Juni d. A. skulle vi endnu oplyse at den paa Kortene over Marhns By som „St. Olufs Kirkegaard“ betegnede Kirkegaard er en gammel Kirkegaard, i hvilken det sidste Lig blev nedlagt, saa vidt vides, i Maret 1828, men som endnu henligger ubenyttet til audet Djemed, navnlig ogsaa fordi der paa samme findes et forholdsvis nyt Monument over den gamle Helgen „St. Oluf.“ Derimod vil en ny Kirkegaard e. $1\frac{1}{2}$ Hjerdingvej nord for Byen med det første blive tagen i Brug, da den nu i Brug værende ikke længere kan optage alle

Lig. Dog vil der endnu i længere Tid ikke kunne nægtes dem, der allerede eje Gravsteder, hvor der endnu kan ned sættes Lig, at benytte disse ledige Gravpladser, saa at den gamle Kirkegaard endnu i hen imod 20 Aar vil kunne tages i Brug jævnfides med den nye. Denne sidste er beliggende paa et Terræn, hvor der ikke i lang Afstand fra samme endnu er nogen Bebyggelse."

(Se Mødet 5. Oktbr.)

¹⁸⁹/₇₆. Byraadet bifaldt en mellem Bygningskommissionen og Kjøbmændene M. G. Bechs Sønner truffen Overenskomst om, at der udbetales dem af Kæmnerkassen 12 Kr. pr. □ M. eller i alt 300 Kr. for afstaaet Grund fra deres Ejendom til Badstugade.

¹⁹⁴/₇₆. Fra Indkvarteringskommissionen var modtaget Forslag om Bemyndigelse til at indgaa en Overenskomst med 3dje Dragonregiment om Vedligeholdelse af Gaard- og Staldrevvisiter i den nye Rytterstald, saaledes at der som Vederlag betales Regimentet 1 Øre pr. Hest pr. Dag.

Byraadet gav Indkvarteringskommissionen den begjærte Bemyndigelse indtil videre. (Kfr. Sagen Nr. ²⁶⁴/₇₆, Mødet 14. Decbr.)

⁴⁶/₇₄. Der meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra Kultusministeriet til Stiftsprovigheden af 17. Avg., betreffende Sagen om Domkirkes ydre Restauration, saa lydende:

„Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet har under 17. d. M. tilskrevet os saaledes:

„Med behagelig Betænkning af 12. f. M. have Hr. Stiftamtmanden og Deres Højærværdighed tilstillet Ministeriet et af Byraadet i Aarhus udarbejdet og af Domkirkeinspektionen sammesteds tiltraadt Forslag til Tilvejebringelsen af Midlerne til en Restauration af Domkirkebygningen udvendig ved Hjælp af det af Ministeriet tilbudne Laan af Kommunitetets Midler, hvorhos Kirkeinspektionen har anholdt om Approbation paa det tidligere indsendte Forslag til Restauraationsarbejderne.

Efter i Anledning heraf at have brevvexlet dels med Indenrigsministeriet, dels med Medlemmerne af det særlige Syn, hvilke sidste have bemærket, at Professor Walthers har lovet at udarbejde de definitive Tegninger til Taarnet i den nærmeste Fremtid til eventuel Godkjendelse, og at Synet i alt Væsentligt intet har at erindre med Hensyn til Restauraationsplanen af de øvrige Partier af Kirkebygningen, kun med det sædvanlige For-

behold af, at Synet hvert Aar, forinden Restaurationen af den nærmest paagjældende Del af Kirken udføres, faar Lejlighed til paa Stedet at undersøge og ytre sig om Enkelthederne, — skulde Ministeriet tjenstligst melde til behagelig Efterretning og Befjendtgjørelse saavel for Kirkeinspektionen som for Byraadet, at det bifaldes, at det omhandlede Restaurationsarbejde nu iværksettes efter de hermed tilbagefølgende Tegninger, mærkede 9a, 10b, 10c, 12a, 12c, 13a, 13b, af Professor Walther med tilhørende Forslag og Overflag af Marts 1873, — der, forhøjet med 3800 Kr. paa Grund af Arbejdets Fordeling paa et længere Tidsrum, beløber sig til ialt 163,193 Kr. (hvorefter der dog ikke er taget Hensyn til den vedtagne Forhøjelse af Spiret) foruden hvad der vil medgaa til Fuldbendelse af de senere paabegyndte Udgravningsarbejder —, saaledes at der, foruden Synets oven omtalte eventuelle Bemærkninger ved Enkelthederne, forbeholdes Approbation paa de definitive Tegninger til Taarnet med tilhørende Hovedportal, der, saasnart de ere udarbejdede af Professor Walther, forventes behageligen indsendte hertil med Overflag. Endvidere bifaldes det, at Restaurationen udføres i 6 Aar 1877—1882 med Jagttagelse af den hermed tilbagefølgende, af Professor Walther udarbejdede Plan til Fordelingen af Arbejderne af Februar 1875, hvorhos det ovennævnte Laan, i alt til Beløb af 177,000 Kr., som Kirkeinspektionen herved bemyndiges til at optage paa Domkirkens Vegne under Kommunens Garanti, og af hvilket der vil være at svare en aarlig Ydelse af i alt 5 pro Cent af det oprindelige Beløb, med hvilke 5 pro Cent det fornødne forløbs anvendes til Forrentning med 4 pro Cent af den til enhver Tid iffyldige Sum og Resten til Amortisation, indtil hele den laante Sum er fuldt ud tilbagebetalt efter Forløbet af $41\frac{1}{2}$ Aar, vil blive udbetalt helt i December Termin førstkommende, hvorefter det vil opnaas, at der vil kunne udføres Byggearbejder for indtil 200,000 Kr. og alligevel blive et lidet Overflud. De nævnte 5 pro Cent = 8850 Kr. aarlig tilvejebringes saaledes:

a. at der ved Byraadet aarlig i saa lang en Arrække som fornødent paalignes Domkirkens Sognebeboere, for saa vidt disse kunne i saa Henseende anses for afgiftspligtige, 20 D. pr. 100 Kr. Skatteindtægt, saaledes at derved tilvejebringes mindst 5000 Kr. aarlig. Skulde dette Beløb ikke udfomme ved en Paaligning af

20 Ore pr. 100 Kr., forhøjes Afgiften efter Fornødenhed, hvorefter man for det lidet sandsynlige Tilfælde, at det, der ved den nævnte Paaligning maatte indkomme mere end 5,000 Kr., ikke maatte behøve at benyttes efter Punkt c eller d neden for, forbeholder nærmere Forhandling angaaende Dispositionen derover;

b. at Byraadet i en lignende Arrække lader udrede af Kæmmerkassen et Beløb af 1000 Kr. aarlig;

c. at der af Domkirken egne Midler tilskydes dels 2000 Kr. aarlig, (hvis derved imidlertid i Tidens Løb bevirkes en Nedgang af 10,000 Kr. i Kirkens virkelige Kapitalformue, saaledes som den nu er, beregnet til 129,800 Kr., nedsættes Bidraget til Kirkens virkelige aarlige Overskud, og hvad dette maatte være mindre end 2000 Kr., bliver da yderligere at paaligne Domkirken Sognebeboere i Forening med fornævnte 5000 Kr., forudsat at Forskjellen ikke allerede dækkes ved hvad der indkommer mere end de nævnte 5000 Kr. ved en Repartition af 20 Ore pr. 100 Kr. Skatteindtægt) — dels et aarligt Beløb, saa stort som en halv pro Cent af Kirkens Kapitalformue, for saa vidt denne forrentes med $4\frac{1}{2}$ pro Cent; og

d. at Byraadet lader tilskyde af Kæmmerkassen Resten af de 8850 Kr. med indtil 300 Kr. aarlig, forudsat at ikke ogsaa denne Rest forløbs kan dækkes af hvad der ud over 5000 Kr. er paalignet Domkirken Sognebeboere.

For saa vidt der allerede i Aar er paalignet Sognebeboerne 5000 Kr., anvendes dette Beløb i Forbindelse med 1000 Kr. for i Aar fra Kæmmerkassen og 2000 Kr. fra Domkirken direkte til Byggearbejdet ved at indbetales til Byggefonden, hvorefter for Fremtiden de oven for under a—d anførte Bidrag, for saa vidt de ikke udredes af Domkirken selv, fra Kæmmerkassen halvaarsvis tilstilles Kirkeinspektionen, hvem Indbetalingen af de 8850 Kr. til Kreditor paahviler.

Det tilføjes, at Ministeriet efter Omstændighederne ikke vil modsætte sig, at den Virksomhed, som ellers i lignende Tilfælde paahviler Kirkeinspektionerne med Hensyn til Byggeforetagender ved Kirkerne og Bestyrelsen af de dertil indkommende Midler, for nærværende Restaurationsarbejdes Bekommende overdrages til et særskilt Byggenvalg, dog selvfølgelig saaledes at dette Udvalg, hvor Ministeriet maatte finde Anledning til at meddele det

Paalæg, vil have at følge disse. Heller ikke haves der noget imod, at Byggeudvalget, der kommer til at bestaa af Borgermesteren som Formand og 4 andre paa 3 Aar valgte Medlemmer, hvoraf Kirkeinspektionen vælger de to og Byraadet de to af eller uden for deres egen Midte, og som vil have at indsatte de 177,000 Kr. og øvrige til Restaurationen indkommende Beløb til midlertidig Frugtbargjørelse hos et solidt Pengeinstitut som en Byggefond, for hvis Anvendelse Udvalget hvert Aar aflægger Regnskab, der bliver at revidere og decidere paa samme Maade som Kirkens sædvanlige aarlige Regnskab, tiltager fornøden lønnet Medhjælp til Regnskabsaflæggelsen m. v., eller imod, at Byggeudvalget vælger Bygmesteren, dog saaledes, at Valget af denne vil være at indstille til Ministeriets Approbation tillige med Forslaget til hans Lønning.

Idet endnu bemærkes, at Indenrigsministeriet ikke har fundet noget at erindre imod, at Aarhus Kommune overtager Garantien for det omhandlede Laan paa de ovenanførte Vilkaar i Henseende til Afbetaling og Forrentning og aarlig bidrager indtil 1300 Kr. til Forrentningen og Afbetalingen, urdlader man ikke endvidere med Hensyn til, at der i Overslaget omtales Anbringelsen af en Gasledning til Taarnets øverste Rum, hvor Taarnvægteren har sit Kammer, efter Brevvevling med Professor Walthers at tilføje, at der til Kammerets Opvarmning vil være at anbringe en almindelig lille Gasovn, medens den nuværende Raffelovn med Røgrør bortfalder.

Endelig maa Ministeriet henlede Opmærksomheden paa det Ønskelige i, at der fra Toppen af det nye Spir anbringes en virksom Lynafleder, saa meget mere, som Taarnspiret en Gang, nemlig i 1642, er afbrændt ved Lynild. Om den heldigste Konstruktion af denne Leder skal der senere blive meddelt det Fornødne.

De ovennævnte 2 Bilag og 8 Tegninger tillige med 1 Tegning af Professor Walthers til Udgravningen medfølge. De øvrige her beroende Tegninger vedkommende Domkirken ville senere blive tilstillede Stiftsøvrigheden."

Hvilket tjenstligst meddeles til behagelig Efterretning og fornøden Jagttagelse, idet tilføjes, at de ovennævnte hertil fremsendte 2 Bilag og 9 Tegninger ere tilstillede Kirkeinspektionen.

Aarhus Stiftsøvrighed den 23de August 1876.

A. Regenburg.

Brammer."

Byraadet valgte til Medlemmer af Byggendvalget Mørk og
C. Rjer. (Se Mødet 30. Novb.)

Modet den 6. September.

^{91/68.} Over den i Mødet d. 29. Juni ommeldte Overrettsdom i Sagen Baron Rosenkrantz ktr. Aarhus Byraad var gjennem Overretts-
sagfører Høegh Guldborg modtaget en Betænkning fra Højesteretsadvokat
Hindenburg af 26. Avg.

Man anmodede Knudsen og Esmann om nærmere at gjen-
nemgaa og erklære sig om Sagen.

(I Mødet d. 5. Oktbr. vedtog man at anmode dem om at
forhandle med Baron Rosenkrantz, for muligt at faa Sagen forliget.)
(Se Mødet 30. Novbr.)

^{43/75.} Fra Vandværksudvalget var modtaget en Erklæring
over tidligere foreslaaede Forandringer i Vandafgiften (kfr. Mødet
18. Marts 1875), faa lydende:

Det af Byraadet nedsatte kombinerede Udvalg, som skulde
tage det af Hr. Konsul Mørk m. Fl. indsendte Forslag om en
forandret Vedtægt for Vandforsyningen under Overvejelse, er, ef-
ter at have afholdt forskjellige Møder i Foraaret og Sommeren,
euedes om følgende Indstilling til Byraadet:

§ 1 og 4 i det af Hr. Mørk m. Fl. fremsatte Forslag ud-
gaar.

§ 2 i Forslaget indstilles vedtaget saaledes:

Vand til Næringsbrug bringes op til en ensartet Afgift af
50 Øre pr. 100 Tdr., nemlig ved for 1877 at forhøje 35 Øre-
Tarten til 36 Øre og derefter forhøje den med 2 Øre aarlig, og
ved for 1877 at forhøje 25 Øre-Tarten til 34 Øre, for 1878
til 36 Øre og faa fremdeles 2 Øre aarlig, indtil det fælles
Maximum af 50 Øre er naaet.

§ 3 i Forslaget indstilles vedtaget saaledes:

Vandindlæg i Huse paa 3000 Kr. Assurancefum og der-
under, som ere beliggende i de Gader, der ere forsynede med
Hovedvandledning, foranstattes af Kommunen for Enhver, der
forpligter sig til at refundere Udgifterne med $\frac{1}{5}$ aarlig. Er-

lægges den vedtagne aarlige Refusion ikke, aflukkes der strax for Vandet, ligesom Kommunen selvfølgelig har Ret til at indtale sit Krav hos rette Vedkommende paa den Maade, som nærmere fastsættes i de Deklarationer, som derom ville være at udfærdige.

Århus d. 27. Juli 1876.

Som Formand i det nedsatte Udvalg

Chr. Rjer."

I Henhold til Udvalgets Indstilling vedtog Byraadet:

1. at Afgiften af Vand til Næringsbrug bringes op til en ensartet Afgift af 50 Øre pr. 100 Tdr., nemlig ved for 1877 at forhøje 35 Øre-Tarten til 36 Øre og derefter forhøje den med 2 Øre aarlig, og ved for 1877 at forhøje 25 Øre-Tarten til 34 Øre, fra 1878 til 36 Øre og saa fremdeles 2 Øre aarlig, indtil det fælles Maximum af 50 Øre er naaet; og
2. at Vandindlægget i Huse paa 3000 Kr. Assurance og derunder, som ere beliggende i de Gader, der ere forsynede med Hovedvandlebninger, foranstattes af Kommunen for Enhver, der forpligter sig til at refundere Udgifterne med $\frac{1}{5}$ aarlig og at forrente det til enhver Tid skyldige Beløb med 4 % saa længe, indtil vedkommende Gade er forsynet med ny Pro-lægning. Erlægges den vedtagne aarlige Refusion ikke med Renterne, aflukkes der strax for Vandet, ligesom Kommunen selvfølgelig forbeholder sig Ret til at indtale dens Krav hos rette Vedkommende paa den Maade, som nærmere fastsættes i de Deklarationer, som derom ville være at udfærdige.

^{167/75}. Ifølge Indstilling fra Kasernebygningsudvalget bifaldt Byraadet, at et Beløb paa 200 Kr. til Lukning af Urinedløbene og Omlægning af Rendeftenene ved den nye Rytterstald og et Beløb paa 120 Kr. til Forlængelse af Redløbsrørene fra Tagrenderne afholdes sammen med den øvrige Udgift til Rytterstalden, uagtet den af Krigsministeriet approberede Maximumspris 84,501 Kr. derved mulig overskrides, uden at derom sker ny Indstilling til Ministeriet.

(Kfr. Mødet 13. Maj 1875.)

^{1/76}. Der meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra Indenrigsministeriet til Stiftamtet af 26. Avg., indeholdende Approbation paa Opsørelsen af et nyt militært Sygehus, saa lydende:

„I et med Amtets behagelige Skrivelse af 23. Juni sidstleden hertil indkommet Andragende har Århus Byraad anholdt

om Indenrigsministeriets Approbation paa, at der opføres en ny militær Sygehusbygning i bemeldte Kjøbstad i Overensstemmelse med de hermed tilbagesølgende Planer og Overslag, saaledes som disse ere modificerede ved de af Ingeniør Oberst Glahn i den i Gjenpart ligeledes hermed tilbagesølgende Skrivelse til 2den Generalkommandointendantur af 5. April d. A. fremsatte Forslag, hvorefter Overslagssummen, der oprindelig var beregnet til 113,306 Kr., vil udgjøre 109,061 Kr. (derunder indbefattet det i Ministeriets Skrivelse af 19. Maj sidstleden ommeldte Honorar), hvilket Beløb dog efter de af Oberst Glahn foresatte Licitationspriser kan ventes nedsat med 10 a 12000 Kr.

Efter i denne Anledning at have brevvevlet med Krigsministeriet skulde man til behagelig Efterretning og videre fornøden Bekjendtgjørelse tjeufligt melde, at der for Indenrigsministeriets Vedkommende efter Omstændighederne intet høves at erindre imod, at den paatænkte nye Sygehusbygning opføres efter den ovennævnte Plan.

Hvad angaar Størrelsen af den aarlige Godtgjørelse, der herfra kan tilkomme Kommunen for at stille Sygehuset til Brug for den derværende Garnison, samtykker Ministeriet i, at denne — dog under Forbehold af, at den nødvendige Bevilling erhverves ved de aarlige Finanslove — fra den Tid Bygningen tages i Brug af Garnisonen, bestemmes til 4 pCt. af Byggegrundens Værdi, denne beregnet efter den Pris, hvori den staar Kommunen, samt til 6 pCt. af det Beløb, der medgaar til Bygningens Opførelse, dog under ingen Omstændighed ud over den ovennævnte Overslagssum af 109,061 Kr., hvorhos bemærkes, at under denne Godtgjørelse anses tillige Vederlag for Sygehusets Vedligeholdelse, Skatter m. m. indbefattet."

Man besluttede herefter at lade Licitation afholde.

(Se Mødet 14. Decbr.)

^{119/76}. Der meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra Justitsministeriet til Stiftamtet af 24. Aug., hvorefter Ministeriet ikke anser det indsendte Forslag til Vedtægt efter § 12 i Lov af 7. April 1876 om Fred paa Folketjens Helligdage egnet til at approberes, selv med den i Mødet den 31. Juli ommeldte Tilføjeelse.

Man vedtog at sende Sagen til det nedsatte Udvalg og Politimesteren.

(Se Mødet 5. Oktbr.)

¹⁹⁰/₇₆. Overensstemmende med en Indstilling fra Skoleudvalget angaaende Fordelingen af det ved Overlærer Aae's Afgang ledigblivende Lønningstillæg vedtog Byraadet enstemmig, at Embedet som Overlærer ved Pigeskolen ved Overlærer Aae's Afgang opslaaes vakant med det hidtilværende Tillæg af 460 Kroner fra det nedlagte Kateketembede, at af Aas's personlige Tillæg paa 400 Kr. de 200 Kr. tillægges Overlærer Olsen ved Friskolen tillige med det tidligere bevilgede midlertidige Tillæg af 200 Kr. som personligt Tillæg, og at Resten 200 Kr. tillægges Overlæreren ved 1ste Borgerdrengeskole, Kraiberg, ligeledes som personligt Tillæg.

Mødet den 14. September.

¹⁵⁸/₇₆. Foruden den i Mødet den 29. Juni ommeldte Skrivelse fra Fysikus Justitsraad Weis angaaende Sundhedsforholdene her i Byen var modtaget en Skrivelse fra Vandværksudvalget om Afledning af Vandafløbene fra Frederiksbjerg ned mod Mølleengen, saaledes at de først komme til at udmunde i Laen neden for Slusebroen.

Byraadet vedtog at sende saavel Fysikus Weis's som Vandværksudvalgets Skrivelser til Erklæring af Sundhedskommissionen i Forening med Markudvalget og Vandværksudvalget, idet man vedtog at henlede Opmærksomheden paa, at der formentlig ogsaa vil kunne komme forskjellige andre Momenter end de af Fysikus anførte i Betragtning til Forklaring af Byens mindre gode Sundhedstilstand.

(Se Mødet 14. Oktbr.)

²⁰⁵/₇₆. I Henhold til Forslag fra Legatudvalget bifaldt man, at der af P. S. Lofsts Legat yderligere uddeles $\frac{1}{2}$ Portion.

(Se Mødet 21. Decbr.)

Mødet den 21. September.

¹⁹⁹/₇₅. Der meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra Indrengsministeriet til Stiftamtet af 12. September vedkommende Havnemolebygningen, saa lydende:

„Efter med Hr. Amtmandens behagelige Skrivelse af 28. Juli d. A. at

have modtaget Meddelelse om den af Aarhus Byraad tagne endelige Beslutning med Hensyn til den attraaede Forandring i Planen for Havnearbejderne ved Aarhus, skulde man, næst at fremsende vedlagte Gjenpart af en i Anledning af det saaledes Fremkomne fra Vandbygningsdirektøren indhentet Erklæring, til behagelig Efterretning og videre Befjendtgjørelse herved meddele, at Ministeriet efter Omstændighederne ikke vil modsætte sig den af Byraadets Flertal nu vedtagne yderligere Afkortning af den søndre Møles saakaldte Dækningsarm, men at Byraadet selv maa bære Ansvar for denne yderligere Forandring af Planen. Da det imidlertid af de i Havneudvalget og Byraadet stedfundne Forhandlinger om denne Sag fremgaar, at Havnebestyrelsen har opgivet den tidligere vedtagne Plan for den Udvidelse af Havnen, hvori den her omhandlede Forlængelse af Havnens søndre Mole skulde danne et Led, uden at man har vedtaget nogen anden Plan for Udvidelsen, skulde Ministeriet, som med Vandbygningsdirektøren er enigt i, at det er nødvendigt, at i det mindste Grundtrækkene for Planen for Havnens Udvidelse ere fastslaaede og havees for Dje ved de under Udførelse værende Arbejder, bede Byraadet opfordret til paa ny at tage Spørgsmaalet om Planen for Havnens Udvidelse under Overvejelse, idet man tilføjer, at man har anmodet Vandbygningsdirektøren om, saafart hans andre Forretninger maatte tilstede det, at begive sig til Aarhus for at konferere med Byraadet om denne Sag."

Vandbygningsdirektørens Erklæring af 26. Avg. er saa lydende:

„Ved at tilbagefende den mig under 31. f. M. tilstillede, af en Skrivelse fra Amtet ledsagede Indberetning fra Aarhus Byraad om en foretagen yderligere Forandring ved den under Udførelse værende Forlængelse af Aarhus Havns søndre Mole skal jeg ærbødigst tillade mig følgende Ytringer:

Den Forandring, som det var tilstødet Byraadet under eget Ansvar at foretage, var Udvidelsen af 3 af de 5 Sænkfister, som ifølge Planen skulde anbringes i Mødens saakaldte Dækningsarm. Denne Udvidelse vilde medføre en Forkortning af 96 Fod, og Armens Længde vilde derefter blive 104 Fod, nemlig Længden af to Sænkfister — 64 Fod — tillagt Længden af Hovedet — 40 Fod —. Udledes endvidere en Riste, giver det en yderligere Forkortning af 32 Fod, og Armens Længde bliver da $32 + 40 = 72$ Fod. Naar Byraadet anfører, at Forkortningen bliver 12 Fod, er det at forstaa saaledes, at Armen

ved den omhandlede Ristes Borttagelse bliver 12 Fod kortere, end hvis denne var bleven staaende, og man havde ladet dens yderste Ende danne Hovedets Centrum, hvad der vilde have været en anden, heller ikke godkjendt Forandring.

Der har — om muligt — været endnu mindre Anledning til den nu besluttede Ændring end til den foregaaende. For Indsejlingen gennem Munden, naar Havnen er fuldsørt efter den foreløbig vedtagne Plan, gjør det hverken til eller fra, om Dæningsarmen yderligere forfortes med 32 Fod eller ikke, og selv for den midlertidige Tilstand indtil Fuldsørelsen er Fortøftelsen uden nogen væsentlig Betydning. Men Havnen vil yderligere tabe omtrent 25 Fod i Længden, og der vil blive større Uro langs med den søndre Mole. Desuden er mellem den tidligere besluttede Ændring og den nærværende den Forskjel, at, medens den første kun angik en ikke udført Del af Anlægget, er der begyndt paa det Parti, som nu opgives. — Her er udført Arbejde, som atter skal borttages.

I min Erklæring af 12te Juli fremhævede jeg Nødvendigheden af, at man, inden der begyndtes paa en Foranstaltning som den omhandlede Moleforlængelse, fastsatte i det mindste Hovedtrækkene for den Udvidelse af Havneværterne, hvori den skulde danne et Led, og jeg anførte, at disse Hovedtræk forelaa i Ingeniør Otterstrøms Plan. Det fremgaar imidlertid af den fremkomne Indberetning, at der i Byraadet i denne Henseende nu hersker fuldstændig Usikkerhed. Der meddeles, „at det ikke for Tiden vil være muligt at sige, hvor en definitiv Afslutning af den søndre lige Arm skulde være,“ ja, det er endog vedtaget ganske at lade dette Spørgsmaal ligge. Om der skal være en Dæningsarm paa det Sted, hvor den — jaafremt Byraadet bliver staaende ved sin sidste Beslutning — nu anbringes, eller om Armen skal være paa et andet Sted, eller den ganske skal bortfalde, henstaar som noget aldeles uviist. Den forfattede Plan er opgivet, uden at noget Andet er sat i Stedet, og, som det synes, beskæftiger man sig for Tiden ikke engang med at udfinde, hvad dette Andet egentlig skal være.

Der er hengaaet adskillige Aar, siden den foreliggende Plan blev forfattet, og Forholdene kunne muligvis nu stille sig noget anderledes end dengang. Der kunde derfor ikke være noget at indvende mod, at Planen drøftedes paa ny. Der kunde være

Anledning til at overveje, hvorvidt Havneudvidelsen, om just ikke til Mejlgaards Port — som engang har været foreslået og for-
kastet — burde strækkes saa vidt, at Stationen for Aarhus—
Nyomgaards Jernbane faldt inden for dens Grændser. Men hvor-
for sker det da ikke? At lade den foreliggende Plan falde
uden at fastsætte Grundtrækkene for en ny, medens man des-
uagtet fortsætter Arbejdet, er i hvert Fald den uheldigste Maade
at tage Sagen paa.

Det anføres lejlighedsvis i Indberetningen, at Betonblokkene
til Molehovedet ere støbt under den af Entreprenørerne gjorde
Forudsætning, at den yderste Sænkfiste skulde løbe ind i Hove-
det, og det bemærkes, at dette — som vilde medføre en Forfort-
ning af Værket af 20 Fod — „skal være sket efter en Aftale
i sin Tid mellem den tidligere, nu afdøde Entreprenør og Inge-
niør Otterstrøm.“ Denne Meddelelse vidner just ikke til Fordel
for den Kontrol, der har fundet Sted i sin Tid. Der er sket
noget, som ikke skulde ske, og som Hjemmel derfor henvises til
en Aftale mellem en Fraværende og en Afdød. Men Ingeniør
Otterstrøm har staaet ganske uden for Udførelsen af Havnearbej-
derne i Aarhus. Hans Hverv har indskrænket sig til at udar-
bejde en Plan og senere adskillige Gange at konferere med By-
raadet eller dets Havneudvalg, og han har intet haft at gjøre
med Entreprenørerne eller kunnet træffe Aftale med disse om
noget som helst Udførelsen vedkommende.

C. Carlsen.“

(Se Mødet 3. Novb.)

²⁰⁴/₇₆. Rfr. ⁵⁴/₇₆. Man bisaldt og underskrev et fra Udvalget
for Hovedafsløb modtaget Forslag til Overenskomst med Statsbanernes
Bestyrelse angaaende Anlæg og Vedligeholdelse af den i Mødet 20.
April ommeldte Kloak over Jernbanens Grund fra M. P. Bruuns-
gade til Oddervejen. (Overenskomsten er optagen i Tillægget.)

Mødet den 28. September.

¹³⁶/₇₅. Fra Ræmneren var modtaget Forslag til Skjøde, som
Godsejer Jørgensen vil have at udstede til Byen, paa Ridepladsen

m. v. uden for Mindeport, samt til den Obligation paa 20,000 Kr., som Byraadet vil have at udstede til Hr. Ingerslev.

Byraadet bifaldt de indsendte Forslag og vedtog efter Kasseudvalgets Forslag at søge udkøbt Kjøbmand L. Larsen, saaledes at Nebflager Poulsen herefter betaler sine Renter og Afdrag til Kommunen istedetfor til Larsen.

(I Byraadets Møde den 12. Oktbr. blev Obligationen til Hr. Ingerslev understrevet.)

Skjødet og Obligationen ere optagne i Tillægget.

⁶⁵/₇₆. Med Hensyn til den i Mødet den 15. Juni ommeldte Resolution fra Indenrigsministeriet af 26. Maj angaaende Spørgsmaalet om de Militæres Deltagelse i Menighedernes Udgifter til Kirkens Vedligeholdelse vedtog Byraadet ikke at afkræve de Militære her i Byen Bidrag af deres Tjenesteindtægter til Domkirkens eller Fruekirkes Restauration eller Vedligeholdelse for i Aar og indtil videre. Dog skal heri ikke indeholdes nogen Anerkjendelse af Rigtigheden af den ved Indenrigsministeriets fornævnte Skrivelse trufne Afgjørelse eller der ved være præjudiceret Afgjørelsen af andre beslægtede Spørgsmaal for Fremtiden.

¹²⁴/₇₆. Fra Handelsforeningens Bestyrelse var modtaget en Erklæring over Westerby's Andragende angaaende Oprettelsen af en Kjørevægt i Aarhus. Bestyrelsen ytrer, at dens Formand har gjort sig bekendt med en lignende Indretning i Aalborg, hvor Vægten benyttes i stor Maalestof, saaledes at der kjøres ind paa Vægten med alle mulige Slags Varer, hvorefter Læsset vejes sammen med Vognen. Naar Havnendvalget kan afgive en bekvemt beliggende Plads til en saadan Vægts Anbringelse under Tag og Vægten vil blive behørig bestyret, antager Handelsforeningen, at den vil blive Handelsstanden til Nytte.

Byraadet vedtog at udtale sig for Udførelsen af den foreslaaede Bejningsmaade og bemyndigede Havnendvalget til, for saa vidt det er muligt, at afgive fornøden Plads.

(Se Mødet 5. Oktbr.)

²²⁶/₇₆. Efter Andragende fra Beboere paa M. P. Bruunsgade og i Henhold til Belysningsudvalgets Indstilling bifaldt man, at der paa bemeldte Gade anbringes 3 Gadelygter.

Åbnet den 5. Oktober.

— Der forelagdes en Indbydelse fra konst. Stiftsprovst, Sognepræst Seidelin til at overvære den nye Kirkegaards Indvielse Mandagen den 9. Oktbr. Kl. 11 $\frac{1}{2}$.

$\frac{2}{76}$. Der meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra Justitsministeriet til Stiftamtet af 27. September angaaende den indstillede Forandring i Sundhedsvedtægten med Hensyn til Beboelser i Nærheden af Kirkegaarden, saa lydende:

„Efter at Justitsministeriet under 21. Juni d. A. havde begjært en Erklæring fra Aarhus Byraad i Anledning af et af Byraadet foreslaaet Tillæg til Sundhedsvedtægten for bemeldte Rjøbstad, har Hr. Stiftamtmanden med behagelig Skrivelse af 8. d. M. hertil indsendt bemeldte Erklæring, hvori ndtales, at Justitsministeriet i alt Væsentligt har opfattet det af Sundhedskommissionen og Byraadet i sin Tid udarbejdede Forslag til det ommeldte Tillæg saaledes, som disse Myndigheder have ønsket det, og at de derfor kunne tiltræde den af Justitsministeriet i dets Skrivelse af 21. Juni i Forslag bragte Affattelse af otmeldte Tillæg, men at der dog er et Punkt, med Hensyn til hvilket Sundhedskommissionen og Byraadet ikke ganske kunne slutte sig til Justitsministeriet, idet de nemlig maa ønske bibeholdt i Sundhedsvedtægten en Bestemmelse om, at vedkommende Ejere med Hensyn til Beboelse af Bygninger, opførte paa de til Kirkegaardene stødende Grunde skulle være underkastede de Regler, som af Sundhedskommissionen foreskrives. Foranlediget heraf, skal man tjenstligst anmode Hr. Stiftamtmanden om behageligen at ville meddele Byraadet, at Ministeriet fremdeles ikke vil kunne gaa ind paa med Hensyn til Ejendomme, der ikke henhøre til de i Genhold til Indenrigsministeriets Skrivelse af 8. Novbr. 1872 bortfulgte, at opstille den Regel, at de med Hensyn til Beboelse skulle være de Regler underkastede, som Sundhedskommissionen ikke blot ved Opførelsen af nye eller Omdannelsen af ældre Bygninger, men til enhver Tid maatte finde Anledning til at foreskrive i Henseende til deres Beboelse. Derimod finder Justitsministeriet efter samtlige Forhold intet at erindre imod, at de Ejendomme, der høre til de i Genhold til Indenrigsministeriets ovennævnte Skrivelse bortfulgte, underkastes den Forpligtelse, at de paa dem inden for en Afstand af 30 Alen fra Kirkegaarden opførte Bygninger over-

hovedet ikke maa benyttes til Beboelse, og at det sidste Punktum af det ommeldte Tillæg, saaledes som Justitsministeriet har foreslaaet det affattet, derfor ændres saaledes:

„Hvad derhos særlig angaar Matr.-Nr. 3 b og 13 af Byens søndre Tøstjorder i Ring Herred, da maa der paa samme ikke findes Brønde, hvorhos der inden for en Afstand af 30 Alen fra Kirkegaarden hverken maa opføres nogen til Beboelse bestemt Bygning eller nogen ældre Bygning indrettes til Beboelse, ligesom de allerede inden for den nævnte Afstand opførte Bygninger ikke maa benyttes til Beboelse.“

Idet man tør antage, at herved i alt Fald det Væsentligste af hvad Byraadet har tilsigtet vil opnaaes, skal man anmode Dem om fra Samme at indhente og hertil indsende en Erklæring, om det herefter samtykker i, at Tillægget, saaledes formuleret, nu udfærdiges.“

Man vedtog at jende Sagen til Sundhedskommissionens Erklæring.
(Se Mødet 2. Novbr.)

^{119/76}. Fra det nedsatte Udvalg og Politimesteren var modtaget en Erklæring af 3. Oktbr., hvori indstilles, at § 2 i det indsendte Forslag til Vedtægt efter § 12 i Loven af 7. April 1876 om Færd paa Folkekirkens Helligdage affattes saaledes, at Politiet paa Søndag og Helligdage i paatrængende Tilfælde skal kunne tillade Kjørsel til Forsyning af forbiøjsende Skibe, Kjørsel med Gods til og fra Dampskibe samt Kjørsel eller Driven med Kreaturer, der befordres paa Jernbane eller med Skibe, paa Tider, da saadant ifølge den ovennævnte Lovs Bestemmelser ellers ikke vilde kunne finde Sted, ad Sønder- og Nørreallee samt mellemiggende Strækninger, ad Kystvejen, Frederiksgade, Vestergade, Windegade og Fredensgade samt til disse Gader tilhørende mindre Stræder.

Byraadet tiltraadte Forslaget og vedtog paa ny at indsende Sagen til Ministeriet.

(Se Mødet 9. Novbr.)

^{124/76}. Det meddeltes, at den avt. Vejer, Maaler og Brager havde for Magistraten udtalt Onske om selv at maatte lade opføre den i tidligere Møder omhandlede Kjørevægt ved Havnen, hvorfor Gaardejer Westerby i Hjørring af Magistraten var bleven underrettet om, at samme ikke kunde anbefale hans Andragende i lignende Retning.

^{123/76}. Foranlediget ved et Andragende fra P. Hansen, Mads Rasmussen m. fl. Beboere paa Tværgaden over Dalgas's Tøst om

Approbation paa Anlæg af en Gade over deres Jorder, parallel med Jægergaardsvejen, vedtog man i Henhold til en indhentet Erklæring fra Vejudvalget at svare, at man ikke fandt noget mod Gaden at erindre, naar Byoedtgættens § 44 om private Vejanlæg iagttoges. Man oedtog derhos at gjøre Andragerne bekjendte med de af Byraadet under 6. Juli vedtagne Bestemmelser for, at en privat Vej eller Gade kan erklæres for offentlig.

²¹⁴/₇₆. Efter dertil given Anledning af Udvalget for Epidemilokalet vedtog man ikke at ville afkræve indenbys Koppepatienter Betaling for Ophold paa bemeldte Lokale.

²²⁹/₇₆. Der fremlagdes Forslag til Kommunens Budget for 1877. (Se Mødet 12. Oktbr.)

²³⁰/₇₆. Fra Stads- og Havnengineeringør Obel var modtaget en Skrivelse, hvori han paa Grund af anden Ansættelse opfiger sin Stilling i Kommunen, fra 1. April 1877 at regne.

Byraadet vedtog at nedfætte et Udvalg, bestaaende af Borgmesteren, Mørk, Bartels, Rjør og Müller, til at tage under Overvejelse, om der mulig maatte være Anledning til at foretage Forandringer i Stads- og Havnengineeringørposten.

(Se Mødet 14. Decbr.)

Mødet den 12. Oktober.

¹²⁶/₇₃. Der meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra Indenrigsministeriet til Stiftamtet af 30. Septbr., betræffende Anlæg af Bolværker langs Mølleaaens søndre Side mod Fissergade, saa lydende:

„I et med Hr. Amtmandens Erklæring af 22. Oktbr. f. A. her til indkommet Andragende har Ejeren af Aarhus Vandmølle, Weis, besværet sig over, at Aarhus Byraad har tilladt tvende Grundejere at opføre Udbygninger i Aaen mellem Frederiksbroen og Fisserbroen i Aarhus, samt anholdt om, at der maa blive truffet de fornødne Foranstaltninger for at forhindre, at Aaløbet neden for førstnævnte Bro, saaledes som det skal være paatænkt, indsnævrer til Skade for Vandets frie og uhindrede Løb.

Efter at Ministeriet i denne Anledning har brevvevlet med Vandbygningsdirektøren, gennem hvem man har modtaget den

vedlagte Erklæring fra Kammerraad, Ingeniør Bruhn, der har foretaget en Undersøgelse af de paagjældende stedlige Forhold, undlader man ikke til behagelig Efterretning og videre fornøden Bekjendtgjørelse tjenstlig at melde, at Ministeriet ikke kan tiltræde den af Aarhus Byraad og Havneudvalg i deres over Sagen afgivne Erklæringer hævdede Anskuelse, at Havnevæsenet skulde være ene raadende over den paagjældende Del af Aløbet, idet denne nemlig, selv om den faktisk benyttes som Havn, selvsjælgelig ikke derved ophører at være en Del af et Vandløb. Ligesom derfor Havnevæsenet ved sine Dispositioner over Vandløbet maa være indskrænket ved Hensynet til de øvrige i Vandløbet Lodtages Interesser, saaledes maa de Kollisioner, der maatte opstaa mellem de forskjellige Interesserede, blive at afgjøre efter den almindelige Vandløbslovgivnings Regler og ved de i denne Lovgivning anordnede Myndigheder.

I Forbindelse hermed skulde man derhos, næst at bemærke, at der for Havnevæsenets Vedkommende ikke høves noget at erindre imod, at Sagen ordnes i Overensstemmelse med Kammerraad Bruhns Forslag, bede Byraadet tilkjendegivet, at Ministeriet, for saa vidt Aløbet benyttes til Anlægsplads for Fiskerbaade og andre Fartøjer, maa holde for, at den af Raadet vedtagne Bredde er utilstrækkelig, samt at der med Hensyn hertil maa gjøres en særlig Indstilling til Ministeriet. Ligesom Byraadet derhos i ethvert Fald burde have indhentet Ministeriets Approbation paa den af samme vedtagne Regulering af den under Aarhus Havn henhørende Del af Aløbet, saaledes har Raadet ogsaa været uberettiget til uden Ministeriets Samtykke at tillade de foran ommeldte Lodsejere at indskrænke Aløbet saaledes, som sket er.

Bilaget forventes efter Afbenyttelsen hertil tilbagesendt."

Ingeniør, Kammerraad Bruhns Erklæring er saa lydende:

„Ved at tilstille mig et af en Skrivelse fra Stiftamtmanden over Aarhus Stift og 9 Bilag ledsaget Andragende, hvori Ejeren af Aarhus Mølle besværer sig over, at Aarhus Byraad har til ladet tvende Grundejere at opføre Udbygninger i Vandløbet fra den saakaldte Aarhus Mølleaa til Havnen, mellem Frederiksbroen og Fiskerbroen i Aarhus, samt anholder om, at der maa blive truffet de fornødne Foranstaltninger til at forhindre, at Vandløbet nedan for Frederiksbroen indskrænkes til Skade for Vandets fri og uhindrede Løb, har Hr. Statsraaden paalagt mig efter

forudgaaet Underfølgelse af de stedbige Forhold at yttre mig om Sagen. Foranlediget herved, skal jeg, efter at have foretaget den nævnte Underfølgelse, tillade mig de følgende Bemærkninger:

Af de blandt Bilagene foreliggende Erklæringer fra Aarhus Byraad og dets Havneudvalg fremgaar, at saavel Byraadet som Havneudvalget — i Henhold til det af Amtsraadet i 1855 udsærdigede Regulativ for de større Vandløb i Aarhus Amt, hvor Vandløbet neden for Frederiksbroen angives som henhørende til Aarhus Havn, og til § 2 i det under 4. Septbr. 1869 approberede Reglement for Forvaltningen af Havnen, hvori det bestemmes, at den umiddelbare Forvaltning af og Tilsyn med Havnen samt Aløbets i det Omfang, som foreskrives ved Reglement af 18. Decbr. 1799, overdrages til et Udvalg — have anset det for utvivlsomt, at det omhandlede Vandløb mellem Frederiksbroen og Mindebroen er henlagt under Havnens Bestyrelse. Som Følge heraf nedsatte Byraadet, da Fotograf Dreßler i Maret 1873 indkom med et Andragende til Havneudvalget og Byraadet om Tilladelse til at rykke en Bygning, som han agtede at opføre paa Hjørnet af Hjørtergyde og Vandløbets søndre Side, noget ud i Løbet, et Udvalg, for at tage Spørgsmaalet om Vandløbets Indfatning mod Syd siden med et Stenbolværk, liget det paa den nordre Side tidligere opførte, under Behandling, hvorefter der af Stadsingeniøren udarbejdedes den ligeledes blandt Bilagene foreliggende Plan til Retningen af et saadant Bolværk. Denne Plan, i hvilken Vandløbets Bredde imellem Frederiksbroen og Mindebroen er angivet at skulle være 36 Fod, bifaldtes baade af Byraadet og Havneudvalget i Forventning af de Fordele, som derved vilde opnaas i sanitær Henseende, idet de betydelige Udvikler i den søndre Side af Vandløbet, hvor der stadig aflejrer sig Dynd, bortfaldd, og i formindsket Oprensning, idet Strømmen gennem Vandløbet ved Indskrænkningen af dets Bredde vilde blive forstærket og hindre Dannelsen af Grunde.

Af Mangel paa Tilslutning fra Ejerne af de til Vandløbets søndre Side grænsende Grunde i Henseende til Deltagelsen i Udgifterne ved Planens Gjennemførelse stilledes denne dengang i Bero, hvorimod der gaves Fotograf Dreßler en begrænset Tilladelse til Udrykning, hvorved Vandløbets Bredde ud for hans Grund indskrænktes til c. 45 Fod. Alt mod denne Indskrænkning i Vandløbets Bredde nedlagdes Indsigelse af Mølleeejer

Weis, der dengang var Ejer af den senere nedlagte Aarhus Vandmølle, dog uden at Byraadet tog noget Hensyn hertil. Et derpaa i Aaret 1874 fremkommet Andragende fra Ejeren af Grunden paa Hjørnet af Frederiksgade og Vandløbets søndre Side, Jarver Holm, om at maatte udoide sin Grund ved at indtage en Del af Vandløbet, medførte imidlertid, at Planen til Opførelsen af det tidligere projekterede Boloærf paa Vandløbets søndre Side paa ny optoges. Men for at fjerne enhver Tvivl om, at Indskrænkningen af Vandløbets Profil til den i Planen foreslaaede Bredde ikke kunde medføre nogen Skade for de oven for liggende Løds ejere, anholdt Byraadet om Nedsættelse af en Landvæsenkommission til at tage Spørgsmaalet om Størrelsen af Profilet for Mølleaaen mellem den saakaldte Slusebro ved Aarhus Mølle og Frederiksbroen, der alt tidligere, forinden Aarhus Vandmølle blev nedlagt, var blevet behandlet af en Landvæsenkommission, under fornyet Overvejelse, idet Raadet formentlig efter Kommissionens Bestemmelser at kunne drage en bestemt og betryggende Slutning med Hensyn til Profilet af Vandløbet neden for. Som det vil ses af det medfulgte Uddrag af Forhandlingsprotokollen ved Aarhus Amtsråds Møde den 19. Maj 1875, afsagde den ifølge Raadets Anmodning nedsatte Kommission under 8. Marts f. A. en Betænkning og Kjendelse, ved hvilken det Minimum, hvortil Aaens Profil mellem Slusebroen og Frederiksbroen tør indsnævers, bestemmes til en Bredde af 32 Fod under Betingelse af, at Vanddybden overalt blev mindst 3 Fod, under daglig Vandstand ved et jævnt Fald af Aaens Bund. Da nu tilmed Frederiksbroens Vandflug kun har en Bidde af 23 Fod, fandt Byraadet ingen Betænkelighed ved at give Jarver Holm Tilladelse til i Overensstemmelse med den af Havneudvalget og Raadet vedtagne Plan at rykke sin tæt neden for Frederiksbroen beliggende Grund saa langt ud i Vandløbet, at samme erholdt en Bredde af 36 Fod, og dette Arbejde er senere blevet gennemført.

Ifølge de i Bilagene meddelte Oplysninger maa det antages for afgjort, at Vandløbet imellem Frederiksbroen og Mindebroen hører til Havnen og altsaa er underlagt Byraadets Beskyrelse under Indenrigsministeriets Tilsyn. En Følge heraf er, at naar der agtes foretaget Forandringer med Vandløbet, bør disse, ligesom enhver Forandring med Havnen, forelægges Ministeriet til Approbation, forinden de gennemføres. Dette er dog forløbet ved

de oven for omtalte tvende Udbygninger, som ere blevne udførte i den øvre Del af Vandløbet mellem Frederiksbroen og Fiskerbroen.

Hvad angaar den af Byraadet vedtagne Plan for Reguleringen af det omhandlede Vandløb, da kan der efter de af den fornævnte — ifølge Raadets Anmodning nedsatte — Landvæsenskommission under 8. Marts f. A. fastsatte Bestemmelser, betræffende Profilet af Aløbet oven for Frederiksbroen, samt i Betragtning af, at Vandsluget i denne Bro kun har en Vidde af 23 Fod med en Middeldybde af 4—6 Fod ved daglig Vandstand i Havnen, ikke være nogen Tvivl om, at den i Planen angivne Bredde af 36 Fod for Vandløbet neden for Frederiksbroen vil være tilstrækkelig til uden Skade for de oven for liggende Jorder at bortføre den Vandmængde, som Løbet skal modtage, naar der, hvad ikke synes fket, samtidig var bleven bestemt en passende Dybde, til hvilken det skal holdes oprenset. Antages Vandløbet helt igjennem at have et vandsørende Profil lig det, som findes c. 190 Fod oven for Mindebroen, vil den forøgede Trykhøjde (Stuvning), som ved Mølleaaens Vandsføring under almindelig Sommervandstand — c. 64 Rbfod i Sekundet — fremkaldes paa Strækningen mellem Mindebroen og Frederiksbroen, naar Løbet mellem disse Broer indsnævers til den af Byraadet vedtagne Bredde, ligge mellem 0₀₀₂ og 0₀₀₃ Fod. Stuvningen bliver altsaa en meget ringe Størrelse, hvis Virkning ikke vil kunne spores paa de Jorder, som ligge mellem Frederiksbroen og den saakaldte Slusebro, end sige paa de Jorder, som ligge oven for sidstnævnte Bro og som indbefatte den større Del af de Møllecejer Weis tilhørende Euge. Ved Foraarsstøbrud og stærke Regnstyl, hvor Mølleaaens Vandsføring er betydelig større end under almindelig Sommervandstand, vil den ved Indsnævringen af Vandløbet neden for Frederiksbroen fremkaldte Stuvning blive en Del større end oven for angivet, men en Beregning over dens Højde har ikke kunnet finde Sted, da Oplysning angaaende Vandsføringen m. v. for dette Tilfælde mangler, og en Anmodning til Stadsingeniøren om at meddele mig samme ikke er bleven efterkommen. Den sidst omtalte Stuvning vil dog i hvert Fald ikke kunne blive saa stor, at Engene oven for Slusebroen under lige fortvarige Forhold ville kunne lide derved.

Jeg skjønner derfor ikke rettere, end at der ikke kan være

noget at indvende imod, at Vandløbet imellem Frederiksbroen og Mindebroen gives den vedtagne Bredde af 36 Fod, dog kun under Forudsætning af, at Løbets Dybde fastsættes til oven for Fisserbroen at være mindst $4\frac{1}{2}$ Fod under daglig Vandstand i en Bredde af 20 Fod i Midten og aftagende jævnt hen imod Bolværterne, hvor den bør være mindst 3 Fod, samt mellem Fisserbroen og Mindebroen at være mindst 5 Fod, ligeledes i 20 Fods Bredde i Midten og aftagende hen imod Bolværterne til $3\frac{1}{2}$ Fod. Herved vil det vandsførende Profil mellem Frederiksbroen og Fisserbroen blive mindst 150 □ Fod og nedentil for sidst nævnte Bro mindst 168 □ Fod ved daglig Vandstand i Havnen, medens det vandsførende Profil oven for Frederiksbroen er fastsat til mindst 96 □ Fod, og i selve Broen er c. 106 □ Fod ved almindelig Sommervandstand i Maen.

Det er imidlertid en Selvsjølge, at, skal det af Byraadet i sanitær Henseende tilsigtede Maal naas, maa hele Bolværket paa Vandløbets søndre Side udføres, og især maa det ikke tilslades enkelte Grundejere at bygge ud i Vandløbet, medens de oven for liggende Grunde forblive uforandrede, da derved Tilstanden vilde blive forværret. Tilmed vil det være ønskeligt, at de mange Skyllesteder paa Vandløbets indlige Side ikke blive opførte paa ny, naar Løbets Bredde indskrænkes. Disse Skyllesteder, som bestaa i Pælebroer af 2 til 4 Fods Bredde, ville nemlig dels indsnævre Løbet inden for den vedtagne Bredde og dels let kunne foranledige, at der under og omkring dem afsejrer sig Grunde af Jord m. v., som Strømmen fører med sig, hvilke Grunde vanskelig kunne fjernes.

For saa vidt Havneudvalget har anbefalet den vedtagne Reguleringsplan, fordi man i saa Fald vilde blive fritagen for det hidtil i Løbet foretagne Oprensningsarbejde, da bør det erindres, at hvad der ikke afsejrer sig i Vandløbet, vil blive tilført Havnen og maa optages i samme paa en større Vanddybde, hvorved Befostringen ved Oprensningsarbejdet forges. En pæknier Fordel for Havnen vil altsaa ikke blive opnaaet ved Indsnævringen af Vandløbet.

I den vedtagne Reguleringsplan er, foruden Indsætningen paa Vandløbets søndre Side, tillige angivet et c. 150 Fod langt nyt Bolværk paa dets nordre Side tæt oven for Mindebroen, hvor der nu er et større Skyllested samt en Anlægsplads for

Fisser- og andre Baade. Ved dette Bolværk vil Bredden af Vandløbet ikke blive formindsket under de oven for nævnte 36 Fod, og naar Skyllestedet kan undværes, samt Baadene erholde anvist en anden passende Anlægsplads, hvorom dog hverken Byraadet eller Havneudvalget har meddelt fornøden Dplysning, vil formentlig intet kunne være til Hinder for, at det der foreslaaede Bolværk udføres.

De mig tilføjede Akter følge hoslagt tilbage. *Urb.*

J. Bruhn.

Til Direktionen for Vandbygningsvæsenet."

Man vedtog at sende Sagen til det bestaaende Udvalg til nærmere Erklæring og Forslag og at kommunikere Ministeriets Skrivelse for Havneudvalget og Mølleerj Weis.

^{274/73}. Efter i flere Møder, i hvilke Politimesteren efter Indbydelse var tilstede, at have behandlet et fra et nedsat Udvalg og Politimesteren modtaget Forslag til Prostitutionsvæsenets Ordning i Aarhus vedtog man med forskellige Ændringer Forslaget, der ved Skrivelse af 12. j. M. blev tilføjlet Amtet. Skrivelsen er saa lydende:

„I Skrivelse til Stiftamthuset af 14. April f. M., meddelt Byraadet under 20. f. M., har Justitsministeriet udtalt, at, for saa vidt Byraadet ikke ønskede eller med Hensyn til Forholdenes Beskaffenhed her i Aarhus troede at kunne afvente fra Ministeriet det Forslag til Ordningen af Prostitutionsvæsenet, som var bebudet i Ministeriets Cirkulære af 21. April 1871, vilde Byraadet selv kunne tage Initiativ til at fremkomme med et saadant Udkast. Da Byraadet virkelig ansaa Forholdene her i Byen for at være af den Beskaffenhed, at en Opsættelse af Ordningen ikke var tilraadelig længer end nødvendigt, nedsatte Byraadet et Udvalg til i Forening med Politimesteren at forhandle Sagen, og efter at der fra dette Udvalg har været forelagt Byraadet et Forslag til Reglement i saa Henseende, som Politimesteren med en enkelt Ændring havde tiltraadt, er Sagen gjen- tagende bleven behandlet i Byraadets Møder i Forening med Politimesteren, hvorefter begge ere blevene enige om at indstille til Ministeriets Approbation følgende Forslag til

Regulativ for Politiets Dilsyn med løssagtige Fruentimmer i Aarhus Rjøbstad.

I. Almindelige Bestemmelser.

§ 1. Ethvert af Politiet som offentlig indskrevet Fruentimmer er

underkaster dette Regulativ og den Politimesteren ved Loven af 10. April 1874 § 12 tillagte Straffemyndighed.

- § 2. Et Fruentimmer, der ikke tidligere har været indskrevet som offentlig, kan uden for det i Loven af 10. April 1874 §§ 6 og 7 ommeldte Tilfælde kun indskrives som saadant, naar hun, efter at have fyldt sit 18 Aar, selv begjærer det, og Politimesteren dertil giver sit Samtykke.
- § 3. Naar et offentlig Fruentimmer forlanger at blive udslettet af Indskrivningsprotokollen, skal dette strax indrømmes hende, dog at hun i de nærmest efterfølgende 3 Maaneder kan stilles under et saadant Polititilsyn og eventuelt Lægetilsyn, der kan antages at give tilstrækkelig Betryggelse med Hensyn til hendes fremtidige Forhold.
- § 4. Det Fruentimmer, som, efter at være udslettet af Indskrivningsprotokollen, atter søger Erhverv ved Utugt, bliver ufortøvet paa ny at indskrive.
- § 5. Politimesteren kan tilstede Oprettelsen af Huse til Bolig for offentlige Fruentimmer under Opsyn og Ansvar af en Værtinde, som bor i Huset. Saadanne Tilladelser meddeles stedsse paa ubestemt Tid og kunne kun undtagelsesvis gives Mandspersoner, der da ere undergivne de om Værtinder neden for givne Bestemmelser. Offentlige Huse maa ikke tilstedes i de Gader, i hvilke Byraadet ved en under Politimesterens Medvirkning tagen Beslutning forbyder saadant, og forinden et nyt Bordel oprettes, bliver det at godtgjøre, at Husejeren har givet sit Samtykke.
- § 6. Politimesteren er desuden bemyndiget til at meddele enkelte offentlige Fruentimmer Tilladelse til at bo for sig selv, dog kun med vedkommende Husejers Samtykke og under Forudsætning af, at Fruentimmeret stedsse har vist en upaafagelig Opførsel.

En saadan Tilladelse kan til enhver Tid tilbagekaldes, og dette skal ske med Hensyn til Fruentimmer, der gjentagende gjøre sig skyldige i Overtrædelser af dette Regulativ.

II. Om de offentlige Fruentimmer.

- § 7. Det offentlige Fruentimmer skal regelmæssig 2 Gange om Ugen møde til Visitation hos Stadslægen eller en anden, dertil kvalificeret Læge, der vælges af Byraadet, paa det Sted og til den Tid, som nærmere bliver bestemt, og for

øvrigt faa ofte Politiet fordrer saadant. Opstaar der uden for Visitationstiderne Formodning hos hende om, at hun lider af venerisk eller anden smitsom Sygdom, skal hun uden Ophold anmeldte saadant for Værtinden og Lægen og afholde sig fra enhver Omgang med Mandfolk, indtil hun er bleven undersøgt af Lægen.

Hun forsynes med en Visitationsbog, der medbringes til Visitationerne, og som ellers skal ligge fremme i hendes Værelse eller paa Forlangende skal forevises de Besøgende.

- § 8. Til Bestridelse af Omkostningerne ved Visitationen og eventuel Kur paa Sygehuset betaler hun ugentlig forud 2 Kroner, der erlægges til den ved Visitationen opsigts-havende Politibetjent og af denne afleveres til Politimesteren.
- § 9. Hun skal forholde sig stille og rolig paa sit Værelse og stedse holde dette ordentligt og rentligt.
- § 10. Hun maa, naar hun er i sit Værelse, ikke aabne de nedrullede Jalusier.
- § 11. Det er hende forbudt ved Banken paa Vinduerne, Kalden, ved at staa i Husets Dør eller paa Gaden, eller paa hvilken som helst anden Maade at henlede de Forbigaaendes Opmærksomhed paa sig.
- § 12. Hun maa ikke opholde sig i Værtindens Værelse.
- § 13. Hun maa ikke tilstede, at der af de Besøgende nydes Spiise eller Drikkevarer paa hendes Værelse.
- § 14. Hun maa ikke modtage Besøg i den Tid, hun har sine Forandringer.
- § 15. Hun maa ikke modtage Besøg af beskæftigede Personer eller saadanne, der ikke have opnaaet den vorne Alder.
- § 16. Hun skal, naar hun viser sig uden for Huset, være renlig og anstændig klædt og maa ikke vise sig i nogen usømmelig eller Opsigt vækkende Dragt.
- § 17. Hun skal opføre sig anstændig paa Gaden og andre Steder, som hun besøger, og maa offentlige Fruentimmer paa Gaden ikke gaa flere i Følge med hinanden.
- § 18. Hun maa ikke uden særlig Tilladelse vise sig uden for Huset efter Kl. 8 Aften om Vinteren og Kl. 9 Aften om Sommeren, dog med Undtagelse af Søndagen, da hun har Tilladelse til at være ude til Kl. 11 Aften.
- § 19. Efter Kl. 12 Middag maa intet offentligt Fruentimmer pas-

jere Torvene, Vestergade, Mejlgade, Skolebaffen, Kystvejen, Havnegade og Skibsbroen, og uden Tilladelse fra Politiet maa hun ikke indfinde sig ved Dampskibenes og Jernbanetogenes Ankomst og Afgang, paa Torve- og Markedsdage paa de Steder, hvor disse afholdes, ved Auktioner, paa offentlige Beværtningssteder, i Bønnelyst og i Kis Skov.

- § 20. Til Besøg i Theatret skal hun indhente Politiets Tilladelse, og hun maa ikke tage Plads paa andre Steder end dem, der anviises hende.
- § 21. Hun maa ikke uden Politiets Tilladelse forlade Byens Grund, være sig for enkelte Timer eller for Dage.
- § 22. For øvrigt har hun i Et og Alt at rette sig efter Politiets Anordninger, samt at efterkomme ethvert lovligt Paalæg, der gives hende af Værtinden eller Værten, som er ansvarlig for foranstaaende Neglers Overholdelse.
- § 23. Vil et offentligt Fruentimmer forlade Byen, maa dette ikke ske, uden at hun samme Dag har været til Visitation hos Lægen, og denne ikke har fundet noget at udsætte paa hendes Sundhedstilstand. Ønsker hun saadan Visitation foretagen uden for de almindelige Visitationsdage, erlægges herfor et særligt Honorar til Lægen af 2 Kr.

III. Om de offentlige Huse.

- § 24. Foruden de offentlige Fruentimmer maa Værtinden ikke have andre Personer i Huset end det fornødne Tjenestetjende, som kun kan antages med Politiets Tilladelse.
- § 25. Værelserne, hvori de offentlige Fruentimmer skulle opholde sig, skulle til Gaden være forsynede med Spaanjaluier, der ikke maa oplukkes, saa længe Fruentimmeret opholder sig i Værelset.
- § 26. Al Udskjækning og Beværtning for Besøgende, saavel mod som uden Betaling, i Værtindens eller Fruentimmerenes Værelser, er forbudt, ligesom overhovedet ingen Besøgende maa tilstødes Afgang til Værtindens Værelser, hvor ej heller de offentlige Fruentimmer maa opholde sig.
- § 27. De Overenskomster, som Værtinden opretter med de hos logerende offentlige Fruentimmer, ere undergivne Politimesterens Kontrol og Afgjørelse i ethvert Tvivlstilfælde, og bliver heri som Hovedregel at fastsætte, at kontante Forskud eller Værtindens Tilgodehavende for leverede Klædningsstykker m. v.

ingenfinde skal være til Hinder for, at Fruentimmeret forlader Huset eller Byen.

- § 28. Hvert enkelt offentligt Fruentimmer skal af Værtinden anvises mindst 1 Værelse til udelukkende Beboelse og Afbenyttelse.
- § 29. Fremmede Fruentimmer og Børn maa ikke tilstædes Afgang til Huset.
- § 30. De Lokaler, Møbler og Senge, som afbenyttes af de offentlige Fruentimmer, skulle altid holdes renlige.
- § 31. Værtinden har strengt at paase No og Ordens Opretholdelse paa Fruentimmernes Værelser saavel som i hele Huset.
- § 32. Enhver Overtrædelse af de Fruentimmerne givne Forskrifter skal strax anmeldes for Politiet, og bliver i modsat Fald Værtinden medansvarlig for slige Overtrædelser.
- § 33. Værtinden skal paase, at de Besøgende ikke nyde medbragte Drikkevarer, samt at der ikke tilstædes berusede eller ikke fuldt udvorne Personer Afgang til Vordellet.
- § 34. Værtinden er underkastet dette Regulativ og den Politimesteren ved Lov af 10. April 1874 § 12 tillagte Straffemyndighed. Hun har i øvrigt i Et og Alt at rette sig efter Politiets Anordninger, skal yde det enhver mulig Assistance og navnlig til enhver Tid forskaffe det Afgang til Huset, saavel som til de enkelte Fruentimmers Værelser.

Iffun med Hensyn til et enkelt Punkt af foransørte Regulativ har der vist sig Uoverensstemmelser, nemlig med Hensyn til Lægetilsynet efter § 7, hvilken §'s Begyndelse en Minoritet har ønsket affattet saaledes:

„De offentlige Fruentimmer skulle 2 Gange om Ugen møde til Lægevisitation. Denne Undersøgelse foretages af Stadslægen eller en anden Læge efter Valg af Byraadet, og ved hvilket Valg det iagttages, at der fortrinsvis vælges blandt saadanne Læger, der have gjort Tjeneste som Reservelæge eller Kandidat paa Kjøbenhavns Kommunespitals 4de eller almindelig Hospitals 2den Afdeling, eller som paa anden fyldestgjørende Maade godtgjøre særligt Kjendskab til den her omhandlede Gren af Lægevidensskaben.“

En anden Minoritet har iffun ønsket Stadslægen nævnt i § 7, altjaa med Udelukkelse af Ordene: „eller en anden dertil

kvalificeret Læge, der vælges af Byraadet," og dette Minoritetsvotum har Politimesteren tiltraadt, med særlig Henviisning til Bestemmelserne i Lov af 10. April 1874 § 9."

^{61/76}. Ifølge Forslag fra Kalundborg Byraad vedtog man at henvende sig til Folketinget angaaende Oprettelse af en daglig Dampskibsfart mellem Kalundborg og Aarhus.

(Kfr. Mødet 24. April.)

^{228/76}. Man tilendebragte første Behandling af Kommunens Budget for 1877.

(Se Mødet 19. Oktbr.)

^{229/76}. Fra Kasernebygningsudvalget var modtaget en Skrivelse af 4. Oktbr. om, hvilken Pris der skal lægges til Grund for Beregningen af Beløbet for det Areal, der af Byen afstaaes til Opsørelse af Rytteretablisementet, saa lydende:

„Det vil være paa Tide at faa Bestemmelse om, hvilken Pris der skal lægges til Grund for Beregningen af Beløbet for det Areal, der af Byen afstaaes til Opsørelse af Rytteretablisementet. Ikke blot er en af Staldene færdig, i hvilken findes Fægtesal og Fugagemagasiner, der særlig skulde betales af Militæretaten med 6 % af Anlægssummen og 4 % af Grundens Værdi, men det Samme vil med Hensyn til andre Lokalteter til Foraaret blive Tilfældet med Hensyn til den under Opsørelse værende Græcerfskole-Kaserne, og endelig ere Ridebanerne nu saa fuldførte, at man har regnet paa, at de fra Oktober Maaned ville blive tagne i Brug af Rytteriet.

Udvalget har derfor ladet Stadsingeniøren optage den Situationsplan af Rytteretablisementet, som følger hoslagt, hvorefter der til Byggeplads og Ridebaner i alt afgives paa det nærmeste 10 Tønder Land, derunder ikke indbefattet Plads til Sygehuse.

Der kan vist ingen Tvivl være om, at Byraadet, naar det lod Terrænet tagere af uwillige Mænd, saaledes som sket med Hensyn til Fodfolkets Kaserneplads, vilde faa en langt højere Pris pr. □ Alen end den Sum, der udkommer, naar man fordeler de 20,000 Rdlr., der i 1874 betales Borgmesterembedet for hele Løften, pr. □ Al. af det kjøbte Areal, hvorved ifkun fremkommer Kr. 0,191 eller lidt over 19 Øre pr. □ Al. Men vi have ikke troet at burde tilraade Byraadet at lade afholde en saadan Taxation. Krigsbestyrelsen skal ifølge Overenskomsten af 5. August 1873 erlægge en billig Leje for Pladsen, „som ikke

maa overstige 4 % p. a. af Pladsernes Værdi i Handel og Vandel paa den Tid, da de tages i Brug." Da det nu efter de derom førte Forhandlinger er en afgjort Sag, at Byraadet har faaet Borgmesterembedets omhandlede Toft til Kjøbs i 1874 netop for at bruges til Kaserneplads for Rytteriet, maa vi anse det for unyttigt at forsøge paa at faa en højere Lejeafgift fastsat end Renten af den betalte Kjøbesum, og vi ere derfor enige om at tilraade Byraadet at blive staaende ved Kvotadelen af den Betaling, der i sin Tid erlagdes til Borgmesterembedet for hele Toften.

Men naar denne lave Pris lægges til Grund, hvorved i alt efter vedlagte Stadsingeniørens Beregning for de afgivne 140,639 □ Al. eller $10^{639/14000}$ Tdr. Land vil blive at beregne 26,865 Kr. 14. Ø., saa antage vi ogsaa, at Byraadet maa kunne gjøre Paastand om, at hertil lægges ikke blot hele den paa Pladsens Brugbargjørelse til dens Øjemed anvendte Beføstning eller c. 19,466 Kr. 66 Ø., men endvidere, da Kommunen tilsvarende Borgmesterembedet 5 % af Kjøbesummen, men selv kun lige over for Staten tør beregne 4 %, Rentedifferencen kapitaliseret, hvilket omtrent vil udgjøre 5,400 Kr. — hvorved i alt vil fremkomme 51,731 Kr. 80 Ø. — men vi formene yderligere, at Kommunen maa kunne forbeholde sig, efterhaanden som Tærræner afgives — undtagen den gamle Ridebane — at faa Rente af Grundkapitalen fra 11. Septbr. 1874, fra hvilken Tid Renten til Borgmesterembedet af Kjøbesummen løber, indtil Pladsen tages i Brug, tillagt den Kapital, der skal lægges til Grund for Beregningen.

Naar f. Ex. de 2 Ridebaner afgives nu, vil Beregningen stille sig saaledes:

Grunden betales efter 0,19 Ø. med	13,633 Kr. 43 Ø.
Udgravningsomkostningerne udgjøre	8,666 — 66 —
Rentedifferencen udgjør c.	2,720 — " —
2 Aars Rente af 13,633 Kr. 43 Ø. a 4 % c.	1,088 — " —

De til Ridebaner afgivne Arealer staa altjaa

Kommunen i et Beløb af = 26,108 Kr. 09 Ø.
der, forrentet med 4%, giver c. 1044 Kr. aarlig.

Kasernebygningssindvalget, Aarhus d. 4. Oktbr. 1876.

Schmidt en.

J. Kjær.

Bartels."

Byraadet vedtog med 8 St. mod 5 at lade Pladsen tagere og overdrog til Markudvalget at foranledige det Fornødne.

(Se Mødet 21. Decbr.)

Mødet den 14. Oktober.

¹⁵⁸/₇₆. Fra Fysikus Justitsraad Weis var modtaget en Skrivelse, hvori han foreslaar, at 2 af Byens Læger faa Sæde i det nedsatte Udvalg med Henhyn til Sundhedsforholdene her i Byen.

Da det imidlertid oplystes, at det nedsatte forenede Udvalg allerede havde anmodet Lægerne Bünger og Holm om at indtræde i Udvalget, besluttede man at underrette Fysikus herom.

²³⁷/₇₆. Byraadet bifaldt et af Legatudvalget gjort Forslag til Fundats for Maren Jensen, sødt Kjerulffs Legat og besluttede at indhente fgl. Konfirmation paa samme.

(Se Mødet 9. Novbr.)

²³¹/₇₆ (fr. ¹⁶⁷/₇₆). Ifølge Andragende fra jydsk Haveselskab vedtog man at tilstaa samme af Kommunens Kasse et Tilskud af 300 Kr. aarlig for 1877 og 78.

²³⁸ ^a/₇₆. I Henhold til en Indstilling fra Kasernebygningsudvalget approberede Byraadet Tegningerne til Officers- og Økonomi-gaard ved den nye Exercerisolekaserne for Rytteriet og Hegnsmur med Port mellem bemeldte Kaserne og Rytteriets Ridehus, dog saaledes, at der i Stedet for Jernport og Laager af Jern anbringes lignende af Træ, uagtet de Poster, hvortil Udsørelsen er tilbudt overtaget, meget overskride det af Krigsministeriet approberede Overflag.

²³⁸ ^b/₇₆. Ligeledes bifaldt man et af Udvalget fremsendt Projekt til Opsørelse af en Sygestald for Rytteriet og besluttede gennem Regimentet at indhente Krigsministeriets Approbation paa samme.

Som Følge heraf blev der tilskrevet 3. Dragonregiment under 14. Oktbr. saaledes:

„I Henhold til 2. Generalkommandointendanturs Skrivelse af 29. Maj d. A. undlader man ikke til Regimentet at fremsende vedlagte Projekt til en Sygestald, bestemt til Opsørelse paa Rytteriets Kaserneplads, tillige med Arkitektens Overflag, lydende

paa 17,780 Kr., med Anmodning om, at Regimentet vil indsende begge Dele til Krigsministeriets Approbation.

Man er vidende om, at det foreliggende er et reduceret Projekt; men desuagtet vil Udsørelsen af dette Projekt medføre ikke ubetydelig større Udgift for Kommunen, end denne er vant til at udrede for Afgivelse af Sygestald. Man tillader sig derfor at henstille til Regimentets og Krigsministeriets Anbefaling, hvis Indenrigsministeriet ikke vil indgaa paa, at Anlægssummen forventes med 6 %, at Stalden beregnes som afgiven til 24 Hestes Opstaldning, saaledes at Hensyn tages til begge Staldgaarde, hvoraf den ene tilbørlig vil blive overbygget. Selve Bygningen vil kun kunne rumme 18 Heste og 1 Menig, men desuden afgive Plads til Engerevisiter og en muligen overflødig Loftsplads.

Med Ministeriets Resolution forventes Tegning og Overflag tilbagesendt.“
(Se Mødet 21. Decbr.)

Samme Dag vedtog Byraadets valgte Medlemmer Decisioner til Ræmmerregnskabet for 1875.

Almødet den 19. Oktober.

— Man bevilgede, at der udbetales Landinspektør Justitsraad Gomum 100 Kr. for Berigtigelsen af Matrikullen for Bygrunden og Markjorderne fra Marselisborg (Frederiksbjerg) for Aaret $\frac{1}{10}$ 75— $\frac{1}{10}$ 76.

¹⁰⁰/₇₄. Foranlediget ved en Skrivelse fra Politimesteren om i Henhold til den i Mødet d. 27. April ommeldte Resolution fra Indenrigsministeriet at erholde refunderet til Politikassen Halvdelen af Udgiften til Elusebroens Istandsættelse, vedtog man at svare, at det ikke er endelig afgjort, om Byraadet vil lade det bero ved den nævnte Resolution, og at man derfor ønskede, at Sagen maatte henstaa i nogen Tid.

²²⁸/₇₆. Man paabegyndte anden Behandling af Kommunens Budget for 1877.
(Se Mødet 26. Oktbr.)

²⁴⁹/₇₆. Efter at have modtaget Indkvarteringskommissionens Erklæring om Besættelsen af den ved Kjøbmand Henriksen Død

ledigblevne Post som Billettør vedtog man at ansætte fhv. Kjøbmand Poulsen i denne Bestilling.

Medet d. 26. Oktober.

^{228/76}. Man fortsatte anden Behandling af Kommunens Budget for 1877. (Se Mødet 27. Oktbr.)

^{246/76}. Efter modtagen Dplysning fra Skoleudvalget vedtog man at indberette til Skoledirektionen, at der er tillagt det ved Overlærer Aae's Afgang ledigblevne Embede som Overlærer ved Byens Borgerpigeskole følgende Indtægter: 600 Kr. i Pengeløn, 50 Ld. Byg efter Kapitelstart, 460 Kr. af det nedlagte Kateketembedes Højtids-offer, c. 50 Kr. i Skolepenge, fri Bolig og 4 Favnne Brænde.

^{253/76}. Fra Udvalget for Byens og Omegnens Forstjænnelse var modtaget en Skrivelse, hvori det, til Anlæg af en Spafervej under Skrænterne ved de nye Ridebaner, fra Lunden ved Fattiggaarden til Bejen langs Jernbanen, anholder om Samtykke til at regulere og beplante Strækningen indtil Gaden forbi Arbejderboligerne, hvor der kan tilvejebringes en Dpgang, hvilket Arbejde ønskes paabegyndt strax.

Byraadet bifaldt Udvalgets Forslag og havde intet imod, at Arbejdet paabegyndes, efter at Udvalget for Fattigvæsenet har givet sit Samtykke, og der har fundet Forhandlinger Sted med Udvalget for Hovedvandløb angaaende en Kloak, der skal føres gennem Terrænet.

^{301/76}. Efter Forslag af Markudvalget bemyndigede man samme til at købe indtil 2 Ld. Land af Proprietær Goumann for en Pris af indtil 2000 Kr. pr. Ld. Land og eventuelt at anvende Pladsen til Oplag af Gødning og Latrinudførsel.

(Se Mødet 27. Oktbr.)

Medet b. 27. Oktober.

^{242/75}. Det meddeltes, at Etatsraad M. P. Brumm havde anlagt Sag mod Kommunen angaaende Afsløbsforholdene paa Frederiksbjerg. (Kfr. Mødet 16. Decbr. 1875.)

Byraadet vedtog at overdrage til Overretssagfører Rjer at føre Sagen for Kommunen.

²²⁸/₇₆. Man fortsatte og tilendebragte anden Behandling af Kommunens Budget for 1877.

³⁰¹/₇₆. Markudvalget meddelte at have afsluttet foreløbig Handel med Proprietær Houmann om Kjøbet af 2 Tdr. Land à 2000 Kr. pr. Td. Land til Indretning af Møddingspladser. Man overdrog til Rjer at bringe Handelen i Orden.

Moedet den 2. November.

²²²/₇₄. Udvalget for Byens Udvidelse og Behyggelse og Bro- lægningsudvalget forelægge en Beretning angaaende de indkomne Projekter til Broen over Jissergyde, Mølleaen og Nagade med Bedømmelse af disse og Indstilling om de udsatte Honorarer, saa lydende:

„Efter de udstedte Bekjendtgørelser er der fremkommet 16 Ekstr. Projekter til en Broforbindelse mellem Søndergade og St. Clemens Torv, hvilke med tilhørende Overslag af Stadsingeniøren specielt ere blevne gennemgaaede og reviderede i alle Enkeltheder.

Paa Grund af Sagens store Betydning billigede Byraadet Udvalgets Indstilling om at benytte yderligere teknisk Hjælp til Bedømmelsen af de indkomne Konkurrencearbejder, og efter at Udvalget forgjæves havde søgt denne hos her i Byen boende Teknikere, henvendte det sig til Hr. Ingeniør-Kaptajn Asmusen, der overtog Hvervet, og Udvalget er trygt ved at have en saa anerkjendt duelig og paalidelig Mands omhyggelige Underfølgelse at støtte sig til i en Sag, hvor det naturligtvis for Ifte-Teknikere er saare vanskeligt at danne sig nogen selvstændig Mening.

Efter at Hr. Ingeniør-Kaptajn Asmusen selvstændig har gennemgaaet alle Tegninger og Overslag, har han med Stadsingeniøren paa ny gennemgaaet Alt, og Resultatet af deres Undersøgelser og Overvejelser foreligger nu i hoslagte af dem i Forening under 10. ds. afgivne Betænkning, i hvis Følge de foreslaa, at Projektet mærket AFA tillægges den udsatte Præmie.

Efter gjentagne mundtlige Forklaringer og Forhandlinger imellem Teknikerne og Udvalget har dette i sin Helhed sluttet sig til denne Afgjørelse, og indstiller derfor til Byraadet, at Planen „AFA“, som den brugbareste saavel i Henseende til Udførbarhed som Prisbillighed, tilkjendes Prisen, og at dens Forfatter saaledes tillægges det udsatte Honorar, 1500 Kr.

Udvalget skal tillade sig at tilføje, at blandt de øvrige indkomne Konkurrencearbejderer der især to, med Mærkerne „Kommunikation“ og „AT. 18“, som paa en saa smuk og anerkjendelsesværdig Maade løse Opgaven, at der mulig kunde have været Anledning til en Fordeling af Præmien med Andel til disse, hvis saadant efter Udbydelsens-Betingelserne havde været tilstedeligt.

Udvalgene for Byens Udvidelse og Bebyggelse samt for Bro-lægningsvæsenet.

Århus d. 16. Oktober 1876.

M. G. B. Knudsen. Chr. Rjer. H. F. Baefs. Carl Lange.
Chr. Lund. Bartels. M. B. Holm.”

De Herrer Teknikeres Betænkning var saa lydende:

„Til Udvalget for Bedømmelsen af Forslagene til en Broforbindelse mellem Søndergade og St. Klemens Torv.

Bed hermed at tilbagevende de til Bedømmelse indsendte 16 Projekter til en Broforbindelse mellem Søndergade og St. Klemens Torv tillade vi os at fremsætte for det ærede Udvalg de Bemærkninger, som vi tro at burde gjøre ved de enkelte Forslag.

Nr. 1, Projektet mrf. 0—0, lader sig ikke bedømme, da det kun foreligger som Udkast uden Overslag og Beskrivelse.

Nr. 2, Projektet mrf. Ved fælles Hjælp, lader sig ikke bedømme, da Jerndelenes Dimensioner ikke ere angivne og ikke beregnede. Beflædningsmuren og Brodækkene ere for svage. Overslagssum Kr. 157,000.

Nr. 3, Projektet mrf. Jylland, er ubrugeligt. Jernbroerne ere rimeligvis ikke beregnede, da Bæreevnen for enkelte Stykker er alt for stor og for andre alt for lille. Overslagssum Kr. 196,000.

Nr. 4, Projektet mrf. V. T. 92, har en Jernbro over Mølleaa og Agade, derimod kun en Træbro over Siffergade. Paa de mellemliggende Rum dannes Broforbindelsen af en Jorddæmning, tilbøielig indfattet af Beflædningsmure; men paa Grund af Jordstraaningerne over Beflædningsmurene, der ere for svage til

at modstaa Jordtrykket, medfører Projektet en alt for stor Expropriationsudgift. Styrkeberegning mangler. Overslagssum Kr. 118,550.

Nr. 5, Projektet mrf. n. l., har Træbroer over Aaen og de to Gader. Broernes Bæreevne er utilstrækkelig. Ligeledes ere Vælfædningmurene for svage, idet Forsfatteren har forudsat, at de for at modstaa Jordtrykket skulle belastes med derpaa opførte høje Bygninger. Da Projektet saaledes i alle dets Enkeltheder er enten mangelfuldt eller uudsørligt, er det uden Betydning, at Overslagssummen kun er Kr. 44,000.

Nr. 6, Projektet mrf. H. S., har Jernbroer og Mellemrummene mellem Broerne udfyldte med Hvelvinger. Projektet giver i øvrigt intet Bidrag til Opgavens Løsning, da Jerndimensionerne hverken ere angivne eller beregnede, Murtykkelserne tilbøjs ere for svage og Murene delvis ikke ere førte ned til fast Bund. Overslagssum Kr. 140,000.

Nr. 7, Projektet mrf. J. & P., har ligeledes Jernbroer over Aaen og Gaderne, og for at skaffe Afgang til de hvelvede Rum mellem Aaen og Fissergade bygger Forsfatteren syb for Mølleaaen en Viadukt svarende til Broen over Aagade, hvilket Anlæg medfører uforholdsmæssige Bekostninger. Der mangler Styrkeberegning. Jernbroerne ere uheldigt konstruerede. I Overslaget, der angiver en Bekostning af 100,000 Kr., ere enkelte Prijs for lave.

Nr. 8, Projektet mrf. H. C., løser Opgaven paa samme Maade som de to foregaaende Forsattere, men uden tilstrækkelig Gjenemarbejdelse i Enkelthederne til derefter at bedømme Projektets Udførbarhed. Tegningen viser dog flere Konstruktionsfejl. Overslagssum Kr. 171,078, 50.

Nr. 9, Projektet mrf. Quod felix faustumque sit, løser Opgaven paa samme Maade som den foregaaende Forsatter, men med Træbro over Fissergade. Enkelte Dimensioner ere for svage, saasom Træbjælkerne over Fissergades Bro og Hvelvingstykkelserne. Overslagssum Kr. 110,000.

Nr. 10, Projektet mrf. A. L. S., løser Opgaven paa samme Maade, men har en flodset Konstruktion af Broen over Mølleaaen og Aagade. Enkelte af de angivne Dimensioner ere for svage, og Overslagssummen, Kr. 90,000, er baseret paa for lave Enhedsprijs.

Nr. 11, Projektet mrf. Verkehr, afstiller sig deri fra de foregaaende, at de Rum, som ved de andre Projekter ere over-

hvalvede, her overspændes med Pladejernsdragere, hvilende paa murede Piller. Hovedindvendingen mod dette Projekt er, at Brodækket dannes af Makadamisering paa Plankedæk. Overslagspriserne ere gennemgaaende for lave. Overslagssummen Kr. 89,000.

Nr. 12, Projektet mrf. O. E., overspænder hele Rummet med paraboliske Jerndragere, som bære Jerntværdragere, paa hvilke Træbrodækket hviler. Den lange Jerntkonstruktion gjør Broen umotiveret kostbar at bygge, og det lange Trædæk gjør den meget kostbar at vedligeholde. Overslagssum Kr. 368,000.

Nr. 13, Projektet mrf. Steimbrenner, overspænder hele Afstanden med en Række murede Hvalvinger. Foruden at Projektet tildels giver en bredere Kjørebane, end forlangt, medfører det den store Fordel, at Vedligeholdelsesomkostningerne vilde blive forholdsvis ubetydelige; men den forlangte frie Højde af 10 Fod over Jernergade og Nagade have kun over Gaden Midte og kan ved denne Bygningsmaade ikke staffles i hele Gadebredden, uden at Gaderne sænkes, da Hvalvingerne allerede ligge saa nær Brolægningen, som det paa nogen Maade er tiladeligt. Overslagssummen er Kr. 125,000.

Da Projekterne Nr. 1—13 enten ere ufuldstændigt udarbejdede eller for kostbare dels i Bygning, dels i Vedligeholdelse, eller endelig indeholde væsentligere Mangler i Konstruktionen, bliver der altsaa kun tilbage 3 Projekter, som vi mene kunne blive Gjenstand for Prisbedømmelse.

Af disse skulle vi først nævne:

Nr. 14, Projektet mrf. Kommunikation, der har den store Fordel at have et permanent Brodæk, og i hvilket der er forudsat en dog kun maa ske i en større By mulig Anvendelse af Rummene under Broen, nemlig som Kældere for de tilstødende Bygninger. Projektet er imidlertid temmelig kostbart (Overslagssummen er Kr. 163,000), og vi anse det for farligt at bygge et saa uelastisk Brodæk, som Forsfatteren har foreslaaet, der ikke afgiver tilstrækkelig Sikkerhed mod Jægtighedens Nedtrængen, og hvis Istandsættelse er meget vanskelig, og endelig kunne vi ikke billige, at Forsfatteren deler Broen over Mølleaaen og Nagade i to Fag. Buffelpladerne ere vendte forfærd.

Nr. 15, Projektet mrf. A. T. 18, har den Fejl, at Opstigningen fra St. Klemens Torv til Broen over Nagade er 1:20;

men dette kan rettes uden væsentlig Forandring i Forslaget, da den frie Højde over Hagade er 13 Fod. Broen over Fistergade er 2 Fod for kort. Den søndre Pille i Mølleaabroen har ikke Tykkelse nok til at modstaa Jordtrykket og bør derfor forbindes med den nærmeste Hvalvingspille. Oerflagsprisen paa Hvalvingsmurværket (ca. Kr. 0,80 pr. Rbfod) er for lav. Oerflagssummen, Kr. 109,000, maa derfor forhøjes ca. 10,000 Kr. Broerne have Trædække, og deres Vedligeholdelse er derfor større, end hvis Brodækket var permanent.

Nr 16, Projektet mrf. A. F. A., er udarbejdet med stor Omhyggelighed i alle dets Enkeltheder; det har ligesom Nr. 14 permanent Brodæk, men dette er konstrueret saaledes, at de mod hint nævnte Indvendinger bortfalde. Vi anse det for en Fordel, at Hvalvingerne ere byggede af Beton i Stedet for af Murværk; ligeledes vinder Broen over Mølleaaen ved, at Dragene ere lagte under samme. Af mindre Indvendinger, der kunne gjøres mod Projektet, skulle vi nævne: at Hvalvingspillerne bør formøres i Cement i Stedet for i Kalk, at Befældningsmurene bør forstærkes lidt og funderes lidt dybere, at Længdebragerne under Mølleaabroen bør gjøres nogle Tommer højere, at Tværbragernes Stamme for Prisbillighedens Skyld bør gjøres rektangulær, og at Konsollerne under Mølleaabroens Gangbroer bør konstrueres som Gitter. Oerflagssummen, Kr. 130,000, anse vi baseret paa rigtige Enhedspriser; men den maa formentlig forhøjes til Kr. 135,000, dels paa Grund af de foreslaaede Forandringer, dels fordi der formentlig bør sættes Rækværk paa de Dele af Broforbindelsen, hvor Forsfatteren har forudsat, at Bygningerne skulle danne Indhegningen.

I Henhold til Ovenstaaende foreslaa vi, at den udløede Præmie tildeles Forsfatteren af Projektet mrf. A. F. A.

København den 10. Oktober 1876.

E. M. Asmusen. P. B. Del.”

Byraadet vedtog at tildele Indsenderen af Projektet under A. F. A. den udsatte Præmie af 1500 Kr. Ved Aabningen af den forseglede Billet, der var indsendt med Forslaget, fandtes Forsfatteren at være Premierløjtnant A. F. Andersen af Ingeniørkorpset i Kjøbenhavn. Man besluttede at offentliggjøre Udsaldet af Konkurrencen efter den nedsatte Komites Bedømmelse, ogjaa med Hensyn til de to anerkjendende bedønte Projekter „A. T. 18“ og „Kommunikation“,

og at tilbagefende samtlige Projekter, med Undtagelse af det prisbedømte, til rette Bedkommende. Derhos vedtog man at overdrage til det bestaaende Udvalg at tilvejebringe Oplysning om, hvilket Beløb der vil medgaa til Expropriationsomkostninger, dels efter det nu foreliggende, dels efter det ældre Projekt til en lav Bro, samt at undersøge, om der hos dem, der ere nærmest interesserede i Broens Tilblivelse, er Stemning for at bidrage til Expropriationsudgifterne.

^{256/74}. Der meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra Indenrigsministeriet til Stiftamtet af 24. Oktober, betræffende Afgiften efter Forordn. 18. Oktober 1811, saa lydende:

„Efter Modtagelsen af den med Amtets behagelige Skrivelse af 19. f. M. hertil indsendte, i Henhold til Indenrigsministeriets Cirkulære af 1. Decbr. 1874 af Aarhus Byraad afgivne Erklæring, betræffende en Regulering og Afsløsning af de Kjøbstadjorder i Henhold til Forordn. af 18. Oktober 1811 paahvillende Afgifter til Kommunens Kasse, skulde man til behagelig Efterretning og videre Bekjendtgjørelse for Byraadet tjenstligt melde, at Ministeriet herved meddeler Samtykke til de af Aarhus Kommune med de udenbys Ejere af de under Kjøbstaden hørende Jordlodder Matr. Nr. 69 og 52 indgaaede Overenskomster, hvorefter den bemeldte Ejendomme paahvillende Bygafgift samt Rekognition efter Forordn. 1811 § 7 fastsættes til en uforanderlig aarlig Afgift af 3 Kroner pr. Tde. Land, der kan afløses ved en Kapitalindbetaling af det 20-dobbelte.

I Forbindelse hermed undlader man derhos ikke lige tjenstligt at tilføje, at Ministeriet ikke har noget imod, at Byraadet paa samme Vilkaar søger at afslutte Overenskomster dels med de øvrige udenbys Ejere af Kjøbstadgrunde, nemlig Ejeren af Matr. Nr. 2, Holmstrupgaard i Brabrand Sogn, og Ejeren af Matr. Nr. 2 af Vestereng, Tilst Sogn, for saa vidt det maatte vise sig, at disse Jordlodder ere pligtige at svare Afgift efter Forordn. 1811 til Kommunens Kasse, dels med de indenbys Ejere af Kjøbstadjorder, naar Lejlighed dertil gives, altsaa navnlig naar de dem tilhørende Ejendomme maatte gaa over i udenbys Mands Besiddelse.

De Overenskomster, der i Henhold hertil maatte blive afsluttede, forventes hertil indsendte til Approbation.

Til

Aarhus Byraad.“

Man overdrog til det bestaaende Udvalg at bringe Sagen til endelig Ordning. (Se Mødet 23. Novbr.)

^{2/76}. Fra Sundhedskommissionen var modtaget en Erklæring af 24. Oktober over den i Mødet den 5. Oktober ommeldte Skrivelse fra Justitsministeriet, betreffende et Tillæg til Sundhedsvedtægten. Kommissionen fastholder vedblivende den Betragtning, at det vil være uheldigt, at forskellige Regler skulde være gjældende for Bebyggelse af Grunde i Nærheden af Byens Kirkegaard uden for Frederiksport paa dennes østlige Side og Kirkegaardens øvrige Sider, navnlig mod Syd, hvor Forholdene dog ere aldeles analoge med Forholdene mod Ost, men at den, saafremt Justitsministeriet ikke skulde kunne forandre sin herom udtalte Anskuelse, dog anser det for ønskeligt, at det omhandlede Tillæg udfærdiges i den Form og med det Indhold, som Ministeriet har stillet i Udsigt.

Byraadet henholdt sig til Kommissionens Erklæring og vedtog i Henhold hertil at indsende Sagen til Ministeriet.

(Se Mødet 21. Decbr.)

^{247/76}. Efter Forslag af Skoleudvalget vedtog man gennem Skoledirektionen at anmode Kultusministeriet om, at Samme vil tilstille Byraadet til Erklæring de Ansøgninger, der maatte indkomme om det for Tiden ledigt værende Embede som Overlærer ved Byens Borgerpigeskole. (Se Mødet 21. Decbr.)

^{248/76}. Ifølge Andragende fra Skolebestyrer, Cand. theol. Fenger og i Henhold til en afgiven Erklæring af Skoleudvalget vedtog Byraadet at tillade Kandidat Fenger for sin Skoles Vedkommende at benytte Borger skolernes Gymnastiklokale paa de Vilkaar, som Udvalget nærmere maatte bestemme.

^{250/76}. Foranlediget ved en Henstilling fra Bygningskommissionen om Fastsættelse af en Byggeslinie med Hensyn til Steder, som agtes opførte af Murerne Joh. Petersen og J. P. Nielsen samt Arbejdsmand N. J. Tøndergaard paa Matr. Nr. 335 c paa Hjørnet af Sønderallé og Pistolsstræde, vedtog Byraadet at erklære sig enig med Bygningskommissionen og Sundhedskommissionen i, at Afstanden mellem Stedernes Fagader og den lige over for liggende Kirkegaards Jernstakit bliver 30 Alen, medens der ikke for Tiden sandtes Anledning til at forlange noget af den mellemliggende Grund afstaaet til det Offentlige.

^{251/76}. Efter Andragende fra Selskabet til Fremme af Smaaplantninger i Aarhus og Skanderborg Amter besluttede man af

Kommunens Kasse at understøtte det med et Beløb af 50 Kr. aarlig for 1877 og 1878.

²⁵⁴/₇₆. Der meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra Kultusministeriet til Skoledirektionen af 20. Oktober, hvorefter et Andragende fra Frøken Cathinka Ramløfs, Lærerinde i Haandgjerning ved Borgerpigeskolen, om fast Ansættelse ikke kan bevilges i Genhold til Lov 29. Marts 1867 § 5.

Man vedtog at kommunikere Skrivelsen til Skoleudvalget.

²⁵⁵/₇₆. Ifølge Andragende fra Murer Carstensen og i Genhold til Belysningsudvalgets drom afgivne Erklæring meddelte Byraadet Carstensen Tilladelse til at flytte den paa Hjørnet af Ryesgade og Sønderallé staaende Gaslygte ind paa hans paa bemeldte Hjørne byggede nye Hus, samt til der at anbringe endnu en Gaslygte, naar han selv afholder Udgiften til Gasværket samt refunderer Kæmnerkassen Brændeafgiften for den ene Lygte.

²⁵⁶/₇₆. Fra Auditor Møller i Fredericia var modtaget en Skrivelse, indeholdende Meddelelse om, at afdøde Frøken Sofie Secher af Aarhus i sit Testamente har bestemt 2,000 Kr. til et Legat for ugifte Piger og Enker, fortrinnsvis af Familien Secher, efter Fundats af Byraadet.

Man vedtog at overgive Sagen til Legatudvalget for nærmere at forhandle med Auditor Møller.

²⁵⁷/₇₆. Ifølge Andragende fra Lærerinde ved Friiskolens Haandgjerningskole Frøken Jensine Hansen og i Genhold til Skoleudvalgets Indstilling bevilgede Byraadet hende et personligt Lønningstillæg af 100 Kr. aarlig, fra 1. Januar 1877 at regne.

²⁵⁸/₇₆. Ifølge Skoleudvalgets Indstilling vedtog man at indstille konst. Lærer F. A. Nørgaard til fast Ansættelse ved Aarhus Kommunes Skolevæsen.

(I Byraadets Møde den 23. Noobr. fremlagdes en Skrivelse fra Skoledirektionen af 6. Noobr., hvori der meddeles Nørgaard fast Ansættelse.)

²⁵⁹/₇₆. Ifølge Andragende fra Tømrer Thorbrøgger m. fl. Beboere paa Banegaardsvejen og i Genhold til en afgiven Erklæring af Udvalget for Hovedafløb vedtog Byraadet at give Andragerne Tilladelse til, at en Kørledning for Grundvandet fra deres Ejendomme paa Banegaardsvejen maa slutte sig til den i Vejen allerede nedlagte, Byen tilhørende Ledning af 12 Tom. Rør, mod at den Ledning, der agtes anlagt, ligeledes bliver af 12 Tom. og ikke, som

paatænk, af 9 Tom. Rør, samt mod at Andragerne paa egen Bekostning udstede og lade tinglæse en Deklaration med Hensyn til Rørledningen.

²⁶¹/₇₆. Der fremlagdes Udkast til Havnens Budget for 1877.
(Se Mødet den 9. Novbr.)

Mødet den 3. November.

¹⁹⁹/₇₅. Vandbygningsdirektøren, Statsraad Carlsen, var efter Ministeriets Opfordring kommen tilstede for at forhandle med Byraadet og meddele Dplysninger om Grundtrækkene for en Udvidelse af Havnen, ud over hvad der for Tiden er vedtaget og kontraheret.

Byraadet vedtog, efter at have hørt Vandbygningsdirektørens Udtalelser, at opfordre Havneudvalget til fremdeles at beskæftige sig med Sagen om Havnens Udvidelse.

Mødet den 9. November.

⁶³/₇₆. Der meddeltes en Skrivelse fra Eksekutorerne i Frøken Eva Elisabeth Ahnfeldts Bo, saa lydende:

„Til Aarhus Byraad.

Boet efter afdøde Frøken Eva Elisabeth Ahnfeldt her af Byen, der af os har været behandlet som Eksekutorer, er nu sluttet. Efter den Afdødes testamentariske Bestemmelse er hendes efterladte Formue, der udgjør 6,232 Kr., afgivet til Administration under Overformynderiet, indtil nogle Legatnydere ved Døden ere afgaaede og Kapitalen derefter ved opsparede Renter er opvoret til 8000 Kr. Naar dette Tidspunkt indtræder, bliver Summen at udbetale Aarhus Byraad og af dette at anvende til et Legat, som er underlagt Byraadets Bestyrelse. Til Dplysning for Byraadet ved Ordningen af disse Forhold, og for at det kan have fornødent Indseende med, at Testamentets Bestemmelser sse Fyldest, tillade vi os at fremsende:

- a. Afskrift af Testamentet med tilhørende fgl. Konfirmation, og
- b. en Extrakt-Udskrift af Stifteslutningen.

Aarhus den 30. Oktober 1876.

A. Faurischou. J. Faurischou."

(De under a og b nævnte Dokumenter ere optagne i Tillægget.)

¹¹⁹/₇₆. Fra Amtet var modtaget en i Henhold til en Resolution fra Justitsministeriet af 21. Oktober og § 12 i Lov af 7. April 1876 om den offentlige Fred paa Folkefirkens Helligdage ndsærdiget Tillægsbestemmelse til Politivedtægten for Aarhus Kjøbstad af 27. Decbr. 1871.

Byraadet vedtog at anmode Politimesteren om at lade Vedtægten trykke.

(Optagen i Tillægget.)

¹²⁷/₇₆. Fra Formanden for den 1ste almindelige jydsk Industri-udstilling var modtaget en Skrivelse om endeligt Svar paa et af ham i Foraaret indgivet Andragende om Tilskud fra Aarhus Kommune til Dækning af de med Udstillingen forbundne Udgifter, idet han oplyser, at Udstillingens Status viser en Underbalance af ca. 20,000 Kr., til hvis Dækning haves 10,000 Kr. som Tilskud fra Staten, 500 Kr. fra det classenske Fideikommis og ca. 1,000 Kr. fra Private, medens Jyllands Varelatteri maa dække Resten, 8,500 Kr., hvis Aarhus Kommune ikke vil yde et passende Tilskud.

Byraadet vedtog at svare, at det efter de givne Omstændigheder ikke har fundet Anledning til at yde noget Bidrag.

²³⁷/₇₆. Der meddeltes en Kommunikation af en Skrivelse fra Indenrigsministeriet til Stiftamtet af 30. Oktober, hvormed fulgte fgl. Konfirmation paa Fundatsen for Enkemadam Maren Jensen født Kjerulffs Legat.

(Fundats og Konfirmation ere optagne i Tillægget.)

²⁴²/₇₆. Foranlediget ved et Cirkulære fra Indenrigsministeriet af 22. Septbr. (Ministerialtid. A for 1876, Side 112), vedtog Byraadet at fastsætte Brændevinsafgiften for 1877—79 saaledes:

1. for Gæstgivere 400 Kr. aarlig;
2. for Brændevinshandlere, som holde Udoffænkning: Værtshusholdere, Restavratører, Konditorer og de Kjøbmænd og Detaillister, Vinhandlere og Brændevinsbrændere, der have erholdt Borgeriskab paa Værtshushold eller Ret til at have fiddende Gæster (ffr. L. ²⁹/₁₂ 1857 § 64 og 94), til 80 Kr. aarlig;
3. for de Vinhandlere, Brændevinsbrændere og Brændevinshand-

lende, der ikke have Ret til fiddende Gæster, saavel som de Kjøbmænd og Detaillister, der, uden at have erhvervet særligt Borgerskab paa Værtshushold, handle med Brændevin, til 50 Kr. aarlig;

4. for de Høtere, der for Næringsloven af 29. Decbr. 1857 havde Ret til Brændevinshandel, til 10 Kr. aarlig.

²⁶¹/₇₆. Man tilendebagte første Behandling af Havnens Budget for 1877. (Se Mødet 23. Novbr.)

Mødet den 23. November.

²⁵⁶/₇₄. Fra Proprietæerne Faurichou i Brendstrup og Peter Jensen til Holmstrupgaard var modtaget en Meddelelse om, at retslige Skridt vilde blive foretagne mod Byraadet i Anledning af de hos dem afholdte Udpantningsforretninger for Afgifter efter Forordn. 18. Oktober 1811.

Byraadet overdrog til Esmann at føre Sagen for Kommunen.

²⁵⁸/₇₆. Man vedtog at meddele Skoleudvalget en Skrivelse fra Skoledirektionen af 6. Novbr., hvorved der meddeles Lærer Mørsgaard, der blev konstitueret som Lærer ved Aarhus Kjøbstads Skolevæsen den 6. August 1875, fast Ansættelse.

²⁶¹/₇₆. Byraadet foretog anden Behandling af Havnens Budget for 1877 og fornyede det med en Approbationspaategning, hvorefter det vil være at indsende til Ministeriet.

²⁶⁴/₇₆. Fra 3. Dragonregiment var modtaget en Skrivelse, indeholdende Forslag om, at vedkommende militære Autoriteter overtage den økonomiske Bestyrelse af den ved Kommunens Foranstaltning tilvejebragte Rytterkaserne fra den Tid, den er færdig og kan tages i Brug, i hvilken Foranstaltning Indkvarteringskommissionen i alt Bæsenligt havde erklæret sig enig.

Byraadet vedtog at erklære, at det i Principet er enigt i, at Krigsbestyrelsen overtager den økonomiske Bestyrelse af Rytterkaserne, og bemyndigede Indkvarteringskommissionen til at træffe nærmere Overenskomst med Regimentet, hvilken vil være at indsende til Byraadets Approbation. (Se Mødet 14. Decbr.)

²⁶⁷/₇₆. Man vedtog at tilstille Udvalget for Byens Udvidelse og Vedbyggelse en fra Bygningskommissionen modtagen Sag, be-

træffende Afstikning af en Byggelinie med Hensyn til en Bygning. Kjøbmand L. Larsen agter at opføre paa Hjørnet af Knudrissgade og Stien langs Gartner Nielsens Have.

Medet den 30. November.

— Byraadet underskrev en Garanti-Paatægning paa Domkirkeinspektionens Obligation til Kommunitetet paa 177,000 Kr. (fr. Nr. $\frac{46}{74}$). (Obligationen er optagen i Tillægget.)

$\frac{269}{76}$. Fra Kasseudvalget var modtaget en Skrivelse angaaende Skatteopkrævningen, saa lydende:

„I Henhold til det paa Kommunens Budget for 1877 opførte fordoblede Beløb til Skatteopkrævningen og efter Samraad med Ræmneren fremkomme vi med følgende Forslag, der paa forskjellig Maade omendre de af Byraadet den 23. Decbr. 1872 tagne Beslutninger:

1. Fra 1. Januar 1877 deles Byen i to Skattedistriktter — det søndre og det nordre — med Aaen som Skjel.
2. Fra f. D. ansættes to Skatteopkrævere, der ombære Skattefædlerne og opkræve samtlige kommunale Skatter, Skolepenge, Baudagifter, Pladsleje, Brændevinsafgifter samt for øvrigt alle Ræmnerkasen tilflydende Indtægter, kvartalsvis eller halvaarlig, efter Byraadets Bestemmelser i saa Henseende.
3. Skatteopkræverne skulle endvidere optage alle de ved Valg, Folketælling, for Skolevæsenet og Byraadets Udvalg nødvendige Lister, og bistaa Udvalgene saavel med det indsamlede Materiales Ordning, som med Listernes endelige Affattelse.
4. Skatteopkræverne skulle ogsaa være pligtige til paa Ræmnerens Begne som Refvirenter at ledsage Fogeden paa Udpantningsforretninger for ovennævnte Skatter og Afgifter, at meddele de fornødne Oplysninger angaaende Nøstancerne og modtage de Beløb, der ved Udpantningen blive betalte. Ligeledes skulle de ved Indløsningsfristens Udløb besørge det udlagte Gods afhentet, om fornødent ved Fogedens Hjælp, foranstalte det solgt og Auktionssummerne indkasserede, samt aflægge Regnskab saavel til vedkommende Skatteyndere som til Ræmneren.

5. Skatteopkræverne maa kun opkræve Skatter og Afgifter mod Kæmmerens egenhændige Kvittering. Heri kan kun ske Forandring efter Indstilling fra Kæmmeren og en derom udstedt offentlig Bekjendtgjørelse.
6. For Skatteopkrævningen og alt dem for øvrigt paahvilende Arbejde tillægges Skatteopkræverne en aarlig Løn af 1200 Kr.
7. Skatteopkræverne ansættes af Byraadet efter Indstilling fra Udvalget for Kasse- og Regnskabsvæsenet. De kunne afstediges med 3 Maaneders Varjel.
8. Skatteopkrævningen bliver som hidtil under Kæmmerens Ansvar; men hver af Skatteopkræverne skal stille Kæmmeren en Kvation af 4,000 Kr., der accepteres og opbevares af Kasseudvalget.

Saafernt Byraadet billiger disse Forslag, udbede vi os Tilbedelse til at forhandle med den nuværende Skatteopkræver om at overtage det ene Distrikt og at indkalde Ansøgere til det andet eller eventuelt dem begge. — Sluttelig bemærke vi, at vi ikke i Dag stille noget Forslag om en Ændring i Skatteopkrævningen, fordi Kæmmerens Bøger allerede ere indrettede efter det gamle System for næste Aar, og en Ændring i vor Vedtægt bliver nødvendig; men i Løbet af Vinteren skal Spørgsmaalet om kvartalssvis Opkrævning blive bragt frem af os.

Udvalget for Kasse- og Regnskabsvæsenet, Aarhus den 27. November 1876.

Schmidtten. A. B. G. Knudsen. Skovby."

Byraadet bifaldt Udvalgets Indstilling i sin Helhed, med Tilføjende af, at Skatteopkræverne ogsaa skulle staa til Ligningskommissionens Raadighed. (Se Mødet 14. Decbr.)

⁹¹ b/68. I Overensstemmelse med en af Esmann og Knudsen afgioen Erklæring, hvorefter bl. a. de indledeede Underhandlinger med Baron Rosenkrantz ikke havde ført til nogen Overenskomst, vedtog Byraadet at meddele denne, at det ikke agter at appellere den af Viborg Overret under 19. Juni 1876 affagte Dom i den mellem ham og Kommunen opstaade Tvist angaaende Afgivelse af en Del af Matr. Nr. 6 a til Fortov i Sønderallé, men overensstemmende med Dommen at udbetale Baron Rosenkrantz det ham tilkjendte Beløb 80 Kr. 95 Ore med Renter, 5 pCt., fra 18. August 1872 at regne, og for øvrigt at lade ham beholde til Raadighed det omtvistede Areal af Matr. Nr. 6 a.

²⁷⁷/₇₆. Ifølge Forslag af Syfikus, Justitsraad Dr. Weis vedtog Byraadet, i Tilfælde af at Desinfektion hift og her, særligt i den fattige Klasse, maatte møde Modstand paa Grund af den dermed forbundne Bekostning, at bemyndige Byens Læger, foreløbig indtil 1. Februar 1877, til at forskrive de til Desinfektionen nødvendige Sager paa Byens Regning, samt at indrykke Følgende i Byens Blade:

„Paa dertil af Stiftsyfikus given Anledning henledes Byens Skolars Opmærksomhed paa den Fare, som Udbredelsen af de for Tiden her herskende Epidemier af gastrisk-tyfoid og Skarlagensfebre kunde faa gennem Skolerne, og opfordres Bestyrerne til at hindre, at der i nogen Skole, offentlig eller privat, møder Elever eller Lærere, i hvis Hjem Syge eller Rekonvalescenter efter faa danne Sygdomme findes.“

Mødt den 7. December.

¹⁴⁵/₇₁. Der meddeltes en Skrivelse fra Aarhus Stiftamt af 2. Decbr. angaaende en endelig Likvidation med Byen af Mellemværendet om Epidemibygningen, saa lydende:

„Den af Byraadet under 29. Septbr. d. A. hertil indsendte Opgjørelse af samtlige Udgifter til Kolerareceptions- og Epidemilokalet i Aarhus, hvorefter Amtsrepartitionsfonden endnu skal udrede et Restbeløb af 5,088 Kr. 39 Øre, og hvori det tillige bemærkes, at der til den 22. Juli d. A. endnu kun var anskaffet Inventar for 3,620 Kr. 24 Øre, men at Byen vil være forpligtet til at anskaffe Resten for egen Regning, — har jeg forelagt for Aarhus Amtsraad i Mødet den 22. f. M., og efter Amtsraadets Bestemmelse har jeg under Dags Dato anvist det ovennævnte Beløb, 5,088 Kr. 39 Øre, til Udbetaling paa Aarhus Amtstue. Hvilket tjenstligt meddeles til behagelig Efterretning, idet jeg herved tilbagefender de under 29. Septbr. d. A. hertil indsendte Bilage.“

²/₇₆. Fra Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse var modtaget en Indstilling af 20. Novbr. om, at den i Indenrigsministeriets Skrivelse af 8. Novbr. 1872 (se Byr. tr. Jhl. for 1872, S. 98) betingede Lervæg mellem Kirkegaarden og Grundene i Ryes-

gade maa bortfalde, da den paa den øverste Halvdel maa anses for overflødig, og det paa den nederste Halvdel maa anses for umuligt paa en betryggende Maade at uaa ned med Foden af Lervæggen gennem Sandlaget til det derunder liggende jaste Lag.

Raadet vedtog i Anledning heraf at udbede sig Sundhedskommissionens Erklæring.

²⁶³/₇₆. I Genhold til et Forslag fra Vandværksudvalget af 7. Novbr. om Anvendelsen af de paa Budgettet for 1877 under Konto XI 4 optagne 7,000 Kr. vedtog Byraadet, at der anvendes:

1. til nye Husledninger 2,000 Kr., saaledes at Fristen for gratis Indlægning af Vand til Huseenes Forsider ophører fra 1. Juli 1877, og at fra den Tid Halvparten af Bekostningen derved bæres af de vedkommende Husejere og Halvparten af Kommunen;
2. til Fortsættelse af Ledningen i Teglgaaardsstræde. . . 1,600 Kr.,
hvoraf vedkommende Private refunderer Halvdelen. . . 800 —

Rekt 800 Kr.

3. til Fortsættelse af Ledningen i Frederiksballe 2,200 Kr.,
hvoraf vedf. Private ligeledes refunderer Halvdelen. . 1,100 —

Rekt 1,100 Kr.;

Der er saaledes disponeret over 3,900 Kr. Angaaende Anvendelsen af Rekten af de 7,000 Kr. vil Udvalget have at fremkomme med nærmere Forslag.

^{278 a}/₇₆. Ifølge Indstilling fra Byfoged bevilgede Byraadet Jordemoder Madam Ka a 10 Kr. for udviist Nidkjærhed i sin Raldsvirkksomhed.

^{278 b}/₇₆. Ifølge Andragende fra Beboerne i Jsteds-gade og i Genhold til Belysningsudvalgets Erklæring vedtog man at lade anbringe 1 Lygte i nævnte Gade.

Mødet den 14. December.

¹/₇₆. Kasernebygningsudvalget meddelte, at ved en den 11 December afholdt Licitation over Opførelsen af et nyt militært Sygehus vare Brødrene Thomsen bleven mindstbydende med 73,200 Kr., samt at de, ifølge senere Tilbud, vare villige til for en Tillægssum af 1500 Kr. at levere alle pressede Facadestien, baade røde og gule, fra Kragelunds Teglværk, hvilke Bud Udvalget indstiller til Approbation.

J. Hønholt hertil approberede Byraadet de nævnte Bud under Betingelse af, at Entreprenørerne stille den lovede Kaution.

^{264/76}. Fra Indboerteringskommissionen var modtaget et Udkast til Overenskomst med Krigsbestyrelsen angaaende den økonomiske Bestyrelse af Rytterkaserne.

Byraadet approberede Udkastet.

(I Mødet den 11. Januar 1877 blev Overenskomsten endelig approberet tillige med nogle af Generalkommandointendanturen foreslaaede Ændringer med Hensyn til Regnskabsformen, og er i sin Helhed optagen i Tillægget.)

^{266/76}. I Anledning af en Skrivelse fra Bygningskommissionen angaaende Byggeslinien paa Hjørnet af Nørreallé og Jordbrovej (Galgebaksoeien), hvor Murer Laursen agter at opføre en Bygning, var fra Vejudvalget indhentet og modtaget en Erklæring af 7. Decbr., hvoraf fremgaar, at Laursens Ejendom har en Længde langs med Jordbrovej af 82½ Alen, og at Vejens Bredde er 16 Alen, samt at Udvalget er enig med Bygningskommissionen i, at Byggeslinien langs med Vejen bør danne en naturlig Fortsættelse af Munkegade.

Byraadet vedtog at indgaa paa en af Laursen stillet Betingelse, at Byen alene besørger Fortovet langs med Galgebaksoeien reguleret og brolagt, imod at han indflytter efter en paa et Kort affat Linie a—b uden Godtgjørelse.

^{283/76}. Der meddeltes en gennem Havnendvalget modtagen Indberetning fra Kammerraad Reimers om den ved Stormen den 4. Decbr. skete Skade paa de nye Havneværter, saa lydende:

„Det ærede Havnendvalg vil ved den tilsynsførende Ingeniør være bleven underrettet om den ved Stormen den 4. d. M. anrettede Skade paa Moleforlængelsen.

Paa den 206 Fod lange yderste Del af Molen var Bagmuren opført dels til 6 Fods, dels til 5 Fods Højde, Formuren og det mellemliggende Parti til 4—5 Fods Højde. Under Stormen har Formuren paa næsten hele denne Strækning skilt sig fra det øvrige Mureværk. Den derved opstaaede Revne begynder omtrent 20 Fod inden for den allerede færdige, 400 Fod lange Molestrækning, og opnaar i en Afstand af 46 Fod fra den færdige Del af Molen en Vidde for ooen af 1 Tomme, i en Afstand af 92 Fod en Vidde af ca. 1½ Tomme, i 125 Fod en Vidde af omtrent 3 Tommer, og i en Afstand af 164 Fod den største Vidde af 4½ Tomme for ooen, medens den ved Dæk-

ningsarmens Begyndelse, altsaa i en Afstand af 206 Fod fra den færdige Del af Molen, løber ud til intet.

For at komme efter Aarsagen hertil, er der saavel den 5. som den 7. d. M. bleven foretaget nøjagtigt og detailleret Nivellement, og ved Sammenligning af dette med de af den tilsynsførende Ingeniør, Geneste, tidligere og senest den 21. Novbr. foretagne Nivellementer har det vist sig, at Betonblokkene have i Tiden mellem 21. Novbr. og 7. Decbr. undergaaet den ikke ringe Synkning af $\frac{1}{2}$ til 1, i Gjennemsnit af omtrent $\frac{3}{4}$ Tomme, i hvilken Synkning de med Sten fyldte Rister, som nu allerede i over 2 Aar ere bleve paavirkede af Bølgeslaget, lige saa lidt som den mellem disse og Betonblokkene anbragte Spunsvæg, kunne antages at have taget Del. Af Synkningen kan en Adskillelse af Murværket og en delvis Ræntring af den lille, paa Betonblokkene rejste Granitmur let forklæres.

Det har ikke været mig muligt endnu at afgjøre, om den ommeldte Synkning af Betonblokkene har været den eneste Aarsag til Skaden, og om denne indskrænker sig til en partiel Ræntring af Granitmuren, eller om Betonblokkene — maaske som Følge af, at Jernankerne muligvis ikke have været stærke nok — ligeledes have undergaaet en ringe Ræntring; den tilsynsførende Ingeniør, Geneste, har tidligere optaget en nøjagtig Plan over de nedlagte Betonblokke, og vil nu ved Eftermaalning under gunstige Forhold søge at faa dette Spørgsmaal opklaret.

Saafernt Forankringen maatte vise sig at have været tilstrækkelig solid, hvad der ikke kan afgjøres nu, vil man kunne nøjes med at nedbryde og atter opføre Granitmuren paa Betonblokkene; ellers maa der tillige anbringes flere Jernankere.

Saavidt Forholdene for Djeblikket kunne overjes, forekommer det mig tilraadeligt strax at nedbryde Granitmuren i samme Omfang, som den er bestadiget, derimod at opsætte Opsørelsen til en bedre Aarstid. Drifter Entreprenøren sig ikke til at nedbryde Muren strax, maatte der, for om muligt at forebygge videre Skade, ved Ud støbning med Cementmørtel sørges for, at Revnen saa godt som muligt blev tættet for oven.

Paa den allerede færdige Molestrækning er der, bortset fra Stenfastningen, ikke fket Skade.

Hvad Stenfastningen paa den mod Søen vendte Side angaar, har Bølgeslaget haft til Følge, at denne paa 2 Steder

ved den færdige Del af Molen, i henholdsvis 38 Fods og 64 Fods Længde, og over næsten hele den yderste Molestrækning har antaget en fladere Døsfering under Vand, og at enkelte Sten ere løsrevne af Murværkets Fod. Det vil være tilraadeligt strax at fastmure disse og beskytte dem ved Belastning af store Sten, saa vidt Vejret vil tillade saadanne Arbejders Udførelse, og til Foraaret at forsøge den ydre Stenkastning med c. 300 Kubikfod store Søsten. Erhbødigst

Til Havneudvalget i Aarhus."

H. Reimers.

^{284/76}. Efter Indstilling fra Udvalget for Byens og Omegnens Forfsjønnelse bevilgede man 450 Kr. til et Fodstykke for Buften af Kong Frederik den 7de og vedtog, at Beløbet skulde afholdes af uforudsete Udgifter for 1877.

^{285/76}. Efter Forslag af det nedsatte kombinerede Sundhedsudvalg vedtog og underskrev Byraadet følgende Indstilling til Indenrigsministeriet om Erhvervelse af en Lov om Beskyttelse af Vandværker:

„Som Ministeriet mulig bekjendt, er Aarhus By's Vandværk efter flere Aars tidligere Forhandlinger i 1872 anlagt ved Aaen, der fra Brabrand Sø igjennem Gjellerup og Aaby Marker paa den nordre Side og Biby og Marselisborg Marker paa den søndre Side fører ind igjennem Byens Jorder og Enge, og sluttelig igjennem Byen selv og Havnen ud i Havet. Vandet tages fra selve Aaen, og endstjønt man allerede den Gang, Vandværket anlagdes, ingenlunde var blind for, at Vandet fra Kilberne paa Marselisborg Grund i mange Retninger vilde have været bedre, vare dog de Motiver, som i sin Tid bestemte Byraadet til at tage Vandet fra Aaen, saa afgjørende, at Beslutningen bleo tagen i Overensstemmelse hermed. Imidlertid have de seneste Aars sanitære Forhold her i Byen og navnlig Syfikus Weis's hoslagte Indstilling til Byraadet atter paa en beklagelig Maade henledet Opmærksomheden paa Vandværket og dets Omgivelser, og efter at et i den Anledning nedsat større Udvalg, bestaaende af Medlemmer af Sundhedskommissionen, Vandværks- og Markudvalget med Tilfaldelse af 2 Læger, nu igjennem flere Møder har drøftet forskellige Byen vedkommende sanitære Forhold, har dette kombinerede Udvalg ubetinget anset det ikke alene tilraadeligt, men endog paatrængende nødvendigt, igjennem det højt ærede Ministerium at foranledige, om muligt endnu i indeværende Rigsdagssamling, en Lov, der i Sighed med Loven for Kjøbenhavn af 30. November 1857 kunde beskytte ogsaa Vand-

værterne uden for Kjøbenhavn. Som allerede oven for berørt, tages Vandet fra den Aa, der løber igjennem Byen fra Brabrand Sø. Aaløbet dannes fra sin Begyndelse af, foruden af nogle mindre Bække, i det Væsentlige af to større Vandløb, hvoraaf det ene kommer fra Møllerup Møse og det andet fra Solbjerg Sø, og som begge efter deres Forening falde i Brabrand Sø. Allerede paa dets tidligere Løb, forinden Aaløbene falde i Brabrand Sø, vide vi, at der til disse som et af de lavere liggende Punkter i Terrænet føres Afløbet fra Spildevandsledninger, Møddinger, Latriner etc. fra mange af de i Nærheden af samme liggende Ejendomme. Ved Brabrand Sø inficeres det yderligere, idet ikke alene forskjellige tilgrænsende Lodbøere føre deres Spildevand etc. i Søen, men ogsaa Brabrand Kirkegaard ligger Søen saa nær, at en Del af dens Afløb ikke vil kunne undgaa at løbe i Søen. Men endnu mere ødelægges Vandet allerede ved en ved Søens Bred efter Vandværkets Oprettelse anlagt Limfabrik. Efter de Oplysninger, det nedfattede Udvalg i saa Henseende har tilvejebragt, forarbejdes derved Benene af ca. 50,000 Kreaturer; Benene overfyldes med Vand, der staar og forraadner gjentagne Gange paa dem; og skjønt Fabrikens Ejere rigtignok paastaar, at Spildevandet derfra ikkun anvendes til Oerrisling og ikke gaar i Søen, tillade vi os dog, navnlig paa Grund af Fabrikens Nærhed ved Søen og Søens forholdsvis lavere Veligheden, at tro, at en ikke uvæsentlig Del af det saaledes stærkt inficerede Spildevand fra Fabrikken nødvendig maa gaa i Søen. Det staar derfor klart for os, at, hvis flere Fabrikker enten af lignende Art eller til Exempel kemiske Fabrikker eller deslige anlagdes enten ved Søens Bred med Fald til Søen, eller endnu mere, hvis en eller flere saadanne Fabrikker anlagdes ved det smalle Aaløb fra Brabrand Sø til Aarhus, vilde Aarhus Vandværk, der har kostet Kommunen over 400,000 Kr., være dødsdømt som saadant. Heldigvis ere imidlertid endnu ikke saadanne Fabrikker anlagte langs Aaløbet; men dels kan der jo være Fare derfor, og dels er det utvivlsomt, at de af Lodbøerne, der bo i Nærheden af Aaløbet, i alt Væsentligt føre alt deres Spildevand og Afløb fra Møddinger, Latriner etc. ud i Aaen, hvilket selvfølgelig ogsaa er til Skade for Vandets Renhed. Af Fysikus's hoslagte Indstilling vil Ministeriet endvidere se, at der synd for Byen er Afløb til Aaen dels

fra en Godsejer Ingerslev tilhørende Mødding og dels fra Petroleumspathusene, og begge disse Afløb gaa i Aaen oven for Vandværket, ligesom ogsaa at Pudretfabriken nord for Aaen mulig ved sit Afløb og rimeligvis ved de urene og sundhedsfarlige Partikler, som derfra igjennem Luften søres til Aaen, er til Skade for Vandets Bessaffenhed.

Det er nu en Selvfølge, at flere af disse og lignende Onder, som den nævnte Sundhedskomite er bleven opmærksom paa, ville kunne afhjælpes ved andre Midler, dels til Exempel ved Omordning af Vandafløbsforholdene, dels ved en Skærpelse af Sundhedsvedtægten, og dels ved et yderligere stærket Tilsyn paa Basis af de alt foreliggende Bestemmelser; men i de største og vigtigste Punkter, og navnlig naar der bliver Tale om at sikre Vandværket for Farer, der true det uden fra, fra Egne, der ligge uden for Kommunens Grænser, staa vi desværre i Djebliffet aldeles magtesløse. Naar Ministeriet derfor i sin Tid har vist Kjøbenhavns Kommune det Hensyn at foranledige en Lov, hvorved det paalægges de i Nærheden af Vandværkets Søer, Beholdere eller Vandledninger boende Grundejere visse Forpligtelser af Hensyn til Vandværket, tør vi vel ogsaa haabe, at et lignende Hensyn kan blive os og, som vi sikkert antage, flere andre Kommuner til Del. For vort Bedkommende vilde Hensigten imidlertid, som formentlig oven for paavist, ikke være naaet, naar ikke hele Alaløbet, ogsaa i dets tidligere Løb forinden dets Udløb i Brabrand Sø, inddrages under Beskyttelsen; men naar samme Hensyn tages som i Loven af 1857, og det tillige formentlig lige saavel nu som i 1857 vil blive erkjendt at være forsvareligt at paabyde Landboerne, i Stedet for at lede Udfaaadde fra Møddinger, Stalde, Latriner etc. til Aaen, da at anvende dette værdifulde Gødningmiddel til Forbedring af deres Marker, vilde en saadan Lov formentlig ikke alene være hensigtsmæssig og forsvarelig, men sikkert ogsaa paa flere andre Steder i Landet vise sig absolut nødvendig.

Aarhus Byraad den 14. Decbr. 1876.

Schmidt. N. Hald. J. Rjer. K. Christensen.

Esmann. Seiersen. H. J. Müller. Chr. Lund.

Carl Lange. Kraiberg. Otto Langballe. A. B. Holm.

Chr. Rjer. A. G. B. Knudsen. Skovby.

Bartels. Cl. Funch. J. M. Mørk.

Til Indenrigsministeriet."

²⁸⁶/₇₆. Efter Forslag af Sundhedskommissionen approberede man, at Desinfektionsovnen paa Epidemihuset stilles til Disposition for Døntørring af Sengklæder, der have været benyttede af med epidemiske Sygdomme beladte Patienter, naar Bedkommende henvende sig til Døpynsmanden, samt at denne Døntørring indtil videre maa ske gratis 3 Dage om Ugen og i de øvrige Dage af Ugen mod en Betaling af 1 Kr. pr. Sengs Klæder.

²⁸⁷/₇₆. En Skrivelse fra Gartner Jespersen's Enke og Møller J. Nielsen, hvori de tilbyde at afstaa Grund til en Vej fra Knudrigsgade til den nye Kirkegaard, besluttede man at sende til Erklæring af Udvalget for Byens Bebyggelse og Udvidelse og Vej-udvalget.

²⁸⁹/₇₆. Fra Kasseudvalget var modtaget en Indstilling om Besættelsen af en Post som Skatteopkræver, hvortil Udvalget indstiller 3 Ansøgere.

Byraadet vedtog at ansætte Bogholder Tøttrup i den nævnte Post, fra 1. Januar 1877 at regne.

²⁸⁰/₇₆. Byraadet forhandlede om et fra det nedsatte Udvalg fremkommet Forslag angaaende Stads- og Havneingeniørposten, men kom ikke til noget Resultat, idet Udvalgets Forslag om Ansættelse af en ny Stads- og Havneingeniør med en Assistent forkastedes med 9 St. mod 9, og et andet Forslag om Ansættelse af 2 Ingeniører ligeledes forkastedes med 9 St. mod 9.

Derhos meddeltes en Skrivelse fra Bygningsinspektøren, Konjul, Agent Herskind af 5. Decbr., hvori han meddeler, at han er villig til, om Byraadet ønsker det, at fratræde sin Stilling til 1. April 1877. Formanden meddelte endvidere, at Brandinspektøren, Snedfermester Chr. Theilgaard, var afgaaet ved Døden den 14. d. M. Som Følge heraf vedtog Byraadet at gøre Indstilling til Ministeriet om Approbation paa, at Bygnings- og Brandinspektørposterne forenes, og at det paalægges den, der udnævnes til Posten, tillige at have Tilsyn med Byens offentlige Bygninger, samt at Lønnen bestemmes til 2400 Kr. aarlig med Tillæg af 200 Kr. for hver 3 Aar, indtil den naar 3000 Kr. (Se Mødet 21. Decbr.)

Modet den 21. December.

¹¹⁵, ¹³⁷/₇₅ og ²/₇₆. Fra Justitsministeriet var modtaget nogle trykte Exemplarer af følgende

„Betjendtgjærelse

om

en af Justitsministeriet meddelt Stadsfæstelse paa
Forandring i og Tillæg til Sundhedsvedtægten
for Aarhus Kjøbstad.

I Genhold til Lov af 28. Marts 1868 angaaende Forandrin-
ger i Loven af 12. Januar 1858 om Tilvejebringelsen af Sund-
hedsvedtægter meddeles herved Stadsfæstelse paa en af Byraadet
for Aarhus Kjøbstad tagen Beslutning, hvorefter den af Justits-
ministeriet under 29. Maj 1861 stadfæstede Sundhedsvedtægt for
bemeldte Kjøbstad ændres saaledes, at Indholdet af § 2 i Kapi-
tel 11 om Byens Udvidelse flyttes op i samme Kapitels § 1, og
hvorefter der i oftmeldte Kapitel optages en ny § 2 af følgende
Indhold:

Med Hensyn til Opsørelse af Bygninger indrettede til Be-
boelse og til Indretning til Beboelse af ældre Bygninger paa Grunde,
der tidligere have været benyttede til Kirkegaard, eller som ligge
inden for en Afstand af 30 Alen fra i Brug værende Kirkegaarde,
ere vedkommende Gjere underkastede de Regler, som af Sundheds-
kommissionen foreskrives til Forebyggelse af de for Sundheden ska-
delige Indvirkninger af Kirkegaardens Grundvand. Hvad derhos
særlig angaar Matr. Nr. 3 b og 13 af Byens søndre Loftjorder
i Ring Herred, da maa der paa samme ikke findes Brønde, hvor-
hos der inden for en Afstand af 30 Alen fra Kirkegården hver-
ken maa opføres nogen til Beboelse bestemt Bygning eller nogen
ældre Bygning indrettes til Beboelse, ligesom de allerede inden
for den nævnte Afstand opførte Bygninger ikke maa benyttes til
Beboelse.

Justitsministeriet den 14. December 1876.

J. N. Lellmann.

H. Møgaard,
Jm."

Byraadet vedtog at henlede Sundhedskommissionens Opmærk-
somhed paa de Bygninger, som ere opførte inden for 30 Alen fra
Kirkegården.

²⁰⁵/₇₆. Efter Legatudvalgets Indstilling tilbødte man Nebslager
J. P. Petersen en ledig $\frac{1}{2}$ Portion af P. S. Løfts Legat, stor
24 Kr. aarlig.

²²⁹/₇₆. Rasernebygningssubvalget meddelte, at der under 21.

Novbr. var afholdt en Taxationsforretning, afhjemlet i Bytinget den 30. Novbr., hvorefter Grunden til Nytters-Etablisementet, stor 10¹³⁹⁵⁹/₁₄₀₀₀ Tdr. Land, er ansat til en Værdi i Handel og Vandel af 1 Kr. 35 Ore pr. □ Alen.

Byraadet vedtog at henholde sig til Kasernebygningsudvalgets Indstilling af 4. Oktober og give Ministeriet Underretning om Resultatet af den afholdte Taxation.

²³⁰/₇₆. Efter at Spørgsmaalet om en forandret Ordning af Stads- og Havneingeniørembedet havde været forhandlet i flere af Byraadets tidligere Møder, var fra det nedsatte Udvalg modtaget følgende Forslag til Beslutning i Sagen:

„Byraadet ansætter til Udførelse af tekniske Arbejder, til Kontrol med saadanne Arbejder og til Assistance for Medlemmerne og navnlig de Udvalg, hvem tekniske Hverv ere underlagte, for Aarhus Kommune og Havn:

To Ingeniører, hver med en Gage af 3200 Kr. aarlig samt Alderstillæg af 300 Kr. aarlig efter hver 3 Aars Tjeneste, indtil en Gage er naaet af 4,400 Kr.

Bed Ansættelsen af den ene af disse Ingeniører tages særlig Hensyn til Kyndighed i Vandbygningskunsten og Erfaring i Tilsyn med Havneværker og Ledelsen af disses Bygning. Han vil fortrinsvis være stillet til Havneudvalgets Raadighed, hvorfor ogsaa dette Udvalg vil være at høre, eventuelt at anmode om Indstilling til Postens Besættelse blandt de fremkomne Ansøgninger.

Bed Valget af den anden Ingeniør tages nærmest Hensyn til at fyldestgøre de Krav, som forskjellige staaende Byraadsudvalg maatte kunne gjøre, hvem tekniske Anliggender ere underlagte, saasom Vandværket, Brolægningss- og Vejvæsenet o. fl., og Repræsentanter for disse Udvalg, i Forbindelse med en Repræsentant for Havneudvalget, ville under Borgmesterens Forsæde efter Byraadets nærmere Beslutning have at undersøge de indkomne Ansøgninger, eventuelt at gjøre Indstilling til Postens Besættelse.

Den førstnævnte af disse Ingeniører lønnes af Havnekassen, den anden af Ræmmerkassen.

Naar begge Poster samtidig skulle besættes, opflaas de vakante under et, og samtlige Ansøgninger gennemgaaes for begge Poster.

Begge Ingeniører, der i øvrigt stilles uafhængige af hinanden, ville have at rette sig efter de fælles eller specielle Bestemmelser, som indeholdes i de af Byraadet udfærdigede Instruxer, og ved Siden af, at deri vil være at bestemme den Fordeeling af de tekniske Gjern, som, indtil anderledes bestemmes, træffes imellem dem, saa skal det tillige paalægges dem, efter Byraadets Beslutning at paatage sig saadanne nye Gjern, som maatte blive dem hver for sig tildeelte, berunder ogsaa at træde sammen til Afgivelse af Fællesbetænkning i tvivlsomme eller meget vigtige Tilfælde, og endelig saa vidt muligt at holde sig saaledes bekendte med samtlige under Kommunens og Havnens Administration hørende tekniske Anliggender, at den ene i Tilfælde af den andens Sygdom eller Afgang midlertidig kan tilse, og bevare Traditionen ved, den andens Administration, indtil Vakancen er hævet.

Århus den 18. Decbr. 1876.

Schmidten. J. M. Mørk. Chr. Rjer.

Bartels. G. J. Müller.

Til Århus Byraad."

Byraadet vedtog med 10 St. mod 4 Udvalgets nævnte Indstilling og opfordrede Udvalget til snarest at affatte Udkast til Instruxer for Ingeniørerne samt at bekendtgjøre Posterne vakante under Forbehold af Ministeriets Approbation.

²³³ ¹/₇₆. Der meddeltes en Skrivelse fra 3. Dragonregiment af 18. Decbr., hvorefter Krigsministeriet under 9. Decbr. har godkendt det i Mødet den 14. Oktober ommeldte Forslag til Opsørelse af en Sygestald, dog med Forbehold af nogle af Ingeniørkaptajn Nøkkentved paa Oberst Glahn's Begne i en Skrivelse af 25. Oktober gjorde Bemærkninger. Regimentet udtaler Forventning om, at der paa sædvanlig Maade vil blive opsørt for Ingeniørofficeren et Honorar, der antages at kunne sættes til 100 Kr. (3: ²/₃ % af Overslagssummen).

Byraadet vedtog at indsende Sagen til Indenrigsministeriets Approbation, og navnlig at andrage paa, at der af Anlægssummerne maa beregnes 6 % Forrentning, eller i alt Fald, at Stalden beregnes til 24 Heste, idet Hensyn tages til begge Staldgaarde, hvoraf den ene tilbels vil blive overbygget.

²⁹⁰ ¹/₇₆. Foranlediget ved en Forespørgsel fra Brolægningsudvalget vedtog man, at Brolægningen af Sønderallé fra Fredensgade til Søndergade (Nyesgade) udsættes indtil videre.

²⁹²/₇₆. Fra Beboere paa Grønland og Badevejen var modtaget et Andragende om Brolægning af Grønlandsgade og af Vejen fra Svineslagteriet forbi Søbadeanstalten til Mindeport. Brolægningssudvalget anbefaler, at Badevejen fra Spanien til Omdrejningen til Svineslagteriet brolægges, men at man med Hensyn til Grønlandsgade fra den lille Viadukt hen imod og tilbøds forbi Søbadeanstalten foreløbig maa indskrænke sig til, navnlig af Mangel paa omstøvede Brosten, at forbedre Tilslutningerne og Baadsløbsforholdene, og altjaa lade Rullestensbrolægningen blive.

Byrådet bifaldt Brolægningssudvalgets Forslag. Man forbeholdt sig senere at afgjøre Spørgsmaalet om Refusion fra de tilstødende Grundejere.

²⁹⁷/₇₆. Efter Andragende fra Alterdegn Madsen bevilgede man Aftenstolen for Arbejdere en Understøttelse af 127 Kr. for Vinteren 1876—77.

²⁹⁸/₇₆, ff. ²⁴⁷/₇₆. Efter Indstilling fra Skolekommissionen og Skoleudvalget vedtog Byrådet særlig at anbefale Cand. theol. Nielsen, Overlærer ved 2den Borgerdrengeskole, til den ved Overlærer Næe's Entledigelse ledigblevne Post som Overlærer ved Borgerpigeskolen.

